

การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเลี้ยงโคนมระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับ
เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงในจังหวัดพัทลุง

An Assessment of Smallholder Dairy Farms in Changwat Phatthalung : On-going vs.
Terminated Farms.

ชัชวาล แอร่มหล้า

Chatchawan Aramlar

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master of Science Thesis in Agricultural Development

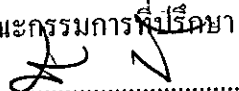
Prince of Songkla University

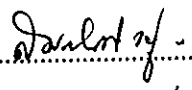
2542

Order Key	18601
BIB Key	156985

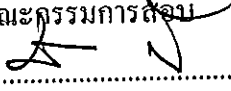
เลขหมู่	SF192.7 572 1502	ร. 2
เลขทะเบียน	(1)
.....	1 พ.ค. 2542	

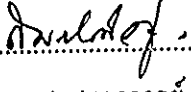
ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเลี้ยง ไก่เนื้อระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับ
เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงในจังหวัดพัทลุง
ผู้เขียน นายชัชวาล แอร์มหล้า
สาขาวิชา พัฒนาการเกษตร

คณะกรรมการที่ปรึกษา
 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา)

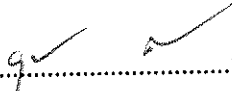
 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ สายธนู)

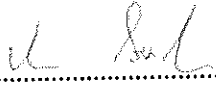
 กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ จันทลักขณา)

คณะกรรมการสอบ
 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา)

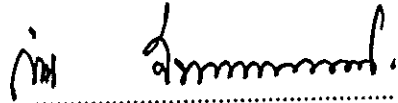
 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ สายธนู)

 กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ จันทลักขณา)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพินพรรณ ศิริวิธนนกุล)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวิตร โสภโณคร)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ก้าน จันทร์พรหมมา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเปรียบเทียบการเลี้ยงโคนมระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง กับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงในจังหวัดพัทลุง
ผู้เขียน	นายจัชวาล แอร์มหล้า
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร
ปีการศึกษา	2541

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติในการจัดการเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม ปัญหาในการเลี้ยง และปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยง ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่าง ด้านของปัจจัยต่าง ๆ ระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ในจังหวัดพัทลุง เป็นสถานที่ทำการวิจัย ใช้การสุ่มแบบธรรมดา เป็นวิธีการในการคัดเลือก ใช้การสัมภาษณ์เป็นวิธีการในการรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรได้ทั้งหมด 162 ราย แยกเป็นเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมจำนวน 65 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมจำนวน 97 ราย จำนวนตัวอย่างที่ได้สุ่มเป็นร้อยละ 48.3 ของประชากรทั้งหมด

จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกร ผู้รับการสัมภาษณ์เป็นเพศชาย มีฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่งงานแล้ว อายุเฉลี่ย 45.0 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 4.8 คน มีบุตรเฉลี่ยครอบครัวละ 2.8 คน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคนมพันธุ์ขาว-ดำ เลี้ยงแบบผูกขึ้นโรง พื้นโรงเรือนเกือบทั้งหมดของเกษตรกรเทคอนกรีตขัดหยาบ ใช้ท่อเหล็กในการแบ่งช่องโค มีรางรับมูลและน้ำด้านท้ายของ เกษตรกรนิยมปลูกหญ้าพันธุ์ซี่ และหญ้าขน ซึ่งมีไม่เพียงพอกับจำนวนโคนมที่เลี้ยง ส่วนใหญ่เกษตรกรเกี่ยวหญ้ามาให้กับโคนมที่เลี้ยง และให้อาหารข้นกับแม่โคในช่วงเช้า-เย็น ให้ตามอัตราส่วนการให้น้ำนมของแม่โค เกี่ยวกับการผสมเทียมโคนมที่เกษตรกรเลี้ยงส่วนใหญ่ได้รับการผสมเทียม ดำเนินการโดยสัตวแพทย์ เกี่ยวกับการรีดนมส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มรีดนมแม่โคโดยใช้มืออย่างเดียว เกษตรกรราวหนึ่งในสามดำเนินการทดสอบโรคเต้านมอักเสบ และเกี่ยวกับการสุขภาพโรงเรือนโคนมส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มทำความสะอาดโรงเรือนจำนวน 2 ครั้งต่อวัน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการเลี้ยงโคนม คือ น้ำท่วมแปลงหญ้า แปลงหญ้ามีไม่เพียงพอ ผสมเทียมติดยาก ขาดน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ดี ขาดแคลนแรงงาน และรัฐบาลให้การสนับสนุนไม่

ต่อเนื่อง เกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม คือ ผลผลิตและรายได้ไม่แน่นอน พื้นที่ปลูกหญ้ามีไม่เพียงพอ การจัดการแปลงหญ้าไม่ดีพอ ขาดแคลนแรงงาน ขาดแคลนเงินทุน และรัฐบาลให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีแรงงานมากกว่า มีแหล่งเงินทุนมากกว่า จำนวนโคนมที่เลี้ยงมากกว่า พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์มากกว่า มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมดีกว่า มีการเข้าเป็นสมาชิกโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตรน้อยกว่า มีทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนมดีกว่า มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มากกว่า ได้รับการฝึกอบรมมากกว่า และโคนมที่เลี้ยงเกิดโรคระบาดน้อยกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมอาชีพเลี้ยงโคนมให้กับเกษตรกรในจังหวัดพัทลุงประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ความสำเร็จสามารถบรรลุได้หากต้องแก้ไขข้อจำกัดที่เกิดขึ้นทั้งภาครัฐบาลและเกษตรกร นอกจากนี้ ในกระบวนการของการส่งเสริมควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมและให้สิทธิในการตัดสินใจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการจัดซื้อแม่โค ส่วนรัฐบาลควรให้การสนับสนุนในด้านเวชภัณฑ์ จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์สำหรับการทำแปลงหญ้า และแก้ไขปัญหาเรื่องภาระหนี้สินที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ เพื่อให้เกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงหวนกลับมาเลี้ยงโคนมในอนาคต นอกจากนี้ รัฐบาลควรเพิ่มการติดต่อสื่อสาร และเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ซึ่งจะเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีและเพียงพอกับงานบริการให้กับเกษตรกร อันจะเป็นผลต่อการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงโคนม

Thesis Title An Assessment of Smallholder Dairy Farms in Changwat Phatthalung :
 On-going vs. Terminated Farms.
Author Mr. Chatchawan Aramlar
Major Program Agricultural Development
Academic year 1999

Abstract

The purpose of this study was to assess dairy cattle management practices and compare some characteristics between farmers who are still in dairy farming and those who have terminated dairy farming in Changwat Phatthalung.

The findings revealed that most farmers were male and married with a status of family head. Their average age was 45 years. All of them were literate with formal education between Grade 1 to 4. The average numbers of family members and of children were 4.8 and 2.8 persons, respectively.

Most farmers raised black and white cattle (Holstein Friesian) in open free-stall barn. The barn floor was made of coarse concrete and divided into individual stall by iron pipe. Ruzi grass and para grass were grown for use as roughage feed as roughage shortage was a common problem. Most farmers cut and carried grasses for animal feeding. Concentrates were provided to each cow in early morning and late afternoon according to the amount of milk produced. Breeding cows were artificially inseminated by veterinary technicians. Milking was done by hand. About one-third of milking cows showed teat infection.

Some common problems facing farmers were flood in forage plots, shortage of green roughage, low conception rates, shortage of family labour, a lack of good quality frozen semen, and a lack of support by the government. For those farmers who terminated dairy operation, their past problems were uncertainties of milk production and income, limited forage plots and shortage of roughage feeds, labour shortage, lack of capital and reliable government support services.

It was found that those who are still in dairy operation had more labour, better access to sources of finance, higher number of dairy cattle, larger pasture area, better knowledge of cattle raising, less dependence on the Restructure and Production System of

Agriculture Plan, more positive attitudes toward dairy cattle raising, better access to and communication with veterinary service personnel, better training and less animal health problems.

In general, it can be concluded that the promotion of dairy cattle raising in Changwat Phattalung was successful to a certain degree. Further improvement could be achieved through elimination of the existing problems related to both government services and farmers' socio-economic and technical aspects. In addition, more farmers' participation in decision-making, for example in selection and purchasing of dairy cows, in the project should be encouraged. The government should provide veterinary supplies and seeds for pasture production. Debt and loan of those who stopped dairy raising should be reviewed in order to help them return to dairy farming in the future. In addition, extension officers should initiate more contact with farmers in order to develop favourable attitudes of farmers toward their work for better promotion of dairy cattle raising.

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอบคุณรองศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ ปัทมรเวช ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ สายธนู และศาสตราจารย์ ดร.จรัญ จันทลักขณา กรรมการที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำและถ่ายทอดเทคนิคในการวิจัยและจัดทำรายงาน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยแม้จะรู้สึกว่าการจัดทำวิทยานิพนธ์จะต้องใช้ ความอดุสาหะมากเพียงใดก็น้อยกว่า คณะกรรมการที่ปรึกษาซึ่งต้องพิถีพิถันตั้งแต่การเริ่มต้นจนถึง การสิ้นสุดของวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ ขอขอบคุณ พันเอกวีรศักดิ์ มณีอินทร์ พันโทอุมาพร มณีอินทร์ พันโทอารี ศรีสวนและภรรยา ที่ช่วยในการสนับสนุนด้านการศึกษา ด้วยความระลึกถึง วงศ์ตระกูลแอร่มหล้า วงศ์ตระกูลโรจนไพบุลย์ ทุก ๆ ท่าน และ นางสาวสุภารัตน์ สายสุณีย์ รวมถึงอาจารย์ บุคลากร พี่ ๆ และน้อง ๆ สาขาวิชาพัฒนการเกษตร ที่เป็นกำลังใจตลอดเวลา ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และสุดท้ายขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้

ชัชวาล แอร่มหล้า

25 ธันวาคม 2541

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(5)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(11)
รายการภาพประกอบ.....	(13)
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
2. การตรวจเอกสาร.....	3
ความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อจังหวัดพัทลุง.....	3
แนวความคิดเกี่ยวกับการเลี้ยง ไก่เนื้อโดยทั่วไป.....	6
แนวทางการพัฒนา ไก่เนื้อ.....	6
การปฏิบัติงานส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อ.....	8
ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยง ไก่เนื้อ.....	10
ปัจจัยในการดำเนินกิจการ ไก่เนื้อ.....	11
ปัจจัยทางด้านเทคนิคการเลี้ยง ไก่เนื้อ.....	12
การจัดการฟาร์ม.....	13
สภาพของปัญหาการพัฒนาการเลี้ยง ไก่เนื้อ.....	14
กรอบแนวความคิดทางทฤษฎี.....	15
ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	15
หลักการทัศนคติ.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
แบบจำลองแนวความคิดการวิจัย.....	24
สมมุติฐาน.....	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. วิธีการวิจัย.....	27
การเลือกสถานที่ทำการวิจัย.....	27
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง.....	29
วิธีในการรวบรวมข้อมูล.....	29
การสร้างแบบสัมภาษณ์.....	29
การทดสอบแบบสัมภาษณ์.....	29
การรวบรวมข้อมูล.....	30
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
ตัวแปร.....	30
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	31
การทดสอบความเชื่อถือได้ของสเกล.....	31
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
นियามศัพท์.....	33
4. สถานที่ทำการศึกษา.....	35
บทนำ.....	35
ที่ตั้งและสถานที่ศึกษา.....	35
การแบ่งเขตการปกครองและประชากร.....	36
ทรัพยากรดิน.....	38
ทรัพยากรน้ำ.....	38
สถาบันและองค์กรในชุมชน.....	40
ศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี.....	40
การถือครองที่ดิน และการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร.....	40
5. ผลการวิจัย และการอภิปรายผล.....	42
ปัจจัยโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสาร.....	42
การเลี้ยงโคนม.....	74
ปัญหาในการเลี้ยงและปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม.....	127

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา การติดต่อสื่อสาร วิธีการปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงโคนมระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับ เกษตรกรผู้ ที่เลิกเลี้ยงโคนม (การทดสอบสมมติฐาน).....	129
6. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	132
วัตถุประสงค์และวิธีการวิจัย.....	132
ย่อผลการวิจัย.....	133
ข้อเสนอแนะ.....	137
บรรณานุกรม.....	140
ภาคผนวก.....	146
ภาคผนวก ก. (แบบสัมภาษณ์).....	147
ภาคผนวก ข. (การจัดทำค้ำนี้และสเกล).....	199
ภาคผนวก ค. (การทดสอบความเชื่อถือได้ของสเกลและค้ำนี้).....	205
ภาคผนวก ง. (ตารางประกอบการวิเคราะห์ทางสถิติ).....	214
ประวัติผู้เขียน.....	216

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลแหล่งน้ำจังหวัดพัทลุง	39
2 สถานภาพของครอบครัวและการศึกษาแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	44
3 การประกอบอาชีพ และรายได้แยกตามประเภทของเกษตรกร.....	47
4 รายจ่ายของการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	50
5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	51
6 สถานภาพการถือครอง และการใช้ที่ดินแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	52
7 การใช้แรงงานแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	55
8 การกู้ยืมและจำนวนเงินกู้แยกตามประเภทของเกษตรกร.....	58
9 ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	59
10 ระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	62
11 ทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	63
12 ระดับทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	65
13 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	67
14 การฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	70
15 การออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ในช่วงที่เลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของ เกษตรกร.....	72
16 แหล่งที่มาของข่าวสารเกี่ยวกับ โคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	73
17 การเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ๆ ก่อนเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	74
18 แสดงจำนวนปีในการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	78
19 สายพันธุ์และจำนวน โคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	89
20 รูปแบบการเลี้ยง โคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	92
21 สภาพโรงเรือน โคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	95
22 ฟ้าอาหารหยาบในการเลี้ยง โคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	98
23 อาหารข้นแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	101
24 การผสมเทียม โคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	103
25 การรีดนมแม่โคแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	105
26 สถานที่ส่งน้ำนมดิบแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	107

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
27 ระยะทางและสภาพถนนจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำมันดิบแยกตามประเภทของ เกษตรกร.....	109
28 การสุขภาพโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	112
29 จำนวนโคนมและปริมาณการให้นมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	115
30 โรคระบาดที่เกิดขึ้นกับโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	116
31 การตายของโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร.....	118
32 ความคาดหวังของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม.....	121
33 ความคาดหวังของเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนม.....	125
34 ปัญหาจากการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม.....	128
35 ปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม.....	129
36 การทดสอบแบบที่ของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา การติดต่อสื่อสาร วิธีปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนม แยกตามประเภทของเกษตรกร.....	131

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แบบจำลองในการศึกษาเปรียบเทียบของปัจจัยต่าง ๆ ระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม.....	24
2 ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุง.....	28
3 แผนที่จังหวัดพัทลุง.....	37
4 จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมในแต่ละปีระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และเลิกเลี้ยงโคนม.....	76
5 ความดีสะสมของจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมในแต่ละปีระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม.....	77
6 การเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละอำเภอของกลุ่มที่ 1.....	80
7 การเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละอำเภอของกลุ่มที่ 2.....	81
8 จำนวนเกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละปี.....	83
9 ความดีสะสมของจำนวนเกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนมสะสมแต่ละปี.....	84
10 จำนวนเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละอำเภอ ของกลุ่มที่ 1.....	85
11 จำนวนเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละอำเภอ ของกลุ่มที่ 2.....	86

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

เกษตรกรจังหวัดพัทลุงนิยมเลี้ยงโคกั้นตั้งแต่บรรพบุรุษ นั่นคือการการเลี้ยงโคเนื้อ และส่วนใหญ่เป็นโคพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งสามารถผลิตเนื้อได้เพียงพอเพื่อการบริโภคในจังหวัด และมีเหลือส่งไปจำหน่ายยังจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งประเทศมาเลเซีย ต่อมาปศุสัตว์จังหวัดพัทลุงได้จัดทำโครงการปรับปรุงโคพันธุ์พื้นเมืองเพื่อให้กลายเป็นโคพันธุ์ผสม พันธุ์เนื้อ และพันธุ์ผสมพันธุ์นม โดยได้รับการสนับสนุนโคพ่อพันธุ์จากกรมปศุสัตว์ ซึ่งโครงการนี้ได้รับความสนใจ เป็นอันมากจากเกษตรกร โดยเฉพาะโคนมพันธุ์ผสม จนกระทั่งได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม และกลายเป็นโครงการชื่อว่า โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุง (กรมปศุสัตว์, สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง, 2527 : 1) โดยเริ่มโครงการตั้งแต่ตุลาคม 2525 - กันยายน 2528 (กรมปศุสัตว์, สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง, 2530 : 5)

จากนโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการสนับสนุนการเลี้ยงโคนมในช่วงแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 มุ่งเน้นทางด้านการเพิ่มประชากรโคนม และปริมาณน้ำนมดิบให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดปริมาณการนำเข้านมผงจากต่างประเทศ และเป็นการกระจายรายได้ให้กับเกษตรกร จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมตามแผนพัฒนาฯ แต่ปัจจุบันสมาชิกเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมใน จังหวัดพัทลุงกลับประสบกับปัญหาหลายประการคือ ด้านความพร้อมของเกษตรกร ความต่อเนื่องจากการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจากภาครัฐบาล และจากการจัดการสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง ส่งผลทำให้ประชากรโคนมและปริมาณน้ำนมดิบที่ผลิตได้ในจังหวัดลดลง ในปี พ.ศ. 2535 สมาชิกสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง คงเหลือ 298 ราย (เจริญ จันทลักขณา, 2538 : 54) ปี พ.ศ. 2539 สมาชิกสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง คงเหลือ 158 ราย (ภูวนาด ทองพันธ์, 2540 : 3) จากการสำรวจภาคสนามโดยผู้ดำเนินการวิจัย ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 พบว่า สมาชิกสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง คงเหลือเพียง 130 ราย

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสาร ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมนั้นว่า เป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันหรือไม่ มีวิธีการปฏิบัติในการจัดการเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม และความสำเร็จในการเลี้ยงโคนมแตกต่างกันหรือไม่ รวมถึงสภาพปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม ซึ่งผลจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ในจังหวัดพัทลุง และจังหวัดอื่น ๆ ในเขตภาคใต้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

ในการวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสารของเกษตรกร

2.2 เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม และผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนม

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาในการเลี้ยงโคนม และปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม

2.4 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา การติดต่อสื่อสาร วิธีปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม และความสำเร็จในการเลี้ยงโคนมระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมกับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม (การทดสอบสมมติฐาน)

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานและปัญหาที่มีผลต่อเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุง และเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานกรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย สหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 จังหวัดพัทลุง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบความแตกต่างทางด้านวิธีปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม และความสำเร็จในการเลี้ยงของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน การดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงโคนมต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในบทนี้ได้กล่าวถึงแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนม แนวความคิดในการวิจัย และทฤษฎีต่าง ๆ ที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา

1. ความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุง

ความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุงได้เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ.2518 หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 (พัทลุง) กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) ได้จัดให้มีการผสมเทียมขึ้น ณ สถานปฏิบัติการหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 (พัทลุง) คลองลำชูง ตำบลชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง (กรมปศุสัตว์. สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดพัทลุง, 2527 : 1)

ปี พ.ศ.2519 หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 (พัทลุง) และกรป.กลางจังหวัดพัทลุง ได้เปิดทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ขึ้นในพื้นที่ 117 ไร่ ที่บ้านทุ่งผีป่วน ตำบลป่าบอน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เพื่อเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการเกษตร และเป็นแหล่งสาธิตปลูกหญ้าเลี้ยงโค (หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 พัทลุง, ม.ป.ป. : 5)

ปี พ.ศ.2520 หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 (พัทลุง) และ กรป.กลางจังหวัดพัทลุง ได้ขยายพื้นที่ปลูกหญ้าอีกแหล่งหนึ่งมีพื้นที่ 1,320 ไร่ ที่บ้านทุ่งหนองสิบบาท ตำบลคลองใหญ่ อำเภอลาดชะเมา จังหวัดพัทลุง เพื่อส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคนมของราษฎรบริเวณใกล้เคียง (หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 พัทลุง, ม.ป.ป. : 6) ซึ่งปีเดียวกันนี้เกษตรกรจังหวัดพัทลุงร่วมกับกรมปศุสัตว์จัดหาโคพันธุ์ลูกผสม และมีผลทำให้การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุงเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ (กรมปศุสัตว์. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง, 2530 : 1)

ปี พ.ศ. 2522 หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 (พัทลุง) และกรป.กลางจังหวัดพัทลุง ได้เปิดหน่วยบริการผสมเทียมโคขึ้นที่หน่วยสาธิตเกษตร ตำบลแม่ขรี อำเภอลาดชะเมา จังหวัดพัทลุง อีกแห่งหนึ่งและปีเดียวกันนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงจัดงบประมาณนำเกษตรกรและผู้นำหมู่บ้านไปทัศนศึกษาดูงานการประกอบอาชีพของเกษตรกรในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สิ่งที่เกษตรกรประทับใจมากที่สุด คือ การเลี้ยงโคนมของเกษตรกรที่ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งปีเดียวกันนี้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 (พัทลุง) และกรป.กลาง

จังหวัดพัทลุง ได้เปิดหน่วยบริการผสมเทียมโคขุนที่หน่วยสัตวการเกษตร ตำบลแม่ขรี อำเภอ ตะโหมด จังหวัดพัทลุง อีกแห่งหนึ่งและปีเดียวกันนี้ (กรมปศุสัตว์, สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2530 : 4)

ปี พ.ศ.2523 กรมปศุสัตว์จึงได้จัดตั้งสถานีผสมเทียมโคขุนที่ ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอ เมือง จังหวัดพัทลุง การปรับปรุงพันธุ์โคนมโดยการผสมเทียมซึ่งได้รับความนิยมจากเกษตรกร จำนวนมาก และเพิ่มขึ้นเรื่อยมาตามลำดับ (กรมปศุสัตว์, สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2527 : 1)

ปี พ.ศ. 2524 องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง ได้จัดงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท จัดซื้อพันธุ์โคนม 20 ตัว เพื่อให้เกษตรกรเช่าซื้อ ราคานี้ปริมาณโคนม และน้ำนมดิบได้มีเพิ่ม มากขึ้นทำให้เกษตรกรต้องประสบปัญหาการจำหน่ายน้ำนม จังหวัดพัทลุงเห็นว่า เมื่อเกษตรกร สามารถผลิตน้ำนมได้ปริมาณมากขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการด้านการตลาดจะติดตามมาอย่าง แน่นนอน จึงหาทางแก้ปัญหาให้มีการก่อสร้างโรงงานแปรรูปน้ำนม เพื่อรองรับกิจการการเลี้ยงโคนม ของเกษตรกรที่จะเจริญเติบโตขึ้นในอนาคต (กรมปศุสัตว์, สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง, 2530 : 2) การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ได้มุ่ง ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตสาขาเกษตร ให้สามารถขยายการผลิต ให้ได้ในอัตราอย่างน้อย จำนวน ร้อยละ 4.8 ต่อปี โดยเน้นเป้าหมายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเป็นสำคัญ ส่วนหนึ่งการขยายการ ผลิตนั้นได้มุ่งเน้นที่การเพิ่มการผลิตปศุสัตว์ กล่าวคือ กำหนดเป้าหมายการเพิ่มการผลิตปศุสัตว์ใน อัตราร้อยละ 4.2 ต่อปี ซึ่งมาตรการในการพัฒนาปศุสัตว์ส่วนหนึ่งคือ การส่งเสริมการเลี้ยงโคนม (วชิรา กิตติวัฒน์วงศ์, 2528 : 1)

ปี พ.ศ. 2525 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมอบนโยบายให้กรมปศุสัตว์สำรวจข้อมูล เบื้องต้นเพื่อจัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุง กรมปศุสัตว์จึงมอบหมายให้ เจ้าหน้าที่สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฝึกอบรมโคนมขององค์การอาหาร และเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) ภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก สำรวจข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมของจังหวัดพัทลุงและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องระหว่าง วันที่ 15-18 มีนาคม 2525 จากข้อมูลที่ได้รับด้านสภาพแวดล้อมของจังหวัดพัทลุงจึง มีความแน่ใจว่าจังหวัดพัทลุงสามารถจัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมได้อย่างแน่นอน กรม ปศุสัตว์จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมภาคใต้ตอนล่างจังหวัดพัทลุงขึ้น โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จากกรมอาชีวศึกษา (วิทยาลัยเกษตรกรรมพัทลุง) ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง (กรมปศุสัตว์, สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดพัทลุง, 2530 : 2)

ปี พ.ศ. 2526 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดงบประมาณให้กรมปศุสัตว์ใช้สำหรับ ก่อสร้างโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นมบ้านพักเจ้าหน้าที่เพื่อรองรับงานโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโค

นมจังหวัดพัทลุง โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2526 (กรมปศุสัตว์, 2530 : 9)

ปี พ.ศ. 2528 เมื่อการก่อสร้างโรงงานได้ดำเนินการแล้วเสร็จจึงได้มีการทดลองเปิดเดินเครื่องจักรของโรงงานเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2528

ปี พ.ศ. 2529 ก็ได้มีการจัดให้ทำพิธีเปิดโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นม พัทลุงอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2529 โดย ฯพณฯ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุง ได้มีความเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับโดยมีสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการในขณะนั้น จำนวน 382 ราย

นโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการสนับสนุนการเลี้ยงโคนม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (2530-2534) โดยกำหนดเป้าหมายที่จะดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมให้เกษตรกรปีละ 400 ราย เลี้ยงโคนมรายละ 5 ตัว จำนวนโคนมที่ส่งเสริมปีละ 2,000 ตัว ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการ 4 ปี (2531-2534) เนื่องจากราคาน้ำนมดิบที่ผลิตได้ในประเทศมีราคาแพงกว่าน้ำนมคั้นรูป (หางนมผง ไขมัน และน้ำ) ที่นำเข้าหางนมผงจากต่างประเทศ เป็นวัตถุดิบในการผลิตทำให้ผู้ผลิตนมพร้อมดื่มพยายามหลีกเลี่ยงการรับซื้อน้ำนมดิบ รัฐจึงกำหนดมาตรการเพื่อสนับสนุนอาชีพการเลี้ยงโคนม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2531 : 16)

นโยบายและมาตรการของรัฐในการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) กรมปศุสัตว์มุ่งเน้นทางด้านการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต และการถ่ายฝากตัวอ่อนสำหรับโคเนื้อ และโคนม ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เพื่อการพัฒนาพันธุ์ พัฒนาอาหารสัตว์ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีต้นทุนต่ำ ส่งเสริมให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมพันธุ์แท้ที่นำเข้าแก่เกษตรกรรายย่อย ปรับปรุงระบบการฆ่าสัตว์ ควบคุมการบำบัดน้ำเสีย และการสุขาภิบาลโรงงานฆ่าสัตว์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535 : 73)

นโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการสนับสนุนการเลี้ยงโคนมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) มีดังนี้ (กรมปศุสัตว์, 2539 : 28)

1. เร่งรัดการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมเพิ่มปีละ 8,000 ตัว เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำนมดิบภายในประเทศให้ได้ 400,000 ตันต่อปี
2. จัดสร้างโรงปฏิบัติการน้ำนม เพื่อเป็นศูนย์สาธิตฝึกอบรมเกษตรกร และเจ้าหน้าที่รวม 9 แห่ง
3. เร่งรัดการเพิ่มจำนวนแม่โครีคนมภายในประเทศ โดยการจัดหาจากต่างประเทศ และภายในประเทศ
4. ส่งเสริมให้มีการจัดเก็บข้อมูลรายฟาร์ม เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลพื้นฐานของโคนมทั่วประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตน้ำนมของแม่โคนม

5. สนับสนุนให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทุกรายรวมกลุ่ม จัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนม เพื่อบริหารศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ

6. ประสานงานกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ และองค์การส่งเสริมกิจการการเลี้ยงโคนม แห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) จัดตั้งศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ จำนวนปีละ 10 แห่ง

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมโดยทั่วไป

อาชีพการเลี้ยงโคนมอาจกล่าวได้ว่าเป็นอาชีพที่ค่อนข้างใหม่สำหรับเกษตรกร แต่ความเป็นจริงประเทศไทยได้เคยส่งโคนมพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาทดลองเลี้ยงเมื่อกว่า 50 ปีล่วงมาแล้ว แต่การเริ่มต้นเลี้ยงในครั้งแรกประสบปัญหาบางประการ จึงนับว่ายังไม่ประสบความสำเร็จ ในปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา อาชีพการเลี้ยงโคนมจึงได้เฟื่องฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และเริ่มรู้จักแพร่หลายเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามอาชีพการเลี้ยงโคนมอาจยึดเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพรองก็ได้ (กรมปศุสัตว์, 2538 : 1) อาชีพการเลี้ยงโคนมมีประโยชน์ทั้งต่อเกษตรกรผู้เลี้ยง ผู้บริโภค และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อทดแทนการนำเข้าที่มีการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศหลายหมื่นล้านบาทต่อปี เนื่องจากผลผลิตทางด้านนมและผลิตภัณฑ์นมของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ ไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ (จันทร์ภา กอนันทา และคณะ, 2538 : 85) การเลี้ยงโคนมในประเทศไทยถือเป็นอาชีพเสริมซึ่งเป็นการเลี้ยงแบบรายย่อย โดยทั่วไปเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีแม่โคนมรายละ 5-7 ตัว คล้ายกับเป็นการเลี้ยงประกอบกับอาชีพอื่น ๆ ฟาร์มโคนมรายย่อยนี้จะอยู่รวมกันเป็นสหกรณ์นิคมการแยกเลี้ยงแบบรายเดี่ยว ๆ ทำไม่ได้ เพราะมีปัญหาเรื่องการรวมน้ำนมส่งไปยังโรงงานแปรรูปน้ำนม ฟาร์มขนาดใหญ่ที่มีแม่โค 40-50 ตัว มักจะประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เนื่องจากการจัดการดูแล และความละเอียดในการรีดนม ซึ่งผู้ฟาร์มขนาดเล็กหรือรายย่อยไม่ได้ อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมการเลี้ยงโคนมเป็นงานชนิดพิเศษที่มีการลงทุนที่สูง ใช้ความรู้มากพอสมควร ต้องมีการฝึกอบรมเกษตรกรผู้เลี้ยงให้มีความรู้ ความชำนาญ การใช้อุปกรณ์ และการดูแลรักษาความสะอาดโรงเรือนค่อนข้างดี มีแหล่งน้ำที่สะอาด มีแหล่งทุ่งหญ้า ฟาร์มต้องอยู่ใกล้โรงงานแปรรูปน้ำนม มีบริการของรัฐพร้อม อาทิ การผสมเทียม การป้องกันรักษาโรค ฯลฯ ในปัจจุบันจึงมีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมอยู่เฉพาะในท้องถิ่นที่มีศูนย์รวบรวมน้ำนมหรือมีโรงงานทำผลิตภัณฑ์นมเท่านั้น (เจริญ จันทลักษณ์, 2526 : 86)

3. แนวทางการพัฒนาโคนม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2535 : 44-45) ได้เสนอถึงแผนส่งเสริมการผลิตโคนมและผลิตภัณฑ์นม ดังนี้

3.1 การกำหนดเขตการเลี้ยงโคนมและจดทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม การกำหนดเขตการเลี้ยงโคนมโดยพิจารณาจากสภาพความเหมาะสมต่อการเลี้ยงโคนม เช่น แหล่งน้ำ พื้นที่ทำแปลงหญ้า และระยะทางขนส่งน้ำนมดิบ เป็นต้น และการดำเนินการจดทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทุกรายในเขตการเลี้ยงโคนม มอบหมายให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรรับผิดชอบร่วมกับกรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อ.ส.ค. และโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นม

3.2 การส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคนม สนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงโคนมเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำนมดิบ ให้พอเพียงต่อความต้องการของตลาด โดยกำหนดเป้าหมายส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2532-2534 จำนวน 5,640 ตัว และ 2,000 ตัว ตามลำดับ และในปี 2535-2539 ปีละ 1,000 ตัว ในการนี้มอบหมายให้กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รับผิดชอบร่วมกันประสานงานกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร อ.ส.ค. สถาบันการเงิน โรงงานแปรรูปนมเอกชน วิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

3.3 การจัดหาพันธุ์โคนม ดำเนินการจัดหาพันธุ์โคนมจากภายในประเทศส่วนหนึ่ง โดยมอบหมายให้กรมปศุสัตว์ผลิตพันธุ์โคนมขึ้นภายในประเทศปีละ 1,000 ตัว ด้วยการผสมเทียมแม่โคลูกผสมบราห์มันของเกษตรกรด้วยน้ำเชื้อโคนมพันธุ์แท้ ลูกโคนมเพศเมียที่ผลิตได้จะนำมาเลี้ยงที่ อ.ส.ค. จนตั้งท้องได้ประมาณ 5-7 เดือน ก่อนส่งมอบให้แก่เกษตรกรตามโครงการ ซึ่งถ้าเริ่มให้กรมปศุสัตว์ดำเนินการผสมเทียมในปี 2532 จะได้โคนมใช้ในโครงการปี 2535 และโคนมจะเริ่มให้นมได้ประมาณปี 2536 สำหรับการส่งเสริมในช่วงปี 2532-2534 จำเป็นต้องจัดหาพันธุ์โคนมจากต่างประเทศรวมประมาณ 13,230 ตัว โดยมอบหมายให้กรมปศุสัตว์และ อ.ค.ส. รับไปดำเนินการประสานงานกับสถาบันการเงิน และตัวแทนนำเข้าพันธุ์โคนมต่อไป

3.4 การรวมตัวของเกษตรกรเป็นสหกรณ์ สนับสนุนให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรวมตัวเป็นสหกรณ์เพื่อดำเนินธุรกิจร่วมกันเกี่ยวกับการจัดหาปัจจัยการผลิต การรวบรวมน้ำนมดิบ การขนส่ง การแปรรูป และอาหาร โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์จะเป็นผู้ให้คำแนะนำด้านวิชาการ และให้คำปรึกษาแก่สหกรณ์

3.5 การบริการผสมเทียมและการป้องกันรักษาโรค กรมปศุสัตว์จัดเจ้าหน้าที่ไว้บริการผสมเทียม และป้องกันรักษาโรคแก่โคนมของเกษตรกรในช่วงระยะ 3 ปีแรกของโครงการหลังจากนั้น จะสนับสนุนให้สหกรณ์โคนมจัดจ้างเจ้าหน้าที่ไว้บริการผสมเทียม และการป้องกันรักษาโรคแก่เกษตรกรสมาชิกโดยกรมปศุสัตว์จะดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ให้สามารถปฏิบัติงานได้

3.6 การให้การสนับสนุนโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของเอกชน สนับสนุนดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมแบบครบวงจรของเอกชน กล่าวคือ เป็นโครงการที่มีการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคนม ผลิตน้ำนมดิบ และรับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์นมโดยมอบหมายให้ กรมปศุสัตว์รับไปดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกระเบียบการกำหนดเงื่อนไข หรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของเอกชนต่อไป

3.7 เร่งรัดให้มีการผลิตนมผงจากน้ำนมดิบ เพื่อผลิตนมผงเลี้ยงทารก และนมผงมีไขมันไม่น้อยกว่าร้อยละ 26 ทั้งนี้ เพื่อเป็นฐานรองรับน้ำนมดิบที่จะผลิตขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งอาจจะดำเนินการจัดหาน้ำนมดิบจากโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมให้แก่บริษัทเนสท์เล่ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการในการผลิต

4. การปฏิบัติงานส่งเสริมการเลี้ยงโคนม

กรมปศุสัตว์ (2539 : 3-4) ได้สรุปลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ดังนี้

4.1 จัดประชุมหน่วยงาน ที่อาจจำเป็นต้องรับผิดชอบร่วมกันในโครงการส่งเสริมเพื่อชี้แจงให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินงาน หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน และความรับผิดชอบของหน่วยงานแต่ละหน่วยงานต้องให้ความร่วมมือในด้านการวางแผนและการปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อาทิ หน่วยงานผสมเทียม ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และหน่วยงานอื่นๆ

4.2 หน่วยงานส่งเสริมที่เป็นหลัก จะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ควรให้การส่งเสริม โดยออกเดินสำรวจหาข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่นั้น ๆ โดยพิจารณาจากความสนใจของเกษตรกรอาชีพเดิมที่เกษตรกรทำอยู่ แหล่งน้ำ สภาพของดิน ชนิดพืชที่ปลูก การคมนาคม ระยะเวลา และอื่น ๆ ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดกับการที่จะถูกเลือกให้เป็นพื้นที่ส่งเสริม โดยใช้หลักเกณฑ์ของโครงการและเงื่อนไขข้อจำกัดด้านอาชีพของเกษตรกรที่ทำอยู่เดิมเป็นหลัก เมื่อหน่วยงานส่งเสริมเดินสำรวจความเป็นไปได้ในหมู่บ้านเรียบร้อยแล้วพบว่า มีความเหมาะสมที่จะเลือกเป็นเขตการส่งเสริมมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ก็ให้เรียกประชุมชี้แจงเกษตรกรทั้งหมดในหมู่บ้านนั้นเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เป้าหมาย และวิธีดำเนินงานของโครงการโดยละเอียด โดยขออนุญาตผ่านผู้นำหมู่บ้าน ก่อนเสนอทุกครั้งไป ควรนัดประชุมเวลากลางคืน เพราะเกษตรกรจะว่างมาประชุมได้มาก

4.3 เมื่อเกษตรกรมีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ แต่ไม่แน่ใจว่าตนเองจะมีความถนัดพอที่จะประกอบอาชีพใหม่นี้หรือไม่ เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรจะไม่มีความรู้ และประสบการณ์ในการ

เลี้ยงโคนมมาก่อนหน่วยงานส่งเสริมหลักจะต้องจัดฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมให้เกษตรกรที่เป็นกลุ่มสนใจนี้ก่อน ควรจัดเป็นหลักสูตรพื้นฐานในการเลี้ยงโคนมทั่วไป ขั้นตอนนี้ควรทำในระหว่างเดือนมีนาคม เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่จะว่าง ควรใช้เวลาอบรมประมาณ 10-15 วัน ก็น่าจะเพียงพอ

4.4 เมื่อเกษตรกรทั้งหมดจบการฝึกอบรมขั้นต้นแล้ว จะเหลือเกษตรกรอยู่ส่วนหนึ่งประมาณร้อยละ 40-60 ที่ประสงค์จะเลี้ยงโคนมอย่างจริงจัง และยอมรับเงื่อนไขต่าง ๆ ของโครงการ ในขั้นนี้ผู้ให้การส่งเสริม จะต้องออกสำรวจเกษตรกรกลุ่มนี้ โดยละเอียดอีกครั้งหนึ่งโดยสำรวจข้อมูลที่จำเป็น อาทิ ข้อมูลส่วนตัว แรงงาน จำนวนพื้นที่ครอบครอง สภาพของดิน และแหล่งน้ำในฟาร์ม สภาพเงินทุนและหนี้สิน และอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมที่ชัดเจนในการอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการ

4.5 การฝึกอบรม ขั้นตอนที่ถัดมาเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ จะต้องได้รับการฝึกอบรมอีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นหนักในด้านปฏิบัติ อาทิ การปลูกสร้างโรงเรือน การจัดการแปลงหญ้า และการรีดนม การสังเกตการเป็นสัตว์ การให้อาหารโคนมระยะต่าง ๆ เป็นต้น ขั้นตอนนี้ควรใช้เวลาประมาณอย่างน้อย 10-15 วัน ส่วนการทัศนศึกษาตามฟาร์มโคนมที่ประสบความสำเร็จหรือการจัดโปรแกรมให้เกษตรกรไปพักค้างแรม และปฏิบัติงานในฟาร์มโคนม เป็นเวลา 5-6 วัน อาจจะนำมาจัดในช่วงการฝึกอบรมกิจกรรมดังกล่าวนี้ ควรจะจัดทำประมาณเดือน มีนาคม-เมษายน

4.6 เงินทุน เรื่องของเงินทุนที่ผู้ให้การส่งเสริมหลักจะต้องประสานงานทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องในด้านเงินทุนที่จะให้เกษตรกรอย่างชัดเจนเป็นหน้าที่ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่จะอธิบายเงื่อนไขและรายละเอียดของโครงการ ให้กับเกษตรกรทราบ

4.7 แปลงหญ้า ขั้นตอนที่ถัดมาเกษตรกรจะต้องลงมือปลูกสร้างทุ่งหญ้าระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม เป็นช่วงที่เหมาะสมมากที่สุดในการปลูกหญ้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะถ้าปลูกหญ้าล่าช้าไปกว่านี้มาก ๆ ฝนอาจจะตกหนักมากเกินไปจนเมล็ดหญ้าจมลึกไปในดิน หรือถูกพัดพาไปกับน้ำ ถ้าเป็นพื้นที่มีน้ำท่วมขังหรือระบายน้ำออกยากมีหญ้าเพียง 2 ชนิดที่สามารถปลูกขึ้นได้คือ หญ้าขน และหญ้าพริเคตุลัม เกษตรกรที่ทำนาไม่จำเป็นต้องเสียเวลากับหญ้าชนิดอื่น ๆ เพราะยากนักที่จะปลูกให้งอกงามได้ดีในแปลงนา นอกจากนี้การสร้างโรงเรือนที่จำเป็นอื่น ๆ อาทิ คอก หักโค คอกรีดนม และบ่อหมักฟาง ก็ควรจัดสร้างในระยะเวลาใกล้เคียงกัน

4.8 การจัดเตรียมพันธุ์โคนม หน้าที่ส่วนหนึ่งเป็นงานของหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมจะเป็นผู้รับผิดชอบโคนมที่จะมอบให้เกษตรกร โคนมที่จะมอบให้กับเกษตรกรควรมีอายุตั้งท้องประมาณ 5-7 เดือนในเดือนที่ส่งมอบ ซึ่งอยู่ในราวเดือนสิงหาคม-กรกฎาคม การส่งมอบโคนมให้กับเกษตรกร

กรในเดือนอื่น ๆ ที่ห่างออกไป จะพบปัญหาว่าในฤดูแล้งการจัดเตรียมอาหารหยาบคุณภาพดี สำหรับโคนมก็จะทำได้ยากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการจัดการเลี้ยงดูสุขภาพของโค และเงินทุนที่ต้องจ่ายเพิ่มเป็นค่าอาหาร และอื่น ๆ อีกจำนวนมาก

4.9 การให้การส่งเสริมและอบรมเพิ่มเติมหลังจากโคนมมาถึงฟาร์ม หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมจะต้องจัดเจ้าหน้าที่ส่งเสริมออกเยี่ยมเยือนและให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรอย่างน้อยที่สุด 2 สัปดาห์ต่อครั้งในระยะเริ่มแรก หรือจะให้ดีกว่านี้ได้ดี เพราะเกษตรกร “มือใหม่” จะมีปัญหา มากทั้งจากปัญหาจริง ๆ และปัญหาที่ไม่น่าจะเป็นปัญหา เกษตรกรจะขาดความเชื่อมั่น ขาดขวัญ กำลังใจค่อนข้างมาก ถ้าไม่ได้รับการตรวจเยี่ยมนาน ๆ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจึงควรใช้เวลากับเกษตรกรระยะนี้มากเป็นพิเศษ

5. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

การเลี้ยงโคนมจำเป็นต้องมีผู้เลี้ยงควรทราบถึงวิธีการปฏิบัติการเลี้ยงโคนมที่ถูกต้อง เช่น การเป็นสัดของโคนม ซึ่งหมายถึง โคนมที่เริ่มจะเป็นสาวและพร้อมที่จะได้รับการผสม โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง อาจจะเป็นการผสมเทียม หรือผสมแบบธรรมชาติ ส่วนอาการของโคเป็นสัด เจ้าของ สัตว์อาจสังเกตหรือพบเห็นอาการของโคที่เป็นสัดจากอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจแสดงออกมาพร้อม ๆ กันให้เห็นได้ เช่น ส่งเสียงร้องผิดปกติ อวัยวะเพศบวมแดง ปัสสาวะถี่ และมีน้ำเมือกใสและเหนียวไหลออกมาจากช่องคลอด อีกประการหนึ่งด้านการรีดนมมีอยู่ด้วยกัน 2 วิธีคือ (1) การรีดนมด้วยมือ และ (2) การรีดนมด้วยเครื่องรีด ทั้งสองวิธีมีหลักที่ควรคำนึงถึง และถือปฏิบัติ ในการรีดนม นั่นคือ ควรรีดให้สะอาด ดำเนินการให้เสร็จโดยเร็ว และควรรีดให้น้ำนมหมดเต้า แต่ การที่จะสามารถปฏิบัติให้ได้ตามหลักการ และถือปฏิบัติในการรีดนม เกษตรกรจะต้องดำเนินการ ตามขั้นตอนในการรีดนมตามหลักวิชาการที่กำหนดไว้ ทำให้โคนมที่เลี้ยงให้ปริมาณน้ำนมมาก ส่วนคุณภาพอาหาร และการให้อาหารถือเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งอีกปัจจัยหนึ่ง ซึ่งอาหารที่ใช้ในการ เลี้ยงโคนมแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) อาหารหยาบ และ (2) อาหารข้น อาหารทั้ง 2 ประเภทตามปกติจะมีส่วนประกอบของแร่ธาตุ และวิตามินหลายชนิดอยู่บ้างแล้ว แต่บางชนิดอาจมี ส่วนหรืออาจถูกทำลายไปโดยวิธีต่าง ๆ ก่อนที่จะนำมาให้แม่โครีดนมกิน ในทางปฏิบัติผู้เลี้ยงจึง ควรหาแร่ธาตุให้โคกินเสริมอีกทางหนึ่งด้วยเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของแม่โคนม (กรม ปศุสัตว์, 2536 : 50-53)

6. ปัจจัยในการดำเนินกิจการโคนม

สมุท ประทุมสุวรรณ และ ธรรมนุญ ทองประไพ (2531 : 14-15) ได้ศึกษาถึงปัจจัยในการดำเนินกิจการเลี้ยงโคนม โดยแบ่งพิจารณาปัจจัย 5 ประการ ในการตัดสินใจสำหรับการดำเนินกิจการโคนม ดังนี้

6.1 ที่ดิน โดยถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากอันหนึ่ง ถึงแม้ในการเลี้ยงสัตว์ความอุดมสมบูรณ์ของดินอาจไม่จำเป็นมากนัก แต่สำหรับโคนมแล้วที่ดินที่เสื่อมสภาพความอุดมสมบูรณ์แล้ว ไม่อาจจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ เกษตรกรควรปรับปรุงคุณภาพดินเพื่อใช้ในการปลูกหญ้าเลี้ยงโคนม แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านทำเลควรอยู่ใกล้แหล่งรับซื้อหรือเขตการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม การคมนาคมที่สะดวกในการขนส่งและการบริการต่าง ๆ ที่ผู้เลี้ยงต้องใช้ เช่น สัตวแพทย์ การผสมเทียมหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และแหล่งน้ำ เป็นต้น

6.2 แรงงาน ในการเลี้ยงโคนมนั้น พืชที่จะแบ่งประเภทของแรงงานได้ 2 ประเภท คือ การใช้งานในครอบครัว ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่เริ่มเลี้ยงโคนมใหม่ ๆ ควรมีแรงงานอย่างน้อย 2 คน ในการดูแลรับผิดชอบกิจการฟาร์ม เนื่องจากการเลี้ยงโคนมจะต้องมีการรีดนมอย่างต่อเนื่องทุกวัน ไม่มีวันหยุด ส่วนการใช้งานจ้าง ซึ่งมี 2 ระดับคือ แรงงานที่มีฝีมือ ได้แก่ ผู้จัดการฟาร์ม คนรีดนม เป็นต้น และแรงงานทั่วไป เป็นแรงงานในฟาร์มที่ไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์มากนัก เช่น ยาม คนงานผสมอาหาร เป็นต้น

6.3 ทุน การลงทุนในกิจการโคนมเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูงและได้ผลตอบแทนช้า เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในสิ่งที่ถาวร โดยมีการแบ่งเงินทุนออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) เงินลงทุนคงที่ ได้แก่ ค่าที่ดิน ค่าปลูกสร้างโรงเรือน ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าเครื่องมืออุปกรณ์ และถึงใส่ให้นม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีการเสื่อมสภาพการใช้งานตามอายุ ปกติกำหนดไว้ 8-10 ปี หรือ 15 ปี (2) เงินลงทุนหมุนเวียน เป็นเงินที่ใช้จ่ายไปในสิ่งที่สิ้นเปลือง และสามารถให้ผลตอบแทนในระยะเวลาดสั้น ๆ ได้ โดยจะเห็นตัวอย่างความต้องการเงินลงทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ทาง อ.ส.ค. ได้รวบรวมไว้คือ ค่ารายละเอียดในการจัดทำแปลงหญ้าและสร้างรั้วประมาณ 1,000 บาท/ไร่ ค่าวัสดุก่อสร้างโรงเลี้ยงโคพร้อมของรีดนม (ขนาด 3 ของรีด) 1 ห้องอาหาร ประมาณ 30,000 บาท ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์การเลี้ยงโคนมประมาณ 6,000 บาท และค่าอาหารชั้นสำหรับแม่โคนมตั้งท้องก่อนคลอดในปีแรก โดยใช้ปริมาณอาหารชั้นที่ใช้ต่อตัวต่อปี จำนวน 730 กิโลกรัม โดยมีการเลี้ยงโคนม 5 ตัว จะทำให้ต้องใช้ค่าอาหารเป็นเงินประมาณ 4,800 บาท อาหารลูกโคอายุ 1 ปีขึ้นไป เป็นเงินประมาณ 2,900 บาท ซึ่งทำให้แม่โคนมแต่ละตัวสามารถได้นมเฉลี่ยปีละ 2,100 กิโลกรัม และราคาน้ำนมดิบเฉลี่ยกิโลกรัมละ 6.30 บาท ทำให้เกษตรกรมีรายได้ประมาณปีละ 13,230 บาทต่อตัว

6.4 การจัดการโดยการรวมส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนเข้าด้วยกัน ตัวแปรที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดคือ คน (ผู้เลี้ยง) เกษตรกรผู้เลี้ยงควรมีความอดทน ขยันหมั่นเพียร และเอาใจใส่โคนมที่เลี้ยง เนื่องจากโคนมเป็นสัตว์ที่ต้องการการดูแลและเอาใจใส่ สามารถรับความรู้สึกไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบตัวมัน

6.5 แหล่งรับซื้อ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็มีกระจายอยู่ทั่วไป เช่น อ.ส.ท. บริษัทโชคชัยแคร์ฟาร์ม จำกัด สหกรณ์โคนมหนองโพ จำกัด สหกรณ์โคนมนครปฐม จำกัด สหกรณ์โคนมอยุธยา จำกัด และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน) และสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง

7. ปัจจัยทางด้านเทคนิคการเลี้ยงโคนม

กรมปศุสัตว์ (2538 : 3) ซึ่งให้เห็นว่า การเลี้ยงโคนมมีความแตกต่าง และมีความละเอียดอ่อนกว่าการเกษตรสาขาอื่น ๆ ดังนั้นผู้ให้การส่งเสริม และเกษตรกรผู้ได้รับการส่งเสริมจะต้องทำความเข้าใจในด้านเทคนิคต่าง ๆ ในการเลี้ยงโคนม เช่น เทคนิคการเลือกซื้อโคนม ไม่ว่าจะเกษตรกรจะเลือกซื้อโคนมขนาดใดก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสอบถามประวัติซึ่งหมายถึงสายพันธุ์ และความเป็นมา ถ้าเป็นโครีคนสมควรจะเป็นโคสาว หรือถ้าเป็นแม่โคนมแห่งก็ควรจะเป็นแม่โคที่ตั้งท้องแล้ว ด้านการเลี้ยงลูกโค เพื่อให้ลูกโคมีร่างกายแข็งแรงโดยเร็ว ลูกโคควรได้กินนมแม่เหลืองราว 5 วัน ให้กินวันละ 2 เวลา (เช้า-เย็น) การให้นมแก่ลูกโคควรจะให้ในปริมาณที่เกือบคงที่ตลอดไป คือ ประมาณ 10% ของน้ำหนักตัว ส่วนการเลี้ยงโครุ่น-โคสาว โคนมที่มีอายุประมาณ 180-250 วัน จนถึงระยะโคสาวในช่วงดังกล่าวนี้โคจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เกษตรกรควรเพิ่มอาหารผสมให้กับโควันละ 1-2 กิโลกรัม และควรให้หญ้ากินเต็มที่ ปริมาณหญ้าที่ให้จะมากน้อยเพียงใดนั้นให้พิจารณาถึงคุณภาพของหญ้าที่มีอยู่ในขณะนั้นเป็นสำคัญ เมื่อถึงระยะโครุ่นโคสาว โคนมก็พร้อมที่จะได้รับการผสมพันธุ์ ดังนั้นระยะเวลาในการผสมเทียมโดยทั่ว ๆ ไป โคตัวเมียจะมีระยะเป็นสัดประมาณ 18 ชั่วโมง แล้วต่ออีก 14 ชั่วโมง จึงจะมีไข่ตกเพื่อรอการผสมเทียมในวันเดียวกัน เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมควรที่จะสังเกตว่า โคตัวเมียตัวใดแสดงอาการเป็นสัด และเป็นสัดในช่วงเวลาใดควรรีบแจ้งสัตวแพทย์ให้ทราบ โดยด่วนเพื่อทำการผสมเทียมได้ทัน จะเป็นการช่วยแก้ปัญหาเรื่องการผสมติดยาก หรือผสมไม่คอยติด ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ในด้านการเพิ่มจำนวนโคนมและปริมาณน้ำนมในกิจการ โคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมากยิ่งขึ้น ส่วนเทคนิคการเลี้ยงและดูแลโครีคนม แม่โคจะให้ให้นมหลังจากคลอดลูกในแต่ละครั้ง ซึ่งจะให้นมเป็นระยะยาว-สั้น มาก-น้อย ต่างกันขึ้นอยู่กับความสามารถของแม่โคแต่ละตัว สายพันธุ์ และปัจจัยอื่น ๆ แต่ปัจจัยที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ อาหาร ดังนั้น การเลี้ยงและดูแลโครีคนมควรให้อาหารแก่แม่โคอย่างเพียงพอเพื่อแม่โคจะได้นำไปสร้างน้ำนม และเสริมสร้างร่างกายส่วนอื่น ๆ ที่ไม่สมบูรณ์ได้อย่างพอเพียง

8. การจัดการฟาร์ม

ศรเทพ ธีรวัสสร และคณะ (2535 : 11) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคนม ชาฮีวาล-ฟรีเซียน ของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง พบว่า ขนาดฟาร์มโคนมของเกษตรกรเป็นฟาร์มขนาดเล็กทั้งหมด จำนวนโคนมเฉลี่ยฟาร์มละ 9 ตัวต่อฟาร์ม รูปแบบของโรงเรือนโคนมจัดสร้างตามแบบแปลนของ ธ.ก.ส. แต่ชนิดของหลังคาโรงเรือนจะแตกต่างกันไป ร้อยละ 45.5 หลังคาโรงเรือนมุงด้วยกระเบื้อง ร้อยละ 31.8 หลังคาโรงเรือนจะเป็นหลังคาใบจาก ร้อยละ 86.4 หลังคาโรงเรือนจะเป็นสังกะสี และ ร้อยละ 86.4 พื้นคอกเป็นพื้นดินอัดแข็ง ซึ่งค่าก่อสร้างโรงเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 10,000 บาท ส่วนเครื่องมือที่ใช้ภายในฟาร์มเนื่องจากเป็นฟาร์มขนาดเล็ก การใช้เครื่องมือ และเครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ มีน้อย การรีดนมโคเกษตรกรจะใช้มือรีด ไม่มีการใช้เครื่องรีด ส่วนอุปกรณ์ที่จำเป็นใช้อื่น ๆ มีดังนี้ (1) เครื่องชั่งน้ำหนัก (2) ถังใส่น้ำนม (3) เครื่องสูบน้ำ (4) เครื่องตัดหญ้า และ (5) รถลากซึ่งใช้ในการขนหญ้า การให้อาหารข้นกับโคนมเกษตรกรจะให้เฉพาะโคที่รีดนมเท่านั้น โดยจะให้ในอัตราส่วนน้ำนมดิบ 1 กิโลกรัม ให้อาหารข้น 0.33-1.40 กิโลกรัม อาหารข้นเกษตรกรซื้อมาจากสหกรณ์โคนมพัทลุง ส่วนอาหารหยาบเกษตรกรส่วนใหญ่จะปล่อยโคนมให้แทะเล็มหญ้าในเวลากลางวันและมีการเกี่ยวหญ้าให้โคกินในคอกเสริมเพิ่มเติมแต่มีปริมาณน้อย ด้านแปลงหญ้าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีพื้นที่แปลงหญ้าปลูกประมาณ 7 ไร่ต่อฟาร์ม พันธุ์หญ้าที่นิยมปลูก คือ หญ้าขน ผลผลิตโดยเฉลี่ยเท่ากับ 6,064 กิโลกรัม แต่ในช่วงหน้าแล้งเกษตรกรจะไม่สามารถเกี่ยวหญ้าได้ในช่วงนี้ เกษตรกรจะต้องหาอาหารหยาบจากแหล่งอื่น ๆ สำหรับการจัดการแปลงหญ้าเกษตรกรยังมีการจัดการไม่ถูกต้อง ทั้งในด้านการให้ปุ๋ย การดูแล การวางแผนการเก็บเกี่ยว การให้น้ำ การปลูกต้นไม้เพื่อเป็นร่มเงาให้กับโคนมในกรณีปล่อยโคนมให้แทะเล็มในแปลงหญ้า และน้ำสำหรับโคนมในแปลงหญ้า สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์ ซึ่งมีผลต่อผลผลิตและคุณภาพของหญ้า นอกจากนี้แล้วอายุของแปลงหญ้าก็จะสั้นลง มีเกษตรกรจำนวนร้อยละ 68.2 ที่มีการปล่อยโคนมในแปลงหญ้าธรรมชาติ หรือในสวนยางพารา ร้อยละ 22.7 ที่เกี่ยวหญ้าจากแปลงธรรมชาติมาเลี้ยงโคนมในฟาร์ม เกษตรกรที่เลี้ยงโคนมแบบผูกยื่นโรงโคนมจะได้รับแร่ธาตุเป็นก้อนอย่างเพียงพอ ยกเว้นการเลี้ยงโคนมแบบปล่อยลงแปลงหญ้า หรือทุ่งหญ้า การที่โคนมจะได้รับแร่ธาตุอย่างเพียงพอจะลดน้อยลง ด้านการผสมเทียม หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมปศุสัตว์และก.ร.ป. กลาง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีหน้าที่ให้บริการผสมเทียมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ โคนมในโครงการมีปัญหาเรื่องการผสมติดเป็นอย่างมาก มีอัตราการผสมติดต่ำประมาณร้อยละ 60.2 ปัญหาการผสมติดมีสาเหตุ ดังนี้ (1) เกษตรกรไม่ทราบอาการเป็นสัดของโคนม (2) การแจ้งการผสมเทียมล่าช้า (3) ความล่าช้าของเจ้าหน้าที่ผสมเทียม ส่วนทางด้านโรคที่เกิดกับโคนม โรคที่พบได้แก่ (1) โรคเต้านมอักเสบ (2) โรคท้องอืด และ (3) โรค

ผิวหนัง โรคต่าง ๆ เหล่านี้ กรมปศุสัตว์ให้ความช่วยเหลือในด้านการฉีดวัคซีน การตรวจสอบโคนม ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ

9. สภาพของปัญหาการพัฒนาการเลี้ยงโคนม

จากแนวทางการพัฒนาการผลิตโคนมตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) ได้วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาการพัฒนาการเลี้ยงโคนมดังนี้

9.1 การผลิต มีปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

9.1.1 ปัญหาต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบของเกษตรกรค่อนข้างสูงเนื่องจากเกษตรกรได้เน้นการให้อาหารข้นหรืออาหารเสริมเพื่อเพิ่มผลผลิตน้ำนมดิบของแม่โคโดยละเลยการจัดการแปลงหญ้า รวมทั้งเกษตรกรบางรายเพิ่มจำนวนโคนมในฟาร์มโดยไม่เพิ่มเนื้อที่ปลูกหญ้าให้เหมาะสมกับจำนวนโคนม

9.1.2 ปัญหาเกษตรกรขาดแคลนเงินทุน เกษตรกรที่สนใจจะเลี้ยงโคนมประสบปัญหาไม่มีเงินลงทุน หรือไม่มีหลักทรัพย์พอเพียงที่จะกู้ยืมเงินมาลงทุนเลี้ยงโคนมทั้งนี้เนื่องเพราะการลงทุนเลี้ยงโคนมในเบื้องต้นมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายด้านพันธุ์โคนม ค่าออกโค ค่าทำแปลงหญ้า และค่าอุปกรณ์

9.1.3 ปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเลี้ยงโคนมในประเทศไทยมีลักษณะการกระจาย ซึ่งอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการให้บริการด้านการส่งเสริม การผสมเทียม การป้องกันรักษาโรค และการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานของสหกรณ์ด้านศูนย์รับนม

9.1.4 ปัญหาขาดแคลนพันธุ์โคนม ปัจจุบันการผลิตน้ำนมดิบของเกษตรกรยังไม่เพียงพอับความต้องการ จึงมีการนำเข้าพันธุ์โคนมจากต่างประเทศในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก แต่ราคาพันธุ์โคนมนำเข้ามีแนวโน้มสูงขึ้น

9.2 การตลาด มีปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

9.2.1 ปัญหาสหกรณ์โคนมขาดแคลนเงินทุน สหกรณ์โคนมขาดแคลนเงินทุนในปัจจุบันความพร้อมเกี่ยวกับศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ การขนส่งน้ำนมดิบ และโรงงานผสมอาหารสัตว์

9.2.2 ปัญหาราคาน้ำนมคั้นรูปต่ำกว่าน้ำนมดิบประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์นมประเภทวัตถุคืด และสินค้าสำเร็จรูปใช้นโยบายอุดหนุนการออกผลิตภัณฑ์นมไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ราคาผลิตภัณฑ์นมดังกล่าว จึงต่ำกว่าที่เป็นจริง นโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทยเนื่องจากอุตสาหกรรมนมต่าง ๆ ภายในประเทศนิยมใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศเนื่องจากต้นทุนต่ำกว่า

9.8 ปัญหาอื่น ๆ ปัจจุบันการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม รวบรวมน้ำนมดิบ การขนส่งน้ำนมดิบ และการแปรรูป มีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ดำเนินงานที่เป็นอิสระต่อกัน ทำให้ยากต่อการกำหนดนโยบายโดยส่วนรวม และยากต่อการปฏิบัติให้สอดคล้องกัน ซึ่งสิ่งนี้อาจมีปัญหาก่อเกิดขึ้นได้

10. กรอบแนวความคิดทางทฤษฎี

กรอบแนวความคิดทางทฤษฎีที่นำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ในการศึกษานี้ 2 ทฤษฎี คือ (1) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ (2) ทฤษฎีทัศนคติ (theory of attitude) กรอบทางทฤษฎี ดังที่กล่าวมา มีแนวความคิดที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

11. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2533 : 31) กล่าวว่า ในสังคมทุกสังคม จะมีปัจจัยที่สำคัญ 4 อย่างด้วยกันที่จะมีส่วนสำคัญต่อการเร่งการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ กลุ่มคน วัฒนธรรม และลักษณะทางชีววิทยาและจิตวิทยาของคน เมื่อปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ย่อมส่งผลต่อปัจจัยอื่น ๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงตามมา การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบที่ผูกพันกันเป็นลูกโซ่ เนื่องจากปัจจัยแต่ละปัจจัยต่างมีผลต่อกัน

สมคิด ศรีสันติสุข (2528 : 67-68) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ ดังนี้

11.1 แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

11.1.1 จำนวนของการเปลี่ยนแปลง เน้นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และปริมาณของการเปลี่ยนแปลงว่ามีมากหรือน้อย ซึ่งเป็นการวัดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

11.1.2 ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลง ใช้เวลานานหรือโดยฉับพลัน

11.1.3 ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมี 3 รูปแบบ คือ

11.1.3.1 การเปลี่ยนแปลงแบบมีวิวัฒนาการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเชื่องช้าทีละน้อย ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยไม่รู้ตัว เช่น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

11.1.3.2 การเปลี่ยนแปลงแบบพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผนการดำเนินการที่แน่นอน มีจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงแบบสัมเลิกระบบการสร้างทั้งหมด มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า และทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น

11.1.3.3 การเปลี่ยนแปลงแบบปฏิวัติ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทันทีทันใดและฉับพลัน มีการจัดระเบียบโครงสร้างในสังคมใหม่

11.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นโดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้ (Horton and Hunt, 1980 : 451-454)

11.2.1 การค้นพบ (discovery) การค้นพบที่ถือว่าเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมก็ต่อเมื่อมีการนำการค้นพบนั้นมาใช้ประโยชน์ เช่น การค้นพบพลังไอน้ำ ซึ่งเมื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานจึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้นอย่างมากมาย

11.2.2 การประดิษฐ์ (invention) เป็นกระบวนการต่อเนื่องโดยการทำหรือใช้ของที่มือผู้มาผสมผสานและปรับปรุงเพื่อการประยุกต์ใช้ใหม่

11.2.3 การแพร่กระจาย (diffusion) เป็นกระบวนการแพร่กระจายการเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือวัฒนธรรมจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง การแพร่กระจายนี้เป็นกระบวนการสองทางเสมอ (two-way process) การแพร่กระจายไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ นอกจากจะมีการติดต่อกันระหว่างบุคคลเกิดขึ้น การแพร่กระจายเป็นขบวนการที่เลือกได้ (selective process) กล่าวคือ กลุ่มบุคคลจะเลือกรับวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ หรือจะไม่ยอมรับวัฒนธรรมดังกล่าวก็ได้

11.3 ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ฮอร์ตัน และฮันต์ (Horton and Hunt, 1980 : 455-459) ยังได้ชี้ให้เห็นปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของสังคมไว้ดังนี้

11.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) เป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น กรณีของทะเลทรายในทวีปแอฟริกาตอนเหนือ ซึ่งในอดีตเคยเป็นพื้นที่เขียวขจี และมีประชากรสิ่งมีชีวิตมากมาย เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นทะเลทรายนำไปสู่การอพยพ ไปสู่ดินที่อยู่ใหม่ ทำให้มีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่

11.3.2 การเปลี่ยนแปลงทางประชากร (population change) เป็นปัจจัยสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม เช่น การอพยพและชัยชนะในประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ของชนเผ่า Huns และ ชนเผ่า Viking ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากแรงกดดันของการเพิ่มขึ้นจำนวนประชากรในขณะที่ยุทธศาสตร์มีจำนวนจำกัด

11.3.3 การแยกโดดเดี่ยวและการอยู่อย่างมีการติดต่อกัน (isolation and contact) สังคมอยู่ในสถานที่สะดวกในการติดต่อกันมักจะกลายเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง ในทางตรงกันข้าม สังคมที่แยกอยู่อย่างโดดเดี่ยวยังจะกลายมาเป็นศูนย์กลางของความคงที่การอนุรักษ์ และมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

11.3.4 โครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรม (structure of society and culture) สังคมที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมในระดับที่สูง กล่าวคือ องค์ประกอบของวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การ

ทำงาน การละเล่น ครอบครั้ว ศาสนา และกิจกรรมอื่นมีความผูกพันกันมาก สังคมแบบนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงยาก และค่อนข้างที่จะอนุรักษ์นิยม ในทางกลับกันสังคมใดที่มีองค์ประกอบของวัฒนธรรมเป็นลักษณะผสมผสานไม่สูงมาก ต่างเป็นอิสระต่อกัน การเปลี่ยนแปลงก็จะเกิดขึ้นได้ง่ายกว่า และบ่อยครั้งกว่า

11.3.5 ทักษะคิดและค่านิยม (attitude and value) สังคมต่าง ๆ มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัดในเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลง สังคมที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมที่มีมาแต่ดั้งเดิม จะมีทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงช้ามาก ส่วนสังคมที่ไม่ได้มีการยึดมั่นหรือเคร่งครัดต่อวัฒนธรรมที่มีแต่ดั้งเดิมมากนัก จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงทุก ๆ สังคมจะมีทั้งพวกเสรีนิยมและพวกอนุรักษ์นิยม ทักษะคิดและค่านิยมจะมีผลต่อปริมาณ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลง

11.3.6 การเล็งเห็นถึงความจำเป็น (perceived need) อัตราและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงในสังคม จะมีผลมาจากการที่สมาชิกในสังคมเล็งเห็นความจำเป็น เช่น ความจำเป็นที่เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภค เทคโนโลยีที่ช่วยในการเพิ่มผลผลิตนี้ จะได้รับการยอมรับเร็ว วัฒนธรรมที่มีการผสมผสานแล้ว เมื่อเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนอื่นในวัฒนธรรมนั้นด้วย

11.3.7 พื้นฐานทางวัฒนธรรม (culture base) พื้นฐานทางวัฒนธรรมหมายถึง ความรู้และเทคนิคที่สร้างสมกันมา ซึ่งนักประดิษฐ์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ พื้นฐานทางวัฒนธรรมเจริญงอกงามขึ้นก็ได้ทำให้เกิดสิ่งประดิษฐ์เกิดขึ้นมากมาย เมื่อนำไปใช้ประโยชน์ทำให้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม

11.4 ลักษณะตัวบุคคล

ซุมพล พูลศิริ (2537 : 23) ได้ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะบุคคลถือเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี เช่น มีรายได้สูง มีการศึกษาดี มีหน้ามีตาในสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างและมองโลกในแง่ดี และมีการเดินทางออกไปติดต่อกับโลกภายนอกที่ค่อนข้างบ่อย มักจะมีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมที่ค่อนข้างรวดเร็วกว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวที่น้อย หรืออยู่ในระดับที่ต่ำ นวัตกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยม ความเชื่อ หรือทัศนคติของบุคคลใดก็ตามนวัตกรรมนั้นจะถูกยอมรับได้ในเวลาอันรวดเร็ว

11.5 ความแตกต่างกันระหว่างบุคคล

สุรเชษฐ ชิระมณี (2534 : 32) ได้กล่าวว่า สิ่งที่แตกต่างกันของมนุษย์ จำแนกออกได้เป็น 2 อย่าง ดังนี้

11.5.1 ลักษณะทางพันธุกรรม คือ ร่างกายความสูง-ต่ำ สีผิวตา-ขาว-เหลือง รูปร่างอ้วน-

ผอม และจิตใจ ซึ่งมีความแตกต่างกันมาก เพราะมนุษย์มีสมองใช้คิดสิ่งต่าง ๆ ไม่มีขอบเขตจึงหาแนวทางที่เหมือนกันได้ยาก

11.5.2 สภาพแวดล้อมของการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เกิดการเลี้ยงดูของพ่อแม่ถ้าใช้วิธีเผด็จการ ดู เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะก้าวร้าว หรือยอมแพ้ ถ้าเลี้ยงแบบประชาธิปไตยให้เด็กได้แสดงออกในกฎระเบียบ เด็กโตขึ้นจะเป็นคนกล้าแสดงออก ประณีประนอม การอบรมสั่งสอนของครู อาจารย์ ก็เช่นเดียวกันถ้าใช้วิธีเผด็จการ ไม่เปิดโอกาสให้เด็กคิด เด็กก็จะไม่รู้จักคิดด้วยตนเองถ้าใช้วิธีประชาธิปไตย เด็กรู้จักคิด และมีความคิดสร้างสรรค์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

11.5.3 ลักษณะพื้นฐาน ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และอื่น ๆ

11.6 แนวความคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการสื่อสาร

สมจิต บุญบงการ (2521 : 115) กล่าวว่า การสื่อสารควรจะทำให้เข้าใจถึงแนวความคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาเรื่องการสื่อสาร เพราะการสื่อสารไม่ได้หมายถึงโทรเลข วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นเพียงช่องทางสำหรับการส่งสาร หรือหมายถึงสัญญาณ หรือรหัสซึ่งเป็นสารสำหรับส่งเท่านั้น แต่การสื่อสารมีแนวความคิดที่ครอบคลุมและกว้างกว่านี้เป็นอันมาก แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารพอที่จะสรุปรวบรวมได้ดังนี้

11.6.1 การสื่อสารเป็นกระบวนการ การที่กล่าวว่าการสื่อสารเป็นกระบวนการ เพราะการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หรือเป็นกิจกรรมที่เคลื่อนที่โดยไม่สามารถย้อนมาหาของเดิมได้ ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจึงจำเป็นต้องหยุดกระบวนการและแยกพิจารณาแต่ละองค์ประกอบต่างหากจากกันการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุดและไม่สามารถที่จะกระทำเหมือนของเดิมได้ แต่การสื่อสารสามารถมีรูปแบบที่เหมือนกันได้ ทำให้มีผู้กล่าวว่าการสื่อสารเกิดจากการกระตุ้นของสิ่งที่ผ่านมาแล้ว และมีผลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต ด้วยเหตุนี้เองทำให้นักวิชาการบางท่านกล่าวว่าการสื่อสารเป็นกระบวนการทางด้านวิวัฒนาการซึ่งกระบวนการนี้มีผลต่อตนเองและต่อสังคม ด้วยกระบวนการสื่อสารนี้เองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระหว่างบุคคลกับสังคมในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การปรับสภาวะ การทดแทน การแทนที่ และการดับสลาย

11.6.2 กระบวนการสื่อสารเป็นระบบ โครงสร้างของระบบการสื่อสาร เป็นสิ่งที่เราไม่สามารถสัมผัสได้อย่างชัดเจน แต่กระบวนการสื่อสารเป็นระบบในแง่ที่ว่าส่วนประกอบต่าง ๆ ทั้งหมดของกระบวนการ สื่อสารมีความสัมพันธ์กันในเชิงการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าแยกองค์ประกอบอย่างง่าย ๆ ของระบบการสื่อสารได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางสำหรับส่งสารและผู้รับสารองค์ประกอบเหล่านี้จะถูกพิจารณาในลักษณะที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อองค์ประกอบหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย

11.7 ช่องทางในการรับข่าวสารทางการเกษตร

ช่องทางในการรับข่าวสารทางการเกษตร (source of farm information) มีหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งสามารถที่จะจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ (ภูวคต สาลีเกษตร, 2536 : 12)

11.7.1 ช่องทางที่อาศัยบุคคลในท้องถิ่น (personal localite) เช่น เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือผู้นำในชุมชน

11.7.2 ช่องทางที่อาศัยบุคคลนอกท้องถิ่น (personal comopolite) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

11.7.2.1 ติดต่อกับการส่วนตัว อาจอยู่ในรูปของการเยี่ยมที่บ้าน ที่เรียกสวนไร่นา และการไปเยี่ยมที่สำนักงาน

11.7.2.2 ติดต่อกันในกลุ่ม อาจอยู่ในรูปของการสาธิต วิธีการประชุมกลุ่ม การจัดประกวดพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น

11.7.3 ช่องทางที่อาศัยสื่อสารมวลชน (mass media) เช่น การจัดนิทรรศการ การรับข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนต์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ สังคมที่เป็นชนบทและอยู่ห่างไกลความเจริญนั้น อิทธิพลของสื่อต่าง ๆ ทางสื่อสารมวลชนจะมีความสำคัญน้อยกว่า การติดต่อบุคคลระหว่างบุคคล โดยคนที่อยู่ใกล้กันจะติดต่อกันได้โดยง่าย จึงเป็นแหล่งสำคัญที่มีต่อการแพร่กระจายข่าวสารต่าง ๆ ในชนบทได้เป็นอย่างดี

12. หลักการทัศนคติ

ทฤษฎีทัศนคติเป็นแนวความคิดที่แสดงให้เห็นว่า โดยพื้นฐานทัศนคติของบุคคลทั่วไปไม่ได้ติดตัวมาแต่เกิด แต่เกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ซึ่งมีกระบวนการสลับซับซ้อนมาก ทัศนคติเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมทางสังคมออกมาคนเราย่อมมีที่ทำหรือทัศนคติในชีวิตมากมายหลายเรื่อง จึงทำให้แต่ละบุคคลมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นพฤติกรรมของคนไม่ว่าคนจนคนรวย ผู้ดีหรือไพร่ ที่แสดงออกไปหรือการมองดี คำตัดสินอะไรว่ามีค่ามากน้อยแค่ไหน เพียงใดย่อมเกิดมาจากการมีทัศนคติต่อสิ่งนั้น ๆ (สุเวช อินทระ, 2531: 81)

12.1 ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติหมายถึง สภาวะของความพร้อมทางจิตซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์ และสภาวะของความพร้อมนี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทางปฏิกิริยาของบุคคล วัตถุหรือสถานการณ์ต่าง ๆ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2525 : 98) แต่สุภานันท์ ททรัพย์อัมพร, (2521 : 9) มีความคิดเห็นว่าทัศนคติเป็นความเชื่อความรู้สึกทางจิตใจของบุคคลอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ตลอดจนประสบการณ์ ซึ่ง

กระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง รวมทั้งทำที่ที่แสดงออกที่บ่งถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับ จอห์นสัน (Johnson, 1976 : 253) กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นผลรวมของมโนทัศน์ คำพูด ความรู้ และความรู้สึก ที่มีผลก่อให้เกิดความโน้มเอียงที่จะตอบสนองในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคล กลุ่มบุคคล ความคิด เหตุหรือวัตถุ

12.2 องค์ประกอบของทักษะคิด

การที่บุคคลจะมีทักษะคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบเป็นขั้นตอน ซึ่งองค์ประกอบของทักษะคิดจะมีอยู่ 3 ประการ ดังนี้ (พิศมัย วิบูลย์สวัสดิ์, 2538 : 83-85)

12.2.1 องค์ประกอบทางด้านความรู้เชิงประมาณค่า องค์ประกอบทางด้านความรู้เป็นความเข้าใจรวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่เราจะมีทักษะคิดต่อว่าดีมีประโยชน์หรือเลวมีโทษ และเป็นองค์ประกอบแรกของการมีทักษะคิดต่อสิ่งต่าง ๆ ถ้าเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เลย เราจะมีทักษะคิดต่อสิ่งนั้นไม่ได้ เช่น ชาวชนบทผู้หนึ่งไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับคำว่าคาเวียมเลย ไม่ทราบว่าคาเวียมคืออะไร เขาจึงมีทักษะคิดต่อคาเวียมไม่ได้ ความรู้หรือความเชื่อนี้เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับจากประสบการณ์ที่ผ่านมา แล้วจึงเข้ามามีอิทธิพลต่อการตีความสิ่งต่างๆ ของบุคคล ความรู้หรือความเชื่อนี้อาจถูกหรือผิดก็ได้ เราไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสิ่งที่เราเชื่อ การที่บุคคลมีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ เนื่องจากการมีความเชื่อแบบนั้น ก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่เขาหลายประการ ดังนี้

12.2.1.1 ความเชื่อช่วยจัดระเบียบของสิ่งที่พบเห็น ทำให้บุคคลเข้าใจความหมายของสิ่งที่พบเห็น

12.2.1.2 ความเชื่อช่วยลดความซับซ้อนของประสบการณ์ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากเกิดความเข้าใจและสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้

12.2.1.3 ความเชื่อเป็นตัวกำหนดอารมณ์ และบุคลิกภาพของบุคคลเมื่อบุคคลมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องหนึ่ง ๆ แล้ว จะมีการแสดงอารมณ์ตามความเชื่อ

ความเชื่อจะเป็นตัวตัดสินใจหรือโน้มนำให้เกิดอารมณ์และการแสดงออกตามความเชื่อในเรื่องนั้น ๆ ความเชื่อจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทักษะคิด

12.2.2 องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก เป็นการแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์ต่อสิ่งที่เรามีทักษะคิด สิ่งที่เป็นเครื่องชี้ขาดว่าบุคคลจะมีความรู้สึกหรืออารมณ์อย่างไรต่อสิ่งที่เขามีทักษะคิด คือ ความเชื่อ ประสบการณ์ หรืออารมณ์อื่น ๆ ที่มาผลักดันโดยบุคคลไม่รู้ตัว เมื่อบุคคลบางคนมีความเชื่อว่าพ่อค้าจะต้องเอาเปรียบลูกค้าโดยเห็นแก่กำไรเกินควร และลักษณะนี้เป็นลักษณะที่เขาไม่ยอมรับ บุคคลจะมีความรู้สึกทางลบต่อพ่อค้า บางคนได้

ประสบการณ์จากตัวเอง เช่น เคยซื้อของใช้จำเป็นจากพ่อค้า และมักถูกเรียกเก็บเงินเป็นจำนวนสูงกว่าที่ควร จะเกิดความรู้สึกทางลบต่อพ่อค้า บางครั้งบุคคลอาจแสดงความรู้สึกทางลบต่อบางสิ่งบางอย่างโดยที่เขาเองไม่รู้สึกรู้สีกว่าสิ่งนี้เกิดจากความคับแค้นใจที่บุคคลเก็บไว้ในจิตใจสำนึกและเขาไม่ทราบว่ามีความสัมพันธ์กับทัศนคติของเขาอย่างไร

12.2.3 องค์ประกอบทางด้านความพร้อมจะแสดงออกเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของทัศนคติ เป็นความพร้อมที่จะแสดงออกต่อสิ่งที่ตนมีต่อทัศนคติ การแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งที่บุคคลมีทัศนคติ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อ และความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งนั้น เช่น บุคคลมีความเชื่อว่าพ่อค้าเป็นคนเอาเปรียบลูกค้า เพราะค้ากำไรเกินควร เขาเกิดความรู้สึกไม่ชอบพ่อค้าเพราะความเชื่อดังกล่าว การแสดงออกของเขา คือ ไม่สมาคมสนทนากับพวกพ่อค้า หรือแจ้งตำรวจทราบทันทีเมื่อพบว่าพ่อค้าคนใดกักตุนสินค้า

12.3 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ทัศนคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์และสถานภาพแวดล้อมตามที่ เคลแมน (Kelman, 1967 : 469-471) ได้เสนอขอบบวนการที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติดังนี้

12.3.1 การยินยอม (compliance) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่นเพราะต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนในทางที่ตนต้องการหรือพอใจ

12.3.2 การลอกเลียนแบบ (identification) เกิดจากการที่บุคคลยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่นเพราะต้องการสร้างพฤติกรรมของตนเองขึ้นให้เหมือนกับคนในสังคม เพื่อที่จะติดต่อกับหรือมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี

12.3.3 ความเหมาะสม (internalization) เกิดจากการที่บุคคลยอมรับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านั้น เหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวเขา

13. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

13.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของบุคคล

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของบุคคลนี้จะเกี่ยวข้องกับ (1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (2) ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา และ(3) ปัจจัยทางการสื่อสาร

13.1.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วยหลายปัจจัย ดังนี้

13.1.1.1 แรงงาน สหัฐ นิลพันธุ์ (2519 : 71) พบว่าแรงงานในครอบครัวไม่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปูนมาร์ลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวของเกษตรกร และสุเทพ รัตนพันธ์ จริญญา และสมยศ สุวิทยานธรณ์ (2527 : 16) พบว่า แรงงานในครอบครัวไม่มีผลต่อการยอมรับการใช้ข้าวพันธุ์ดี ส่วน วิจิตร อวาระกุล (2527 : 131) ให้ทรรศนะว่าการได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน

แรงงานจากแม่บ้าน บุตรหลานในการทำการเกษตรจะมีโอกาสรับของใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประดิษฐ์ กนยัง (2528 : 48) พบว่า แรงงานในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรยอมรับการทำงานปริงในจังหวัดอุบลราชธานี

13.1.1.2 แหล่งเงินทุน ปาเทล และซิงซ์ (Patel and Singh, 1970 : 98) พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ระหว่างเกษตรกรที่มีการวางแผนงานฟาร์มกับเกษตรกรที่ไม่มีการวางแผนงานฟาร์มในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตร นั่นคือเกษตรกรที่มีการวางแผนงานฟาร์มมีการใช้สินเชื่ออยู่ในระดับที่สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้มีการวางแผนงานฟาร์ม กล่าวคือ ส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่มีการวางแผนฟาร์ม คือ ร้อยละ 46.7 เป็นผู้กู้ยืมเงินจากแหล่งภายนอก รองลงมาคือร้อยละ 26.7 เป็นผู้ไม่สามารถกู้ยืมจากแหล่งภายนอกได้ และส่วนที่เหลือคือ ร้อยละ 26.0 ใช้เงินทุนของตนเอง แต่สำหรับเกษตรกรที่ไม่ได้มีการวางแผนงานฟาร์มพบว่า ร้อยละ 100 เป็นผู้ไม่สามารถกู้เงินจากแหล่งภายนอกได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิระพันธ์ แสงใส (2535 : 99) ที่พบว่า เกษตรกรรายย่อยที่มีการยอมรับการใช้ปุ๋ยเคมีในสวนยางพารา จะมีการใช้สินเชื่อการเกษตรสูงกว่าเกษตรกรรายย่อยที่ไม่ยอมรับการใช้ปุ๋ยเคมี

13.1.1.3 การศึกษา ภูวคณ สาสีเกษตร (2536 : 146) ได้ศึกษาผลการนำนวัตกรรมไปสู่ชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าส่วนใหญ่ของกลุ่มคือ ร้อยละ 68.6 ของผู้ยอมรับการผสมเทียมโค และร้อยละ 77.4 ของกลุ่มผู้ไม่ยอมรับการผสมเทียมโค จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งพบความแตกต่างทางสถิติโดยกลุ่มผู้ยอมรับการผสมเทียมโค มีระดับการศึกษาสูงกว่ากลุ่มผู้ไม่ยอมรับการผสมเทียมโค

13.1.1.4 จำนวนโคนม ศรีเทพ ธัมวาสร และมณฑา เหลืองวัฒนวิไล (2535 : 14) ได้ศึกษาผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคนม ซาฮีवाल-ฟรีเซียน (Sahiwal-Friesian) โดยเกษตรกรในจังหวัดพิจิตรพบว่า ฟาร์มโคนมในโครงการเลี้ยงโคนมจะเป็นฟาร์มขนาดเล็กทั้งหมด จำนวนโคนมเฉลี่ย 9 ตัวต่อฟาร์ม คือ โครีคนม 4 ตัว โคนสาวและอู้มท้อง 1 ตัว โครุ่น 1 ตัว ลูกโค 2 ตัว และโคนมเพศผู้ 1 ตัว แต่ผลจากการดำเนินการไม่ก้าวหน้าและประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่ำกว่าประมาณการของโครงการและเมื่อคิดค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรภายใต้โครงการนี้เกษตรกรผู้เลี้ยงจะขาดทุนเฉลี่ย 7,910 บาท/ฟาร์ม/ปี

13.1.2 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2528 : 59) พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม (พันธุ์ กข.ต่าง ๆ) มีระดับของทัศนคติต่อเกษตรด้าบลสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษาโดยภูวคณ สาสีเกษตร (2536 : 105) พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยอมรับการผสมเทียม โคนมีระดับทัศนคติสูงกว่าเกษตรกรผู้ที่ไม่ยอมรับการผสมเทียม โคน

13.1.3 ปัจจัยทางด้านการสื่อสาร

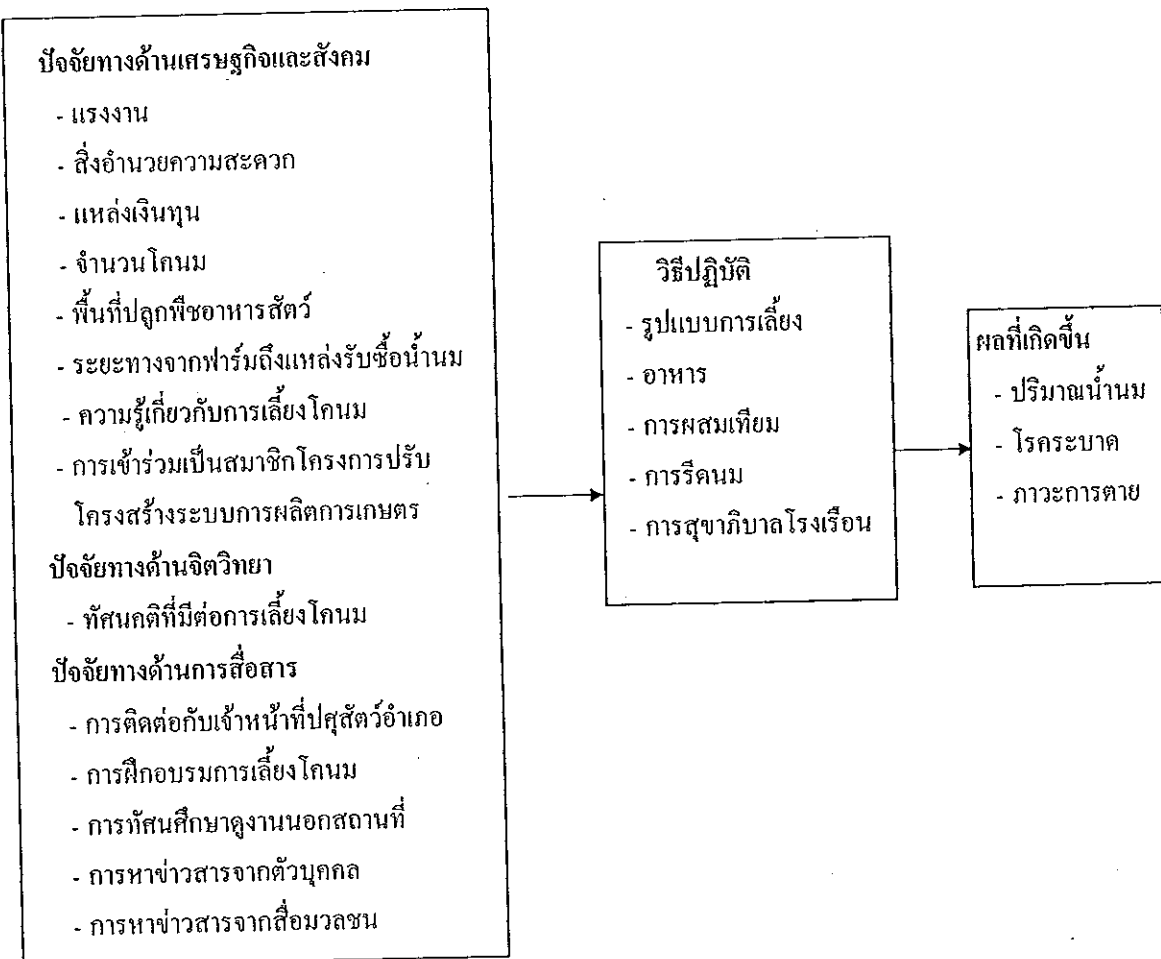
บุญธรรม คำพอ (2520 : 72) พบว่า เกษตรกรที่มีการสื่อสารกับบุคคลอื่น หรือการเดินทางออกนอกถิ่นฐานมาก จะมีโอกาสเรียนรู้และพบเห็นมากกว่า ทำให้การยอมรับเทคโนโลยีเร็วกว่าเกษตรกรที่มีลักษณะดังกล่าว ซึ่ง สุพจน์ สมชาติ (2527 : 437) นอกจากนี้ยังพบว่า การยอมรับการใช้เครื่องทุ่นแรงของเกษตรกรในโครงการจัดการลุ่มน้ำแม่สา จังหวัดเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวสาร และการเดินทางออกนอกหมู่บ้าน แต่ บัญชา สมบูรณ์สุข (2535 : 111) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสงเคราะห์สวนยาง ในสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลาพบว่า พนักงานสงเคราะห์สวนยางที่มีการเปิดรับข่าวสารสูงปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงานสงเคราะห์สวนยางได้ดีกว่าพนักงานสงเคราะห์สวนยาง ที่มีการเปิดรับข่าวสารต่ำ ทำนองเดียวกันกับ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2528 : 74) ได้ศึกษาลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง พบว่า เกษตรกรผู้ยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม มีการหาความรู้จากสื่อสารมวลชนมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

13.2 ปัจจัยทางด้านผลที่เกิดขึ้น

ศราวดี ม่วงศรี (2524 : 67) ได้ศึกษาด้านเทคนิคในการผสมพันธุ์ การให้อาหาร และการจัดการเลี้ยงดูโคนมในตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า การเจ็บป่วยของโคนมอยู่เป็นประจำทุกปี สาเหตุต่าง ๆ กัน โรคบางชนิดเป็นทั้งฟาร์ม บางชนิดเป็นเพียงไม่กี่ตัว จากการสำรวจ พบว่าในรอบปีที่ผ่านมาได้เกิดโรคปากและเท้าเปื่อย 13 ฟาร์ม นอกจากนั้นโรคที่พบในโคนมบ่อย ๆ คือโรคคอบวม ท้องอืด และไข้ชา พบในลูกโคคลอดใหม่ ๆ โดยจะลุกไม่ขึ้นสำหรับ จิรัชย์ กาญจนพฤติพงศ์ (2533 : 38) เห็นว่าการอยู่รอดของฟาร์มโคนมเมื่อพิจารณารายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบ และค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารสำหรับโคนมในระยะต่าง ๆ ที่ไม่ใช่โครีดนมแล้ว แต่ละฟาร์มจะต้องเลี้ยงโคนมตลอดปีไม่น้อยกว่า 10 ตัว/ฟาร์ม และโครีดนมจะต้องมีความสามารถให้น้ำนมตลอดปีไม่ต่ำกว่า 10 กิโลกรัม/ตัว จึงจะทำให้เกษตรกรยึดอาชีพการเลี้ยงโคนมต่อไปได้ ส่วน บุญมี กองสมบัติ (2526 : 83-84) รายงานว่าสิ่งที่เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกสหกรณ์โคนมอุษุทยานปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอคือ การตรวจวัดโรค โรคแห่งติดต่อ การทำความสะอาดถังใส่น้ำนม อุปกรณ์รีดนม สิ่งที่เกษตรกรไม่ค่อยปฏิบัติคือการรักษาบริเวณโรงเรือนให้สะอาด การระบายสิ่งโสโครก เมื่อโคตายโดยไม่ทราบสาเหตุเกษตรกรส่วนใหญ่ย้ายซากออกไป มีบางรายขายซากให้เพื่อนบ้านหรือพ่อค้าเนื้อสัตว์

14. แบบจำลองแนวความคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการแบ่งแบบในการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสาร (2) วิธีการจัดการในการเลี้ยงโคนม (3) ผลที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงโคนมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านจิตวิทยา และด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น มีจำนวนแรงงานที่เพียงพอ มีเงินทุนสำหรับการดำเนินกิจกรรมฟาร์ม เคยได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการเลี้ยงโคนม และมีความพร้อมทางด้านอื่น ๆ ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อเกษตรกรทำให้มีวิธีการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น มีการจัดการทางด้านรูปแบบการเลี้ยง มีการจัดการทางด้านอาหาร มีการจัดการทางด้านการรีดนม มีการจัดการทางด้านสุขภาพโรงเรือนและโคนม และมีการจัดการทางด้านอื่น ๆ จึงน่าที่จะมีผลต่อการเลี้ยงโคนมและผลสำเร็จที่เกิดขึ้น แบบจำลองแนวความคิดในการวิจัยได้แสดงดัง ภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แบบจำลองในการศึกษาเปรียบเทียบของปัจจัยต่าง ๆ ระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม

15. สมมุติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานจากแนวความคิดในแบบจำลองและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- สมมุติฐานข้อที่ 1 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีการใช้แรงงานที่มากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 2 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีสิ่งอำนวยความสะดวกดีกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 3 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีแหล่งเงินทุนที่มากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 4 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีจำนวนโคนมที่มากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 5 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์มากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 6 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมดีกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 7 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการปรับโครงสร้างระบบการเกษตรน้อยกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 8 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนมที่ดีกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 9 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 10 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมได้รับการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 11 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมเคยได้รับการทัศนศึกษาดูงานมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 12 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีการหาข่าวสารจากตัวบุคคลมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม
- สมมุติฐานข้อที่ 13 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีการหาข่าวสารจากสื่อมวลชนมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

สมมุติฐานข้อที่ 14 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีรูปแบบการเลี้ยงโคนมที่ดีกว่า
เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

สมมุติฐานข้อที่ 15 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีการจัดการด้านอาหารที่ดีกว่า
เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

สมมุติฐานข้อที่ 16 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีการผสมเทียมโคมากกว่า
เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

สมมุติฐานข้อที่ 17 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการ
รีดนมได้ดีกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

สมมุติฐานข้อที่ 18 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีการสุขาภิบาลโรงเรือนที่ดีกว่า
เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

สมมุติฐานข้อที่ 19 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมได้รับปริมาณน้ำนมต่อตัวมาก
กว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

สมมุติฐานข้อที่ 20 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมจะมีโรคระบาดน้อยกว่าเกษตรกร
ผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

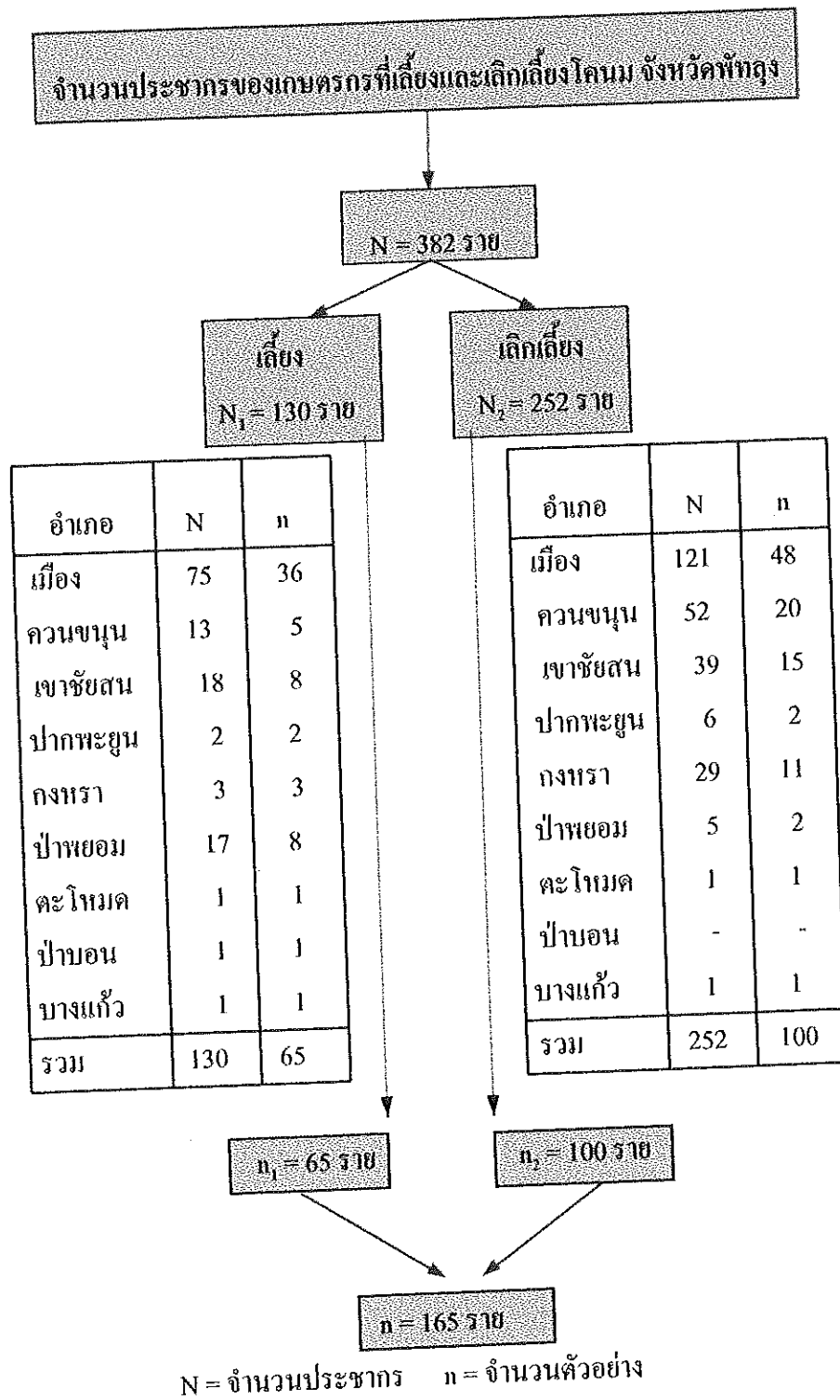
สมมุติฐานข้อที่ 21 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีภาวะการตายของโคน้อยกว่า
เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

1. การเลือกสถานที่ทำการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึง การเปรียบเทียบวิธีการเลี้ยงโคนมระหว่าง เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จังหวัดพิจิตร เนื่องจากจังหวัดพิจิตรซึ่งเป็นจังหวัดที่ได้รับการ ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมและมีโรงงานแปรรูปน้ำนม ซึ่งมีจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมากที่สุดใน 14 จังหวัดทางภาคใต้ การดำเนินการของโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมผ่านมาเป็นระยะเวลา 22 ปี ซึ่งพบว่าจำนวนสมาชิกผู้เลี้ยงโคนมภายในจังหวัดพิจิตรนั้นได้ลดน้อยลงในแต่ละปีจนถึง ปัจจุบัน การเลือกพื้นที่ทำการวิจัยระดับอำเภอได้พิจารณาเลือกอำเภอที่มีเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม จำนวน 75 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 121 ราย (1) อำเภอเมือง เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม จำนวน 13 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 52 ราย (2) อำเภอเขาชัยสน เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวน 18 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 39 ราย (3) อำเภอปากพะยูน เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวน 2 ราย และเกษตรกรผู้ที่ เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 5 ราย (4) อำเภอกงหรา เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวน 3 ราย และ เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 29 ราย (5) อำเภอป่าพะยอม เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวน 15 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 5 ราย (6) อำเภอดงระหวง เกษตรกรผู้ที่ยัง คงเลี้ยงโคนม จำนวน 1 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 1 ราย (7) อำเภอป่าบอน เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวน 1 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 0 ราย และ(8) อำเภอบางแก้ว เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวน 1 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน 0 ราย ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมจังหวัดพิจิตร

2. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยอยู่ในรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ (survey) กลุ่มประชากรที่ยังคงเลี้ยงและ เลิกเลี้ยง ไก่ทั้งหมด 9 อำเภอ จำนวน 382 ราย โดยแยกเป็นเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ไก่ 130 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ไก่ 252 ราย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้เกณฑ์ ร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 40.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ไก่ ใช้การสุ่ม ตัวอย่างอย่างธรรมดา (simple random sampling) เป็นวิธีการในการคัดเลือกตัวอย่าง โดยอาศัยการ จับสลากแล้วไม่ใส่คืนกลับ แยกตามกลุ่มเป้าหมายของเกษตรกรที่ดำเนินการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ไก่ จำนวน 65 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ไก่ จำนวน 100 ราย รวมตัวอย่าง ทั้งหมด จำนวน 165 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.1 ของประชากรทั้งหมด

3. วิธีในการรวบรวมข้อมูล

ได้ใช้วิธีการสังเกตและการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นวิธีการในการรวบรวมข้อมูล เนื่องจาก เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพทางสังคมของชุมชน เนื่องจากวิธีการสัมภาษณ์ (interview) นั้น เป็นการสนทนาเชิงถาม-ตอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงบางอย่าง เมื่อนำวิธีการสัมภาษณ์มาใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจึงมักได้ข้อมูลที่รวดเร็วและถูกต้อง (เทียนฉาย กิระนันท์, 2539 : 101)

4. การสร้างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดโครงสร้างแน่นอน (structured questionnaire) เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวิจัย ชนิดของคำถามที่ใช้มีทั้งคำถาม ชนิดปลายปิด (close-ended) ซึ่งได้กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิด (open-ended) เพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบ เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ครอบคลุมถึงลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสาร วิธีการเลี้ยง ไก่ และผล สำเร็จจากการเลี้ยง ไก่

5. การทดสอบแบบสัมภาษณ์

ก่อนการที่จะได้มีการออกไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้พนักงานสัมภาษณ์มี ประสบการณ์ และเข้าใจจุดมุ่งหมายของการวิจัย และลักษณะของการใช้คำถามให้ชัดเจน ดำเนิน

การจัดฝึกอบรมพนักงานสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยเกษตรกรรม และเทคโนโลยีจังหวัดพัทลุง ที่มีความเข้าใจสภาพท้องถิ่น และขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ดีและร่วมกับผู้วิจัยเข้าทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ (pre-test) ในท้องที่เขตอำเภอเมือง และเขต อำเภอเขาชัยสน โดยทดสอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 20 ชุด ในเดือนกันยายน 2540 แล้วจัดการ ประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับพนักงานสัมภาษณ์เพื่อค้นหาข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ และ ดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสมมากขึ้น

6. การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้รวบรวมข้อมูลซึ่งประกอบด้วย ผู้วิจัย และพนักงานสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ได้ เข้าสัมภาษณ์พร้อมกันในอำเภอเป้าหมาย โดยสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเกษตรกรผู้ที่เลิก เลี้ยงโคนม ตามรายชื่อจากการสุ่มตัวอย่าง ใช้ระยะเวลาดำเนินการสัมภาษณ์ตั้งแต่เดือนกันยายน 2540 จนถึงเดือนตุลาคม 2540 รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 30 วัน จำนวนตัวอย่างที่ได้รับการสัมภาษณ์ได้ ทั้งหมด 162 ราย แยกเป็นเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวน 65 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม จำนวน 97 ราย จำนวนตัวอย่างที่ได้คิดเป็นร้อยละ 48.4 ของประชากรทั้งหมด ส่วน เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมจำนวน 3 ราย ไม่สามารถดำเนินการสัมภาษณ์ได้เนื่องจากเกษตรกร จำนวน 2 ราย เสียชีวิต สมาชิกในครอบครัวไม่สามารถให้คำตอบเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมได้ ส่วน เกษตรกรอีก 1 ราย ย้ายออกจากจังหวัดพัทลุงไปอยู่จังหวัดภูเก็ต

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมเอสพีเอสเอส (SPSS) ที่ศูนย์ คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

8. ตัวแปร

ตัวแปรที่อยู่ในรูปของครรชนีหรือสเกล มีดังนี้ (ดูการวัดค่าตัวแปรในภาคผนวก ข)

8.1 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเอง : หมายถึง สภาพที่เกษตรกรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเองบ้างหรือไม่ และมีอะไรบ้าง โดยมีตัวบ่งชี้ คือ (1) จักรยานยนต์ (2) รถยนต์ (3) โทรทัศน์ (4) โทรศัพท์ (5) ตู้เย็น (6) จักรเย็บผ้า (7) เครื่องซักผ้า และ (8) เต้าแก๊ส

8.2 ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม : หมายถึง ความรู้ของเกษตรกรต่ออาชีพการเลี้ยงโคนม โดยกำหนดตัวบ่งชี้เป็นคำถาม จำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบ ให้เลือก 3 คำตอบ โดยมีคำตอบที่ ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

8.3 ทักษะคิดต่อการเลี้ยงโคนม : หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือความเชื่อของเกษตรกร ที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงโคนม ตามที่ตนเองรับรู้ ได้ออกแบบคำถามทั้งหมด 10 ข้อ เพื่อเป็นสเกลในการวัด โดยเป็นคำถามธรรมดา 8 ข้อ และคำถามปฏิเสธอีก 2 ข้อ โดยการประมาณค่า (rating scale) แบบไลเกอร์ท (Likert) และแบ่งการประมาณค่าออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) เห็นด้วย (2) ไม่แน่ใจ และ (3) ไม่เห็นด้วย

8.4 การหาข่าวสารจากสื่อมวลชน : หมายถึง เกษตรกรได้พยายามศึกษาหาความรู้จากสื่อมวลชน โดยได้ใช้ตัวบ่งชี้ คือ (1) วิทยุ (2) โทรทัศน์ (3) หนังสือพิมพ์ และ(4) เอกสารเผยแพร่/วารสาร

8.5 การหาข่าวสารจากตัวบุคคล : หมายถึง เกษตรกรได้พยายามศึกษาหาความรู้จากตัวบุคคล โดยได้ใช้ตัวบ่งชี้ คือ (1) เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ (2) เจ้าหน้าที่สหกรณ์อำเภอ (3) เจ้าหน้าที่สหกรณ์โคนมพัทลุง และ(4) กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน

9. ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษานี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน จึงได้มีการกำหนดข้อตกลงเบื้องต้น คือ ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดก็ตาม ถือว่าไม่มีความแตกต่างกัน

10. การทดสอบความเชื่อถือได้ของสเกล

ในการทดสอบความเชื่อถือได้ของสเกล ได้ใช้การทดสอบในรูปของสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha) แต่เพียงอย่างเดียว

การทดสอบความเชื่อถือได้ของสเกลแบบสัมประสิทธิ์แอลฟานี้ จะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 2 ขั้นตอนด้วยกันคือ (1) การวิเคราะห์หัวข้อ (item analysis) เป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อของคำถามแต่ละข้อ หัวข้อของคำถามแต่ละหัวข้อกับชุดของคำถามทั้งหมด โดยถือหลักว่าสเกลที่ดีจะต้องประกอบด้วยคำถามที่มีต่อระดับความแตกต่างของโครงสร้าง (intensity structure) ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในการทดสอบนี้จะถือว่าทางสถิติของโอกาสที่จะเกิดขึ้นน้อยกว่าที่ระดับ 0.05 เป็นค่าที่แสดงว่า คำถามแต่ละข้อมีทิศทางที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นคำถามที่ยอมรับได้ เพื่อจะนำมาจัดทำเป็นสเกลต่อไป และ (2) การวิเคราะห์ความเชื่อถือได้แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เป็นการหาค่าของความแปรปรวนแต่ละข้อ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับค่าของการแปรปรวนรวมทั้งหมดของชุดคำถามที่ประกอบเป็นสเกลนั้น หากค่าความแปรปรวนของแต่ละข้อน้อยจะส่งผลให้สัมประสิทธิ์ที่ได้มีค่ามาก แสดงว่ามีความเชื่อถือได้เป็นอย่างดี (ดูรายละเอียดการทดสอบความเชื่อถือได้ของสเกลในภาคผนวก ก)

11. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

11.1 ค่าร้อยละ ใช้เปรียบเทียบข้อมูลทั่วไป เพื่อทราบถึงแนวโน้มของการแจกแจงความถี่ การกระจายตัวของตัวแปร ประเภทจำแนกหมวดหมู่ (nominal scale)

11.2 ค่าเฉลี่ย ใช้หาค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่อยู่ในรูปของตัวแปรประเภทแบบช่วง (interval scale) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของข้อมูล

11.3 การทดสอบแบบที (t-test) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มสองกลุ่ม เนื่องจากการวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน ไม่ทราบค่าแปรปรวนของประชากรทั้งสองกลุ่ม และจำนวนกลุ่มตัวอย่างมีมากกว่า 30 ตัวอย่าง ดังนั้นสูตรที่ใช้มีดังนี้

11.3.1 ความแปรปรวนของประชากรทั้งสองไม่เท่ากัน

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t = ค่าการกระจายตัวแบบที

\bar{x}_1 = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1

\bar{x}_2 = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2

S_1 = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มที่ 1

S_2 = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มที่ 2

n_1 = จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 1

n_2 = จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 2

ชั้นของความอิสระ (df) = $n_1 + n_2 - 2$

11.3.2 ความแปรปรวนของประชากรทั้งสองเท่ากัน

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{s_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

เมื่อ t = ค่าการกระจายตัวแบบที

\bar{x}_1 = ค่าเฉลี่ยของตัวอย่างกลุ่มที่ 1

\bar{x}_2 = ค่าเฉลี่ยของตัวอย่างกลุ่มที่ 2

S_p^2 = ความแปรปรวนร่วม

n_1 = จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 1

n_2 = จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 2

ขั้นของความอิสระ (df) = $n_1 + n_2 - 2$

11.4 การทดสอบแบบไคสแควร์ (chi-square) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน โดยเป็นตัวแปรที่อยู่ในรูปของตัวแปรประเภทจำแนกหมวดหมู่ สูตรที่ใช้คือ

$$x^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

เมื่อ x^2 = ค่าไคสแควร์

O_{ij} = ค่าความถี่จากการสังเกตในแถวที่ I คอลัมน์ที่ j

E_{ij} = ค่าความถี่ที่คาดหวังในแถวที่ I คอลัมน์ที่ j

r = จำนวนแถว (row)

c = จำนวนสดมภ์ (column)

ขั้นของความเป็นอิสระ (df) = $(r-1)(c-1)$

11.5 การทดสอบความเชื่อถือได้แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) ใช้เพื่อทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ที่มีสเกลเป็นแบบไลเกิร์ต (Likert scale) การทดสอบความเชื่อถือได้แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เหมาะสำหรับข้อคำถามที่มีจำนวนน้อย และหลีกเลี่ยงการไม่เท่ากันของค่าแปรปรวนที่เกิดขึ้น หากแบ่งจำนวนข้อของคำถามออกเป็นสองส่วน (split-half) สูตรที่ใช้คือ

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้

n = จำนวนข้อของคำถาม

$\sum S_i^2$ = ค่าของผลรวมทั้งหมดของความแปรปรวนของหัวข้อแต่ละข้อ

S_t^2 = ค่าของความแปรปรวนรวมของหัวข้อทั้งหมด

12. นิยามศัพท์

ในการวิจัยนี้ได้ให้นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

12.1 นวัตกรรม หมายถึง ความคิด วิธีปฏิบัติ หรือเครื่องมือใหม่ๆ ที่จะใช้ในการทำงานให้ได้ผลดี ในที่นี้หมายถึง เทคโนโลยีการเลี้ยงโคนม

12.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง หน่วยงานทางราชการและรัฐวิสาหกิจที่จัดบริการด้านการเลี้ยงโคนม และผลิตภัณฑ์นม ได้แก่ 5 หน่วยงาน คือ (1) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพิจิตร (2) วิทยาลัยเกษตรกรรมพิจิตร (3) หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 กรป.กลาง จังหวัดพิจิตร (4) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) และ (5) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

บทที่ 4

สถานที่ทำการศึกษา

1. บทนำ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้พื้นที่อำเภอเมือง อำเภอควนขนุน อำเภอเขาชัยสน อำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา อำเภอป่าพะยอม อำเภอตะโหมด อำเภอป่าบอน และอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นสถานที่วิจัย เนื่องจากเป็นอำเภอที่เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม และเป็นสมาชิกของกลุ่มเลี้ยงโคนม จังหวัดพัทลุง กระจายอยู่ตามพื้นที่อำเภอต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาในตอนต้น จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานที่เพื่อการศึกษา

2. ที่ตั้งและสถานที่ศึกษา

จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่เก่าแก่มากจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ ได้มีการตั้งเมืองขึ้นในครั้งแรกประมาณ พ.ศ. 1480-1897 บริเวณโลกเมือง บ้านบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน และได้มีการโยกย้ายกันต่อมาอีก 12 ครั้ง และครั้งสุดท้ายได้ย้ายมาตั้งที่ตำบลคูหาสวรรค์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัดพัทลุงในปัจจุบันนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2467

จังหวัดพัทลุงอยู่ทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา ทางฝั่งตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 7°6' ถึง 7° 53' เส้นแวงที่ 99° 45' ถึง 100° 26' ตะวันออก ระยะทางจากกรุงเทพฯ โดยทางรถไฟสายใต้ 861 กิโลเมตร และตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (เพชรเกษม) ระยะทาง 1,200 กิโลเมตร จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ 3,424.47 ตารางกิโลเมตรหรือ 2,140,296 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ทิศใต้ ติดกับอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันออก ติดกับทะเลสาบสงขลา อำเภอระโนด กิ่งอำเภอกระเสีสินธุ์ และอำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอเมืองตรัง อำเภอปะเหลียน อำเภอห้วยยอด อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง และอำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

จังหวัดพัทลุงมีความยาวจากเหนือจดใต้ 78 กิโลเมตร จากตะวันออกไปตะวันตก 53.5

กิโลเมตร

3. การแบ่งเขตการปกครองและประชากร

3.1 การแบ่งเขตการปกครอง การบริหารการปกครองของจังหวัดพัทลุงแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

3.1.1 การบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตจังหวัดพัทลุงมีทั้งหมด 43 หน่วยงาน แบ่งเป็นหน่วยงานที่ไม่ขึ้นตรงกับส่วนกลาง 23 หน่วยงาน หน่วยงานอิสระ และรัฐวิสาหกิจ 20 หน่วยงาน

3.1.2 การบริหารราชการส่วนภูมิภาคจังหวัดพัทลุงแบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 50 ตำบล 437 หมู่บ้าน

3.1.3 การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดพัทลุง มี 3 รูปแบบ ดังนี้

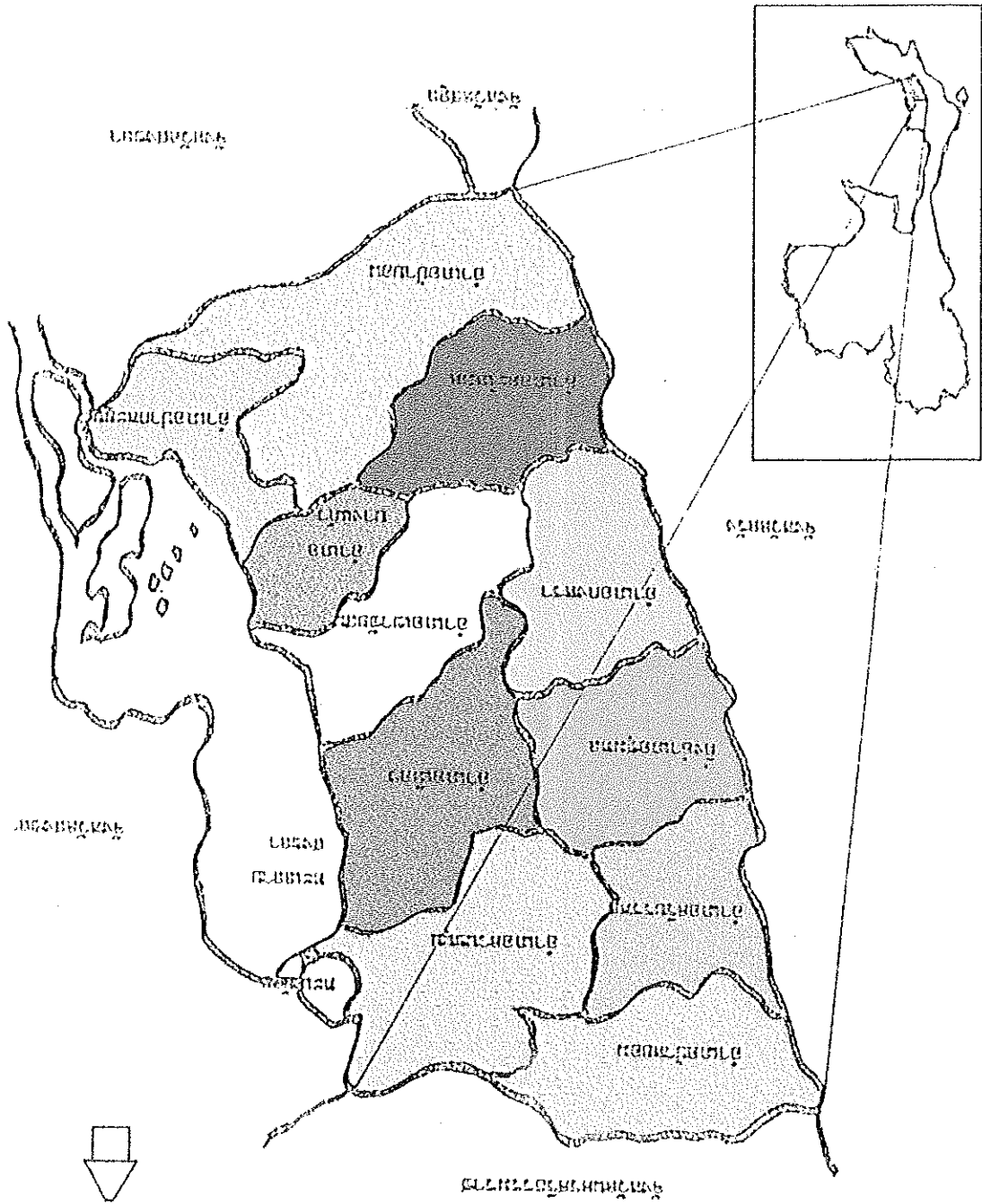
3.1.3.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง 1 แห่ง มีพื้นที่ 3,246.17 ตารางกิโลเมตร มีประชากรรวม 343,665 คน หรือประมาณร้อยละ 89.8 ของประชากรทั้งหมดของจังหวัด

3.1.3.2 เทศบาล 1 แห่ง มีพื้นที่ 3 ตารางกิโลเมตร มีประชากรรวม 17,917 คน หรือประมาณร้อยละ 4.7 ของประชากรทั้งหมดของจังหวัด

3.1.3.3 สุขาภิบาล 6 แห่ง มีพื้นที่ 14.27 ตารางกิโลเมตร มีประชากรรวม 20,134 คน หรือประมาณร้อยละ 5.3 ของประชากรทั้งหมด

3.2 ประชากรและอาชีพ จากสถิติจำนวนประชากรของจังหวัดพัทลุงมีจำนวนทั้งสิ้น 485,250 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 239,914 คน แยกเป็นเพศหญิง จำนวน 245,336 คน จำนวนประชากรที่ไม่มีงานทำ 8,589 คน และจำนวนลูกจ้าง 11,148 คน อาชีพหลักของประชากร คือ การทำนา สวนยาง สวนไม้ผล เลี้ยงสัตว์ ประมง ก้าขาย รับจ้าง และจักสาน ประมาณร้อยละ 86-90 ของประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งฐานการผลิตของจังหวัดพัทลุงนั้น เป็นศูนย์กลางการเกษตรกรรมหลักของภาคใต้มีอยู่ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอกงหรา อำเภควนขนุน และอำเภอปากพะยูน

ภาพประกอบ 3 แผนที่จังหวัดพะเยา : ส่วนงานศิลปกรรมระหว่างสหกรณ์, สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา, 2538 : 3.

4. ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินในพื้นที่จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่เกิดจากการทับถมของตะกอนบนที่ราบลุ่มของตะกอนลำน้ำ เมื่อดินเป็นดินเหนียวปนทรายแป้งหรือดินร่อนเหนียวปนทรายแป้งความสมบูรณ์ของดินต่ำถึงปานกลาง มีความเหมาะสมปานกลางในการปลูกข้าว ทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ปลูกข้าวไร่ และมีความเหมาะสมเล็กน้อยในการปลูกน้ำมันปาล์ม มะพร้าว กาแฟ โกโก้ ผลไม้ และพืชผัก ซึ่งจังหวัดสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพดินให้ดีขึ้น โดยอาศัยระบบชลประทาน

5. ทรัพยากรน้ำ

ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดพัทลุง มีจำนวน 1,853.5 มิลลิเมตรต่อปี ทั้งนี้ จังหวัดพัทลุงเป็นพื้นที่ต้นน้ำให้กับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยในลุ่มน้ำย่อยจำนวน 7 ลุ่มน้ำย่อยนั้น อยู่ในจังหวัดพัทลุง 5 ลุ่มน้ำย่อย ปริมาณน้ำในจังหวัดพัทลุง มีจำนวน 2590.6 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี จึงทำให้มีระบบชลประทานในฤดูฝนมากที่สุดในภาคใต้ โดยมีเนื้อที่ถือครองการเกษตรของจังหวัดพัทลุง 1,513,269 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 604,118 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.0 ของพื้นที่การเกษตร แต่ฤดูแล้งปริมาณน้ำจะน้อยมาก เนื่องจากการบุกรุกทำลายป่าไม้ ซึ่งพื้นที่ป่าไม้ทั้งจังหวัดพัทลุงมีเพียงร้อยละ 28.4 ของเนื้อที่จังหวัด ระบบชลประทานขนาดเล็กใช้การได้ไม่ดี ที่ใช้การได้ดีเฉพาะชลประทานขนาดกลางและใหญ่เท่านั้น ส่วนระบบประปาบาดาลมีเพียง 3 อำเภอเท่านั้น ที่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรคือ อำเภอเมือง อำเภอกวนขนุน และอำเภอป่าพะยอม สำหรับคลองส่งน้ำเกษตรกรส่วนใหญ่เกือบทุกอำเภอยกเว้นอำเภอเมืองปัจจุบันคลองส่งน้ำมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร

ตาราง 1 ข้อมูลแหล่งน้ำจังหวัดพัทลุง

ที่	อำเภอ/ตำบล จำนวน	หมู่ บ้าน	บ่อบาดาล ส่วนตัว	ระบบประปา สาธารณะ	ระบบประปา บาดาล	ระบบประปา ผิวดิน	บ่อน้ำ ตื้น	จุดสระ	เขื่อน	คลอง ส่งน้ำ	แหล่งน้ำ ธรรมชาติ
1.	เมือง	137	752	239	85	20	8,826	89	0	134	184
2.	ศรีนครินทร์	34	31	70	18	9	511	19	0	16	79
3.	เขาชัยสน	53	199	110	20	2	964	71	0	55	95
4.	ควนขนุน	115	307	197	75	5	10,103	88	0	76	192
5.	ปากพะยูน	60	12	48	20	7	2,839	3	0	7	36
6.	กงหรา	38	13	62	8	17	2,417	5	0	25	50
7.	ตะโหมด	32	15	54	12	4	1,554	34	0	0	97
8.	ศรีบรรพต	8	2	82	12	18	873	16	0	10	72
9.	ป่าบอน	43	99	54	0	8	1,080	30	1	33	72
10.	ป่าพยอม	32	22	84	66	1	167	140	1	48	0
11.	บางแก้ว	20	147	59	19	2	2,617	15	0	26	38
	รวม	572	1,599	1,059	335	93	31,951	510	2	430	915

ที่มา : กรมการปกครอง. สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2539 : 12.

6. สถาบันและองค์กรในชุมชน

สถาบันและองค์กรที่สำคัญในชุมชนมีดังต่อไปนี้

6.1 ด้านการศึกษา มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 260 โรงเรียน สังกัดการศึกษาท้องถิ่น(เทศบาล) จำนวน 3 โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 28 โรงเรียน สังกัดกรมอาชีวศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน สังกัดกรมศิลปากร จำนวน 1 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 17 โรงเรียน และโรงเรียนสังกัดกรมตำรวจ จำนวน 3 โรงเรียน

6.2 ด้านการศาสนา มีวัดจำนวน 222 วัด ที่พักสงฆ์ จำนวน 41 แห่ง โรงเรียนประปริยัติธรรม และบาลี จำนวน 2 โรงเรียน ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 4 แห่ง มัสยิด จำนวน 73 แห่ง และโบสถ์คริสต์ จำนวน 10 แห่ง

6.3 ด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาลของรัฐ จำนวน 10 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน จำนวน 1 แห่ง สถานีอนามัยตำบล จำนวน 115 แห่ง คลินิกแพทย์ จำนวน 23 แห่ง

7. ศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี

ประชากรในจังหวัดพัทลุงนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 87.0 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 11.4 นอกนั้นนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่น ๆ ประชาชนในชนบทยังยึดมั่น ศรัทธาต่อขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ การบวช งานศพ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ เป็นต้น

8. การถือครองที่ดิน และการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

ขนาดเนื้อที่ถือครองต่อครอบครัว ประมาณ 19-21 ไร่ ต่อครัวเรือนโดยการถือครองที่ดินในจังหวัดพัทลุง แบ่งตามลักษณะการถือครองเป็น 4 ลักษณะ คือ (1) เป็นที่ดินของตนเอง (2)เช่าผู้อื่น (3) รับจ้างและจ้างผู้อื่น และ (4) ได้ทำฟรี การใช้ที่ดินในจังหวัดพัทลุง สามารถจำแนกกว้าง ๆ ได้ดังนี้

8.1 พื้นที่เกษตรกรรม ปลูกยางพารา 649,777 ไร่ ทำนา 670,532 ไร่ ปลูกไม้ ผลไม้ยืนต้น 101,785 ไร่ ปลูกพืชอื่น ๆ 23,780 ไร่

8.2 พื้นที่ป่า เป็นป่าไม้ 564,864 ไร่ และป่าพรุ 42,368 ไร่

8.3 พื้นที่เขตชุมชน มีเนื้อที่ประมาณ 44,286 ไร่ หรือประมาณ ร้อยละ 2.07 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด

8.4 พื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ แหล่งน้ำ ที่ลุ่มน้ำขัง ประมาณ 247,021 ไร่ หรือร้อยละ 11.5 ของเนื้อ
ที่ทั้งหมด

8.5 พื้นที่การเกษตรที่อยู่ในเขตชลประทาน ประมาณ 604,118 ไร่ หรือร้อยละ 16 ของพื้นที่
ทั้งจังหวัด และพื้นที่ที่มีศักยภาพการชลประทาน 138,828 ไร่ หรือร้อยละ 6.5 ของเนื้อที่ทั้ง
จังหวัด

บทที่ 5

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ เป็นขั้นตอนดังนี้

1. ปัจจัยโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสารของผู้รับการสัมภาษณ์
2. วิธีปฏิบัติการเลี้ยงโคนม
3. ปัญหาในการเลี้ยงโคนมและปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยง
4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การติดต่อสื่อสาร วิธีปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม และผลที่เกิดขึ้น ระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง (การทดสอบสมมติฐาน)

1. ปัจจัยโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสาร

1.1 สถานภาพของครอบครัวและการศึกษา

สถานภาพของครอบครัวและการศึกษาของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 2

สถานภาพของผู้รับการสัมภาษณ์ : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม มีสถานภาพของครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว โดยคิดเป็นร้อยละ 81.5 และร้อยละ 73.2 ตามลำดับ ส่วนสถานภาพที่รองลงมาคือการเป็นภรรยา โดยผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม มีจำนวนร้อยละ 13.8 และร้อยละ 16.5 และสถานภาพสุดท้าย คือ การเป็นบุตร ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อย คิดเป็นร้อยละ 4.7 สำหรับเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม และร้อยละ 10.3 สำหรับผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม

เพศ : ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนมเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 90.8 และร้อยละ 76.3 ตามลำดับ ส่วนเพศหญิง เป็นเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม ร้อยละ 9.2 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม ร้อยละ 23.7

อายุ : การกระจายตัวของอายุค่อนข้างที่จะอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในแต่ละช่วงของอายุ ระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม คือ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม ร้อยละ 41.5 และเกษตรกรผู้ที่ยังเลิกเลี้ยง โคนม ร้อยละ 42.4 เกษตรกรมีอายุ 40 ปีและต่ำกว่า ส่วนร้อยละ 38.5 และร้อยละ 21.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง เกษตรกรมีอายุ 41-50 ปี สำหรับ

ร้อยละ 16.9 และร้อยละ 20.7 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีอายุ 51-60 ปีมีเพียงร้อยละ 3.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 15.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เกษตรกรมีอายุ มากกว่า 60 ปี ค่าเฉลี่ยอายุของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 45.0 ปี

การศึกษา : การกระจายตัวของการมีการศึกษาก่อนข้างอยู่ในสัดส่วนใกล้เคียงกันในแต่ละช่วงของการได้รับการศึกษา ระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมกับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม คือ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 1.5 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 2.1 ไม่ได้ได้รับการศึกษา ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 56.9 และร้อยละ 50.5 จบการศึกษาระดับ ป.1-ป.4 ซึ่งถือว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการศึกษาอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน เกษตรกรผู้ที่จบการศึกษาระดับป.5-ป.7 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มพบว่า มีร้อยละ 16.9 และ 15.5 การศึกษาในระดับมัธยม เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 10.8 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 11.3 จบการศึกษาระดับ ม.ศ.1-ม.ศ.5 ส่วนการศึกษาในระดับอนุปริญญา พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 12.3 และเกษตรกรผู้ที่ เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 14.4 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 1.5 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 6.2 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีซึ่งมีอัตราส่วนที่น้อยมาก ระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่มีเกษตรกรท่านใดจบการศึกษาในระดับนี้ จากภาพรวม ทราบได้ว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการศึกษาอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับ ป.1-ป.4

ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 7.7 และเกษตรกรผู้ที่ เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 2.1 อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 10.8 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 14.4 อ่านออกแต่เขียนไม่ได้ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เกินร้อยละ 70 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม สามารถอ่านหนังสือออก และสามารถเขียนหนังสือได้ คิดเป็นร้อยละ 78.5 และ 83.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม

จำนวนบุตร : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 6.2 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 8.2 พบว่า เกษตรกรไม่มีบุตร ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 41.4 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 37.1 เกษตรกรมีจำนวนบุตรในครอบครัว จำนวน 1-2 คน สำหรับร้อยละ 41.4 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 37.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง เกษตรกรมีจำนวนบุตรในครอบครัว จำนวน 3-4 คน มีเพียงร้อยละ 11.1 และร้อยละ 17.6 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเกษตรกรมีจำนวนบุตรในครอบครัว จำนวน มากกว่า 4 คน ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 2.4 คน

จำนวนสมาชิกในครอบครัว : ส่วนใหญ่ของเกษตรกร คือ ร้อยละ 92.3 ผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 69.1 ผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-6 คน รองลงมาคือ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 4.6 เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 18.5 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 7-10 คน ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 3.1 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 9.3 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คนและต่ำกว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 10 คน พบว่า มีเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว ร้อยละ 3.1 ค่าเฉลี่ยของจำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 4.8 คน

ตาราง 2 สถานภาพของครอบครัวและการศึกษาแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพของผู้รับการสัมภาษณ์				
หัวหน้าครอบครัว	53	81.5	71	73.2
คู่สมรส	9	13.8	16	16.5
บุตร	3	4.7	10	10.3
เพศ				
ชาย	59	90.8	74	76.3
หญิง	6	9.2	23	23.7
อายุ				
40 ปี และน้อยกว่า	27	41.5	41	42.4
41-50	25	38.5	21	21.7
51-60	11	16.9	20	20.7
มากกว่า 60 ปี	2	3.1	15	15.2
เฉลี่ย (ปี)				45.0

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา				
ไม่ได้รับการศึกษา	1	1.5	2	2.1
ป.1-ป.4	37	56.9	49	50.5
ป.5-ป.7(ม.1)	11	16.9	15	15.5
ม.ศ.1-ม.ศ.5(ม.2-ม.6)	7	10.8	11	11.3
อนุปริญญา(ปวศ.)	8	12.3	14	14.4
ปริญญาตรี	1	1.5	6	6.2
ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้				
อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	5	7.7	2	2.1
อ่านออก เขียนไม่ได้	7	10.8	14	14.4
อ่านออก เขียนได้	51	78.5	81	83.5
จำนวนบุตร				
ไม่มีบุตร	4	6.1	8	8.2
1-2 คน	27	41.4	36	37.1
3-4 คน	27	41.4	36	37.1
มากกว่า 4 คน	7	11.1	17	17.6
เฉลี่ย (คน)			2.4	
จำนวนสมาชิกในครอบครัว				
2 คนและน้อยกว่า	2	3.1	9	9.3
3-6 คน	60	92.3	67	69.1
7-10 คน	3	4.6	18	18.5
มากกว่า 10 คน	-	-	3	3.1
เฉลี่ย (คน)			4.8	

1.2 การประกอบอาชีพและรายได้

การประกอบอาชีพและรายได้ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนมมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 3

อาชีพหลัก : เกษตรกรส่วนใหญ่เกินร้อยละ 40 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มประกอบอาชีพทำสวนยาง รองลงมา คือ ร้อยละ 29.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 15.5 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ประกอบอาชีพ ทำนา ร้อยละ 3.1 และร้อยละ 16.5 ประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนอาชีพหลักประเภทอื่นเกษตรกรจำนวนหนึ่งในสาม คือ ร้อยละ 30 และต่ำกว่า ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มประกอบอาชีพ ได้แก่ รับราชการและรัฐวิสาหกิจ ทำสวนผลไม้ ทำสวนผัก ทำไร่ เลี้ยงโคนเนื้อ เลี้ยงหมู ขับ-ขี่ รถรับจ้าง และรับเหมาก่อสร้าง

อาชีพรอง : เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีอาชีพรอง พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เลี้ยงโคนมเป็นอาชีพรอง คือ ร้อยละ 81.6 และร้อยละ 57.7 มีเพียงร้อยละ 12.4 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว ทำนาเป็นอาชีพรอง ส่วนร้อยละ 20 และต่ำกว่า ประกอบอาชีพรอง คือ ทำสวนยาง ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม ทำสวนไม้ผล ค้าขาย และอาชีพอื่น ๆ

รายได้จากอาชีพหลัก : จากครึ่งหนึ่งของเกษตรกร คือ ร้อยละ 50.8 ของผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 53.6 ของผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมมีรายได้จากอาชีพหลักต่อปี จำนวน 50,000 บาทหรือน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 14.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 26.8 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมมีรายได้ จำนวน 50,001-100,000 บาท ราวร้อยละ 24.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 19.6 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีรายได้มากกว่า 100,000 บาท ค่าเฉลี่ยของจำนวนรายได้จากอาชีพหลักของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 72,260.10 บาท

รายได้จากอาชีพรอง : จากหนึ่งในสามของเกษตรกร คือ ร้อยละ 36.9 ของผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 84.5 ของผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีรายได้จากอาชีพรองต่อปี จำนวน 30,000 บาทหรือน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 21.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 7.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีรายได้จากอาชีพรอง จำนวน 30,001-50,000 บาท เกษตรกรจำนวนร้อยละ 10.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 2.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีรายได้จากอาชีพรอง จำนวน 50,001-70,000 บาท และร้อยละ 30.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีรายได้จากอาชีพรอง มากกว่า 70,000 บาท รายได้เฉลี่ยจากอาชีพรองของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 34,760.60 บาท

รายได้จากการเลี้ยงโคนมต่อวัน : พบว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 47.7 มีรายได้มากกว่า 300 บาท ร้อยละ 32.3 มีรายได้ 201-300 บาท และ ร้อยละ 20.0 มีรายได้ 101-200 บาท ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 55.7 มีรายได้ 101-200 บาท ร้อยละ 18.5 มีรายได้ 201-300 บาท ร้อยละ 16.5 มีรายได้ 100 บาทและต่ำกว่า และร้อยละ 9.3 มีรายได้ มากกว่า 300 บาท ค่าเฉลี่ยรายได้จากการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 269.50 บาท

ตาราง 3 การประกอบอาชีพ และรายได้แยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก				
ทำสวนยาง	30	46.2	42	43.2
ทำนา	19	29.2	15	15.5
ค้าขาย	2	3.1	16	16.5
อื่น ๆ	14	21.5	24	24.8
อาชีพรอง				
เลี้ยงโคนม	53	81.6	56	57.7
ทำนา	1	1.5	12	12.4
ทำสวนยาง	8	12.4	17	17.5
ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม	1	1.5	2	2.1
ค้าขาย	1	1.5	4	4.1
ทำสวนไม้ผล	1	1.5	2	2.1
เลี้ยงหมู	-	-	1	1.0
อื่น ๆ	-	-	3	3.1
รายได้จากอาชีพหลัก				
50,000 บาท หรือน้อยกว่า	33	50.8	52	53.6
50,001 - 100,000 บาท	16	14.6	26	26.8
มากกว่า 100,000 บาท	16	24.6	19	19.6
เฉลี่ย (บาท)				72,260.10

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากอาชีพทรง				
30,000 บาท หรือน้อยกว่า	24	36.9	82	84.5
30,001 - 50,000 บาท	14	21.5	7	7.2
50,001 - 70,000 บาท	7	10.8	2	2.1
มากกว่า 70,000 บาท	20	30.8	6	6.2
เฉลี่ย (บาท)				34,760.60
รายได้จากการเลี้ยงโคนมต่อวัน				
100 บาท หรือน้อยกว่า	-	-	16	16.5
101-200 บาท	13	20.0	54	55.7
201-300 บาท	21	32.3	18	18.5
มากกว่า 300 บาท	31	47.7	9	9.3
เฉลี่ย (บาท)				269.50

1.3 รายจ่ายในการเลี้ยงโคนม

รายจ่ายในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 4

ค่าโรงเรือน : จากครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เกินร้อยละ 50.0 จ่ายค่าปลูกสร้างโรงเรือนโคนม จำนวน 10,001-50,000 บาท ร้อยละ 18.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ค่าโรงเรือนโคนม จำนวน 10,000 บาท และน้อยกว่า และร้อยละ 15.4 ค่าโรงเรือนโคนม จำนวนมากกว่า 50,000 บาท ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 46.4 ค่าโรงเรือนโคนม จำนวน 10,000 บาทและต่ำกว่า ซึ่งมีเกษตรกรเพียงรายเดียวของผู้ที่เลิกเลี้ยง จ่ายค่าปลูกสร้างโรงเรือนโคนม จำนวน มากกว่า 50,000 บาท ค่าเฉลี่ยจำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการปลูกสร้างโรงเรือนของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 23,086.40 บาท

ค่าพันธุ์โคนม : เกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 49.2 จ่ายค่าพันธุ์โคนม จำนวนมากกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 27.7 จ่ายค่าพันธุ์โคนม จำนวน 50,000 บาทและต่ำกว่า และร้อยละ 23.1 จ่ายค่าพันธุ์โคนม จำนวน 50,001-100,000 บาท ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเกินร้อยละ 45.4 จ่ายค่าพันธุ์โคนม จำนวน 50000 บาท และต่ำกว่า ร้อยละ 43.3 จ่ายค่าพันธุ์โคนม จำนวน 50,001-100,000 บาท และร้อยละ 11.3 จ่ายค่าพันธุ์โคนม จำนวน มากกว่า 100,000 บาทค่าเฉลี่ยค่าพันธุ์โคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 89,525.30 บาท

ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ : เกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 41.5 จ่ายค่าเครื่องมือ และอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคนม จำนวน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 37.0 จ่ายค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคนม จำนวนมากกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 21.5 จ่ายค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคนม จำนวน 5,000 บาทและต่ำกว่า ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 51.5 จ่ายค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคนม จำนวน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 44.3 จ่ายค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคนม จำนวน 5,000 บาทและน้อยกว่า และร้อยละ 4.2 จ่ายค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคนม จำนวนมากกว่า 10,000 บาท ค่าเฉลี่ยเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคนม ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 11,458.00 บาท

ค่าอาหารต่อเดือน : จากครึ่งหนึ่งของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 49.2 จ่ายค่าอาหาร จำนวน 3,001-7,000 บาท ร้อยละ 41.5 จ่ายค่าอาหาร จำนวน 3,000 บาท และต่ำกว่า 9.3 จ่ายค่าอาหาร จำนวนมากกว่า 7,000 บาท ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงเกิน ร้อยละ 70 จ่ายค่าอาหาร จำนวน 3,000 บาทและน้อยกว่า ร้อยละ 19.6 จ่ายค่าอาหาร จำนวน 3,001-7,000 บาท และมีเพียงเกษตรกรรายเดียวคิดเป็นร้อยละ 1.0 จ่ายค่าอาหาร จำนวนมากกว่า 7,000 บาท ค่าเฉลี่ยค่าอาหารต่อเดือนเท่ากับ 2,901.30 บาท

จากภาพรวม พบว่า เกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีรายจ่ายมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เนื่องจากจำนวนโคนมของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงมีจำนวนมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ดังนั้นรายจ่ายค่าปลูกสร้างโรงเรือน ค่าพันธุ์โคนม ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์และค่าอาหารต่อเดือน จึงสูงกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

ตาราง 4 รายจ่ายของการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทรายจ่าย	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่ไม่เลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าโรงเรือน				
10,000 บาท และน้อยกว่า	12	18.5	45	46.4
10,001 - 50,000 บาท	43	66.1	51	52.6
มากกว่า 50,000 บาท	10	15.4	1	1.0
เฉลี่ย(บาท)		23,086.40		
ค่าพันธุ์โคนม				
50,000 บาท และน้อยกว่า	18	27.7	44	45.4
50,001-100,000 บาท	15	23.1	42	43.3
มากกว่า 100,000 บาท	32	49.2	11	11.3
เฉลี่ย (บาท)		89,525.30		
ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์				
5,000 บาท และน้อยกว่า	14	21.5	43	44.3
5,001-10,000 บาท	27	41.5	50	51.5
มากกว่า 10,000 บาท	24	37.0	4	4.2
เฉลี่ย (บาท)		11,458.00		
ค่าอาหารต่อเดือน				
3,000 บาท และน้อยกว่า	27	41.5	77	79.4
3,001-7,000 บาท	32	49.2	19	19.6
มากกว่า 7,000 บาท	6	9.3	1	1.0
เฉลี่ย (บาท)		2,901.30		

1.4 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก

ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (มากกว่าร้อยละ 80) มีรถจักรยานยนต์ ผู้เข็น และเตาแก๊ส รวบรวมร้อยละ 30 และน้อยกว่า มีรถยนต์ เครื่องซักผ้า และจักรเย็บผ้า ส่วนการมีโทรศัพท์ที่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยสองในสาม (ร้อยละ 62.3) ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีโทรศัพท์ ในขณะที่เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงมีเช่นเดียวกัน (ตาราง 5) สาเหตุอาจเนื่องมาจากสภาพทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มอยู่ในเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน จึงสามารถจัดหาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเองได้ทัดเทียมกัน

ตาราง 5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก แยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวก	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
รถยนต์	20	30.8	19	19.6
รถจักรยานยนต์	61	93.8	89	91.8
โทรศัพท์	60	62.3	94	96.9
ผู้เข็น	63	96.9	85	87.6
เครื่องซักผ้า	14	21.5	29	29.9
จักรเย็บผ้า	7	10.8	14	14.4
เตาแก๊ส	60	92.3	95	97.9

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.5 สถานภาพการถือครอง และการใช้ที่ดิน

รายละเอียดของสถานภาพการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดิน ปรากฏ อยู่ในตาราง 6
 สถานภาพการถือครองที่ดิน : รวบรวมร้อยละ 60.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง ส่วนร้อยละ 32.4 และร้อยละ 9.4 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง และ

เข้าผู้อื่นบางส่วน จากหนึ่งในสี่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เข้าที่ดินเพื่อทำการเกษตรจากผู้อื่น และได้ฟรีโดยไม่คิดผลตอบแทน

ขนาดของที่ดินของตนเอง : ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีที่ดินที่เป็นของตนเอง จำนวน 10 ไร่และต่ำกว่า ราวหนึ่งในสี่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีที่ดิน จำนวน 11-20 ไร่ และมากกว่า 20 ไร่ ค่าเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีที่ดินเป็นของตนเอง จำนวน 17.1 ไร่

ขนาดของที่ดินที่เข้าผู้อื่นทั้งหมด : จำนวนร้อยละ 2.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม เพียงกลุ่มเดียว เข้าที่ดินจากผู้อื่น จำนวน 1-5 ไร่ ส่วนจำนวนร้อยละ 1.5 และจำนวนร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เข้าที่ดินจากผู้อื่น จำนวนมากกว่า 5 ไร่

ขนาดของที่ดินทำโดยไม่เสียค่าเช่า : เกือบทั้งหมด (มากกว่าร้อยละ90.0) ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีที่ดินที่ทำการเกษตรไม่เสียค่าเช่า ประมาณร้อยละ 5 และต่ำกว่า เข้าที่ดินจากผู้อื่นจำนวน จำนวน 1-3 ไร่ และจำนวนมากกว่า 3 ไร่

ขนาดของพื้นที่ปลูกหญ้า : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 44.6 มีพื้นที่ปลูกหญ้า จำนวน 6-10 ไร่ ร้อยละ 23.1 มีพื้นที่ปลูกหญ้า จำนวน 5ไร่และต่ำกว่า ร้อยละ 21.5 มีพื้นที่ปลูกหญ้า จำนวน มากกว่า 15 ไร่ และร้อยละ 10.8 มีพื้นที่ปลูกหญ้า จำนวน 11-15 ไร่ ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 76.3 มีพื้นที่ปลูกหญ้า จำนวน มากกว่า 5 ไร่และต่ำกว่าร้อยละ 19.5 มีพื้นที่ปลูกหญ้า จำนวน 6-10 ไร่ ร้อยละ 2.5 มีพื้นที่ปลูกหญ้า จำนวน 11-15 ไร่ และมากกว่า 15 ไร่ ค่าเฉลี่ยพื้นที่ปลูกหญ้าของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 7.5 ไร่

ตาราง 6 สถานภาพการถือครองและการใช้ที่ดินแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพการถือครองที่ดิน				
เป็นที่ดินของตนเอง	42	64.6	80	82.5
เป็นที่ดินของตนเองและเข้าผู้อื่น	21	32.4	9	9.4
บางส่วน				
เข้าผู้อื่นทั้งหมด	1	1.5	3	3.0
ทำโดยไม่เสียค่าเช่า	1	1.5	5	5.1

ตาราง 6 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดของที่ดินของตนเอง				
10 ไร่ และต่ำกว่า	26	40.0	52	53.6
11-20 ไร่	22	33.8	18	18.5
มากกว่า 20 ไร่	17	26.2	27	27.9
เฉลี่ย (ไร่)		17.1		
ขนาดของที่ดินเช่าผู้อื่นทั้งหมด				
ไม่ได้เช่า	64	98.5	94	97.0
1-5 ไร่	-	-	2	2.0
มากกว่า 5 ไร่	1	1.5	1	1.0
ขนาดของที่ดินทำโดยไม่เสียค่าเช่า				
ไม่ได้เช่า	64	98.5	92	94.8
1-3 ไร่	1	1.5	1	1.0
มากกว่า 3 ไร่	-	-	4	4.2
ขนาดของพื้นที่ปลูกหญ้า				
5 ไร่ และน้อยกว่า	15	23.1	74	76.3
6-10 ไร่	29	44.6	19	19.5
11-15 ไร่	7	10.8	2	2.1
มากกว่า 15 ไร่	14	21.5	2	2.1
เฉลี่ย (ไร่)		7.5		

1.6 การใช้แรงงาน

แรงงานของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 7

แรงงานในภาคเกษตร : จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกร คือ ร้อยละ 64.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 55.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิก มีแรงงาน จำนวน 2 คนและน้อยกว่า ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนมร้อยละ 32.3 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม ร้อยละ 34.0 มีแรงงาน จำนวน 3-5 คน รวร้อยละ 10.0และน้อยกว่า ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมมีแรงงาน จำนวน มากกว่า 5 คน ค่าเฉลี่ยแรงงานในภาคเกษตรของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 2.9 คน

แรงงานนอกภาคเกษตร : เกษตรกรส่วนใหญ่เกินร้อยละ 70.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และเลิกเลี้ยง โคนม ไม่มีแรงงานนอกภาคเกษตร ส่วนร้อยละ 18.5 และร้อยละ 24.7 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีแรงงาน จำนวน 1-2 คน รวร้อยละ 3.0 และร้อยละ 3.1 มีแรงงาน จำนวนมากกว่า 2 คน ค่าเฉลี่ยแรงงานนอกภาคการเกษตรของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 0.4 คน

แรงงานในครอบครัวที่เลี้ยงโคนม : จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เกินร้อยละ 90.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีสมาชิกที่เป็นแรงงานในการเลี้ยงโคนม มีเพียงร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม (เพียงกลุ่มเดียว) ไม่มีสมาชิกที่เป็นแรงงานในการเลี้ยงโคนม

จำนวนแรงงานที่เลี้ยงโคนม : จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรคือ ร้อยละ 70.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 80.4 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงมีแรงงานจำนวน 1-2 คน ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงร้อยละ 21.5 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงร้อยละ 19.6 มีแรงงานจำนวน 3-4 คน และพบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง (เพียงกลุ่มเดียว) ร้อยละ 7.7 มีแรงงานจำนวนมากกว่า 4 คน ค่าเฉลี่ยจำนวนแรงงานที่เลี้ยงโคนมเท่ากับ 2.1 คน

การจ้างแรงงาน : เกษตรกรส่วนใหญ่เกินร้อยละ 90.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่มีการจ้างแรงงานในการเลี้ยงโคนม เนื่องจากเกษตรกรใช้สมาชิกในครัวเรือนเป็นแรงงานสำหรับเลี้ยงโคนม มีเพียงร้อยละ 10และต่ำกว่า เกษตรกรมีการจ้างแรงงาน

ลักษณะการจ้าง : เกษตรกรร้อยละ 3.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงเพียงกลุ่มเดียว มีการจ้างแรงงานตลอดปี ส่วนร้อยละ 6.2 และร้อยละ 6.1 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีการจ้างแรงงานบางช่วงเวลาเท่านั้น

การจ่ายค่าจ้าง : แรงงานจ้างของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม การจ่ายค่าจ้างแรงงานให้กับลูกจ้าง เกษตรกรจ่ายเป็นเงินสด ซึ่งไม่พบการจ่ายค่าแรงงานในรูปสิ่งของ และปันส่วนผลผลิต ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

จำนวนค่าจ้างต่อวัน : เกษตรกรร้อยละ 1.5 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และเลิกเลี้ยงโคนม จ่ายค่าจ้างแรงงานต่อวัน 100 บาทและน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง จ่ายค่าจ้างแรงงานต่อวัน 101-200 บาทและ

ร้อยละ 1.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงเพียงกลุ่มเดียว จ่ายค่าจ้างแรงงานต่อวัน มากกว่า 200 บาท ค่าเฉลี่ยการจ่ายค่าจ้างแรงงานต่อวันของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 134.6 บาท

กิจกรรมที่จ้าง : เกษตรกรร้อยละ 10.0 และต่ำกว่า กิจกรรมการจ้างงานของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม กิจกรรมที่จ้าง คือ จ้างเกี่ยวหญ้า รีดนมโค และจ้างขนมูลโค

ตาราง 7 การใช้แรงงานแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง (n = 65)		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง (n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แรงงานในภาคเกษตร				
2 คน และน้อยกว่า	42	64.6	54	55.7
3-5 คน	21	32.3	33	34.0
มากกว่า 5 คน	2	3.1	10	10.3
เฉลี่ย (คน)		2.9		
แรงงานนอกภาคเกษตร				
ไม่มีแรงงาน	51	78.5	70	72.2
1-2 คน	12	18.5	24	24.7
มากกว่า 2 คน	2	3.0	3	3.1
แรงงานในครอบครัวที่เลี้ยงโคนม				
มี	65	100	93	95.9
ไม่มี	-	-	4	4.1
จำนวนแรงงานที่เลี้ยงโคนม				
1-2 คน	46	70.8	78	80.4
3-4 คน	14	21.5	19	19.6
มากกว่า 4 คน	5	7.7	-	-
เฉลี่ย (คน)		2.1		
การจ้างแรงงาน				
มี	6	9.2	4	4.1
ไม่มี	59	90.8	93	95.9

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการจ้าง				
ไม่มี	59	90.8	93	95.9
จ้างตลอดปี	2	3.0	-	-
จ้างบางช่วงเวลา	4	6.2	4	4.1
การจ่ายค่าจ้าง				
ไม่มี	59	90.8	93	95.9
จ่ายเป็นเงินสด	6	9.2	4	4.1
จ่ายเป็นสิ่งของ	-	-	-	-
จ่ายโดยปันส่วนผลผลิต	-	-	-	-
จำนวนค่าจ้างต่อวัน				
ไม่มี	59	90.8	93	95.9
100 บาท และน้อยกว่า	1	1.5	1	1.0
101-200 บาท	4	6.2	3	3.1
มากกว่า 200 บาท	1	1.5	-	-
เฉลี่ย (บาท)				134.60
กิจกรรมที่จ้าง				
ไม่มี	59	90.8	93	95.9
จ้างเกี่ยวหญ้า	4	6.2	2	2.1
จ้างรีดนมโค	2	3.0	1	1.0
จ้างขนมูลโคนม	-	-	1	1.0

1.7 การกู้ยืม และจำนวนเงินกู้

การกู้ยืมและจำนวนเงินกู้ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 8

แหล่งเงินกู้ : เกี่ยวกับแหล่งเงินกู้ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกร คือ ร้อยละ 66.1 และร้อยละ 54.6 กู้เงินจาก ธ.ก.ส. เพียงส่วนน้อยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มกู้เงินจากเพื่อนบ้านและญาติที่นอกรายทุนในหมู่บ้าน และสหกรณ์การเกษตร

จำนวนเงินกู้ : เกษตรกรร้อยละ 15.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 13.4 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง กู้เงินจำนวน 2,000 บาทและน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 7.7 และร้อยละ 10.3 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม กู้เงินจำนวน 20,001-30,000 บาท ซึ่งมีเพียงร้อยละ 6.1 และร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม กู้เงินจำนวน 30,000-40,000 บาท และพบว่า ร้อยละ 58.6 และ 38.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม กู้เงินจำนวน มากกว่า 40,000 บาท ค่าเฉลี่ยจำนวนเงินกู้ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 55,305.1 บาท

การมีหนี้สิน : สำหรับการมีหนี้สิน พบว่า ร้อยละ 23.0 และร้อยละ 15.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง มีหนี้สิน จำนวน 20,000 บาทและน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 20.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 18.5 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง มีหนี้สิน จำนวน 20,001-30,000 บาท ราวร้อยละ 26.2 และร้อยละ 13.4 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง มีหนี้สิน จำนวน มากกว่า 30,000 บาท ค่าเฉลี่ยหนี้สินของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 39,166.20 บาท จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมอยู่ในปัจจุบันนั้นสาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากภาระหนี้สินที่ยังคงค้างชำระจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ปัจจัยทางด้านแหล่งเงินทุนและจำนวนเงินทุน เกษตรกรสามารถชำระหนี้ได้เกือบหมด แต่ก็มีเกษตรกรบางรายที่เลิกเลี้ยงโคนมยังคงมีภาระหนี้สินคงเหลืออยู่

ตาราง 8 การกู้ยืมและจำนวนเงินกู้แยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งเงินกู้				
ไม่ได้กู้	8	12.3	33	34.0
เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง	2	3.1	4	4.1
นายทุนในหมู่บ้าน	1	1.5	2	2.1
สหกรณ์การเกษตร	11	17.0	5	5.2
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	43	66.1	53	54.6
จำนวนเงินกู้				
ไม่ได้กู้	8	12.3	33	34.0
20,000 บาทและน้อยกว่า	10	15.3	13	13.4
20,001-30,000 บาท	5	7.7	10	10.3
30,001-40,000 บาท	4	6.1	4	4.1
มากกว่า 40,000 บาท	38	58.6	37	38.2
เฉลี่ย (บาท)				55,305.10
การมีหนี้สิน				
ไม่ได้กู้	8	12.3	33	34.0
ไม่มีหนี้สิน	12	18.5	18	18.6
20,000บาท และน้อยกว่า	15	23.0	15	15.5
20,001-30,000 บาท	13	20.0	18	18.5
มากกว่า 30,000 บาท	17	26.2	13	13.4
เฉลี่ย (บาท)				39,166.20

1.8 ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด (มากกว่าร้อยละ 90.0) ตอบคำถามได้ถูกต้อง สำหรับคำถามข้อที่ 6 มากกว่าครึ่งหนึ่ง ตอบคำถามได้ถูกต้อง สำหรับคำถามข้อที่ 7,8,1 และ3 ราวครึ่งหนึ่ง ตอบคำถามได้ถูกต้อง สำหรับคำถามข้อที่ 4 และน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง ตอบคำถามได้ถูกต้อง สำหรับคำถามข้อที่ 9,10 และ2 ส่วนคำถามข้อที่ 5 กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม (ตาราง 9) ซึ่งจากการสำรวจโดยผู้วิจัยเกี่ยวกับการผ่านการฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนม ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมนั้น พบว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 93.8 ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 79.4 ดังนั้นจึงตั้งข้อสังเกตได้ว่า การรับรู้ทางด้านวิชาการของเกษตรกรที่ได้รับจากการฝึกอบรม เกษตรกรประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมในรุ่นต่อ ๆ ไปควรที่จะตั้งใจ และทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากความรู้ทางวิชาการที่ได้รับจากการฝึกอบรมนั้น จะเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับเกษตรกรที่เริ่มเลี้ยง และเกษตรกรที่เคยเลี้ยงโคนมมาแล้ว เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงโคนม และยังสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนเกษตรกรที่มีความสนใจในอาชีพเลี้ยงโคนมต่อไปได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ตาราง 9 ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ข้อคำถาม	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ลักษณะลำตัวของโคนมที่ดีควรมี				
ลักษณะอย่างไร ?				
ก. เป็นรูปสี่เหลี่ยม	5	7.7	16	16.5
ข. เป็นรูปสามเหลี่ยม *	57	87.7	53	54.6
ค. เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู	3	4.6	28	28.9
2. โรงเรือนที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม				
มี.....ประเภท				
ก. 2 ประเภท	19	29.2	32	33.0
ข. 3 ประเภท	34	52.3	40	41.2
ค. 4 ประเภท *	12	18.5	25	25.8

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. เมื่อลูกโคคลอดมาใหม่ ๆ ควรให้กินนม น้ำเหลืองจากแม่โคภายใน.....ชั่วโมง ?				
ก. 4 ชั่วโมง *	47	72.3	54	55.6
ข. 5 ชั่วโมง	7	10.7	18	18.6
ค. 6 ชั่วโมง	11	17.0	25	25.8
4. ควรหย่านมเมื่อลูกโคมีอายุ.....เดือน				
ก. 2-3 เดือน	21	32.2	37	38.2
ข. 3-4 เดือน *	33	50.8	46	47.4
ค. 4-5 เดือน	11	17.0	14	14.4
5. อาหารเสริมที่มีความสำคัญสำหรับเลี้ยง โคนม ได้แก่.....				
ก. ฟางข้าวหมัก	19	29.2	14	14.4
ข. หญ้าแห้ง	17	26.2	12	12.4
ค. แร่ธาตุ *	29	44.6	71	73.2
6. ปริมาณอาหารเสริมที่ให้แก่แม่โคควร พิจารณาจากสิ่งใด ?				
ก. น้ำหนักตัวของแม่โค *	61	93.8	91	93.8
ข. ความสูงของแม่โค	1	1.5	4	4.1
ค. ความกว้างของแม่โค	3	4.7	2	2.1
7. ระยะเวลาที่โคนมควรทำให้เสร็จภายใน เวลา.....นาที				
ก. 5-8 นาที *	46	70.8	54	55.7
ข. 8-11 นาที	14	21.5	27	27.8
ค. 11-14 นาที	5	7.7	16	16.5

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8. การหยุดรีดนมด้วยเครื่องรีดควรทำเมื่อใด ?				
ก. เมื่อครบกำหนดเวลาที่ตั้งไว้แล้วหยุดรีดทันที	12	18.5	27	27.9
ข. รีดไปจนกว่าจะมีเลือดออกมาจากเต้านม	4	6.1	8	8.2
ค. รีดจนน้ำนมหมดเต้านมและทำให้เร็ว *	49	75.4	62	63.9
9. การถ่ายพยาธิให้กับลูกโคควรทำเมื่อมีอายุ.....เดือน				
ก. 2 เดือน	18	27.7	13	13.4
ข. 3 เดือน *	21	32.3	46	47.4
ค. 4 เดือน	26	40.0	38	39.2
10. วัคซีนที่ฉีดป้องกันโรคปาก-เท้าเปื่อยมี.....ชนิด				
ก. 2 ชนิด	27	41.5	41	42.3
ข. 3 ชนิด *	22	33.9	27	27.8
ค. 4 ชนิด	16	24.6	29	29.9

* คำตอบที่ถูกต้อง

ส่วนใหญ่เกินครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง คือ ร้อยละ 52.3 มีระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมในระดับสูง ร้อยละ 26.2 อยู่ในระดับต่ำ และร้อยละ 21.5 อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงพบว่าร้อยละ 55.7 มีระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมในระดับต่ำ ร้อยละ 29.9 อยู่ในระดับสูง และร้อยละ 14.4 อยู่ในระดับปานกลาง (ตาราง 10) โดยภาพรวมเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีความสำเร็จในอาชีพมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงจึงทำให้เกษตรกรขวนขวายในการหาความรู้เพิ่มเติม มากกว่า

หรืออาจเนื่องจากโอกาสในการพบกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ โดยพบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีโอกาสดูพบกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง

ตาราง 10 ระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ระดับความรู้	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (2-4 คะแนน)	17	26.2	54	55.7
ปานกลาง (5-6 คะแนน)	14	21.5	14	14.4
สูง (7-10 คะแนน)	34	52.3	29	29.9

1.9 ทักษะต่อการเลี้ยงโคนม

ทักษะที่มีต่อการเลี้ยงโคนม พบว่า มีทักษะที่เห็นคล้อยกับแนวความคิด (ทางด้านบวก) คือ คำถามข้อที่ 1,2,3,4,6,7,8,9 และ 10 มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่แน่ใจ และไม่เห็นคล้อยด้วย (ทางด้านลบ) ส่วนทักษะที่มีต่อคำถามข้อที่ 5 มีลักษณะกระจายตัวไปในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ มีทั้งเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจ ทั้งในกลุ่มผู้ที่ยังเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม (ตาราง 11) ที่เป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากฟาร์มโคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เลี้ยงโคนมพันธุ์แท้ และโคนมพันธุ์ลูกผสม ซึ่งถ้าฟาร์มโคนมของเกษตรกรรายใดสามารถเลี้ยงโคนมพันธุ์แท้ประสบความสำเร็จเกษตรกรก็จะตอบเห็นด้วย ซึ่งถ้าเกษตรกรประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งเกษตรกรจะตอบไม่แน่ใจ แต่ถ้าไม่ประสบความสำเร็จเกษตรกรจะตอบว่าไม่เห็นด้วย

ตาราง 11 ทักษะชีวิตที่มีต่อการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ข้อความ	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่ไม่เลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต้องมีความรัก				
ความศรัทธาและขยันขันแข็งต่ออาชีพนี้				
เห็นด้วย	64	98.5	96	99.0
ไม่แน่ใจ	1	1.5	1	1.0
ไม่เห็นด้วย	-	-	-	-
2. การได้รับการฝึกอบรมก่อนเลี้ยงเป็นถึง				
จำเป็น				
เห็นด้วย	64	98.5	93	95.9
ไม่แน่ใจ	-	-	1	1.0
ไม่เห็นด้วย	1	1.5	3	3.1
3. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมควรรวมกลุ่มกัน				
เห็นด้วย	62	95.4	92	94.9
ไม่แน่ใจ	2	3.1	4	4.1
ไม่เห็นด้วย	1	1.5	1	1.0
4. แปลงหญ้าเป็นหัวใจของความสำเร็จของ				
การเลี้ยงโคนม				
เห็นด้วย	61	93.9	96	99.0
ไม่แน่ใจ	3	4.6	-	-
ไม่เห็นด้วย	1	1.5	1	1.0
5. เกษตรกรผู้เริ่มเลี้ยงควรเริ่มจากโคนม				
พันธุ์แท้ *				
เห็นด้วย	19	29.2	38	39.2
ไม่แน่ใจ	22	33.9	21	21.6
ไม่เห็นด้วย	24	36.9	38	39.2

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6. อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูงและมีรายได้ต่อเนื่อง				
เห็นด้วย	57	87.7	69	71.1
ไม่แน่ใจ	7	10.8	17	17.6
ไม่เห็นด้วย	1	1.5	11	11.3
7. ผู้ชายและผู้หญิงมีความสามารถในการเลี้ยงโคนมไม่แตกต่างกัน				
เห็นด้วย	55	84.6	87	89.7
ไม่แน่ใจ	8	1.3	6	6.2
ไม่เห็นด้วย	2	3.1	4	4.1
8. อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ใช้เวลามาก				
เห็นด้วย	38	58.4	82	84.6
ไม่แน่ใจ	7	10.8	7	7.2
ไม่เห็นด้วย	20	30.8	8	8.2
9. การปฏิบัติตามคำแนะนำของปศุสัตว์อำเภอทำให้ได้น้ำนมปริมาณมาก				
เห็นด้วย	44	67.7	75	77.3
ไม่แน่ใจ	13	20.0	17	17.5
ไม่เห็นด้วย	8	12.3	5	5.2
10. การออกไปทัศนศึกษาดูงานฟาร์มโคนมที่ประสบผลสำเร็จนั้นไม่จำเป็น*				
เห็นด้วย	11	17.0	5	5.2
ไม่แน่ใจ	6	9.2	9	9.2
ไม่เห็นด้วย	48	73.8	83	85.6

* คำถามปฏิเสธ

ร้อยละ 49.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง มีระดับทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนมในระดับปานกลาง ร้อยละ 33.9 อยู่ในระดับต่ำ และร้อยละ 16.9 อยู่ในระดับสูง ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงพบว่า ร้อยละ 55.7 มีระดับทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนมในระดับปานกลาง ร้อยละ 39.2 อยู่ในระดับต่ำ และร้อยละ 5.1 อยู่ในระดับสูง (ตาราง 12) โดยภาพรวมเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีระดับทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนมสูงกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม อาจเนื่องจากเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนม และเกษตรกรมีใจรักในอาชีพเลี้ยงโคนมมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงจึงส่งผลทำเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีระดับทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนมสูงกว่า

ตาราง 12 ระดับทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ระดับทัศนคติ	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (10-13 คะแนน)	22	33.9	38	39.2
ปานกลาง (14-16 คะแนน)	32	49.2	54	55.7
สูง (17-22 คะแนน)	11	16.9	5	5.1

1.10 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 13

เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เคยมาหา : เกษตรกรเกินร้อยละ 85.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มระบุว่า มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเคยมาติดต่อ มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 3.1 และร้อยละ 12.4 ที่ระบุว่า เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอไม่เคยมาติดต่อเลย

เรื่องที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มาติดต่อ : ส่วนเรื่องที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอมาติดต่อ พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดต่อเรื่องการผสมเทียม ร้อยละ 65.1 และร้อยละ 65.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดต่อเรื่องการจัดการแปลงหญ้า ส่วนร้อยละ 35.0 และร้อยละ 50.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดต่อเรื่องการจัดวัคซีนให้กับโคนม ร้อยละ 74.7 และร้อยละ 64.8 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดต่อเรื่องการส่งเสริมวิธีการเลี้ยงโคนม มีเพียง

ส่วนน้อย คือ ร้อยละ 28.6 และร้อยละ 50.5 เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาแนะนำเรื่องการตลาด มีเพียงร้อยละ 1.6 และร้อยละ 7.1

การไปหาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ : เกษตรกรส่วนใหญ่เกินร้อยละ 80.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม คือ ร้อยละ 96.9 และร้อยละ 84.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง ระบุว่าเคยไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ รวบรวมร้อยละ 3.1 และร้อยละ 15.5 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ระบุว่าไม่เคยไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เนื่องจากเกษตรกรไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

เรื่องที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ : ส่วนเรื่องที่เกษตรกรไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 76.2 และร้อยละ 85.3 ติดต่อเรื่องแจ้งผสมเทียม และแจ้งโคนมป่วย ส่วนร้อยละ 20.0 และต่ำกว่า ติดต่อเรื่องขอคำแนะนำวิธีการเลี้ยงโคนม และขอพันธุ์หญ้า

การเดินทางมาหาภายหลังรับแจ้งโคนมเป็นโรค : มากกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 83.1 และร้อยละ 62.9 ที่ระบุว่าเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เคยเข้ามาดูแล ส่วนเกษตรกรต่ำกว่าร้อยละ 37.1 ที่ระบุว่าเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ไม่เคยเข้ามาดูแล

คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ : เรื่องที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ให้คำแนะนำ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เกินร้อยละ 60.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้รับคำแนะนำเรื่อง ให้เกษตรกรหยุดรีดโคนมตัวที่ป่วย ย่นอายุโคออกไปตากแดด และการแนะนำดูแลโคที่ป่วย ซึ่งพบว่าเกษตรกรร้อยละ 11.1 และร้อยละ 32.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง ระบุว่าเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มาหาภายหลังจากรับแจ้งโคนมป่วย แต่ไม่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ว่าควรปฏิบัติกับโคที่เป็นโรคแต่อย่างใด

การเดินทางมาหาภายหลังจากรับแจ้งโคเป็นสัตว์ : เกษตรกรเกินร้อยละ 80.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 96.9 และร้อยละ 86.6 ระบุว่าเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์เดินทางมาพบภายหลังจากรับแจ้งว่าโคนมเป็นสัตว์ มีเพียงร้อยละ 3.1 และร้อยละ 13.4 ที่เจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ไม่ได้เดินทางมาพบภายหลังจากรับแจ้งว่าโคนมเป็นสัตว์ สาเหตุเนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อยการดูแลด้านผสมเทียมไม่สามารถกระทำได้อันเนื่องมา ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ได้รับแจ้งจากเกษตรกรหลายราย และในเวลาใกล้เคียงกันว่าโคนมเป็นสัตว์ เจ้าหน้าที่สามารถบริการให้กับเกษตรกรได้ไม่ครบตามที่ได้รับแจ้ง จึงส่งผลทำให้เกษตรกรรายที่ไม่ได้รับบริการต้องสูญเสียโอกาสที่ดีไป

คำแนะนำจากสัตวแพทย์ : เรื่องที่ได้รับคำแนะนำ จากสัตวแพทย์ ต่ำกว่าร้อยละ 60.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ได้รับคำแนะนำเรื่อง ย่นอายุโคไปตากแดด ฝ่ำสังเกตุและดูแลโคที่เป็นสัตว์ และอย่าให้วัวบ้านขึ้นทับ

จากภาพรวมการติดต่อระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการติดต่อเกี่ยวกับเรื่องการผสมเทียม การฉีดวัคซีน และ โคนมที่เลี้ยงเป็นโรค ซึ่งในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมยังมีองค์ประกอบอีกมากที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ควรเน้นด้านการส่งเสริม เช่น การจัด การฟาร์ม รวมถึงคุณสมบัติของเกษตรกรที่ควรมีต่ออาชีพเลี้ยง โคนม

ตาราง 13 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอแยกตามประเภทของเกษตรกร

ลักษณะการติดต่อ	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง (n = 65)		เกษตรกรผู้เลิกเลี้ยง (n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เคยมาหา				
เคย	63	96.9	85	87.6
ไม่เคย	2	3.1	12	12.4
เรื่องที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มาติดต่อ *				
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ไม่เคยมาหา	2	3.1	12	12.5
ส่งเสริมวิธีการเลี้ยง โคนม	18	28.6	43	50.5
การจัดการแปลงหญ้า	22	35.0	43	50.6
การฉีดวัคซีนให้กับ โคนม	47	74.7	55	64.8
การผสมเทียม	41	65.1	56	65.6
แนะนำเรื่องการตลาด	1	1.6	6	7.1
การไปหาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์				
เคย	63	96.9	82	84.5
ไม่เคย	2	3.1	15	15.5
เรื่องที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ *				
เกษตรกรไม่เคยไปหาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	2	3.1	15	15.5
ขอคำแนะนำวิธีการเลี้ยง โคนม	10	15.9	9	11.0
ขอพันธุ์หญ้า	4	6.3	13	15.9
แจ้งผสมเทียม	48	76.2	70	85.3
แจ้ง โคนมป่วย	42	66.7	41	50.0
การเดินทางมาหาภายหลังรับแจ้ง โคนมเป็นโรค				
เคย	54	83.1	61	62.9
ไม่เคย	11	16.9	36	37.1

ตาราง 18 (ต่อ)

ลักษณะการติดต่อ	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ *				
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ไม่เคยมา	11	20.4	36	59.0
หยุดรีดนมแม่โคตัวนั้น	31	57.4	25	41.0
แนะนำการดูแลโคนม	25	46.3	26	42.6
ไม่แนะนำอะไร	6	11.1	20	32.8
การเดินทางมาหาภายหลังรับแจ้งโคนมเป็นสัตว์				
ไม่เคย	2	3.1	13	13.4
เคย	63	96.9	84	86.6
คำแนะนำจากสัตวแพทย์ *				
สัตวแพทย์ไม่เคยมา	2	2.0	13	9.8
อย่าให้โคบ้านขึ้นทับ	24	38.1	35	41.7
อย่านำโคไปตากแดด	37	58.8	46	54.8
เฝ้าสังเกตและดูแลโคที่เป็นสัตว์	37	58.8	38	45.2

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.11 การฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนม

การฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 14

การฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนม : เกษตรกรส่วนใหญ่เกินร้อยละ 70.0 คือ ร้อยละ 93.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 79.4 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เคยผ่านการฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนม ส่วนเกษตรกรร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 20.6 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนม

จำนวนครั้งที่เคยอบรม : เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 40.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 44.3 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 1 ครั้ง ส่วนร้อยละ 21.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 19.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 2 ครั้ง มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 12.3 และร้อยละ 11.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 3 ครั้ง สำหรับเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมร้อยละ 20.0 และร้อยละ 4.1 ผ่านการฝึกอบรม จำนวน มากกว่า 3 ครั้ง จากภาพรวมเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการกระจายตัวจำนวนครั้งของการฝึกอบรมที่ใกล้เคียงกัน

หัวข้อการฝึกอบรม : พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมและเลิกเลี้ยงโคนมเกิน ร้อยละ 50.0 คือ เกษตรกรร้อยละ 61.8 และร้อยละ 58.3 ได้รับการฝึกอบรมเรื่องวิธีการเลี้ยงโคนม ส่วนเกษตรกรร้อยละ 13.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 11.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมได้รับการฝึกอบรม เรื่องการจัดการแปลงหญ้า สำหรับเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมร้อยละ 20.2 และร้อยละ 15.0 ตามลำดับ ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการสังเกตโคป่วยเป็นโรค

หน่วยงานที่จัดการฝึกอบรม : ส่วนใหญ่เกินร้อยละ 60.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 69.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 61.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ได้รับการฝึกอบรมจากปศุสัตว์จังหวัดและปศุสัตว์อำเภอ ส่วนร้อยละ 20.3 และร้อยละ 16.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง ได้รับการฝึกอบรมจากวิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยีจังหวัดพัทลุง ซึ่งพบว่า มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 5.4 และร้อยละ 3.8 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้รับการฝึกอบรมจากสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง สาเหตุเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านบุคลากรมีจำกัด

การนำความรู้กลับไปใช้ : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 4.5 และร้อยละ 18.5 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ไม่สามารถนำความรู้กลับไปใช้ได้ สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรมีข้อจำกัดทางด้านเงินทุน ประสบการณ์การเลี้ยงโคนม และระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมน้อยเกินไป ส่วนร้อยละ 30.8 และร้อยละ 32.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้มาก รวบรวมร้อยละ 57.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 23.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง สามารถนำความรู้กลับไปใช้ได้พอสมควร และมีเพียงร้อยละ 1.5 และร้อยละ 3.1 สามารถนำความรู้กลับไปใช้ได้บ้าง เพราะความรู้จากการอบรมเมื่อนำมาปฏิบัติจริง พบว่า เกษตรกรแต่ละคนมีความพร้อมที่แตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวนแรงงาน และอื่น ๆ รวมถึงระยะเวลาของการฝึกอบรมนั้นสั้นเกินไป

ตาราง 14 การฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนม แยกตามประเภทของเกษตรกร

ลักษณะการติดต่อ	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่ไม่เลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนม				
ไม่เคย	4	6.2	20	20.6
เคย	61	93.8	77	79.4
จำนวนครั้งที่เคยอบรม				
ไม่เคย	4	6.2	20	20.6
1 ครั้ง	26	40.0	43	44.3
2 ครั้ง	14	21.5	19	19.7
3 ครั้ง	8	12.3	11	11.3
มากกว่า 3 ครั้ง	13	20.0	4	4.1
หัวข้อการฝึกอบรม *				
ไม่เคย	4	4.5	20	15.7
วิธีการเลี้ยงโคนม	55	61.8	74	58.3
การจัดการแปลงหญ้า	12	13.5	14	11.0
การสังเกตโคเป็นโรค	18	20.2	19	15.0
หน่วยงานที่จัดการฝึกอบรม *				
ไม่เคย	4	6.4	20	19.0
ปศุสัตว์จังหวัดและปศุสัตว์อำเภอ	51	69.0	64	61.0
วิทยาลัยเกษตรกรรมพัทลุง	15	20.3	17	16.2
สหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง	4	5.4	4	3.8
การนำความรู้กลับไปใช้				
ไม่เคย	4	6.2	22	22.7
ใช้ไม่ได้	3	4.5	18	18.5
น้อย	1	1.5	3	3.1
พอสมควร	37	57.0	23	23.7
มาก	20	30.8	31	32.0

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.12 การออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่

การออกไปดูงานนอกสถานที่ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 15

การออกไปดูงานนอกสถานที่ : ส่วนใหญ่เกษตรกรกรเกินร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม คือ จำนวนร้อยละ 58.5 และจำนวนร้อยละ 57.7 ตามลำดับ เคยออกไปดูงานนอกสถานที่จังหวัดราชบุรีและจังหวัดสระบุรี ส่วนเกษตรกรจำนวนร้อยละ 41.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวนร้อยละ 42.3 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ไม่เคยออกไปดูงานนอกสถานที่

จำนวนครั้งที่ไปดูงาน : เกษตรกรร้อยละ 22.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 44.3 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ออกไปดูงานนอกสถานที่ จำนวน 1 ครั้ง ส่วนร้อยละ 17.0 และร้อยละ 11.3 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ออกไปดูงานนอกสถานที่ จำนวน 2 ครั้ง รวบรวมร้อยละ 10.0 และต่ำกว่าของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 9.2 และร้อยละ 2.1 ออกไปดูงานนอกสถานที่ จำนวนมากกว่า 2 ครั้ง

การนำความรู้กลับมาพัฒนาฟาร์ม : พบว่า ร้อยละ 30.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเคยออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ และร้อยละ 23.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงและเคยออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ สามารถนำความรู้จากการออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ นำกลับมาพัฒนาฟาร์มของเกษตรกรได้ ส่วนร้อยละ 27.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเคยออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ และร้อยละ 34.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงและเคยออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ ไม่สามารถนำความรู้จากการออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ นำกลับมาพัฒนาฟาร์มของเกษตรกรได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเงินลงทุน แรงงาน และสภาพพื้นที่

หัวข้อความรู้ที่นำมาพัฒนา : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 17.0 และร้อยละ 19.9 สามารถนำความรู้ที่ได้รับนำมาพัฒนาฟาร์มด้านปริมาณการให้อาหารแก่แม่โคนม ส่วนเกษตรกรร้อยละ 27.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 13.4 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม สามารถนำความรู้กลับมาพัฒนาฟาร์มของตนทางด้านการจัดการโรงเรือน รวบรวมร้อยละ 7.7 และร้อยละ 9.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง สามารถนำความรู้กลับมาพัฒนาฟาร์มของตนทางด้านการรีดนม และพบว่า เกษตรกรร้อยละ 18.5 และร้อยละ 19.9 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม สามารถนำความรู้กลับมาพัฒนาฟาร์มของตนทางด้านการจัดการแปลงหญ้า จากภาพรวมทำให้ทราบว่า การกระจายตัวด้านการนำความรู้จากการดูงานนอกสถานที่นำกลับมาพัฒนาฟาร์มของเกษตรกรนั้นมีการกระจายตัวที่ใกล้เคียงกัน สาเหตุอันเนื่องมาจาก ด้านความพร้อมเศรษฐกิจ-สังคม รวมถึงความพร้อมด้านสภาพพื้นที่ของเกษตรกร มีความใกล้เคียงกัน

ตาราง 15 การออกไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ในช่วงที่เลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ลักษณะการติดต่อ	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การออกไปดูงานนอกสถานที่				
ไม่เคย	27	41.5	41	42.3
เคย	38	58.5	56	57.7
จำนวนครั้งที่ไปดูงาน				
ไม่เคย	27	41.5	41	42.3
1 ครั้ง	21	22.3	43	44.3
2 ครั้ง	11	17.0	11	11.3
มากกว่า 2 ครั้ง	6	9.2	2	2.1
การนำความรู้กลับมาพัฒนาฟาร์ม				
ไม่เคย	27	41.5	41	42.3
ใช้ไม่ได้	18	27.7	33	34.0
ใช้ได้	20	30.8	23	23.7
หัวข้อความรู้ที่นำมาพัฒนา *				
ไม่เคย	27	41.5	41	42.3
ปริมาณการให้อาหารแก่แม่โคนม	11	17.0	19	19.9
การจัดการโรงเรือน	18	27.7	13	13.4
การรีดนม	5	7.7	9	9.3
การจัดการแปลงหญ้า	12	18.5	19	19.9

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.13 แหล่งของข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

ส่วนใหญ่ของเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจาก เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ สหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง และโทรทัศน์ น้อยกว่าร้อยละ 50.0 ได้รับข่าวสารจาก กำนันผู้ใหญ่บ้าน จากวิทยุ จากหนังสือพิมพ์ และจาก เอกสาร/วารสารเผยแพร่ (ตาราง 16) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มจะหาข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เช่น เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอมีหน้าที่ส่งเสริมการเลี้ยงโคนม และสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง มีหน้าที่รองรับผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงโคนม ดังนั้นจึงส่งผลทำให้การหาข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจะได้รับจากสองหน่วยงานนี้ ส่วนข่าวสารที่ได้รับจากสื่อมวลชน เกษตรกรทั้งสองกลุ่มจะได้รับจากโทรทัศน์เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรเกือบทุกครัวเรือนจะมีโทรทัศน์ เพียงส่วนน้อยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้หาข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน วิทยุหนังสือพิมพ์ และเอกสาร/วารสาร ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเท่าที่ควร รวมถึงตัวของเกษตรกรที่ไม่พยายามหาความรู้เพิ่มเติม จากสื่อต่าง ๆ

ตาราง 16 แหล่งที่มาของข่าวสารเกี่ยวกับโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

แหล่งที่มา	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	50	76.9	73	75.3
สหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง	43	66.2	67	69.1
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	9	13.8	8	8.2
หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	8	12.3	7	7.2
วิทยุ	15	23.1	34	35.1
โทรทัศน์	40	61.5	53	54.6
หนังสือพิมพ์	9	13.8	20	20.6
เอกสาร/วารสาร	27	41.5	24	24.7

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

2. การเลี้ยงโคนม

ข้อมูลในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรซึ่งครอบคลุมถึงอาชีพเลี้ยงสัตว์ อื่นๆ ก่อนเลี้ยงโคนม สายพันธุ์โคนม รูปแบบการเลี้ยง สภาพโรงเรือน พืชอาหารสัตว์ การผสมเทียม การรีดน้ำนมโค สถานที่ส่งน้ำนมดิบ ระยะทางและสภาพของถนน การสุขาภิบาล จำนวนโคนมกับปริมาณการให้น้ำนม และรายได้จากการเลี้ยงโคนมต่อวัน

2.1 อาชีพเลี้ยงสัตว์อื่น ๆ ก่อนเลี้ยงโคนม

ส่วนใหญ่เกษตรกร ร้อยละ 66.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 59.8 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเคยเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ก่อนที่จะเลี้ยงโคนม ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 33.8 และร้อยละ 40.2 ตามลำดับไม่เคยเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นก่อนเลี้ยงโคนมเกี่ยวกับของชนิดสัตว์ที่เลี้ยง เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 40.6 และร้อยละ 38.1 ตามลำดับ เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง ส่วนร้อยละ 24.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 11.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเลี้ยงสัตว์ปีก คือ เป็ด และไก่ ส่วนร้อยละ 20.0 และร้อยละ 16.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมเคยเลี้ยงสุกรก่อนที่จะเปลี่ยนมาเลี้ยงโคนม (ตาราง 17)

ตาราง 17 การเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ๆ ก่อนเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

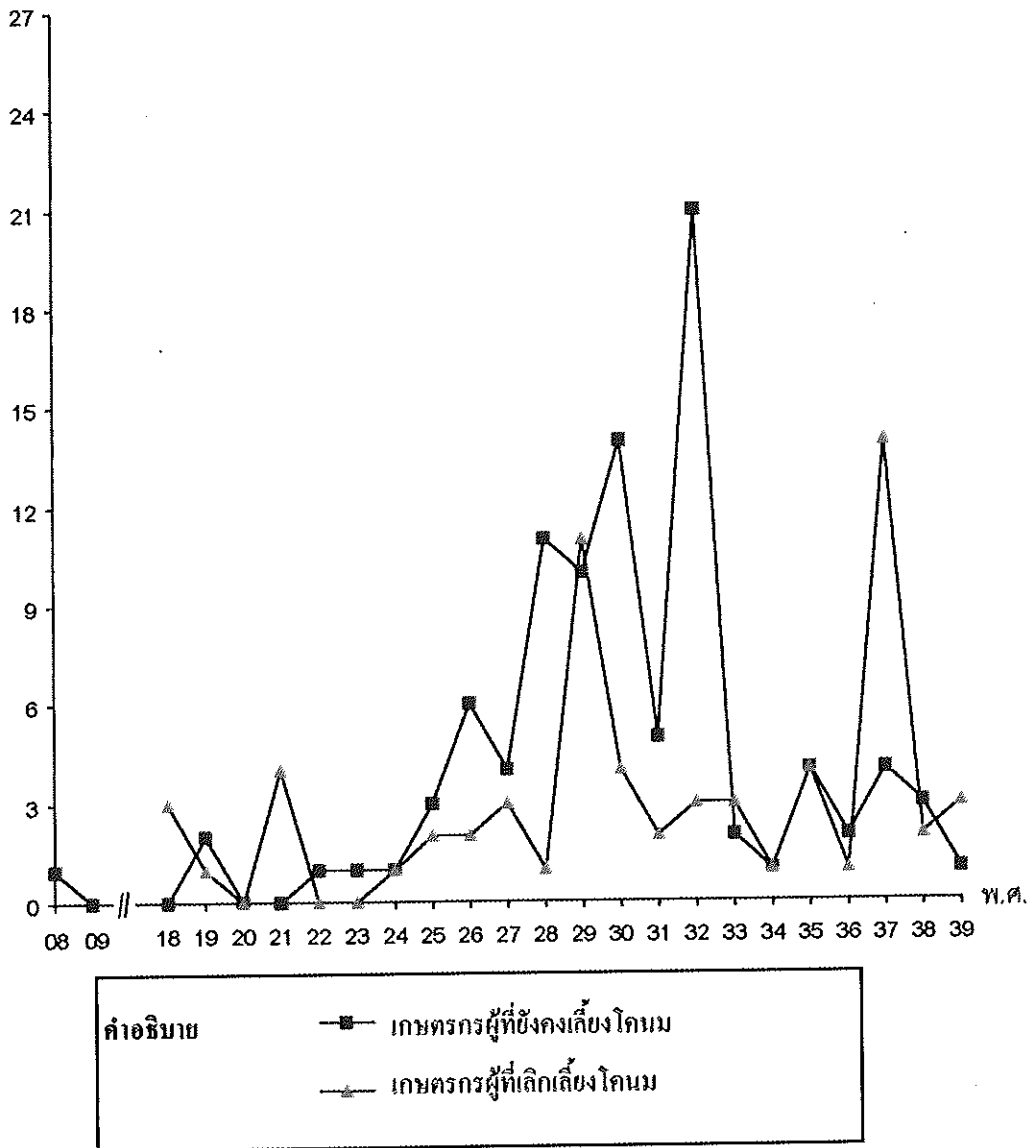
ประเภทของสัตว์เลี้ยง	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
ไม่เคย	22	33.8	39	40.2
โคพันธุ์พื้นเมือง	29	40.6	37	38.1
สัตว์ปีก	16	24.6	11	11.2
สุกร	13	20.0	16	16.5

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.2 การแพร่กระจายการเลี้ยงโคนม

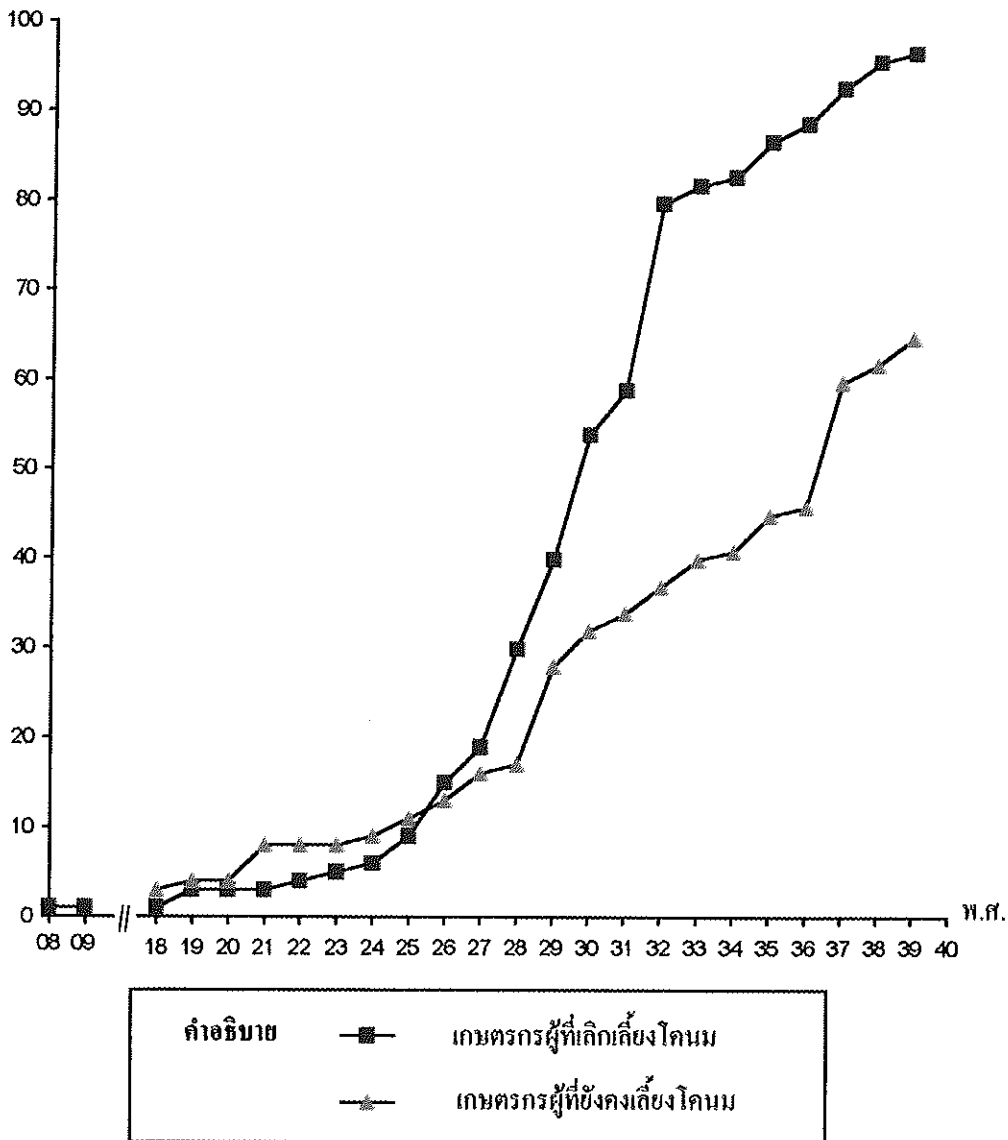
เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เริ่มเลี้ยงโคนมก่อนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงเริ่มเลี้ยงโคนมในปี พ.ศ.2508 ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงเริ่มเลี้ยงโคนมในปี พ.ศ. 2518 มีช่วงระยะเวลาห่างกันถึง 10 ปี การเพิ่มขึ้นของจำนวนเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเริ่มมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในปี พ.ศ. 2528 ซึ่งตรงกับ การก่อสร้างโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นมแล้วเสร็จและทดลองเดินเครื่องจักรภายในโรงงานเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2528 ถือเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจของเกษตรกรที่ทำให้เกษตรกรหันมาประกอบอาชีพเลี้ยงโคนม แต่พบว่ามีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นจำนวน 11 ราย เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความชำนาญ และขาดความรู้ในวิชาชีพ ผวนอกกับเกษตรกรขาดแคลนเงินทุนซึ่งในปีเดียวกันนั้น พบว่า มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นอีกจำนวน 1 ราย จำนวนเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเพิ่มมากขึ้นในปีต่อ ๆ ไป จนถึงปี พ.ศ. 2532 ซึ่งพบว่า มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจำนวน 21 ราย สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรไม่มีความชำนาญ และขาดความรู้ในวิชาชีพ ผวนอกกับเกษตรกรขาดแคลนเงินทุน การเพิ่มขึ้นของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเริ่มมีความแตกต่างกันอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจาก จังหวัดพัทลุงมีโครงการส่งเสริมเลี้ยงโคนมขึ้นภายใต้ความร่วมมือจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกรมปศุสัตว์ โครงการฯ มีระยะเวลา 5 ปี โดยคัดเลือกเกษตรกรเข้าโครงการฯ จำนวน 35 รายแต่ละรายจะได้รับโคนมพันธุ์ชาฮีวาล-ฟรีเซียน จำนวนรายละ 3 ตัว ในปี พ.ศ. 2533-2536 การเพิ่มขึ้นของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในแต่ละปีจำนวน 1-5 ราย และในปี พ.ศ. 2537 เป็นปีที่ตรงกับโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตรการเพิ่มขึ้นของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน คือ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีจำนวน 15 ราย ในจำนวนผู้ที่ยังคงเลี้ยง พบว่ามีเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงแล้วหวนกลับมาเลี้ยงใหม่จำนวน 7 รายเท่านั้นสาเหตุเนื่องจากเกษตรกรเคยมีประสบการณ์ในอาชีพเลี้ยงโคนมและภายใต้เงื่อนไขของโครงการฯ มีเงินทุนสนับสนุนซึ่งคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ และในปีเดียวกันที่เริ่มมีโครงการ พบว่ามีเกษตรกรเลี้ยงโคนมจำนวน 4 รายสาเหตุเนื่องจากขาดปัจจัยด้านแรงงาน แปลงหญ้า และปริมาณน้ำนมที่ได้รับจากแม่โครีดนมลดลง ในปี พ.ศ. 2538-2539 พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีจำนวนเพิ่มขึ้นปีละ 3-4 ราย ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีจำนวนเพิ่มขึ้นปีละ 1-4 ราย ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ภาพประกอบ 4 และ 5) การเพิ่มขึ้นของเกษตรกรในช่วงระยะเวลาของโครงการนั้นเนื่องจากส่วนใหญ่เกษตรกรจะเลี้ยงโคนมตามเพื่อนบ้านที่ชักชวน ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงเกิดขึ้นในช่วงของโครงการนั้นเนื่องจากแม่โคนมที่ได้จากโครงการให้ผลผลิตน้ำนมลดลงเกษตรกรขาดความรู้ในการดูแลโคนมที่นำมาจากต่างประเทศ ขาดแคลนแรงงาน และแปลงหญ้าซึ่งมีไม่เพียงพอกับจำนวนโคนมที่เลี้ยง จึงเป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรเลี้ยงโคนม

จำนวนเกษตรกร

ภาพประกอบ 4 จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมในในแต่ละปี ระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

จำนวนเกษตรกร

ภาพประกอบ 5 ความถี่สะสมของจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมในแต่ละปี ระหว่างเกษตรกรผู้ยังคงเลี้ยงกับเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม

2.3 ระยะเวลาในการเลี้ยงโคนม

เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เลี้ยงโคนมมาเป็นเวลา 3 ปี มีเกษตรกรจำนวน 14 ราย รองลงมาเลี้ยงโคนมเป็นเวลา 11 ปี มีเกษตรกรจำนวน 11 ราย และเลี้ยงโคนมเป็นเวลา 19 ปี มีเกษตรกรจำนวน 5 ราย จากภาพประกอบ พบว่า มีเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงจำนวน 4 ราย เท่านั้นที่สามารถเลี้ยงโคนมได้ถึง 21 ปี ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงโคนมมาเป็นเวลา 4-5 ปี รวมจำนวนเกษตรกรที่เลิก จำนวน 30 ราย รองลงมาเลี้ยงโคนมมาเป็นเวลา 3 ปี เกษตรกรจำนวน 12 ราย และมีเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมมาเป็นเวลา 10 ปี จึงเลิกเลี้ยงมีจำนวน 8 ราย เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงสามารถเลี้ยงโคนมได้ถึง 14 ปีจึงเลิกเลี้ยงมีจำนวน 4 ราย เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีจำนวนปีที่เลี้ยงโคนมเฉลี่ยเท่ากับ 9.2 ปี ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเฉลี่ยจำนวนปีที่เลี้ยงเท่ากับ 5.9 ปี (ตาราง 18)

ตาราง 18 แสดงจำนวนปีในการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ระยะเวลาที่เลี้ยงโคนม (ปี)	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง (n = 65)		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง (n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-5	24	36.9	53	54.7
6-10	13	20.0	27	27.9
11-15	19	29.2	9	9.3
16-20	5	7.7	-	-
21-25	5	7.7	-	-
เฉลี่ย (ปี)	9.2		5.9	

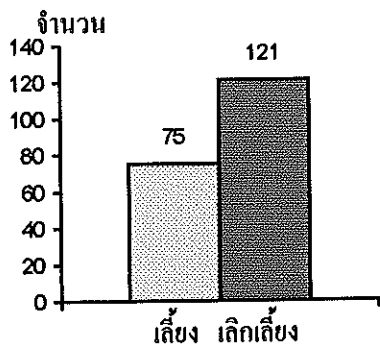
2.4 เปรียบเทียบการเลี้ยงและการเลิกเลี้ยงโคนมแยกตามพื้นที่

จากสภาพพื้นที่ทางกายภาพภายในจังหวัดพัทลุง สามารถจำแนกอำเภอออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย (1) อำเภอเมือง (2) อำเภอกวนขนุน (3) อำเภอป่าพะยอม และ (4) อำเภอเขาชัยสน(ภาพประกอบ 6) ส่วนกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย (1) อำเภอปากพะยูน (2) อำเภอกงหรา (3) อำเภอดงระหวัด (4) อำเภอป่าบอน และ (5) อำเภอบางแก้ว (ภาพประกอบ 6 และ 7) ซึ่งกลุ่มอำเภอ กลุ่มที่ 1 จะมีความแตกต่างจากอำเภอกลุ่มที่ 2 นั้น คือ ด้านแหล่งน้ำ พบว่า แต่ละ

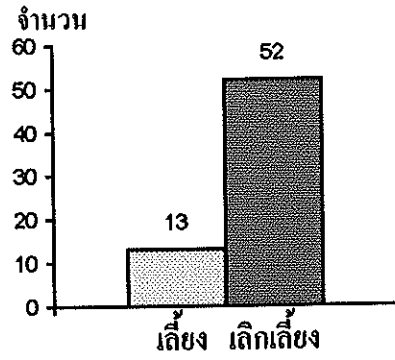
อำเภอที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 นั้น มีระบบการจัดส่งน้ำค่อนข้างสมบูรณ์ เช่น ระบบบ่อบาดาลส่วนตัว ระบบประปาสาธารณะ ระบบประปาบาดาล และระบบประปาผิวดิน รวมถึงสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ในแต่ละอำเภอกลุ่มที่ 1 จะเป็นพื้นที่ราบ

กลุ่มที่ 1 : ยกเว้นอำเภอป่าพยอม เกษตรกรเล็กเลี้ยงโคนมเพียงหนึ่งในสามจากเกษตรกรทั้งหมดที่เลี้ยงโคนม สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีหนี้สินค้างชำระกับแหล่งเงินทุนทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งกู้ยืมมาใช้ในการลงทุนเลี้ยงโคนม รวมถึงมีศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ และคุณภาพของโคนมที่เกษตรกรเลี้ยงสามารถให้ปริมาณน้ำนมในระดับที่เกษตรกรยอมรับได้สามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรทุกวัน เกษตรกรคิดว่าถ้านำมาเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน เกษตรกรจึงตัดสินใจที่จะยังคงเลี้ยงโคนมอยู่จนถึงปัจจุบัน และมีจำนวนร้อยละของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงที่มากกว่า อำเภออื่น ๆ ที่อยู่ในกลุ่มที่ 1 ส่วนสาเหตุของเกษตรกรรายอื่นๆ เลิกเลี้ยงโคนมเนื่องมาจากเกษตรกรขาดความพร้อมด้านแรงงานด้านความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม มีพื้นที่ปลูกหญ้าไม่เพียงพอกับจำนวนโคนมที่เลี้ยง แปลงหญ้าที่ปลูกคุณภาพต่ำ โคนมผสมเทียมไม่ติด

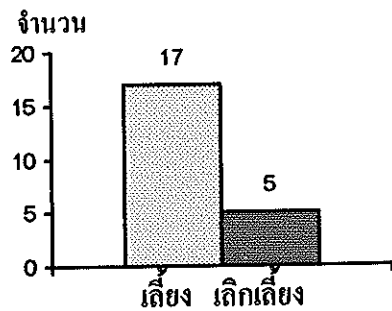
กลุ่มที่ 2 : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมมีการกระจายตัวที่น้อยซึ่งไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ยกเว้นอำเภอกงหรา พบว่า มีเกษตรกรเล็กเลี้ยงโคนม ร้อยละ 90 จากเกษตรกรทั้งหมดที่เลี้ยงโคนม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่เข้าโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุงเกือบทั้งหมด สาเหตุที่เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมเนื่องจาก โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงผสมเทียมติดยาก โคนมที่เลี้ยงให้น้ำมน้อย พื้นที่แปลงหญ้าไม่เพียงพอกับจำนวนโคนมที่เลี้ยงเกษตรกรต้องออกหาซื้ออาหารหยาบจากจังหวัดปัตตานีและจังหวัดที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง รวมถึงในพื้นที่อำเภอกงหราไม่มีศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบ เกษตรกรต้องจ้างเหมารถยนต์ในการนำส่งน้ำนมดิบ และเกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมสิ่งเหล่านี้จึงส่งผลทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นแทน สำหรับเหตุผลที่ทำให้เกษตรกรยังคงเลี้ยงโคนมอยู่ได้ เนื่องจากเกษตรกรมีใจรักในอาชีพนี้ และมีจำนวนแม่โคมากกว่า 3 ตัว เกษตรกรเล็งเห็นว่าอาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ทำรายได้ทุกวัน แต่ก็พบว่า มีเกษตรกรบางรายที่ยังคงเลี้ยงเนื่องจากยังคงมีภาระหนี้สินที่กู้มาจากโครงการฯ และสถาบันการเงินทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งกู้ยืมมาใช้ในการลงทุนเลี้ยงโคนม

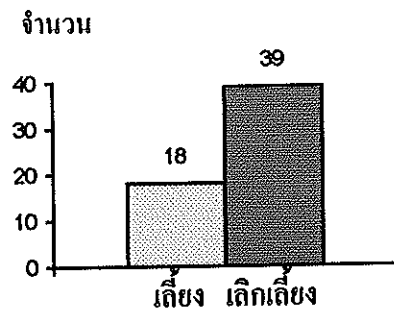
(ก) อำเภอเมือง

(ข) อำเภอควนขนุน

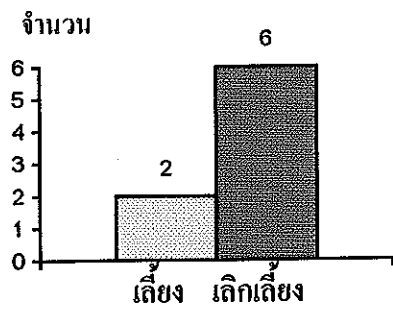

(ค) อำเภอป่าพยอม

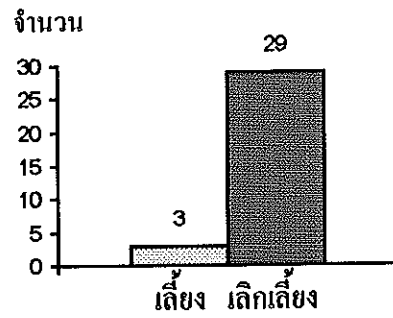

(ง) อำเภอเขาชัยสน

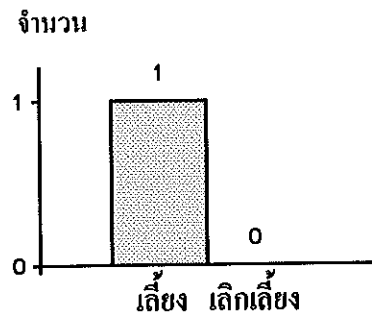
ภาพประกอบ 6 การเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละอำเภอของกลุ่มที่ 1

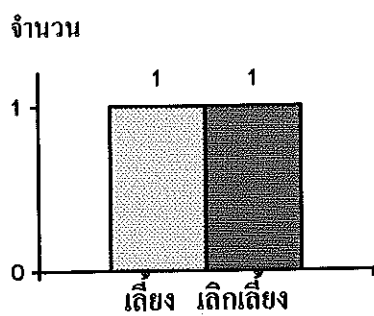
(ก) อำเภอปากพนัง

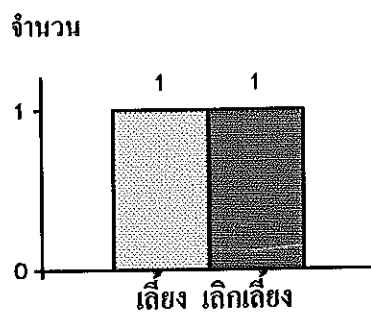
(ข) อำเภอกงหรา

(ค) อำเภอป่าบอน

(ง) อำเภอตะโหมด

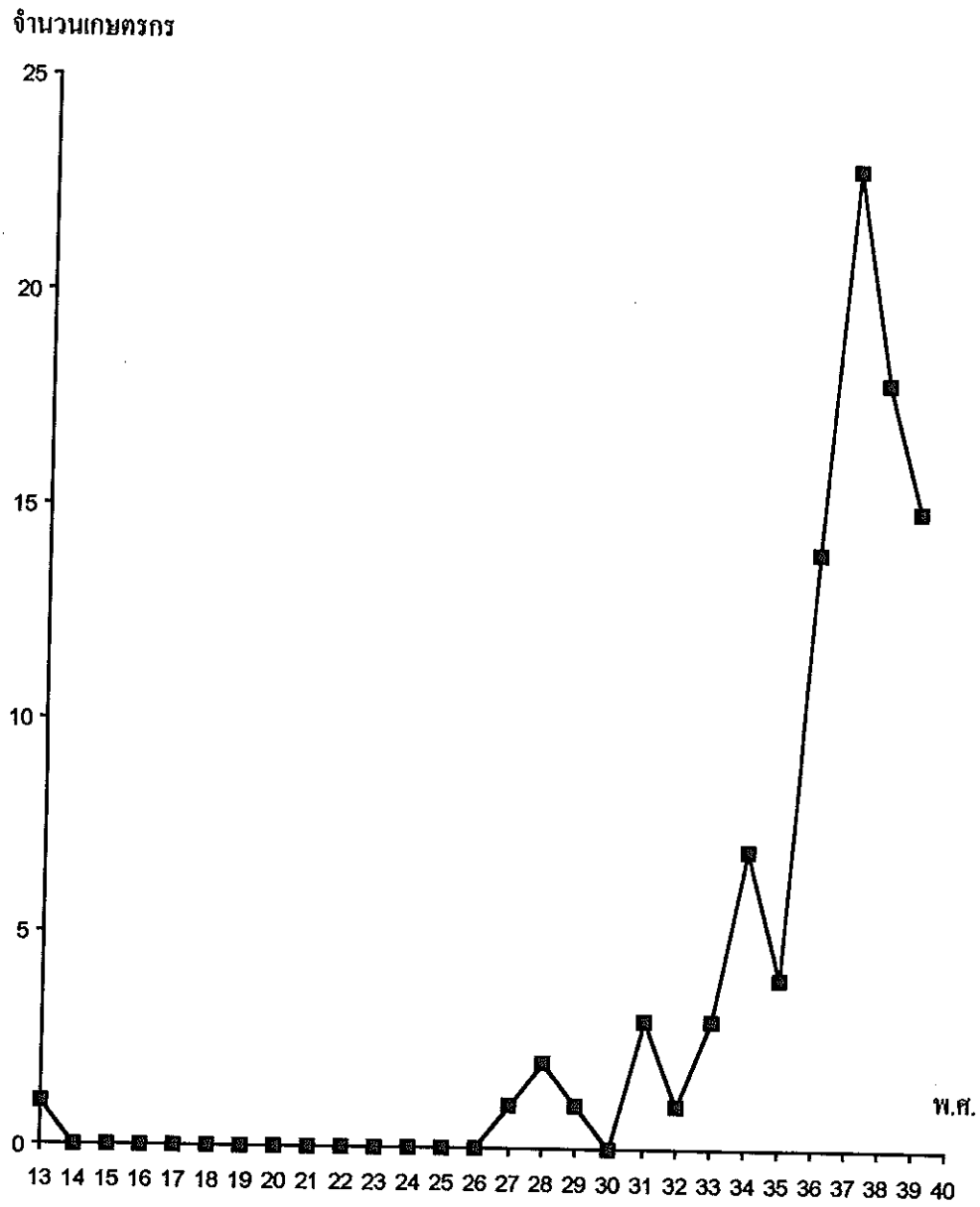

(จ) อำเภอบางแก้ว

ภาพประกอบ 7 การเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง ไก่ในในแต่ละอำเภอ
ของกลุ่มที่ 2

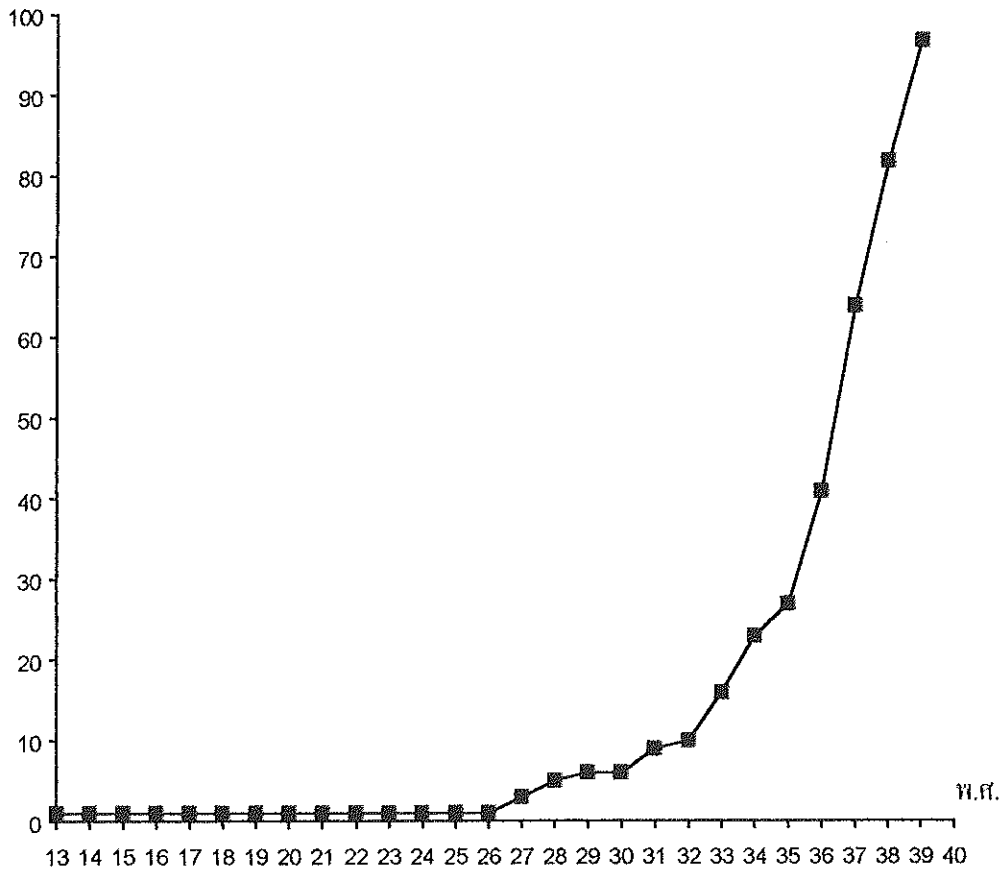
2.5 การเลิกเลี้ยงโคนม

เกษตรกรเลิกเลี้ยง ปี พ.ศ. 2513 จำนวน 2 ราย ในปี พ.ศ. 2522 มีเกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นอีก จำนวน 1 ราย ช่วงปี พ.ศ. 2527-2532 เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมเพิ่มมากขึ้น ปีละ 2-5 ราย แต่พบว่า ในปี 2533 เป็นต้นไป มีเกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมมากขึ้นทุกปี พ.ศ. 2538 มีเกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมมากที่สุด จำนวน 24 ราย (ภาพประกอบ 8 และ 9) รวมเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงทั้งสิ้น 97 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนมจะเข้าร่วมโครงการของรัฐบาลเกือบทุกราย นั่นคือโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพิจิตร และโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของกรมปศุสัตว์ สาเหตุเนื่องจากโครงการฯที่ส่งเสริมโดยภาครัฐบาลนั้นมีจุดอ่อนหลายประการ เช่น ประเภทของโคนมที่ส่งเสริม คือ เกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการเลี้ยงและการดูแลโคนมที่นำเข้าจากต่างประเทศ การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการส่วนหนึ่งเป็นบุคคลที่มีความสนิทกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ รวมถึงความบกพร่องด้านการตรวจสอบความพร้อมทางด้านต่าง ๆ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ คือ เกษตรกรบางรายขาดความพร้อมด้านแรงงานแปลงหญ้า ฯลฯ แต่เหตุที่เป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการหลัก ๆ นั้นเนื่องจาก มีการส่งเสริมสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำและพบว่า มีเกษตรกรบางรายนำเงินที่ได้จากโครงการนำไปใช้คิดประเภทซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนมแต่อย่างใด เกษตรกรนำเงินที่ได้นำไปซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกชนิดต่าง ๆ เช่น จักรยานยนต์ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม รายละเอียดดัง (ภาพประกอบ 8 และ 9)

ภาพประกอบ 8 จำนวนเกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละปี ของเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนม

จำนวนเกษตรกร

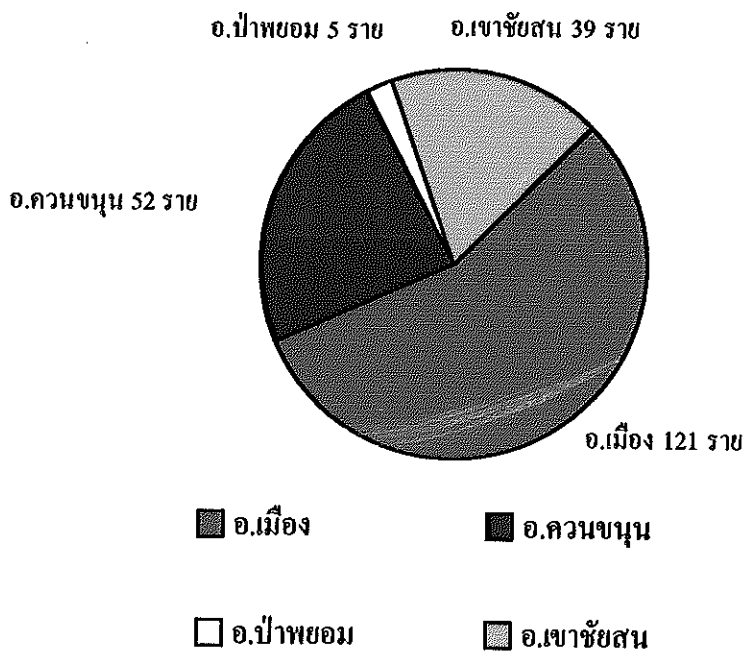

ภาพประกอบ 9 ความถี่สะสมของจำนวนเกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนมสะสมแต่ละปี

2.6 การเลิกเลี้ยงโคนมแยกตามสภาพพื้นที่

ปัญหาที่ทำให้เกษตรกรในแต่ละอำเภอเลิกเลี้ยงโคนมนั้น พบว่า เป็นปัญหาที่ใกล้เคียงกัน การเลิกเลี้ยงโคนมของเกษตรกรการกระจายอยู่ทุกอำเภอ ซึ่งสามารถจำแนกอำเภอแต่ละอำเภอ โดยพิจารณาจากความพร้อมด้านแหล่งน้ำ สถานที่รับซื้อน้ำนมดิบ และสภาพพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ราบ โดยจำแนกอำเภอออกเป็น 2 กลุ่ม (ภาพประกอบ 10 และ 11) กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย (1) อำเภอเมืองจำนวน 121 ราย (2) อำเภอควนขนุนจำนวน 52 ราย (3) อำเภอเขาชัยสนจำนวน 39 ราย และ (4) อำเภอป่าพะยอมจำนวน 5 ราย สำหรับกลุ่มอำเภอกลุ่มที่ 1 สภาพพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านแหล่งน้ำ คือ ส่วนใหญ่เกษตรกรมีบ่อบาดาลใช้ส่วนตัว มีระบบประปาสาธารณะ ระบบประปาบาดาลมากกว่ากลุ่มอำเภอกลุ่มที่สอง ส่วนสถานที่รับซื้อน้ำนมดิบตั้งอยู่เกือบทุกอำเภอยกเว้นอำเภอป่าพะยอมแต่ก็

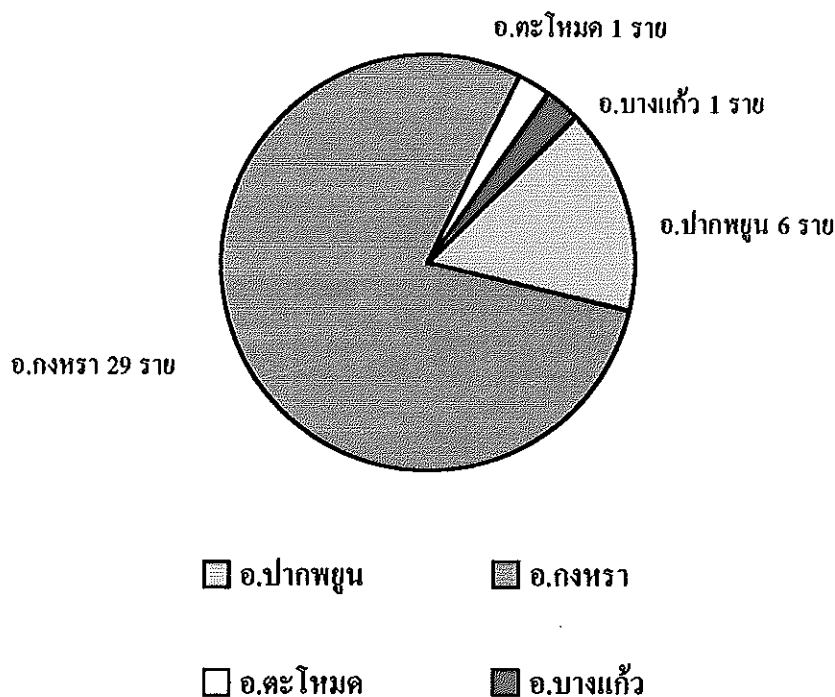
ไม่เป็นปัญหาเรื่องการส่งนํ้านมดิบเนื่องจากเกษตรกรสามารถส่งนํ้านมดิบให้กับศูนย์รับซื้อนํ้านมดิบที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอใกล้เคียงได้ ส่วนสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอกลุ่มที่ 1 เป็นพื้นที่ราบเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมเนื่องมาจาก เกษตรกรประสบปัญหาด้านแรงงานแปลงหญ้ามีไม่เพียงพอกับจำนวนที่เลี้ยง โคนมที่เลี้ยงผสมเทียมไม่คิด โคนมเป็นสัตว์เสี่ยง เกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์ และปัญหาส่วนตัวของเกษตรกร เกษตรกรไม่มีเวลาให้กับโคนมเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพรอง ปัญหาดังที่กล่าวมานี้เป็นปัญหาหลัก ๆ ที่มีผลทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมของเกษตรกรกลุ่มที่ 1

ภาพประกอบ 10 จำนวนเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละอำเภอของกลุ่มที่ 1

สำหรับเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนมในอำเภอกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย (1) อำเภอปากพูน จำนวน 6 ราย (2) อำเภอกงหราจำนวน 29 ราย (3) อำเภอป่าบอน จำนวน 0 ราย (4) อำเภอตะโหนด จำนวน 1 ราย และ(5) อำเภอบางแก้วจำนวน 1 ราย ด้านแหล่งนํ้า พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีบ่อบาดาลใช้ส่วนตัว มีระบบประปาสาธารณะ และระบบประปาบาดาลมีไม่เพียงพอกับความจำเป็นใช้ในอาชีพเกษตรกรรม ส่วนเรื่องการส่งนํ้านมดิบ เกษตรกรที่เลี้ยงโคนมในพื้นที่ของอำเภอกลุ่มที่ 2 เกษตรกรบางรายนำส่งนํ้านมดิบด้วยตนเอง บางรายจ้างรถยนต์ประจำทาง ซึ่งมีระยะทางที่ห่างไกล ทำให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มในการนำส่งนํ้านมดิบไปยังสถานรับซื้อนํ้านมดิบที่อยู่บริเวณอำเภอใกล้เคียงหรือนำส่งสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุง และสภาพพื้นที่เกษตรกรประสบปัญหาด้านพื้นที่ปลูกหญ้าและคุณภาพหญ้าที่ปลูกเพื่อใช้เป็นอาหารสำหรับเลี้ยง

โคนม กระทำไม่ได้ดี เช่น อำเภอกงหรา สภาพพื้นที่เป็นป่าเขาการดำเนินการด้านการปลูกหญ้าและพัฒนาคุณภาพหญ้าที่ปลูกกระทำไม่ได้ยาก เกษตรกรต้องจัดหาซื้อหญ้าและฟางข้าวจากต่างอำเภอและต่างจังหวัดเพื่อนำมาใช้ในการเลี้ยงโคนม ส่งผลทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ส่วนสภาพปัญหาต่างๆ ไปที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงเป็นปัญหาเดียวกันกับเกษตรกรกลุ่มที่ 1 แต่มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลิกเลี้ยงโคนมในกลุ่มอำเภอกุ่มที่ 2 เปลี่ยนอาชีพจากการเลี้ยงโคนมเป็นตัวแทนจำหน่ายน้ำมันแบริ่งซึ่งผลิตมาจากสหกรณ์โรงนมจังหวัดพัทลุง เนื่องจากเกษตรกรได้รับเปอร์เซ็นต์จากการขายคิดเป็นรายได้มากกว่าเลี้ยงโคนม เป็นต้น

หมายเหตุ : ไม่พบเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยง โคนมในอำเภอป่าบอน

ภาพประกอบ 11 จำนวนเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนมในแต่ละอำเภอของกลุ่มที่ 2

2.7 สภาพการเลี้ยงโคนม

2.7.1 สภาพการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนมมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 19

พันธุ์โคนม : มากกว่าร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเลี้ยง โคนมพันธุ์ขาว-ดำ เนื่องจาก โคนมสายพันธุ์นี้ให้น้ำนมปริมาณมากและมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภายในจังหวัดพัทลุง รวร้อยละ 30และน้อยกว่า เลี้ยง โคนมพันธุ์ชาฮิวาล พันธุ์ลูกผสมขาวดำ พันธุ์ลูกผสมขาว-ดำและสายพันธุ์อื่น สาเหตุเนื่องจาก โคนมพันธุ์ชาฮิวาลเป็น โคนมที่ส่งเสริมเลี้ยงโดยโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร ส่วนสายพันธุ์อื่น ๆ เกษตรกรได้รับความรู้และได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเพื่อลดความเสี่ยงการเลี้ยง โคนม เพราะพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำและสายพันธุ์อื่น สามารถให้ผลผลิตน้ำนมได้ใกล้เคียงกับ โคนมพันธุ์แท้ และสามารถทนต่อสภาพภูมิอากาศและด้านทานโรคได้ดีกว่า โคนมพันธุ์แท้

จำนวนโคนมทั้งหมด : เกษตรกรร้อยละ 7.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนมและร้อยละ 62.9 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม มีแม่โคนมจำนวน 5 ตัวและต่ำกว่า ส่วนร้อยละ 70.8 และร้อยละ 26.8 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีแม่โคนมจำนวน 6-10 ตัว ซึ่งมีเพียงร้อยละ 21.5 และร้อยละ 10.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม มีแม่โคนมจำนวน มากกว่า 10 ตัว จำนวนแม่โคนมเฉลี่ยที่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มเลี้ยง เท่ากับ 10.1 ตัว

จำนวนโคนมพันธุ์ชาฮิวาล : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม คือ ร้อยละ 55.6 และร้อยละ 13.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีโคนมที่เลี้ยงจำนวน 2 ตัวและต่ำกว่า ส่วนร้อยละ 33.3 และร้อยละ 82.7 มีโคนมที่เลี้ยงจำนวน 3-5 ตัว รวร้อยละ 11.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม และร้อยละ 4.3 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม มีโคนมที่เลี้ยงจำนวนมากกว่า 5 ตัว จำนวนโคนมเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 0.6 ตัว

จำนวนโคนมพันธุ์ขาว-ดำ : พบว่า เกษตรกรร้อยละ 14.3 และร้อยละ 21.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง เลี้ยง โคนมพันธุ์ขาว-ดำ จำนวน 2 ตัวและน้อยกว่า รวร้อยละ 22.4 และร้อยละ 55.4 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเลี้ยง โคนมพันธุ์ขาว-ดำ จำนวน 3-5 ตัว รวร้อยละ 63.3 และร้อยละ 23.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงมี โคนมพันธุ์ขาว-ดำ จำนวนมากกว่า 5 ตัว จำนวนโคนมเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 5.1 ตัว จากภาพรวมจำนวน โคนมพันธุ์ขาว-ดำ ที่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มเลี้ยงมีการกระจายตัวจำนวนร้อยละในแต่ละช่วงใกล้เคียงกัน

จำนวนโคนมพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำ : ส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มคือ ร้อยละ 38.1 และร้อยละ 91.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม มี โคนมพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำ

จำนวน 3-5 ตัว ส่วนร้อยละ 9.5 และร้อยละ 8.3 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีโคนมพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำ จำนวน 2 ตัวและน้อยกว่า และร้อยละ 52.4 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง (เพียงกลุ่มเดียว) มีโคนมพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำ จำนวนมากกว่า 5 ตัว จำนวนโคนมพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 1.2 ตัว

จำนวนโคนมพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำ และสายพันธุ์อื่น : พบว่า ร้อยละ 9.5 และร้อยละ 8.3 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เลี้ยงโคนม จำนวน 2 ตัวและน้อยกว่า รวร้อยละ 38.1 และร้อยละ 91.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนมเลี้ยง โคนม จำนวน 3-5 ตัว รวร้อยละ 52.4 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนมเพียงกลุ่มเดียว เลี้ยงโคนมจำนวนมากกว่า 5 ตัว จำนวนโคนมเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 1.2 ตัว

จำนวนแม่โคนม : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 44.6 เลี้ยงโคนมจำนวน 9-10 ตัว ร้อยละ 38.4 เลี้ยงโคนมจำนวน มากกว่า 10 ตัว และร้อยละ 17.0 เลี้ยงโคนมจำนวน 1-5 ตัว และมากกว่า ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 69.0 เลี้ยงโคนมจำนวน 1-5 ตัว ร้อยละ 25.8 เลี้ยงโคนมจำนวน 6-10 ตัว และร้อยละ 5.2 เลี้ยงโคนมจำนวน มากกว่า 10 ตัว ค่าเฉลี่ยจำนวนโคนมที่เลี้ยงของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 7.3 ตัว

ปริมาณน้ำนมต่อตัวต่อวัน : พบว่า ร้อยละ 38.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 53.6 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ปริมาณน้ำนมที่ได้ต่อตัวต่อวันเท่ากับ 10 กิโลกรัม และน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 47.7 และร้อยละ 32.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม ปริมาณน้ำนมที่ได้ต่อตัวต่อวันเท่ากับ 11-15 กิโลกรัม มีเพียงร้อยละ 15 และต่ำกว่า คือ ร้อยละ 13.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 14.4 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ปริมาณน้ำนมที่ได้ต่อตัวต่อวันมากกว่า 15 กิโลกรัม ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำนมที่ได้ต่อตัวต่อวันของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เท่ากับ 10.0 กิโลกรัม

จากภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรนิยมเลี้ยงโคนมพันธุ์ขาว-ดำ จำนวนโคนมที่เลี้ยงมีมากกว่า 5 ตัวต่อครัวเรือน แต่ปริมาณน้ำนมที่ได้ต่อแม่โครีดนม 1 ตัว เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม รวร้อยละ 50.0 ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อตัวต่อวันเท่ากับ 10 กิโลกรัมและน้อยกว่า

ตาราง 19 สายพันธุ์และจำนวนโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พันธุ์โคนม				
ชาฮีवाल	9	10.7	23	20.7
ขาว-ดำ	49	58.3	65	58.5
ลูกผสมขาว-ดำ	21	25.0	12	10.9
ลูกผสมระหว่างพันธุ์ขาว-ดำกับสายพันธุ์อื่น	5	6.0	11	9.9
จำนวนโคนมทั้งหมด				
5 ตัวและต่ำกว่า	5	7.7	61	62.9
6-10 ตัว	46	70.8	26	26.8
มากกว่า 10 ตัว	14	21.5	10	10.3
เฉลี่ย (ตัว)			10.1	
จำนวนโคนมพันธุ์ชาฮีवाल				
2 ตัวและต่ำกว่า	5	55.6	3	13.0
3-5 ตัว	3	33.3	19	82.7
มากกว่า 5 ตัว	1	11.1	1	4.3
เฉลี่ย (ตัว)			0.6	
จำนวนโคนมพันธุ์ขาว-ดำ				
2 ตัวและน้อยกว่า	7	14.3	14	21.6
3-5 ตัว	11	22.4	36	55.4
มากกว่า 5 ตัว	31	63.3	15	23.0
เฉลี่ย (ตัว)			5.1	
จำนวนโคนมพันธุ์ลูกผสมขาว-ดำ				
2 ตัวและน้อยกว่า	2	9.5	1	8.3
3-5 ตัว	8	38.1	11	91.7
มากกว่า 5 ตัว	11	52.4	-	
เฉลี่ย (ตัว)			1.2	

ตาราง 19 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนโคนมพันธุ์ถูกผสมขาว-ดำ				
และสายพันธุ์อื่น				
2 ตัวและน้อยกว่า	2	40.0	3	27.3
3-5 ตัว	2	40.0	6	54.5
มากกว่า 5 ตัว	1	20.0	2	18.2
เฉลี่ย (ตัว)			0.4	
จำนวนแม่โคนม				
5 ตัว และต่ำกว่า	11	17.0	67	69.0
6-10 ตัว	29	44.6	25	25.8
มากกว่า 10 ตัว	25	38.4	5	5.2
เฉลี่ย (ตัว)			7.3	
ปริมาณน้ำนมต่อตัวต่อวัน				
10 กิโลกรัม และน้อยกว่า	25	38.5	52	53.6
11-15 กิโลกรัม	31	47.7	31	32.0
มากกว่า 15 กิโลกรัม	9	13.8	14	14.4
เฉลี่ย (กิโลกรัม)			10.0	

2.8 รูปแบบการเลี้ยงโคนม

การกระจายตัวรูปแบบการเลี้ยงโคนม ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มใกล้เคียงกัน คือ จำนวนร้อยละ 30.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวนร้อยละ 39.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเลี้ยงโคนมแบบปล่อยลงแปลงหญ้า ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 21.5 และจำนวนร้อยละ 34.0 ตามลำดับ เลี้ยงโคนมแบบปล่อยลงแปลงธรรมชาติ แต่จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีจำนวนร้อยละที่มากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม คือ จำนวนร้อยละ 47.7 และจำนวนร้อยละ 26.8 เลี้ยงโคนมแบบผูกขึ้นโรง (ตาราง 20) รูปแบบการเลี้ยงโคนมที่มีประสิทธิภาพดีที่สุด คือ รูปแบบการเลี้ยงโคนมแบบผูกขึ้นโรง เพราะเกษตรกรสามารถควบคุมโรค คีตโรค และฝุ่นฟ้าอากาศได้อย่างเต็มที่ สะดวกในการดูแลโคได้อย่างใกล้ชิด และโคนมจะมีความเชื่อ้มมากกว่าการเลี้ยงในรูปแบบอื่น ๆ แต่ก็มีข้อเสีย คือ เปลืองแรงงานเนื่องจากต้องทำความสะอาดโรงเรือน และการนำอาหารมาให้กับโค รองลงมา คือ รูปแบบการเลี้ยงโคนมแบบปล่อยลงแปลงหญ้า รูปแบบนี้จะนำโคเข้าคอกเฉพาะตอนรีดนมและเวลากลางคืน คีตโรค และโรคจะสามารถเกิดขึ้นกับโคได้แต่ไม่รุนแรงมากเพราะสามารถควบคุมได้โดยการใช้ยาและวัคซีนเหมาะสำหรับเลี้ยงโคนมที่มีคุณภาพปานกลาง ส่วนการเลี้ยงแบบปล่อยลงแปลงธรรมชาติเป็นวิธีที่โคนมมีความเสี่ยงต่อโรคและแมลงสูงกว่าการเลี้ยงแบบรูปที่กล่าวมาในตอนต้นและเกษตรกรไม่สามารถควบคุมหรือดูแลโคได้อย่างใกล้ชิด สาเหตุที่เกษตรกรที่ไม่สามารถเลี้ยงแบบผูกขึ้นโรงได้ เนื่องจากข้อจำกัด ทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรเพราะต้องใช้เงินทุนจำนวนมากในการปลูกสร้างโรงเรือนรีดนม และโรงเรือนสำหรับพักโคภายหลังจากรีดนมเสร็จ แต่ก็พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแผนปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตรของกรมปศุสัตว์ไม่สร้างโรงเรือนโคนมตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด เกษตรกรจะนำงบประมาณที่ได้รับในการก่อสร้างโรงเรือนนำไปใช้ผิดประเภท คือ นำไปใช้จ่ายในส่วนอื่น ๆ แทน

ตาราง 20 รูปแบบการเลี้ยงโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

รูปแบบ	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผูกยื่นโรง	31	47.7	26	26.8
ปล่อยลงแปลงหญ้า	20	30.8	38	39.2
ปล่อยลงแปลงธรรมชาติ	14	21.5	33	34.0
รวม	65	100.0	97	100.0

2.9 สภาพโรงเรือนโคนม

สภาพโรงเรือนโคนม ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 21

การมีโรงเรือน : พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมมีโรงเรือนสำหรับเลี้ยงโคนมทั้งหมด แต่สภาพโรงเรือนโคนมของเกษตรกรบางราย นำโรงเรือนที่มีอยู่เดิมซึ่งเคยใช้เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง นำมาประยุกต์ใช้สำหรับเลี้ยงโคนม และมีเกษตรกร 1 ราย ใช้พื้นที่ใต้ถุนบ้านกั้นบริเวณสำหรับเลี้ยงโคนมแต่ปัจจุบันเกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมแล้ว จากการสำรวจของผู้ดำเนินการวิจัย พบว่า โรงเรือนโคนมที่ได้มาตรฐาน มีอยู่ประมาณ ร้อยละ 30 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

ความกว้างโรงเรือน : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 3.1 และจำนวนร้อยละ 27.8 พบว่าโรงเรือนโคนมมีความกว้าง 3 เมตรและต่ำกว่า ส่วนจำนวนร้อยละ 41.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวนร้อยละ 54.6 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม โรงเรือนโคนมมีความกว้าง 4-6 เมตร เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 33.8 และจำนวนร้อยละ 12.4 โรงเรือนโคนมมีความกว้าง 7-9 เมตร ส่วนโรงเรือนโคนมที่มีความกว้างมากกว่า 9 เมตร พบว่า จำนวนร้อยละ 21.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวน ร้อยละ 5.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ความกว้างโรงเรือนโคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับ 5.9 เมตร

ความยาวโรงเรือน : พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 4.3 เพียงกลุ่มเดียว โรงเรือนโคนมมีความยาวอยู่ในช่วง 3 เมตร และต่ำกว่า ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม จำนวนร้อยละ 7.7 และจำนวนร้อยละ 37.1 ตามลำดับ โรงเรือนโคนมมีความกว้าง 4-6 เมตร ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 30.8 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง จำนวนร้อยละ 27.8 โรงเรือนโคนมมีความยาว 7-9 เมตร ส่วนโรงเรือนโคนมที่มีความกว้างมากกว่า 9 เมตร พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 61.5 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวน ร้อยละ 25.8 ความยาวของโรงเรือนโคนมโดยเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 9.1 เมตร

ความกว้างของโคนม : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 26.2 และจำนวนร้อยละ 55.7 ของโคนมมีความกว้าง 1 เมตร และต่ำกว่า ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม จำนวนร้อยละ 35.4 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 17.5 ของโคนมมีความ กว้าง 1.01-1.20 เมตร ส่วนจำนวนร้อยละ 3.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวนร้อยละ 2.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ของโคนมมีความกว้าง 1.21-1.40 เมตร และของโคนมที่มี ความกว้างมากกว่า 1.40 เมตร พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 35.4 และเกษตร กรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 24.7 ความกว้างของของโคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มโดย เฉลี่ยเท่ากับ 1.2 เมตร.

ความยาวของโคนม : พบว่า เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 8.2 เพียงกลุ่ม เดียว ของโคนมมีความยาว 1 เมตรและต่ำกว่า ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 7.7 และจำนวนร้อยละ 6.2 ตามลำดับ ของโคนมมีความยาว 1.01-1.20 สำหรับ จำนวนร้อยละ 38.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวนร้อยละ 28.9 ของเกษตรกรผู้ที่ เลิกเลี้ยงโคนม ของโคนมมีความกว้าง 1.21-1.40 เมตร ส่วนของโคนมที่มีความยาวมากกว่า 1.40 เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวนร้อยละ 53.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 56.7 ของ เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม สำหรับค่าเฉลี่ยความยาวของโคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 1.7 เมตร

ลักษณะพื้นโรงเรือน : สภาพโรงเรือนโคนมร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม และร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมพื้นโรงเรือนโคนมเทคอนกรีตขัดมัน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 94.8 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม พื้นโรงเรือนโคนมเทคอนกรีตขัดหยาบ ส่วนร้อยละ 1.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เพียงกลุ่ม เดียว พื้นโรงเรือนฟางหญ้าคลุมลงบนพื้นดินที่อัดแน่น

การลาดเทของพื้นโรงเรือน : ส่วนใหญ่เกษตรกร ร้อยละ 95.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม และร้อยละ 91.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม พื้นโรงเรือนลาดเทไปทางด้านหลังของ

โรงเรียน ส่วนร้อยละ 4.7 และร้อยละ 8.3 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พื้นโรงเรียนไม่ลาดเทไปทางด้านหลังโรงเรียน เนื่องจาก เป็นโรงเรียนเก่า และเป็นความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีความตั้งใจที่จะทำพื้นโรงเรียนอย่างนั้น

วัสดุที่ใช้แบ่งของโค : ส่วนใหญ่เกษตรกรเกินร้อยละ 70.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 73.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 76.3 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ใช้ท่อเหล็กในการแบ่งของโคนม ส่วนเกษตรกรร้อยละ 26.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 23.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ใช้ไม้ในการแบ่งของโค สาเหตุเนื่องจาก หาง่าย และประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนท่อ พี.วี.ซี ไม่พบเกษตรกรทั้งสองกลุ่มใช้วัสดุชนิดนี้ในการแบ่งของโคนม

การมีรางรับมูลโค : เกษตรกรร้อยละ 80.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 70.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม พบว่า ด้านท้ายของโคนมมีรางรับมูลและน้ำ ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม รวร้อยละ 20.0 และร้อยละ 29.9 ด้านท้ายของโคนมไม่มีรางรับมูลและน้ำ

การมีบ่อเก็บมูลโค : เกษตรกรเกินร้อยละ 90.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ จำนวนร้อยละ 93.9 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวนร้อยละ 100.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ไม่มีบ่อสำหรับเก็บมูลโคนม ส่วนจำนวนร้อยละ 6.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียวมีบ่อสำหรับเก็บมูลโคนม สาเหตุที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีบ่อสำหรับเก็บมูล เนื่องจากการสร้างบ่อเก็บมูลโคนมจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนพอสมควร แต่เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้วิธีโดยมูลโคนมที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนนำไปกองเอาไว้บริเวณใกล้ ๆ โรงเรียนที่รีดนม ซึ่งถือว่าไม่มีความเหมาะสมเพราะจะทำให้เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคต่าง ๆ อันเป็นอันตรายต่อโคนมที่เกษตรกรเลี้ยงได้

จากภาพรวมโรงเรียนสำหรับเลี้ยงโคนมเกษตรกรบางรายนำโรงเรียนที่มีอยู่เดิมซึ่งเคยใช้เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง นำมาประยุกต์ใช้สำหรับเลี้ยงโคนม ส่วนความกว้าง ความยาวของโรงเรียนและความกว้างของโคนม ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มยังไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ส่วนมาตรฐานอื่น ๆ เกินร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด คือ ความยาวของของโคนม พื้นโรงเรียนโคนม การลาดเทของพื้นโรงเรียนโคนม วัสดุที่ใช้ในการแบ่งของโคนม และรางรับมูลโคด้านท้ายของโคนม ส่วนสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข คือ บ่อสำหรับเก็บมูลโคนม เนื่องจาก พบว่า เกินร้อยละ 90.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่มีบ่อสำหรับเก็บมูลโค เพราะจะทำให้เกิดมลภาวะด้านกลิ่นสร้างปัญหาให้กับสังคมที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

ตาราง 21 สภาพโรงเรียนโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ข้อมูลเกี่ยวกับ โรงเรียน	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การมีโรงเรียน				
มี	65	100.0	97	100.0
ไม่มี	-	-	-	-
ความกว้างโรงเรียน				
3 เมตรและต่ำกว่า	2	3.1	27	27.8
4-6 เมตร	27	41.5	53	54.6
7-9 เมตร	22	33.8	12	12.4
มากกว่า 9 เมตร	14	21.5	5	5.2
เฉลี่ย (เมตร)		5.9		
ความยาวโรงเรียน				
3 เมตรและต่ำกว่า	-	-	-	-
4-6 เมตร	5	7.7	36	37.1
7-9 เมตร	20	30.8	27	27.8
มากกว่า 9 เมตร	40	61.5	25	25.8
เฉลี่ย (เมตร)		9.1		
ความกว้างของโคนม				
1 เมตร และต่ำกว่า	17	26.2	54	55.7
1.01-1.20 เมตร	23	35.4	17	17.5
1.21-1.40 เมตร	2	3.1	2	2.1
มากกว่า 1.40 เมตร	23	35.4	24	24.7
เฉลี่ย (เมตร)		1.2		

ตาราง 21 (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความยาวของโคนม				
1 เมตร และต่ำกว่า	-	-	-	-
1.01-1.20 เมตร	5	7.7	6	6.2
1.21-1.40 เมตร	25	38.5	28	28.9
มากกว่า 1.40 เมตร	35	53.8	55	56.7
เฉลี่ย (เมตร)		1.7		
ลักษณะพื้นโรงเรียน				
เทคอนกรีตขัดมัน	4	6.2	4	4.1
เทคอนกรีตขัดหยาบ	61	93.8	92	94.8
ใช้ฟางหญ้าคลุมพื้นดินอัดแน่น	-	-	1	1.1
การลาดเทของพื้นโรงเรียน				
ลาดเทไปทางด้านหลัง	62	95.3	89	91.7
ไม่ลาดเทไปทางด้านหลัง	3	4.7	8	8.3
วัสดุที่ใช้แบ่งของโค				
ไม้	17	26.2	23	23.7
เหล็ก	48	73.8	74	76.3
ท่อ พี.วี.ซี	-	-	-	-
การมีรางรับมูลโค				
มี	52	80	68	70.1
ไม่มี	13	20.0	29	29.9
การมีบ่อเก็บมูลโค				
มี	4	6.1	-	-
ไม่มี	61	93.9	97	100.0

2.10 การให้อาหารหยาบ

พืชอาหารหยาบ ของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 22

พันธุ์พืชที่ปลูก : เกษตรกรเกินร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ปลูกหญ้าขน และหญ้ารูซี่ ส่วนร้อยละ 35.4 และร้อยละ 12.5 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มปลูกหญ้าพลีแคตมูล์ม และมีเพียงร้อยละ 15 และต่ำกว่า ปลูกหญ้าเนเปียร์ ปลูกถั่วฮามาต้า และพบว่า ร้อยละ 1.5 ของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยง ปลูกข้าวโพดหวานเพื่อนำมาใช้เป็นพืชอาหารสัตว์

ความเพียงพอของพืชอาหารสัตว์ : ส่วนหญ้าที่เกษตรกรปลูก เกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่า หญ้าที่เกษตรกรปลูกนั้นเพียงพอ ส่วนจำนวนร้อยละ 47.7 ของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวนร้อยละ 54.6 ของเกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนม หญ้าที่เกษตรกรปลูกนั้นไม่เพียงพอ เนื่องจากเกษตรกรไม่มีการจัดการที่ดีเกี่ยวกับการปลูก การดูแล จำนวนแปลงหญ้าที่เกษตรกรปลูกมีจำกัด และแปลงหญ้าที่เกษตรกรปลูกนั้นประสบปัญหาน้ำท่วม จึงเป็นเหตุให้หญ้ามีไม่เพียงพอกับจำนวนโคนมที่เกษตรกรเลี้ยง

พืชอาหารสัตว์ที่ใช้ทดแทน : พบว่าจำนวนร้อยละ 47.7 ของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงโคนม และจำนวนร้อยละ 54.6 ของเกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนม ใช้ฟางข้าวทดแทนหญ้าที่เกษตรกรปลูก ส่วนร้อยละ 36.9 ส่วนร้อยละ 36.1 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่ใช้หญ้าแห้งทดแทน และมีเพียงร้อยละ 15 และต่ำกว่า คือ ร้อยละ 10.8 และร้อยละ 14.4 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มใช้หญ้าสดทดแทน ซึ่งเกี่ยวมาจากที่สาธารณะและจากเพื่อนบ้าน

คุณภาพพืชอาหารสัตว์ที่ปลูก : เกษตรกรเกินร้อยละ 70.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 78.5 และร้อยละ 70.1 ของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมคุณภาพพืชอาหารสัตว์ที่ปลูกมีคุณภาพดี ส่วนร้อยละ 21.5 และร้อยละ 29.9 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มคุณภาพพืชอาหารสัตว์ที่ปลูกมีคุณภาพไม่ดี

สภาพพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ในฤดูฝน : ส่วนใหญ่เกินร้อยละ 70.0 คือ ร้อยละ 70.8 และร้อยละ 70.1 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ซึ่งน้ำจะท่วม เมื่อฝนตกลงมาปริมาณมาก ๆ ส่วนเกษตรกรร้อยละ 29.2 และร้อยละ 29.9 ของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม พื้นที่ปลูกหญ้าน้ำไม่สามารถท่วมถึงแม้จะเกิดภาวะฝนตกลงมาปริมาณมาก ๆ จากภาพรวมพื้นที่ปลูกหญ้าที่ประสบปัญหาน้ำท่วม ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการกระจายตัวที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากเกษตรกรที่ประสบปัญหาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

วิธีการให้กินหญ้า : ส่วนวิธีการที่นำหญ้ามาให้โคกิน กินร้อยละ 90.0 คือ ร้อยละ 100.0 และร้อยละ 95.9 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง เกษตรกรเกี่ยวหญ้ามาให้โคกิน ประมาณร้อยละ 50.0 และต่ำกว่า เกษตรกรปล่อยโคนมลงแปลงหญ้า ล่ามโคในแปลงนา ล่ามโคในสวนยาง มีเพียงร้อยละ 1.5 และร้อยละ 5.2 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ล่ามโคในที่สาธารณะ

โดยภาพรวมพันธุ์หญ้าที่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มนิยมปลูก คือ หญ้าขน และหญ้ารูซี่ราคาขาย กิโลกรัมละ 60.00 บาท เปอร์เซ็นต์ความงอก 60.0 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งถือว่าต่ำเกษตรกรต้องใช้พันธุ์หญ้าปริมาณ 2 กิโลกรัมต่อพื้นที่ปลูก 1 ไร่ ตามหลักทางวิชาการที่กำหนดพันธุ์หญ้า 1 กิโลกรัมต่อพื้นที่ปลูก 1 ไร่ ส่วนสภาพพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์กินร้อยละ 70.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ประสบกับภาวะน้ำท่วมในฤดูฝน สร้างปัญหาให้กับเกษตรกร ส่งผลทำให้เกษตรกรต้องจัดซื้อหญ้า และพืชอาหารสัตว์ทดแทนจากแหล่งพื้นที่ใกล้เคียงและนอกพื้นที่เป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับเกษตรกร

ตาราง 22 พืชอาหารหยาบในการเลี้ยงโคแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พันธุ์พืชที่ปลูก *				
หญ้าขน	56	86.2	66	68.0
หญ้าพริแตกทุ้ม	23	35.4	12	12.5
หญ้าเนเปียร์	7	10.8	6	6.2
หญ้ารูซี่	33	50.8	57	58.8
ถั่วสามัคคี	4	6.2	2	2.1
ข้าวโพดหวาน	1	1.5	-	-
ความเพียงพอของพืชอาหารสัตว์				
เพียงพอ	34	52.3	44	45.4
ไม่เพียงพอ	31	47.7	53	54.6
พืชอาหารสัตว์ที่ใช้ทดแทน *				
ฟางข้าวแห้ง	31	47.7	53	54.6
หญ้าแห้ง	24	36.9	35	36.1
หญ้าสด	7	10.8	14	14.4

ตาราง 22 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คุณภาพพืชอาหารสัตว์ที่ปลูก				
ดี	51	78.5	68	70.1
ไม่ดี	14	21.5	29	29.9
สภาพพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ในฤดูฝน				
น้ำท่วม	46	70.8	68	70.1
น้ำไม่ท่วม	19	29.2	29	29.9
วิธีการให้กินหญ้า *				
เกี่ยวให้โคกิน	65	100.0	93	95.9
ปล่อยลงแปลงหญ้า	26	40.0	55	56.7
ล่ำมโคในแปลงนา	18	27.7	18	18.6
ล่ำมโคในสวนยาง	7	10.8	6	6.2
ล่ำมโคในที่สาธารณะ	1	1.5	5	5.2

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.11 การให้อาหารขั้น

พืชอาหารขั้น ของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 23

การให้อาหารขั้น : เกษตรกรเกินร้อยละ 90.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 96.9 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 95.9 ให้อาหารขั้นแก่แม่โคนม ส่วนร้อยละ 3.1 และร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ไม่ให้อาหารขั้นกับแม่โค สาเหตุเนื่องจาก เมื่ออาหารขั้นหมดแม่โคจะคั้น ทำให้รีดนมไม่สะดวก

การได้มาของอาหารขั้น : อาหารขั้นที่เกษตรกรให้กับโคนมนั้น เกินร้อยละ 90.0 คือ ร้อยละ 93.8 และร้อยละ 95.9 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม เกษตรกรซื้อมาจาก

ร้านค้า มีเกษตรกรเพียง 2 ราย ในกลุ่มเดียว ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมผสมอาหารชั้นให้กับโคนม

ปริมาณอาหารที่ให้ต่อวัน : เกี่ยวกับปริมาณอาหารชั้นที่ให้แม่โค เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 46.4 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ปริมาณอาหารชั้นที่ให้กับแม่โค จำนวน 3-4 กิโลกรัม รองลงมาคิดเป็นจำนวนร้อยละ 27.6 และร้อยละ 44.3 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ปริมาณอาหารชั้นที่ให้ จำนวน 2 กิโลกรัมและน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 12.3 และร้อยละ 5.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ปริมาณอาหารชั้นที่ให้ จำนวน 5-6 กิโลกรัม และพบว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว ร้อยละ 15.4 ปริมาณอาหารชั้นกับแม่โคต่อวัน จำนวน มากกว่า 6 กิโลกรัม ค่าเฉลี่ยอาหารชั้นที่ให้กับแม่โคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 3.0 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน

ช่วงเวลาที่ให้ : ทางด้านช่วงเวลาที่ให้อาหารชั้นแก่แม่โค ส่วนใหญ่เกษตรกรเกินร้อยละ 70.0 คือ ร้อยละ 78.5 และร้อยละ 86.6 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มให้อาหารชั้นแก่แม่โคในช่วงเวลาเช้า-เย็น ส่วนร้อยละ 13.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว ให้อาหารชั้นในช่วงเวลาเย็น มีเพียงร้อยละ 3.1 และร้อยละ 5.2 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มให้อาหารชั้นแก่แม่โคในช่วงเช้า รวร้อยละ 1.5 และร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มให้อาหารชั้นแก่แม่โคในช่วงเวลา เช้า-กลางวัน-เย็น

เกณฑ์การให้อาหารชั้น : เกี่ยวกับเกณฑ์การให้อาหารชั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เกิน ร้อยละ 80.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 89.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 80.4 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ให้อาหารชั้นแก่แม่โคโดยคำนึงถึงอัตราส่วนการให้น้ำนมของแม่โคซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ส่วนร้อยละ 6.2 และร้อยละ 8.2 ให้อาหารชั้นแก่แม่โคโดยดูจากสภาพร่างกายของแม่โค และพบว่า ร้อยละ 1.5 และร้อยละ 17.5 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ให้อาหารชั้นแก่แม่โคโดยให้ตามความพึงพอใจของเกษตรกร

โดยภาพรวมอาหารชั้นสำหรับให้กับแม่โครีดนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเกินร้อยละ 70.0 กระทำได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ คือ ให้อาหารชั้นในช่วงเช้า-เย็นขณะรีดนมแม่โค เป็นการสร้างความเคยชินให้กับแม่โค และเป็นการเสริมสร้างร่างกายให้กับแม่โคไม่ให้การให้นมของแม่โคลดลงอย่างรวดเร็ว ส่วนเกณฑ์การให้อาหารชั้นกับแม่โค พบว่า มีเกษตรกรร้อยละ 40.0 และต่ำกว่าของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่ให้อาหารชั้นกับแม่โคโดยดูจากสภาพร่างกายของแม่โค และเกษตรกรบางรายให้อาหารชั้นโดยคำนึงถึงความพึงพอใจของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรไม่ทราบถึงคุณประโยชน์ของอาหารชั้นมีผลต่อการให้ผลผลิตน้ำนมจากแม่โครีดนม ซึ่งขัดแย้งกับเกณฑ์การให้อาหารชั้นกับแม่โคตามหลักวิชาการ คือ การให้อาหารชั้นกับแม่โครีดนมจะคำนึงถึงปริมาณน้ำนมที่แม่โคผลิตได้และคุณภาพอาหารหยาดที่ใช้เลี้ยง

ตาราง 23 อาหารชั้นแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การให้อาหารชั้น				
ให้	63	96.9	93	95.9
ไม่ให้	2	3.1	4	4.1
การได้มาของอาหารชั้น				
ไม่ให้	2	3.1	4	4.1
ซื้อ	61	93.8	93	95.9
ผสมเอง	2	3.1	-	-
ปริมาณอาหารที่ให้ต่อวัน				
ไม่ให้	2	3.1	4	4.1
2 กิโลกรัม และน้อยกว่า	18	27.6	43	44.3
3-4 กิโลกรัม	27	41.6	45	46.6
5-6 กิโลกรัม	8	12.3	5	5.2
มากกว่า 6 กิโลกรัม	10	15.4	-	-
เฉลี่ย (กิโลกรัม)			3.0	
ช่วงเวลาที่ให้				
ไม่ให้	2	3.1	4	4.1
เช้า	2	3.1	5	5.2
เช้า-เย็น	51	78.5	84	86.6
เย็น	9	13.8	-	-
เช้า-กลางวัน-เย็น	1	1.5	4	4.1
เกณฑ์การให้อาหารชั้น				
ไม่ให้	2	3.1	4	4.1
ตามอัตราส่วนให้น้ำนม	58	89.2	78	80.4
ตามความพึงพอใจ	1	1.5	7	7.2
ดูจากสภาพร่างกายโคนม	4	6.2	8	8.2

2.12 การผสมเทียม

การผสมเทียมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 24

การผสมเทียมโค : เกษตรกรจำนวนร้อยละ 100.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ซึ่งพบว่าโคนมที่ได้รับการผสมเทียมนั้น ผสมเทียมคิดยากคิดเป็นร้อยละ 66.1 สาเหตุเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของโคนมและการรอเวลาสัตว์แพทย์มาดำเนินการผสมเทียมล่าช้า ทำให้เสียโอกาสการผสมเทียมคิด และร้อยละ 95.9 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม พบว่า โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงได้รับการผสมเทียม ส่วนร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว โคนมที่เลี้ยงไม่ได้รับการผสมเทียม เนื่องจากบุคลากรของกรมปศุสัตว์ที่ดำเนินการผสมเทียมมีไม่เพียงพอและเกษตรกรบางรายเลี้ยงโคนมระยะเวลา 2-3 เดือน แล้วเลิกเลี้ยง

ผู้ดำเนินการผสมเทียม : ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 92.3 และร้อยละ 90.8 ตามลำดับ สัตวแพทย์เป็นผู้ดำเนินการผสมเทียม มีเพียงร้อยละ 10.0 และต่ำกว่า ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มดำเนินการผสมเทียมโดย อาสาสมัครของปศุสัตว์ และตัวของเกษตรกร

ระยะเวลาตกูกตัวที่ 1-2 : เกี่ยวกับระยะเวลาตกูกของแม่โค พบว่า ร้อยละ 40.0 และร้อยละ 43.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง มีระยะเวลาตกูก 11-13 เดือน รองลงมา คือ ร้อยละ 33.8 และร้อยละ 26.8 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีระยะเวลาตกูก 14.16 เดือน ส่วนร้อยละ 18.5 และร้อยละ 22.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีระยะเวลาตกูกมากกว่า 16 เดือน มีเพียงร้อยละ 7.7 และร้อยละ 2.1 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีระยะเวลาตกูก 10 เดือนและต่ำกว่า และพบว่า ร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมจำไม่ได้ว่าแม่โคนมมีระยะเวลาตกูกตัวที่ 1-2 มีระยะเวลาเท่าไร

ระยะเวลาตกูกถึงช่วงผสมติด : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 40.0 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 21.6 พบว่า ช่วงตกูกถึงช่วงผสมติดของแม่โคนมมีระยะเวลา 61-90 วัน ส่วนร้อยละ 21.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 35.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีระยะเวลาตกูกถึงช่วงผสมติด 60 วันและต่ำกว่า ส่วนร้อยละ 21.5 และจำนวนร้อยละ 27.8 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่า ช่วงตกูกถึงช่วงผสมติดของแม่โคนมมีระยะเวลา 91-120 วัน ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 16.9 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม จำนวนร้อยละ 10.3 พบว่า แม่โคนมใช้ระยะเวลาตกูกถึงช่วงผสมติดมากกว่า 120 วัน และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว จำนวนร้อยละ 1.0 ที่ไม่ทราบระยะเวลาตกูกถึงช่วงผสมติดของแม่โคนม ค่าเฉลี่ยระยะเวลาตกูกถึงช่วงผสมติดของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 100.2 วัน

โดยภาพรวม พบว่า ปัญหาด้านระยะเวลาตกลูกโคตัวที่ 1-2 เกษตรกรร้อยละ 50.0 และต่ำกว่า มีระยะเวลาตกลูกโค มากกว่า 13 เดือน ระยะเวลาตกลูกถึงช่วงผสมติดร้อยละ 30.0 และต่ำกว่ามีระยะเวลา 90-120 วัน ตามวงรอบของความน่าจะเป็น เนื่องจากแม่โคตั้งท้อง 283 วัน หรือ 9 เดือนเศษ พักท้อง 1 เดือน รอคอยเป็นสัปดาห์ 21 วัน แล้วเริ่มดำเนินการผสมเทียม การตกลูกโคตัวที่ 1-2 ควรใช้เวลา 12 เดือน เกษตรกรที่เลี้ยงโคนม ถ้าระยะเวลาการตกลูกโคตัวที่ 1-2 มีระยะเวลานานที่รอผสมเทียมไม่คิด ก็จะทำให้สูญเสียโอกาสทางด้านน้ำนมและลูกโคนม

ตาราง 24 การผสมเทียมโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การผสมเทียมโค				
เคย	65	100.0	93	95.9
ไม่เคย	-	-	4	4.1
ผู้ดำเนินการผสมเทียม				
ไม่เคย	-	-	4	4.1
สัตวแพทย์	60	92.3	88	90.8
อาสาสมัครของปศุสัตว์	5	7.7	4	4.1
เกษตรกร	-	-	1	1.0
ระยะเวลาตกลูกตัวที่ 1-2				
ไม่เคย	-	-	4	4.1
ไม่ทราบ	-	-	1	1.0
10 เดือน และต่ำกว่า	5	7.7	2	2.1
11-13 เดือน	26	40.0	42	43.3
14-16 เดือน	22	33.8	26	26.8
มากกว่า 16 เดือน	12	18.5	22	22.7
เฉลี่ย (เดือน)			13.5	

ตาราง 24 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาตกสู่ถึงช่วงผสมติด				
ไม่เคย	-	-	4	4.1
ไม่ทราบ	-	-	1	1.0
60 วัน และต่ำกว่า	14	21.5	34	35.1
61-90 วัน	26	40.0	21	21.6
91-120 วัน	14	21.5	27	27.8
มากกว่า 120 วัน	11	16.9	10	10.3
เฉลี่ย (วัน)			100.2	

2.13 การรีดนมโค

การรีดนมโคของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียด ดังปรากฏในตาราง 25

วิธีรีด : เกี่ยวกับวิธีการรีดนม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.9 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและร้อยละ 96.9 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ใช้มือในการรีดนมโค ส่วนร้อยละ 15.4 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 2.1 และจำนวนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงใช้เครื่องรีดในการรีดนมโค และร้อยละ 7.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว ใช้มือและใช้เครื่อง ในการรีดนมแม่โค เนื่องจากเกษตรกรเลี้ยงโคนมจำนวนมาก การใช้เครื่องรีดทำให้สะดวก รวดเร็ว และประหยัดเวลาในขั้นตอนการรีดนม

อุปกรณ์ที่ใช้ทำความสะอาดในขณะอาบน้ำให้แม่โคนม : พบว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 80.0 และร้อยละ 59.8 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมใช้เปล่งอุทขในการทำความสะอาด ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 20.0 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 39.2 ใช้ผ้าทำความสะอาดในขณะอาบน้ำให้แม่โคนม

การทดสอบโรคเต้านมอักเสบ : เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 27.7 และร้อยละ 32.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ที่ได้ทดสอบน้ำนมก่อนรีดนม และเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.3 เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 68.0 ที่ไม่ดำเนินการทดสอบโรคเต้านมอักเสบก่อนรีด

นม เนื่องจากทำให้เสียเวลา เกษตรกรบางรายกล่าวว่า มั่นใจว่าโคนมของตนไม่เป็นโรคเต้านมอักเสบ

การจัดการก่อนรีดนม : พบว่า เกษตรกรร้อยละ 24.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 22.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีการจัดเตรียมน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนดำเนินการรีดนม ส่วนร้อยละ 21.5 และร้อยละ 28.9 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม มีการจัดเตรียมอุปกรณ์การรีดก่อนดำเนินการรีดนม ซึ่งมีเกษตรกรร้อยละ 21.5 และร้อยละ 26.8 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ทำความสะอาดโรงเรือนและอาบน้ำให้กับแม่โคก่อนรีดนม จัดว่ามีจำนวนร้อยละที่ต่ำ จากภาพรวมของการจัดการก่อนรีดนมแม่โค พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการกระจายตัวของความถี่ในการจัดการก่อนรีดนมแม่โคใกล้เคียงกัน

จำนวนครั้งที่รีดนม : ส่วนใหญ่เกษตรกรกินร้อยละ 90.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 97.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 91.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ดำเนินการรีดนมแม่โควันละ 2 ครั้ง คือ ช่วงเช้า-เย็น รองลงมาร้อยละ 1.5 และร้อยละ 5.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ดำเนินการรีดนมแม่โควันละ 1 ครั้ง คือ ช่วงเย็น และพบว่า มีเกษตรกร ร้อยละ 1.5 และร้อยละ 3.1 ดำเนินการรีดนมแม่โควันละ 3 ครั้ง คือ ช่วงเช้า-กลางวัน-เย็น จำนวนครั้งที่รีดนมโดยเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 1.9 ครั้ง

โดยภาพรวมการดำเนินการรีดนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ คือ ด้านวิธีการรีดนม อุปกรณ์ที่ใช้ การอาบน้ำแม่โคก่อนรีด และจำนวนครั้งที่รีดนม ยกเว้นการตรวจสอบโรคเต้านมอักเสบก่อนรีดน้ำนม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ดำเนินการตรวจสอบ เนื่องจากทำให้เสียเวลา เกษตรกรใช้ความชำนาญในการการสังเกตว่าแม่โครีดนมตัวใดเป็นโรคเต้านมอักเสบ ถ้าเป็นโรคเกษตรกรจะหยุดรีด ซึ่งในทางปฏิบัติที่ถูกต้องเกษตรกรควรดำเนินการตรวจโรคเต้านมอักเสบทุกครั้งก่อนรีดนม

ตาราง 25 การรีดนมแม่โคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วิธีรีด				
มือ	50	76.9	94	96.9
เครื่องรีด	10	15.4	2	2.1
มือ และเครื่องรีด	5	7.7	-	-

ตาราง 25 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อุปกรณ์ที่ใช้ทำความสะอาดในขณะอาบน้ำให้แม่โคนม				
แปลงดูชน	52	80.0	58	59.8
ผ้า	13	20.0	38	39.2
การทดสอบโรคเต้านมอักเสบ				
ทดสอบ	18	27.7	31	32.0
ไม่ทดสอบ	47	72.3	66	68.0
การจัดการก่อนรีดนม *				
เตรียมน้ำยาฆ่าเชื้อ	16	24.6	22	22.7
เตรียมอุปกรณ์การรีด	14	21.5	28	28.9
ทำความสะอาดโรงเรือน	14	21.5	26	26.8
อาบน้ำให้แม่โคนม	14	21.5	26	26.8
จำนวนครั้งที่รีดนม				
1 ครั้ง	1	1.5	5	5.2
2 ครั้ง	63	97.0	89	91.7
3 ครั้ง	1	1.5	3	3.1
เฉลี่ย (ครั้ง)			1.9	

2.14 สถานที่ส่งนํ้านมดิบ

เกี่ยวกับสถานที่ส่งนํ้านมดิบ พบว่า ร้อยละ 78.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 40.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ส่งนํ้านมดิบที่ศูนย์รวบรวมนํ้านมดิบ สำหรับเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม ร้อยละ 21.5 และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 56.7 ส่งนํ้านมดิบที่สหกรณ์โรงนมจังหวัดหัตถุลง ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 3.1 เพียงกลุ่มเดียวที่มีพ่อค้ามารับซื้อนํ้านมดิบในหมู่บ้าน (ตาราง 26) เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มนี้อยู่ห่างจากศูนย์รวบรวมนํ้านมดิบ

และเกษตรกรไม่มียานพาหนะในการขนส่งนํ้ามันดิบ ดังนั้นเกษตรกรจึงขายนํ้ามันดิบให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อนํ้ามันดิบในราคาที่ต่ำกว่าส่งนํ้ามันดิบที่ศูนย์รวมนํ้ามันดิบ จากภาพรวมจะพบว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีจำนวนร้อยละที่มากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง และข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมส่วนมากจะอยู่บริเวณใกล้เคียงกับสหกรณ์โคนม และศูนย์รวมนํ้ามันดิบ เช่น อำเภอเมืองซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของสหกรณ์โคนม พบว่า มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดจำนวน 196 ราย มีเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง จำนวน 121 ราย และ อำเภอควนขนุนมีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด จำนวน 65 ราย มีเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง จำนวน 52 ราย สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรไม่ประสบความสำเร็จจากการเลี้ยงโคนม คือ โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงไม่มีคุณภาพ นํ้านมที่ให้มีปริมาณน้อย ผสมเทียมไม่คิด รวมถึงเกษตรกรไม่เอาใจใส่ในด้านการเลี้ยงและการสุขภาพโคนมที่ดี และมีเกษตรกรบางรายประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพรอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงส่งผลทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมถึงแม้ว่าจะอยู่ใกล้กับสถานที่ตั้งสหกรณ์โคนม และศูนย์รวมนํ้ามันดิบ

ตาราง 28 สถานที่ส่งนํ้ามันดิบแยกตามประเภทของเกษตรกร

สถานที่	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ศูนย์รวมนํ้ามันดิบ	51	78.5	39	40.2
สหกรณ์โรจนมพัทลุง	14	21.5	55	56.7
พ่อค้ามารับซื้อในหมู่บ้าน	-	-	3	3.1
รวม	65	100.0	97	100.0

2.15 ระยะทางและสภาพของถนนจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อนํ้ามันดิบ

ระยะทางและสภาพของถนน ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนมมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 27

ถนนลาดยาง : พบว่า เกินสองในสามของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 76.3 และร้อยละ 83.5 ถนนจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อนํ้ามันดิบเป็นถนนลาดยาง ราวหนึ่งในสามของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่ไม่มีถนนลาดยางในเส้นทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อนํ้ามันดิบ

ถนนลูกรัง : พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.0 และร้อยละ 89.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนมเส้นทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อนํ้ามันดิบไม่เป็นถนนลูกรัง มีเพียงร้อยละ 23.1

และร้อยละ 10.3 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่เส้นทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบเป็นถนน
ลูกรัง

ถนนดิน : พบว่า เกษตรกรเกินร้อยละ 90.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 95.4
และร้อยละ 93.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมเส้นทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำ
นมดิบไม่เป็นถนนดิน มีเพียงร้อยละ 4.6 และร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่เส้นทางจาก
ฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบเป็นถนนดิน

ระยะถนนลาดยาง : ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 44.6 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม
และร้อยละ 27.8 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีระยะทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ 5
กิโลเมตรและน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 10.8 และร้อยละ 16.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมและ
เลิกเลี้ยงโคนม มีระยะทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ 6-10 กิโลเมตร รวบรวมร้อยละ 7.7 และ
ร้อยละ 16.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีระยะทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำ
นมดิบ 11-15 กิโลเมตร และ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 9.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และ
ร้อยละ 22.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีระยะทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ มาก
กว่า 15 กิโลเมตร ค่าเฉลี่ยระยะทางถนนลาดยางของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 9.6 กิโลเมตร

ระยะถนนลูกรัง : ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 18.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม
และร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม มีระยะทางถนนลูกรัง 5 กิโลเมตรและน้อยกว่า
ส่วนร้อยละ 3.1 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม เพียงกลุ่มเดียว มีระยะทางถนนลูกรัง
6-10 กิโลเมตร ส่วนร้อยละ 1.5 และร้อยละ 3.1 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีระยะทางถนนลูกรัง
มากกว่า 10 กิโลเมตร ระยะทางถนนลูกรังจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบโดยเฉลี่ยเท่ากับ
1.4 กิโลเมตร

ระยะถนนดิน : พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงร้อยละ 4.6 และร้อยละ 3.1 ของเกษตรกร
ผู้ที่ยังคงเลี้ยง มีระยะทาง 5 กิโลเมตรและต่ำกว่า ส่วนร้อยละ 2.1 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยัง
คงเลี้ยงโคนม เพียงกลุ่มเดียว มีระยะทาง 3-5 กิโลเมตร และมากกว่า 8 กิโลเมตร ระยะทางถนน
ดินจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับ 0.2 กิโลเมตร

สภาพถนนลาดยาง : ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 55.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม
และร้อยละ 58.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม สภาพของถนนลาดยางที่ใช้เดินทางจากฟาร์มถึง
แหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ มีสภาพที่ดี ส่วนร้อยละ 17.0 และจำนวนร้อยละ 24.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยัง
คงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม สภาพของถนนลาดยางที่ใช้เดินทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ
มีสภาพพอใช้ ส่วนสภาพของถนนลาดยางที่ใช้เดินทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ ที่อยู่ใน
สภาพไม่ดีขึ้น ไม่พบเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเลือกตอบ จากภาพรวม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 50.0 ของ

เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีสภาพของถนนลาดยางที่ใช้เดินทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ สภาพของถนนอยู่ในสภาพที่ดี

สภาพถนนลูกรัง : ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 10.8 และร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีถนนลูกรังอยู่ในระดับดี ส่วนร้อยละ 7.7 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมมีถนนลูกรังอยู่ในสภาพพอใช้ และเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมราวร้อยละ 4.7 เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม และร้อยละ 3.1 มีสภาพถนนลูกรังอยู่ในสภาพไม่ดี

สภาพถนนดิน : พบว่า ร้อยละ 1.5 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และเลิกเลี้ยงโคนม ถนนดินมีสภาพที่ดี ส่วนร้อยละ 4.1 และของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เพียงกลุ่มเดียว ถนนดินมีสภาพพอใช้ มีเพียงร้อยละ 3.1 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงถนนดินมีสภาพที่ไม่ดี

ตาราง 27 ระยะทางและสภาพถนนจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบแยกตามประเภทของเกษตรกร

ระยะทางและสภาพถนน	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง (n = 65)		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง (n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ถนนลาดยาง				
ไม่มี	18	27.7	16	16.5
มี	47	72.3	81	83.5
ถนนลูกรัง				
ไม่มี	50	77.0	87	89.7
มี	15	23.1	10	10.3
ถนนดิน				
ไม่มี	62	95.4	91	93.8
มี	3	4.6	6	6.2
ระยะถนนลาดยาง				
ไม่มี	18	27.7	16	16.5
5 กิโลเมตร และน้อยกว่า	29	44.6	27	27.8
6-10 กิโลเมตร	7	10.8	16	16.5
11-15 กิโลเมตร	5	7.7	16	16.5
มากกว่า 15 กิโลเมตร	6	9.2	22	22.7
เฉลี่ย(กิโลเมตร)			9.6	

ตาราง 27 (ต่อ)

ระยะทางและสภาพถนน	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะถนนลูกรัง				
ไม่มี	50	77.0	87	89.7
5 กิโลเมตร และน้อยกว่า	12	18.5	6	6.2
6-10 กิโลกรัม	2	3.1	1	1.0
มากกว่า 10 กิโลเมตร	1	1.5	3	3.1
เฉลี่ย (กิโลเมตร)	1.4			
ระยะถนนดิน				
ไม่มี	62	95.4	91	93.8
5 กิโลเมตรและน้อยกว่า	3	4.6	3	3.1
3-5 กิโลกรัม	-	-	2	2.1
6-8 กิโลกรัม	-	-	-	-
มากกว่า 8 กิโลเมตร	-	-	1	1.0
เฉลี่ย (กิโลเมตร)	0.2			
สภาพถนนลาดยาง				
ไม่มี	18	27.7	16	16.5
ดี	36	55.3	57	58.8
พอใช้	11	17.0	24	24.7
ไม่ดี	-	-	-	-
สภาพถนนลูกรัง				
ไม่มี	50	77.0	87	89.7
ดี	7	10.8	6	6.2
พอใช้	5	7.7	1	1.0
ไม่ดี	3	4.7	3	3.1

พยาธิภายในจะมีผลต่อสุขภาพโคและผลผลิตปริมาณน้ำนมจากแม่โค

การถ่ายพยาธิภายนอก : พบว่า ร้อยละ 86.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 90.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ดำเนินการถ่ายพยาธิภายนอก ส่วนร้อยละ 13.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 9.3 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ไม่ดำเนินการถ่ายพยาธิภายนอก

การดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันโรค : เกษตรกรเกินร้อยละ 80.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 84.6 และร้อยละ 76.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ดำเนินการฉีดวัคซีน ส่วนเกษตรกร ร้อยละ 15.4 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 23.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ไม่ดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันโรค เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจว่าโคนมที่เกษตรกรเลี้ยงนั้นไม่ป่วยเป็นโรค แต่มีเกษตรกรบางรายกล่าวว่าเมื่อปศุสัตว์เข้ามาในหมู่บ้านดำเนินการฉีดวัคซีนให้กับโคนม เจ้าหน้าที่จะเลือกบริการให้กับกลุ่มเกษตรกรที่รู้จักเป็นส่วนตัวก่อน แล้วจึงบริการให้กับเกษตรกรทั่วไปที่เลี้ยงโคนม บางครั้งวัคซีนมีจำกัดเกษตรกรก็จะไม่ได้รับบริการ

โดยภาพรวมด้านการสุขภาพโคโคนมเกษตรกรส่วนใหญ่ดำเนินการ เช่น การตรวจสุขภาพโคนม การถ่ายพยาธิภายใน และพยาธิภายนอก แต่พบเกษตรกรทั้งสองกลุ่มบางรายราวร้อยละ 20.0 ที่ไม่ดำเนินการ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

ตาราง 28 การสุขภาพโคโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การดำเนินการเมื่อโคนมป่วยเป็นโรค				
ไม่ป่วย	24	37.0	54	55.7
แจ้งสัตวแพทย์	35	53.8	32	33.0
รักษาเอง	4	6.2	7	7.2
เพื่อนบ้านรักษาให้	2	3.0	4	4.1
การตรวจสุขภาพโคนม				
ตรวจ	52	80.0	64	66.0
ไม่ตรวจ	13	20.0	33	34.0

ตาราง 27 (ต่อ)

ระยะทางและสภาพถนน	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สภาพถนนดิน				
ไม่มี	62	95.4	91	83.8
ดี	1	1.5	1	1.0
พอใช้	-	-	4	4.1
ไม่ดี	2	3.1	1	1.0

2.16 การสุขภาพโคนม

การสุขภาพโคนม ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 28

การดำเนินการเมื่อโคนมป่วยเป็นโรค : พบว่า ร้อยละ 53.8 และร้อยละ 33.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง เมื่อโคนมป่วยเป็นโรคเกษตรกรจะแจ้งให้เจ้าหน้าที่สัตวแพทย์เพื่อมาดำเนินการรักษา ส่วนร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 7.2 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง เมื่อโคนมป่วยเป็นโรคเกษตรกรจะเป็นผู้ดำเนินการรักษาเอง มีเพียงร้อยละ 3.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง เมื่อโคนมที่เกษตรกรเลี้ยงป่วยเป็นโรคจะให้เพื่อนบ้านเป็นผู้ดำเนินการรักษา

การตรวจสอบสุขภาพโคนม : ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 80.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 66.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ดำเนินการตรวจสอบสุขภาพโคนม ส่วนร้อยละ 20.0 และร้อยละ 34.0 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ไม่ดำเนินการตรวจสอบสุขภาพโคนมที่เกษตรกรเลี้ยง จากภาพรวม พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงดำเนินการตรวจสอบสุขภาพโคนมมากกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เนื่องจากเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงไม่ค่อยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพโคนมเกษตรกรอ้างว่าเสียเวลาเพราะโคนมที่เลี้ยงไม่ป่วยเป็นโรคอะไร

การถ่ายพยาธิภายใน : พบว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 100.0 และร้อยละ 94.8 ตามลำดับ ดำเนินการถ่ายพยาธิภายใน ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เพียงกลุ่มเดียวไม่ดำเนินการถ่ายพยาธิภายใน คือ ร้อยละ 5.2 เนื่องจากเกษตรกรไม่ทราบว่าการถ่าย

ตาราง 28 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การถ่ายพยาธิภายใน				
ถ่าย	65	100.0	92	94.8
ไม่ถ่าย	-	-	5	5.2
การถ่ายพยาธิภายนอก				
ถ่าย	56	86.2	88	90.7
ไม่ถ่าย	9	13.8	9	9.3
การดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันโรค				
ฉีด	55	84.6	74	76.3
ไม่ฉีด	10	15.4	23	23.7

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.17 จำนวนโคนมและปริมาณน้ำนม

จำนวนแม่โครีดนมและปริมาณการให้นม ของเกษตรกรที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 29

จำนวนแม่โครีดนม : เกี่ยวกับจำนวนแม่โครีดนม พบว่า ร้อยละ 12.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 55.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง แม่โครีดมีจำนวน 3 ตัวและน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 50.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 37.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง มีแม่โครีดนมจำนวน 4-6 ตัว รวกร้อยละ 30.8 และร้อยละ 6.2 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีแม่โครีดนมจำนวน 7-9 ตัว มีเพียงร้อยละ 6.1 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง มีแม่โครีดนมจำนวน มากกว่า 9 ตัว จำนวนแม่โคนมที่เลี้ยงของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.9 ตัว

ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อวัน : พบว่า เกษตรกรร้อยละ 7.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนมและร้อยละ 27.8 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อวัน จำนวน 20 กิโลกรัมต่อวันและต่ำกว่า ส่วนร้อยละ 29.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนม และร้อยละ 39.2

ของเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อวัน จำนวน 21-30 กิโลกรัม รวบรวมร้อยละ 23.1 และร้อยละ 16.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อวัน จำนวน 31-40 กิโลกรัม มีเพียงร้อยละ 40.0 และร้อยละ 16.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อวัน จำนวนมากกว่า 40 กิโลกรัม นั้น ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อวันของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับ 35.1 กิโลกรัม จากภาพรวมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มพบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อวันมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม เนื่องจากเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีจำนวนโคนมที่เลี้ยงมากกว่า และมีความพร้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม

แม่โครีดนมที่ให้น้ำนมมากที่สุดต่อวัน : พบว่า เกินร้อยละ 30.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 47.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 30.9 ของเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม ปริมาณน้ำนมที่ได้รับจากแม่โคสูงสุด จำนวน 11-15 กิโลกรัม รองลงมา ร้อยละ 23.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว ปริมาณน้ำนมที่ได้รับจากแม่โคสูงสุดจำนวน 16-20 กิโลกรัม ส่วนร้อยละ 25.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนมเพียงกลุ่มเดียว ปริมาณน้ำนมที่ได้ 10 กิโลกรัม และต่ำกว่า รวบรวมร้อยละ 13.8 และร้อยละ 7.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ปริมาณที่รีดได้ต่อวันมากกว่า 20 กิโลกรัม ปริมาณน้ำนมที่ได้มากที่สุดเฉลี่ยต่อวันของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 15.7 กิโลกรัม

แม่โครีดนมที่ให้น้ำนมต่ำสุดต่อวัน : เกษตรกรร้อยละ 7.7 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 22.7 ของเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม ปริมาณน้ำนมที่แม่โคต่ำสุดต่อวันจำนวน 3 กิโลกรัมและต่ำกว่า ส่วนร้อยละ 26.2 และร้อยละ 30.9 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ปริมาณน้ำนมที่แม่โคให้ต่ำสุดต่อวัน จำนวน 4-6 กิโลกรัม รวบรวมร้อยละ 43.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 28.9 ของเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม ปริมาณน้ำนมที่แม่โครีดนมให้น้ำนมต่ำสุดต่อวัน จำนวน 7-9 กิโลกรัม ส่วนร้อยละ 23.1 และร้อยละ 17.5 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ปริมาณน้ำนมที่แม่โคให้น้ำนมต่ำสุดต่อวัน จำนวน มากกว่า 9 กิโลกรัม ปริมาณน้ำนมที่แม่โครีดนมได้ต่อวัน ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับ 7.1 กิโลกรัม

โดยภาพรวม พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่มีแม่โครีดนมเพียง 3 ตัว และน้อยกว่า และปริมาณน้ำนมที่รีดต่อวันจำนวน 20.0 กิโลกรัมและต่ำกว่า แสดงให้เห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโคนม ปัญหาอาจเกิดจากความไม่พร้อมของเกษตรกร สภาวะทางเศรษฐกิจด้านเงินทุน เป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรล้มเหลวจากอาชีพเลี้ยงโคนม

ตาราง 29 จำนวนโคนมและปริมาณการให้นมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนแม่โครีดนม				
3 ตัว และน้อยกว่า	8	12.3	54	55.7
4-6 ตัว	33	50.8	36	37.1
7-9 ตัว	20	30.8	6	6.2
มากกว่า 9 ตัว	4	6.1	1	1.0
เฉลี่ย (ตัว)		4.9		
ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ต่อวัน				
20 กิโลกรัมและน้อยกว่า	5	7.7	27	27.8
21-30 กิโลกรัม	19	29.2	38	39.2
31-40 กิโลกรัม	15	23.1	16	16.5
มากกว่า 40 กิโลกรัม	26	40.0	16	16.5
เฉลี่ย (กิโลกรัม)		35.1		
แม่โครีดนมที่ให้น้ำนมมากที่สุดต่อวัน				
10 กิโลกรัมและน้อยกว่า	10	15.4	35	36.1
11-15 กิโลกรัม	31	47.7	30	30.9
16-20 กิโลกรัม	15	23.1	25	25.8
มากกว่า 20 กิโลกรัม	9	13.8	7	7.2
เฉลี่ย (กิโลกรัม)		15.7		
แม่โครีดนมที่ให้น้ำนมน้อยที่สุดต่อวัน				
3 กิโลกรัมและน้อยกว่า	5	7.7	22	22.7
4-6 กิโลกรัม	17	26.2	30	30.9
7-9 กิโลกรัม	28	43.1	28	28.9
มากกว่า 9 กิโลกรัม	15	23.1	17	17.5
เฉลี่ย (กิโลกรัม)		7.1		

2.18 โรคระบาดที่เกิดขึ้นกับโคนม

โรคระบาดที่เกิดขึ้นกับโคนม ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 30

ชนิดโรคระบาด : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรเกินร้อยละ 80.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 86.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 88.7 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ระบุว่า โคนมที่เลี้ยงไม่เป็นโรคระบาด เพียงส่วนน้อยของเกษตรกร คือ ร้อยละ 13.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 11.3 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ที่โคเคยป่วยเป็นโรคระบาด พบว่าร้อยละ 1.5 และร้อยละ 5.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม โคนมป่วยเป็นโรคปากเท้าและเปื่อย ส่วนร้อยละ 4.6 และร้อยละ 5.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม โคนมป่วยเป็นโรคคอบวม รวร้อยละ 1.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม เพียงกลุ่มเดียว โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงป่วยเป็นโรคแอนแทรกซ์ ซึ่งพบว่ามีเกษตรกรร้อยละ 6.2 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ไม่ทราบว่าโคนมที่เกษตรกรเลี้ยงป่วยเป็นโรคอะไร

จำนวนโคนมที่ป่วยเป็นโรคระบาด : เกี่ยวกับจำนวนโคนมที่ป่วยเป็นโรคระบาด พบว่าเกษตรกรร้อยละ 4.6 และเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง และร้อยละ 7.2 โคนมที่ป่วยเป็นโรคระบาด จำนวน 1 ตัว ส่วนร้อยละ 6.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 3.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม โคนมที่ป่วยเป็นโรคระบาด จำนวน 2 ตัว รวร้อยละ 3.1 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมที่ป่วยเป็นโรคระบาด จำนวนมากกว่า 2 ตัว

ตาราง 30 โรคระบาดที่เกิดขึ้นกับโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชนิดโรคระบาด				
ไม่ป่วย	56	86.2	86	88.7
ปาก-เท้าเปื่อย	1	1.5	5	5.2
คอบวม	3	4.6	5	5.2
แอนแทรกซ์	1	1.5	-	-
ไม่ทราบ	4	6.2	1	1.0

ตาราง 30 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนโคนมที่ป่วยเป็นโรคระบาด				
ไม่ป่วย	56	86.2	86	88.7
1 ตัว	3	4.6	7	7.2
2 ตัว	4	6.1	3	3.1
มากกว่า 2 ตัว	2	3.1	1	1.0

2.19 ภาวะการตาย

ภาวะการตายของโคนม ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 31

จำนวนโคนมทั้งหมด : เกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่า โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงมีตาย คือ ร้อยละ 13.8 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม และร้อยละ 11.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ส่วนร้อยละ 86.2 และร้อยละ 88.7 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงไม่มีตาย เกี่ยวกับจำนวนโคนมที่ตาย จากการศึกษา พบว่า ร้อยละ 9.2 และร้อยละ 7.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีโคนมตาย จำนวน 1-2 ตัว ส่วนร้อยละ 3.1 และร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง มีโคนมตายจำนวน 3-4 ราย มีเพียงร้อยละ 1.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงเพียงกลุ่มเดียว มีโคนมตาย จำนวน มากกว่า 4 ตัว

โครีดนม : ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 6.2 และร้อยละ 7.2 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีโครีดนมตาย จำนวน 1 ตัว ส่วนร้อยละ 7.6 และร้อยละ 1.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีโครีดนมตาย จำนวน 2 ตัว ซึ่งมีเพียงร้อยละ 3.1 ของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง เพียงกลุ่มเดียว มีโครีดนมตาย จำนวน มากกว่า 2 ตัว

โครุ่น-โคสาว : พบว่า เกษตรกรร้อยละ 10.7 และร้อยละ 11.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง มีโครุ่น-โคสาวตาย จำนวน 1 ตัว ส่วนร้อยละ 3.1 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง

เพียงกลุ่มเดียว มีโครุ่น-โคสาวตาย จำนวน 2 ตัว ซึ่งไม่พบจำนวนโครุ่น-โคสาวตาย ในช่วงจำนวนมากกว่า 2 ตัว จากการสำรวจของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

ลูกโค : พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 4.6 และร้อยละ 7.3 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง มีลูกโคตาย จำนวน 1 ตัว ส่วนร้อยละ 3.1 และร้อยละ 2.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีลูกโคตาย จำนวน 2 ตัว รวร้อยละ 6.1 และร้อยละ 2.0 มีลูกโคตาย จำนวนมากกว่า 2 ตัว

โคเพศผู้ : พบว่า ร้อยละ 1.5 ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม เพียงกลุ่มเดียวที่มีโคเพศผู้ตาย จำนวน 1 ตัว 2 ตัว และมากกว่า 2 ตัว จากการสำรวจไม่พบโคเพศผู้ตายในกลุ่มเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม สาเหตุเนื่องจาก เมื่อแม่โคคลอดลูกออกมาเป็นโคเพศผู้เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่นิยมเลี้ยงเพราะต้องแบ่งน้ำนมที่ได้จากแม่โคมาให้กับลูกโคเพศผู้กิน ส่งผลทำให้รายได้จากน้ำนมดิบลดลงไปในแต่ละวัน

โดยภาพรวมเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมประสบปัญหาในด้านการตายของแม่โครีดนม โครุ่น-โคสาว และลูกโค ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์ที่มากกว่าเกษตรกรที่เลิกเลี้ยงโคนม แสดงให้เห็นได้ว่า การเลี้ยงการดูแลและการสุขภาพโคนมของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมนั้นด้อยกว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม เนื่องจากส่วนใหญ่โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงจะป่วยเป็นโรคตาย

ตาราง 31 การตายของโคนมแยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนโคนมทั้งหมด				
ตาย	9	13.8	11	11.3
ไม่ตาย	56	86.2	86	88.7
1-2 ตัว	6	9.2	7	7.2
3-4 ตัว	2	3.1	4	4.1
มากกว่า 4 ตัว	1	1.5	-	-

ตาราง 31 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง	
	(n = 65)		(n = 97)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โครีดนม				
ไม่ตาย	56	86.2	86	88.7
1 ตัว	4	6.2	7	7.2
2 ตัว	5	7.6	1	1.0
มากกว่า 2 ตัว	-	-	3	3.1
โครุ่น-โคสาว				
ไม่ตาย	56	86.2	86	88.7
1 ตัว	7	10.7	11	11.3
2 ตัว	2	3.1	-	-
มากกว่า 2 ตัว	-	-	-	-
ลูกโค				
ไม่ตาย	56	86.2	86	88.7
1 ตัว	3	4.6	7	7.3
2 ตัว	2	3.1	2	2.0
มากกว่า 2 ตัว	4	6.1	2	2.0
โคเพศผู้				
ไม่ตาย	56	86.2	86	88.7
1 ตัว	1	1.5	-	-
2 ตัว	1	1.5	-	-
มากกว่า 2 ตัว	1	1.5	-	-

2.20 ความคาดหวังเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ความคาดหวังของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 32

สาเหตุที่เลี้ยงโคนม : สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรประกอบอาชีพเลี้ยงโคนม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 32.3 ชอบอาชีพเลี้ยงโคนม ส่วนร้อยละ 70.7 เกษตรกรได้รับการชักชวนจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และเพื่อนบ้าน เกษตรกรราวร้อยละ 81.5 ที่คิดว่าเลี้ยงโคนมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

การเข้าโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร : ในกลุ่มเกษตรกร ยังพบว่า มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร (คปร.) คิดเป็นร้อยละ 35.4 ของเกษตรกรทั้งหมด

สาเหตุที่เข้าโครงการ : เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 100.0 มีความประสงค์ต้องการเลี้ยงโคนมเพิ่มจากเดิมที่มีอยู่ ร้อยละ 95.6 สนใจเข้าโครงการเนื่องจากเงินกู้ของโครงการมีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 56.5 ต้องการมีรายได้เพิ่ม และร้อยละ 8.7 มีความคิดว่าโคนมนำเข้าจากต่างประเทศจะมีคุณภาพดี

ความคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเพิ่ม : เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเพิ่ม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 70.0 ของเกษตรกร ทั้งหมด คือ ร้อยละ 78.5 เกษตรกรคิดที่จะเลี้ยงโคนมเพิ่มจากเดิมที่มีอยู่ มีเพียงร้อยละ 21.5 ที่เกษตรกรไม่คิดที่จะเลี้ยงโคนมเพิ่ม

สาเหตุที่คิดเลี้ยงโคนมเพิ่ม : สาเหตุที่เป็นสิ่งจูงใจทำให้เกษตรกรคิดที่จะเลี้ยงโคนมเพิ่ม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรที่คิดจะเลี้ยงโคนมเพิ่มเนื่องจาก รายได้ดีกว่าอาชีพอื่น ส่วนร้อยละ 50.0 และต่ำกว่า เกิดจากรัฐบาลสนับสนุนเงินทุน มีพื้นที่ปลูกหญ้าเพียงพอ มีความชำนาญในอาชีพเลี้ยงโคนม ปศุสัตว์ให้ความช่วยเหลือ และมีแรงงานเพียงพอ

สาเหตุที่ไม่เลี้ยงโคนมเพิ่ม : พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 ไม่เลี้ยงโคนมเพิ่มเนื่องจากไม่มีเวลาและแรงงานเพียงพอ ส่วนร้อยละ 35.7 เกิดจากการเลี้ยงโคนมแล้วเกษตรกรขาดทุน และร้อยละ 21.4 เกษตรกรไม่มีเงินทุน

การแนะนำการเลี้ยงโคนมแก่ผู้อื่น : เกษตรกรร้อยละ 52.3 เคยแนะนำการเลี้ยงโคนมให้กับผู้อื่น ส่วนร้อยละ 47.7 เกษตรกรไม่เคยแนะนำการเลี้ยงโคนมแก่ผู้อื่น

เรื่องที่แนะนำ : เกี่ยวกับเรื่องที่แนะนำ พบว่า เกษตรกรเกินร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรทั้งหมด คือ ร้อยละ 53.0 แนะนำเรื่องวิธีการเลี้ยงโคนม ส่วนร้อยละ 70.6 เกษตรกรแนะนำเรื่องรายได้ที่ได้รับจากการเลี้ยงโคนม และร้อยละ 6.6 เกษตรกรแนะนำเรื่องการดูแลและการสุขภาพโคนม

การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล : เกษตรกรเกินร้อยละ 80.0 ของเกษตรกรทั้งหมด คือ ร้อยละ 84.6 เกษตรกรได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐบาล รวร้อยละ 15.4 เกษตรกรไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล

เรื่องที่ได้รับการช่วยเหลือ : พบว่า เกินร้อยละ 50.0 ของเกษตรกร คือ ร้อยละ 69.1 รัฐบาลให้การสนับสนุนเรื่องพันธุ์โคนม ร้อยละ 60.0 ได้ความรู้ทางด้านวิชาการเลี้ยงโคนม และร้อยละ 54.5 ได้รับการสนับสนุนด้านพันธุ์หญ้า รวร้อยละ 50.0 และต่ำกว่า พบว่า ร้อยละ 49.1 ได้รับการสนับสนุนด้านเงินลงทุนเลี้ยงโคนม ร้อยละ 31.0 ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาด และร้อยละ 7.3 ได้รับการสนับสนุนด้านแหล่งน้ำ

ระดับการได้รับการช่วยเหลือ : พบว่า เกินร้อยละ 70.0 ของเกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐบาลเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมพอสมควร ร้อยละ 18.2 เกษตรกรได้รับน้อย และร้อยละ 9.1 เกษตรกรได้รับมาก

หน่วยงานที่ช่วยเหลือ : เกษตรกรได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานมากที่สุด พบว่า ร้อยละ 92.7 ได้รับความช่วยเหลือจากกรมปศุสัตว์ ส่วนร้อยละ 69.1 เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 47.3 เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือจากองค์การส่งเสริมกิจการเลี้ยงโคนม

ตาราง 32 ความคาดหวังของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม

ประเภทของข้อมูล	จำนวน (n = 65)	ร้อยละ
สาเหตุที่เลี้ยงโคนม *		
ชอบอาชีพนี้	21	32.3
ได้รับการชักชวน	46	70.7
เพิ่มรายได้	53	81.5
การเข้าโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร		
เข้า	23	35.4
ไม่เข้า	42	64.6

ตาราง 82 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	จำนวน (n = 65)	ร้อยละ
สาเหตุที่เข้าโครงการ * (n = 23)		
ดอกเบี้ยต่ำ	22	95.6
คิดว่าโคนอคดี	2	8.7
ต้องการมีรายได้เพิ่ม	13	56.5
เลี้ยงโคนมเพิ่ม	23	100.0
ความคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเพิ่ม		
คิด	51	78.5
ไม่คิด	14	21.5
สาเหตุที่คิดเลี้ยงโคนมเพิ่ม * (n = 51)		
รายได้ดีกว่าอาชีพอื่น	47	92.2
มีตลาดน้ำนมแน่นอน	40	78.4
รัฐสนับสนุนเงินทุน	23	45.1
มีแรงงาน	13	25.5
พื้นที่ปลูกหญ้าเพียงพอ	21	41.2
มีความชำนาญในอาชีพ	18	35.3
ปศุสัตว์คอยช่วยเหลือ	20	37.2
สาเหตุที่ไม่เลี้ยงโคนมเพิ่ม* (n = 14)		
ขาดทุน	5	35.7
เงินทุนหมด	3	21.4
ไม่มีเวลาและแรงงาน	14	100.0
การแนะนำการเลี้ยงโคนมแก่ผู้อื่น		
เคย	34	52.3
ไม่เคย	31	47.7

ตาราง 32 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	จำนวน (n = 65)	ร้อยละ
เรื่องที่น่าสนใจ * (n = 34)		
รายได้จากการเลี้ยง	18	53.0
วิธีการเลี้ยง	24	70.6
การสุขภาพบาล	3	8.8
การได้รับความช่วยเหลือรัฐบาล		
ได้รับ	55	84.6
ไม่ได้รับ	10	15.4
เรื่องที่ได้รับการช่วยเหลือ* (n=55)		
พันธุ์โคนม	38	69.1
เงินลงทุน	27	49.1
พันธุ์หญ้า	30	54.5
แหล่งน้ำ	4	7.3
การตลาด	17	31.0
ความรู้ทางวิชาการ	33	60.0
ระดับการได้รับการช่วยเหลือ (n = 55)		
มาก	5	9.1
พอสมควร	40	72.7
น้อย	10	18.2
หน่วยงานที่ช่วยเหลือ* (n = 55)		
กรมปศุสัตว์	51	92.7
อ.ศ.ค.	26	47.3
ธ.ก.ส.	38	69.1

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.21 ความคาดหวังเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

ความคาดหวังเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 33

จำนวนโคนมที่เริ่มต้นเลี้ยง : เกี่ยวกับจำนวนโคนมที่เกษตรกรเลี้ยง เกินร้อยละ 60.0 ของเกษตรกร คือ ร้อยละ 69.0 ของเกษตรกรเลี้ยงโคนมจำนวน 5 ตัวและน้อยกว่า ส่วนร้อยละ 25.8 เลี้ยงโคนมจำนวน 6-10 ตัว และร้อยละ 5.2 เลี้ยงโคนมจำนวน มากกว่า 5 ตัว จำนวนโคนมที่เลี้ยงโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.6 ตัว

จำนวนโคนมก่อนเลิกเลี้ยง : ส่วนจำนวนโคนมก่อนที่เกษตรกรจะเลิกเลี้ยง พบว่าร้อยละ 62.9 เคยเลี้ยงโคนม จำนวน 5 ตัวและต่ำกว่า ส่วนร้อยละ 24.7 เคยเลี้ยงโคนม จำนวน 6-10 ตัว และร้อยละ 12.4 เคยเลี้ยงโคนม มากกว่า 10 ตัว จำนวนโคนมก่อนที่เกษตรกรเลิกเลี้ยงโดยเฉลี่ยเท่ากับ 5.5 ตัว

การจัดการในการเลิกเลี้ยง : เกษตรกรเกินร้อยละ 90.0 คือ ร้อยละ 93.9 เกษตรกรขายโคนมให้กับผู้อื่น เนื่องจากข้อจำกัดด้านแรงงาน แปลงหญ้า ผสมเทียมคืดยาก และปริมาณที่ได้น้อย ส่วนร้อยละ 5.1 และร้อยละ 1.0 เกษตรกรหยุดเลี้ยง และให้โคนมกับผู้อื่นโดยไม่คิดผลตอบแทน

การขายให้ผู้อื่น : พบว่า เกินร้อยละ 90.0 เกษตรกร คือ ร้อยละ 97.8 เกษตรกรขายโคนมให้กับเพื่อนบ้าน รวร้อยละ 2.2 ของเกษตรกรที่ขายโคนมให้กับพ่อค้า

การเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร : สำหรับโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร(ค.ป.ร.) พบว่า ร้อยละ 33.0 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ รวร้อยละ 67.0 เกษตรกรไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ

สาเหตุที่เข้าโครงการ : พบว่า เกินร้อยละ 50.0 ของเกษตรกร คือ ร้อยละ 90.6 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ เนื่องจาก ได้รับการชักชวนจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ร้อยละ 68.8 มีตลาดรับซื้อน้ำนมแน่นอน ร้อยละ 65.6 เข้าร่วมโครงการฯ ด้วยความสมัครใจ และร้อยละ 59.3 รัฐบาลให้เงินสนับสนุน มีเพียงร้อยละ 34.4 ที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ เนื่องจากเพื่อนบ้านชักชวน

ระดับการได้รับความช่วยเหลือ : เกินครึ่งหนึ่งจากเกษตรกรทั้งหมด คือ ร้อยละ 67.0 เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐพอสมควร ส่วนร้อยละ 19.6 เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐมาก และร้อยละ 13.4 เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐน้อย

หน่วยงานที่ช่วยเหลือ : และหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 70.4 ได้รับจากกรมปศุสัตว์ ส่วนร้อยละ 28.9 ได้รับจาก ธ.ก.ส. และร้อยละ 0.7 ได้รับความช่วยเหลือจาก อ.ส.ค. ไม่พบเกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมสหกรณ์

สภาพโรงเรือนปัจจุบัน : เกี่ยวกับสภาพโรงเรือนโคนมปัจจุบัน จากครึ่งหนึ่งของเกษตรกร คือ ร้อยละ 58.8 สภาพโรงเรือนโคนมอยู่ในสภาพไม่ดี ส่วนร้อยละ 41.2 สภาพโรงเรือนโคนม อยู่ในสภาพดี

การคิดหวนกลับมาเลี้ยงใหม่ : พบว่า เกินร้อยละ 60.0 คือ ร้อยละ 69.1 เกษตรกรไม่คิดที่จะหวนกลับมาเลี้ยง โคนมอีก ส่วนร้อยละ 30.9 ที่คิดหวนกลับมาเลี้ยง ถ้ารัฐบาลให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ความต้องการความช่วยเหลือ : พบว่า ร้อยละ 90.0 จากเกษตรกรทั้งหมดที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล และร้อยละ 10.0 ของเกษตรกรที่ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล

เรื่องที่ต้องการ : เกินร้อยละ 70.0 ของเกษตรกร คือ ร้อยละ 92.6 เกษตรกรต้องการให้รัฐบาลให้การช่วยเหลือด้านเงินทุน และร้อยละ 77.7 ต้องการให้รัฐบาลลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของโครงการ ก.ป.ร. ส่วนร้อยละ 48.1 มีความต้องการให้รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านวิชาการเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม และร้อยละ 7.4 ต้องการคำแนะนำด้านการตลาด

โดยภาพรวมเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม ร้อยละ 69.1 ที่ไม่คิดหวนกลับมาเลี้ยงโคนมอีก เนื่องจากเกษตรกรล้มเหลวจากการประกอบอาชีพนี้ เกษตรกรคาดหวังให้รัฐบาลให้ความช่วยเหลือในด้านการชำระหนี้สินและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับ ธ.ก.ส.

ตาราง 33 ความคาดหวังของเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนม

ประเภทของข้อมูล	จำนวน (n = 97)	ร้อยละ
จำนวนโคนมที่เริ่มต้นเลี้ยง		
5 ตัว และน้อยกว่า	67	69.0
6-10 ตัว	25	25.8
มากกว่า 10 ตัว	5	5.2
เฉลี่ย (ตัว)	4.6	
จำนวนโคนมก่อนเลิกเลี้ยง		
5 ตัว และต่ำกว่า	61	62.9
6-10 ตัว	24	24.7
มากกว่า 10 ตัว	12	12.4
เฉลี่ย (ตัว)	5.5	

ตาราง 88 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	จำนวน (n = 97)	ร้อยละ
การจัดการในการเลิกเลี้ยง		
หยุดเลี้ยง	5	5.1
ให้ผู้อื่นไม่คิดผลตอบแทน	1	1.0
ขายผู้อื่น	91	93.9
การขายให้ผู้อื่น (n=91)		
เพื่อนบ้าน	87	95.6
พ่อค้า	4	4.4
การเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิต		
ทางการเกษตร		
เข้าโครงการ	32	33.0
ไม่เข้าโครงการ	65	67.0
สาเหตุที่เข้าโครงการ * (n = 32)		
รัฐให้เงินทุนสนับสนุน	19	59.3
มีตลาดรับซื้อนมแน่นอน	22	68.8
ปศุสัตว์ชักชวน	29	90.6
เพื่อนบ้านชักชวน	11	34.4
ด้วยความสมัครใจ	21	65.6
ระดับการได้รับความช่วยเหลือ		
มาก	19	19.6
พอสมควร	65	67.0
น้อย	13	13.4
หน่วยงานที่ช่วยเหลือ *		
กรมปศุสัตว์	95	70.4
ร.ก.ส.	39	28.9
อ.ส.ค.	1	0.7

ตาราง 33 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูล	จำนวน (n = 97)	ร้อยละ
สภาพโรงเรือนปัจจุบัน		
ดี	40	41.2
ไม่ดี	57	58.8
การคิดหวนกลับมาเลี้ยงใหม่		
คิด	30	30.9
ไม่คิด	67	69.1
ความต้องการความช่วยเหลือ (n=30)		
ต้องการ	27	90.0
ไม่ต้องการ	3	10.0
เรื่องที่ต้องการ * (n=27)		
คำแนะนำการเลี้ยง	13	48.1
เงินทุน	25	92.6
ลดอัตราดอกเบี้ย	21	77.7
การตลาด	2	7.4

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

3. ปัญหาในการเลี้ยงและปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม

3.1 ปัญหาในการเลี้ยงโคนม

เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนมในจังหวัดพัทลุง ประสบกับปัญหาอยู่หลายประการ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นอาจเป็นเหตุจูงใจทำให้เกษตรกรต้องเลิกเลี้ยง โคนมได้ในอนาคต ปัญหาที่เกษตรกรประสบอยู่นั้น พบว่า เกษตรกรจำนวนมากเกินร้อยละ 50.0 ประสบกับปัญหาด้าน น้ำท่วมแปลงหญ้า โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงผสมเทียมคิดยาก วิธีการเลี้ยง โคนมที่ทำให้ได้ผลผลิตน้ำนมปริมาณมาก ๆ การส่งเสริมการเลี้ยง โคนมจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง และปัญหาด้านแปลงหญ้าไม่เพียงพอกับจำนวน โคนมที่เลี้ยง ส่วนร้อยละ 50.0 และต่ำกว่า พบปัญหาหลายประการ คือ จำนวนแรงงานไม่เพียงพอ น้ำเชื้อ โคนมพ่อพันธุ์ที่ดีมีไม่เพียงพอ และระบบการจัดการฟาร์มที่ดี จากภาพรวมทำให้ทราบว่า

เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมอยู่ในปัจจุบันในจังหวัดพัทลุง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทุกหน่วยงานต้องร่วมมือพิจารณาและหาวิธีการที่จะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงโคนมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ตาราง 34 ปัญหาจากการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม

ประเภทของปัญหา	จำนวน (n = 65)	ร้อยละ*
น้ำท่วมแปลงหญ้า	48	73.8
ผสมเทียมติดยาก	43	66.1
วิธีการเลี้ยงโคนม	41	63.0
การส่งเสริมการเลี้ยงจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง	37	56.9
แปลงหญ้าไม่เพียงพอ	36	55.4
แรงงานไม่เพียงพอ	29	44.6
น้ำเชื้อโคนมพ่อพันธุ์ที่ดีมีไม่เพียงพอ	21	32.3
ระบบการจัดการฟาร์ม	8	12.3

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

3.2 ปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม

มากกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องเลิกเลี้ยงโคนมสาเหตุเนื่องจาก ผลผลิตและรายได้ไม่แน่นอน ขาดแคลนแรงงาน ขาดแคลนแปลงหญ้า การจัดการแปลงหญ้าไม่ดีพอ และโคนมที่เกษตรกรเลี้ยงผสมเทียมติดยาก มีเพียงหนึ่งในสามที่เป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม คือ รัฐบาลให้การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง และขาดแคลนเงินทุน จากภาพรวม พบว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยง คือ ปัญหาจากตัวของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น เกษตรกรขาดแคลนแรงงาน ขาดแคลนแปลงหญ้า และเกษตรกรขาดความเอาใจใส่ต่ออาชีพเลี้ยงโคนม สังเกตได้จากปัญหาด้านการจัดการแปลงหญ้า เพราะหญ้าที่เกษตรกรปลูกด้านคุณภาพและปริมาณไม่เพียงพอต่อจำนวนโคนมที่เลี้ยง จึงส่งผลทำให้โคนมได้รับอาหารและสารอาหารไม่เพียงพอ ผลต่อเนื่อง คือ ทำให้คุณภาพน้ำนมและปริมาณน้ำนมลดลงและมีคุณภาพต่ำ ผลผลิตและรายได้ไม่แน่นอน และปัญหาด้าน โคนมที่เกษตรกรเลี้ยง เกษตรกรผู้ที่เริ่มเลี้ยง โคนมซึ่งเริ่ม

จากเลี้ยงโคนมพันธุ์แท้ จะประสบกับปัญหาด้านการเลี้ยงเนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์ รวมถึงโคนมที่เลี้ยงผสมเทียมติดยาก โคนมถ้าผสมเทียมไม่ติดน้ำนมซึ่งเป็นผลผลิตจากแม่โคก็จะไม่มี จึงเป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม

ตาราง 35 ปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม

ประเภทของปัญหา	จำนวน (n=97)	ร้อยละ*
ผลผลิตและรายได้ไม่แน่นอน	82	84.5
ขาดแคลนแปลงหญ้า	73	75.2
ขาดแคลนแรงงาน	63	64.9
การจัดการแปลงหญ้าไม่ดีพอ	60	61.8
ผสมเทียมติดยาก	54	55.6
รัฐบาลให้การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง	37	38.1
ขาดแคลนเงินทุน	22	22.7

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา การติดต่อสื่อสาร วิธีการปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงโคนมระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม (การทดสอบสมมุติฐาน)

สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งประกอบด้วยตัวแปร 7 ตัวแปร คือ (1) แรงงาน (2) สิ่งอำนวยความสะดวก (3) แหล่งเงินทุน (4) จำนวนโคนม (ตัว) (5) พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ (6) ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม และ (7) การเข้าเป็นสมาชิก (ค.ป.ร.) จากผลการศึกษาพบความแตกต่างของตัวแปร 6 ตัวแปร ซึ่งเป็นการยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 1, 3, 4, 5, 6 และ 7 นั่นคือ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีแรงงานที่มากกว่า มีแหล่งเงินทุนที่มากกว่า มีจำนวนโคนม (ตัว) ที่เลี้ยงมากกว่า มีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์มากกว่ามีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมมากกว่า และเข้าร่วมเป็นสมาชิก (ค.ป.ร.) น้อยกว่า (ตาราง 36) ซึ่งจากภาพรวมทำให้ทราบได้ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมดีกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

สำหรับปัจจัยด้านจิตวิทยาซึ่งประกอบด้วยตัวแปร 1 ตัวแปร คือ (1) ทักษะคิดที่มีต่อการเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบความแตกต่างของตัวแปร เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมมีทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนมที่ดีกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เป็นการยอมรับสมมติฐานข้อที่ 8

สำหรับปัจจัยด้านการสื่อสารประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวแปร คือ (1) การติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ (2) การฝึกอบรมการเลี้ยงโคนม (3) การทัศนศึกษาดูงาน (4) การหาข่าวสารจากตัวบุคคล และ (5) การหาข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยผลการศึกษาพบความแตกต่าง 2 ตัวแปรคือ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอมากกว่า และมีการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมมากกว่า จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานข้อที่ 9 และ 10 และปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 11, 12 และ 13 เนื่องจากเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมให้ความสำคัญ และเข้าใจในด้านประโยชน์ที่จะได้รับจากการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ และจากการฝึกอบรม ซึ่งต่างจากเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนมมองว่าเป็นการเสียเวลาทำให้เสียโอกาสและรายได้

สำหรับวิธีการจัดการในการเลี้ยงโคนม ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวแปร คือ (1) รูปแบบการเลี้ยงโคนม (2) การจัดการด้านอาหาร (3) การผสมเทียม (4) การรีดนม และ (5) การสุขภาพโรงเรือน จากผลการศึกษาไม่พบความแตกต่างทั้ง 5 ตัวแปร เป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 14, 15, 16, 17 และ 18 สาเหตุเนื่องจากจังหวัดที่ทดลองเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทำสวนยางเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพเสริม และได้รับความรู้พื้นฐานจากการฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนมเหมือนกัน จึงส่งผลทำให้วิธีการจัดการในการเลี้ยงโคนมระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มนั้นไม่แตกต่างกันถึงแม้ว่าเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า

สำหรับปัจจัยด้านผลที่เกิดขึ้นประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ (1) ปริมาณน้ำนม (2) โรคระบาด และ (3) ภาวะการตาย จากผลการศึกษา ไม่พบความแตกต่างทั้ง 3 ตัวแปร เป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 19, 20 และ 21 สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีวิธีการจัดการในการเลี้ยงโคนมไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผลที่เกิดขึ้นจึงไม่แตกต่างกัน

โดยสรุปพบว่าตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด 21 ตัวแปร ไม่พบความแตกต่าง 12 ตัวแปร และพบความแตกต่าง 9 ตัวแปร คือ (1) แรงงาน (2) แหล่งเงินทุน (3) จำนวนโคนม (ตัว) (4) พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ (5) ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม (6) การเข้าเป็นสมาชิกโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร (7) ทักษะคิดที่มีต่อการเลี้ยงโคนม (8) การติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ และ (9) การฝึกอบรมการเลี้ยงโคนม (รายละเอียดเกี่ยวกับการทดสอบไคสแควร์ดูได้ในภาคผนวก ง.)

ตาราง 36 การทดสอบแบบทีของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา การติดต่อสื่อสาร
วิธีปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนม แยกตามประเภทของเกษตรกร

ประเภทของตัวแปร	คะแนนเฉลี่ย		ค่าการ ทดสอบทาง สถิติ
	เกษตรกรผู้ที่ยัง คงเลี้ยง (n=65)	เกษตรกรผู้ที่เลิก เลี้ยง (n=97)	
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม			
แรงงาน	2.3	2.0	t = 2.57*
การมีสิ่งอำนวยความสะดวก	4.4	4.6	t = 0.06
แหล่งเงินทุน	0.9	0.6	t = 3.44**
จำนวนโคนม (ตัว)	10.7	5.2	t = 7.26**
พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์	11.4	4.9	t = 5.54**
ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม	6.2	5.0	t = 3.19**
การเข้าเป็นสมาชิก (ค.ป.ร.)	-	-	$\chi^2 = 5.2^*$
ปัจจัยด้านจิตวิทยา			
ทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคนม	13.2	12.4	t = 2.19*
ปัจจัยด้านการสื่อสาร			
การติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ ปศุสัตว์อำเภอ	3.7	3.2	t = 4.26**
การฝึกอบรมการเลี้ยงโคนม	-	-	$\chi^2 = 6.4^*$
การทำศนศึกษาดูงาน	-	-	$\chi^2 = 0.01$
การหาข่าวสารจากตัวบุคคล	1.5	1.5	t = 0.35
การหาข่าวสารจากสื่อมวลชน	1.5	1.4	t = 0.48
วิธีการจัดการในการเลี้ยงโคนม			
รูปแบบการเลี้ยงโคนม	-	-	$\chi^2 = 7.6$
การจัดการด้านอาหาร	1.49	1.41	t = 1.00
การผสมเทียม	-	-	$\chi^2 = 2.7$
การรีดนม	2.4	3.0	t = 0.26
การสุขภาพบาลโรงเรือน	0.21	0.26	t = 0.76
ผลที่เกิดขึ้น			
ปริมาณน้ำนม (กิโลกรัม)	7.8	6.7	t = 1.71
โรคระบาด	-	-	$\chi^2 = 4.7^*$
ภาวะการตาย	-	-	$\chi^2 = 0.64$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์และวิธีการวิจัย

การดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมเป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อเพิ่มจำนวนประชากรโคนมและปริมาณน้ำนม เนื่องจากในสภาวะปัจจุบันปริมาณน้ำนมที่เกษตรกรทั่วประเทศสามารถผลิตได้ยังไม่เพียงพอกับผู้บริโภคภายในประเทศ ส่งผลทำให้ต้องนำเข้านมจากต่างประเทศ นำมาแปรรูปเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค การดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมกระทำมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2524-2529) จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับปัจจุบัน แต่ยังมีเกษตรกรบางรายต้องเลิกเลี้ยงโคนม ทั้งที่รัฐบาลให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหาพันธุ์โคนม พัฒนาพันธุ์โคนม และในปี พ.ศ. 2537-2539 รัฐบาลได้กำหนดโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมภายใต้แผนปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร (ค.ป.ร.) จุดเด่นของโครงการ คือ มีแหล่งสินเชื่อ และอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำให้กับเกษตรกรผู้สนใจเข้าโครงการฯ โดยมอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นผู้จ่ายสินเชื่อ ดังนั้น การเริ่มเลี้ยงโคนมของเกษตรกร อาจสืบเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคล การศึกษานี้จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทราบถึงปัญหาการเลิกเลี้ยงโคนมของเกษตรกร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมวิทยา การสื่อสาร วิธีปฏิบัติในการจัดการเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม และความสำเร็จจากการเลี้ยงโคนม ตลอดจนการเปรียบเทียบปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา การสื่อสาร วิธีปฏิบัติในการเลี้ยงโคนม ความสำเร็จจากการเลี้ยงโคนมระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนมรวมทั้งปัญหาจากการเลี้ยงโคนม และปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม

การสัมภาษณ์ได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่เดือนกันยายน 2540 ถึงปลายเดือนตุลาคม 2540 รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 26 วัน โดยได้ดำเนินการฝึกนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 3 ของวิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยีจังหวัดพัทลุง จำนวน 5 คน เพื่อช่วยในการสัมภาษณ์และใช้อำเภอ 9 อำเภอ (1) อำเภอเมือง (2) อำเภอควนขนุน (3) อำเภอเขาชัยสน (4) อำเภอปากพะยูน (5) อำเภอกงหรา (6) อำเภอป่าพะยอม (7) อำเภอตะโหมด (8) อำเภอป่าบอน และ (9) อำเภอบางแก้ว ในจังหวัดพัทลุงเป็นสถานที่วิจัย โดยการสุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม จำนวน 65

ราย คิดเป็นร้อยละ 50 จากประชากรทั้งหมด 130 ราย และเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง ไก่เนม จำนวน 100 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.7 จากประชากรทั้งหมด 252 ราย

2. ผลการวิจัย

2.1 ลักษณะโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการสื่อสาร ของผู้รับสารสัมภาษณ์

ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง ไก่เนมเป็นเพศชาย มีสถานภาพในครอบครัวเป็นสามี(หัวหน้าครอบครัว) สถานภาพการสมรสเป็นแบบแต่งงานแล้ว โดยอายุเฉลี่ย คือ 45.0 ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยจากเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ จำนวน 4.8 คน มีบุตรเฉลี่ยครอบครัวละ 2.8 คน ส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทำสวนยาง อาชีพรองของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ไก่เนมส่วนใหญ่คือการเลี้ยง ไก่เนม ส่วนอาชีพรองของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงคือการทำนา รายได้ต่อปีจากอาชีพหลักเฉลี่ยครอบครัวละ 72,260.1 บาทต่อปี และรายได้จากอาชีพรองเฉลี่ยครอบครัวละ 34,760.6 บาทต่อปี ด้านรายจ่ายในการเลี้ยง ไก่เนมส่วนใหญ่จะเป็นค่าปลูกสร้างโรงเรือน พันธุ์ ไก่เนม เครื่องมืออุปกรณ์ และอาหารสำหรับเลี้ยง ไก่เนม ส่วนค่ายาและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ หักไปเกี่ยวกับการเลี้ยง ไก่เนมนั้นเป็นเพียงส่วนน้อย

ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมี รถจักรยานยนต์ โทรทัศน์ ตู้เย็น และเตาแก๊ส เป็นของตนเองและมีสถานภาพการถือครองที่ดินที่เป็นของตนเอง ขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยครอบครัวละ 17.1 ไร่ ขนาดที่ดินที่เกษตรกรมีทั้งหมดใช้ที่ดินปลูกหญ้าเพื่อใช้ในการเลี้ยง ไก่เนมอยู่ในช่วง 6-10 ไร่ สำหรับเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ไก่เนมอยู่ในช่วง 5 ไร่และน้อยกว่า ค่าเฉลี่ยของที่ดินที่ใช้ปลูกหญ้าเท่ากับ 7.5 ไร่ เกี่ยวกับแรงงาน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ที่ใช้ในการเลี้ยง ไก่เนมอยู่ในช่วง 1-2 คน ค่าเฉลี่ยแรงงานในการเลี้ยง ไก่เนมครอบครัวละ 2.1 คน เกี่ยวกับแหล่งเงินทุน เกินร้อยละ 60.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มกู้เงินจากสถาบันของรัฐ ส่วนการกู้เงินจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และนายทุน พบว่า มีเพียงส่วนน้อย ค่าเฉลี่ยจำนวนเงินกู้ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 55,305.1 บาท ส่วนหนี้สินจากการกู้ยืม พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ไก่เนมยังคงมีหนี้สิน ขณะที่ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ไก่เนมไม่มีหนี้สินค้างชำระ ค่าเฉลี่ยจำนวนเงินที่เป็นหนี้สินของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 39,166.20 บาท เกี่ยวกับความรู้การเลี้ยง ไก่เนม ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ไก่เนมมีความรู้เป็นอย่างดี ค่าคะแนนอยู่ในช่วง 7-10 คะแนน ค่าเฉลี่ย คือ 6.2 คะแนน ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง ไก่เนมมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยง ไก่เนมอยู่ในระดับต่ำค่าคะแนนอยู่ในช่วง 1-3 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.0 คะแนน เกี่ยวกับทัศนคติต่อการเลี้ยง ไก่เนม ส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติที่เห็นด้วยต่อการเลี้ยง ไก่เนม โดยมากกว่าร้อยละ 70.0 เห็นว่า

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต้องมีความรักความศรัทธาและขยันขันแข็งต่ออาชีพนี้ การได้รับการฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนมเป็นสิ่งจำเป็น เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมควรรวมกลุ่มกัน แลกเปลี่ยนเป็นหัวใจของความสำเร็จการเลี้ยงโคนม อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง และมีรายได้ต่อเนื่อง ผู้ชายและผู้หญิงมีความสามารถในการเลี้ยงโคนมไม่แตกต่างกัน อาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ใช้เวลามาก และการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอจะทำให้ได้น้ำนมปริมาณมาก ยกเว้นในคำถามข้อที่ 5 ที่ว่า เกษตรกรผู้เริ่มเลี้ยงโคนมควรเริ่มเลี้ยงจากโคนมพันธุ์แท้ ถ้ามีทัศนคติที่แตกต่างออกไปเป็น 3 กลุ่ม (เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย) โดยมีอัตราส่วนใกล้เคียงกันทั้งเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง เกี่ยวกับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (เกินร้อยละ 80.0) เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ คือ ปศุสัตว์อำเภอเคยเข้ามาติดต่อกับเกษตรกร เกษตรกรเคยเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เมื่อโคนมเป็นสัตว์เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้ามาดูแล และเมื่อโคนมเป็นสัตว์เกษตรกรไปแจ้งให้ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทราบ ประมาณร้อยละ 20.0 ไม่ได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ เนื่องจากปัญหาบางปัญหาที่เกิดขึ้นภายในฟาร์มเกษตรกรและเพื่อนบ้านที่พอมีความรู้จะเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ถ้าไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เกษตรกรจึงแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทราบ และพบว่าเกษตรกรบางรายมีบุตรจบการศึกษาศาขापศุสัตว์ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรี จึงร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในฟาร์มเกี่ยวกับการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนม มากกว่าร้อยละ 70.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเคยผ่านการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมก่อนเลี้ยงจริง จำนวนครั้งที่เคยอบรมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มอยู่ในช่วง 1-2 ครั้ง เกี่ยวกับการทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ ร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เคยไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ ส่วนใหญ่ไปดูงานเพียง 1 ครั้ง สถานที่ ๆ ไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสระบุรี เกี่ยวกับการหาข่าวสารจากตัวบุคคล มากกว่าร้อยละ 60.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ และเจ้าหน้าที่ สหกรณ์โคนมพัทลุง ซึ่งข่าวสารที่ได้รับ คือ การประชุมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่งเสริมผลิตภัณฑ์ แก้วโรกระบาดที่อาจเกิดขึ้นกับโคนม ราคาน้ำนม คุณภาพน้ำนม และการทำประกันชีวิตกับสหกรณ์ ข่าวสารที่ได้รับจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 10.0 และต่ำกว่า) ข่าวสารที่ได้รับ คือ แจ้งการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเมื่อปศุสัตว์อำเภอนัดประชุมเกษตรกร เกี่ยวกับการหาข่าวสารจากสื่อมวลชน มากกว่าร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ ประมาณร้อยละ 50.0 และต่ำกว่า ได้รับข่าวสารจาก หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน วิทยุ หนังสือพิมพ์ และจากเอกสาร/วารสารเผยแพร่

2.2 วิธีปฏิบัติในการเลี้ยงและผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนม

มากกว่าร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเลี้ยงโคนมพันธุ์ขาว-ดำ รวร้อยละ 40.0 และต่ำกว่าเลี้ยงโคนมพันธุ์ชาฮีवाल ลูกผสมขาวดำ ลูกผสมขาว-ดำและสายพันธุ์อื่น ส่วนค่าเฉลี่ยจำนวนโคนม จำนวนแม่โคนม และปริมาณน้ำนม เท่ากับ 10.1 ตัว 7.3 ตัว และ 10.1 กิโลกรัม ตามลำดับ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงโคนมแบบผูกยื่นโรง ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงโคนมแบบปล่อยโคลงแปลงหญ้า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มทุกคนมีโรงเรือนสำหรับเลี้ยงโคนมเกือบทั้งหมดพื้นโรงเรือนโคนมของเกษตรกรเขตนครคีรีตซ์คหยาบ รวร้อยละ 10.0 เป็นนครคีรีตซ์คหยาบ พื้นโรงเรือนเกือบทั้งหมดเขตนครคีรีตซ์คหยาบลาดเทไปทางด้านหลังโรงเรือน เกินร้อยละ 70.0 ใช้ท่อนเหล็ก รวร้อยละ 30.0 และต่ำกว่า ใช้ไม้ในการแบ่งช่องโคนม เนื่องจากเป็นวัสดุหาง่าย และประหยัด ส่วนรางรับมูลและน้ำค่าน้ำขี้ของโคนม เกินร้อยละ 70.0 มีรางรับมูลและน้ำ รวร้อยละ 30.0 และต่ำกว่า ไม่มีรางรับมูลและน้ำ ค่าน้ำขี้ของโค สำหรับบ่อเก็บมูลโคนม ส่วนใหญ่ (เกินร้อยละ 95.0) ไม่มีบ่อเก็บมูลโคนม เพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 5.0) ของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมในปัจจุบันที่มีบ่อสำหรับเก็บมูลโคนม เกี่ยวกับอาหารสัตว์ มากกว่าร้อยละ 50.0 เกษตรกรนิยมปลูกหญ้ารัฐ และหญ้าขน รวร้อยละ 40.0 และต่ำกว่า ปลูกหญ้าพริแคตุลล์ และหญ้าเนเปียร์ ถั่วฮามาต้า ข้าวโพดหวาน รวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีพืชอาหารสัตว์ที่ปลูกเพียงพอกับจำนวนโคนมที่เลี้ยง พืชอาหารสัตว์ที่ใช้ทดแทนหญ้าในกรณีที่ไม่เพียงพอ คือ ฟางข้าวแห้ง และฟางข้าวหมัก หญ้าที่ปลูกส่วนใหญ่มีคุณภาพดี มากกว่าร้อยละ 95.0 เกี่ยวหญ้านำมาให้กับแม่โค และมากกว่าร้อยละ 90.0 มีการให้อาหารข้นกับแม่โคนม ปริมาณอาหารข้นที่ให้กับแม่โคนมต่อวันพบว่าอยู่ในช่วง 3-4 กิโลกรัม ช่วงเวลาที่ให้ คือ เช้า-เย็น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.0) ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มให้อาหารข้นตามอัตราส่วนการให้น้ำนมของแม่โค ส่วนที่เหลือรวร้อยละ 20.0 และต่ำกว่า ให้อาหารข้นตามความพึงพอใจของเกษตรกร และดูจากสภาพร่างกายของแม่โคนม เกี่ยวกับการผสมเทียม เกือบทั้งหมด (เกินร้อยละ 95.0) ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ได้รับการผสมเทียม มีเพียงร้อยละ 4.1 ของเกษตรกรผู้เลิกเลี้ยงโคนม ที่ไม่ได้รับการผสมเทียม ส่วนใหญ่เกษตรกรได้รับการผสมเทียมจากเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ มีเพียงร้อยละ 10.0 และต่ำกว่า ที่อาสาสมัคร และเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการผสมเทียมเอง ส่วนใหญ่แม่โคมีระยะเวลาการตกูกตัวที่ 1-2 อยู่ในช่วง 10-12 เดือน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.5 เดือน และระยะเวลาตกูกจนถึงระยะผสมติด อยู่ในช่วง 91-120 วัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 100 วัน เกี่ยวกับการรีดนม ส่วนใหญ่ (มากกว่า ร้อยละ 70.0) ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มดำเนินการรีดนมโดยใช้มืออย่างเดียว รวร้อยละ 30.0 และต่ำกว่า ใช้มือ และเครื่องรีดนม เกษตรกรราวหนึ่งในสาม ที่ดำเนินการทดสอบโรคเต้านมอีกเสบก่อนรีดนม ด้านการจัดการก่อน รีดนมเกษตรกรส่วนใหญ่จะดำเนินการ เตรียมน้ำยาฆ่าเชื้อเพื่อใช้ทำความสะอาดเต้านม เตรียมอุปกรณ์การรีดนม ทำความสะอาดโรงเรือน และอาบน้ำให้กับ

แม่โคก่อนรีดนม เกี่ยวกับการสุขาภิบาลโรงเรือนโคนม พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (เกินร้อยละ 50.0) มีการดำเนินการทำความสะอาดโรงเรือน จำนวน 2 ครั้งต่อวัน เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มนี้รีดนมวันละ 2 ครั้ง สถานที่ส่งนํ้านมดิบ พบว่า เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงส่วนใหญ่ (เกินร้อยละ 70.0) ส่งนํ้านมดิบที่ศูนย์รับซื้อนํ้านมดิบ รวร้อยละ 21.5 ส่งที่สหกรณ์โคนมพัทลุง ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงร้อยละ 56.7 ส่งที่ศูนย์รับซื้อนํ้านมดิบ และร้อยละ 40.2 ส่งที่สหกรณ์โคนมพัทลุง มีเพียงร้อยละ 3.1 ที่ขายนํ้านมดิบให้กับเพื่อนบ้าน เกี่ยวกับระยะทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อนํ้านมดิบ เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยงโคนม ค่าเฉลี่ยระยะทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อนํ้านมดิบเท่ากับ 7.0 และ 14.6 กิโลเมตร ตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยระยะทางของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 11.56 กิโลเมตร

เกี่ยวกับผลจากการเลี้ยงโคนม พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปริมาณนํ้านม พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมเกินร้อยละ 40.0 ปริมาณนํ้านมที่รีดได้/ตัว/วัน อยู่ในช่วง 11-15 กิโลกรัม ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม เกินร้อยละ 50.0 มีปริมาณนํ้านมที่รีดได้/ตัว/วัน อยู่ในช่วง 10 กิโลกรัมและน้อยกว่า ค่าเฉลี่ยปริมาณนํ้านมที่รีดได้/ตัว/วัน ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 10.0 กิโลกรัม เกี่ยวกับโรคระบาด พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มเกินร้อยละ 80.0 โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงไม่เคยป่วยเป็นโรคระบาด เพียงราวร้อยละ 20.0 และต่ำกว่า ที่ป่วยเป็นโรค ส่วนใหญ่ของโคนมที่เลี้ยงป่วยเป็นโรคระบาดอยู่ในช่วง 1-2 ตัว มีเกษตรกรเพียง 3 ราย ที่มีโคนมป่วยเป็นโรคระบาด มากกว่า 2 ตัว ค่าเฉลี่ยโรคระบาดโคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 0.07 ตัว เกี่ยวกับภาวะการตายโคนม ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่มีโคนมตาย ส่วนใหญ่ของโคนมที่เลี้ยงแล้วตายอยู่ในช่วง 1-2 ตัว เกษตรกรเพียง 15 ราย ที่มีโคนมที่ตายอยู่ในช่วง 3-4 ตัว ค่าเฉลี่ยจำนวนโคนมที่ตาย เท่ากับ 0.8 ตัว โคนมส่วนใหญ่ที่ตายเป็นลูกโคนม

2.3 ปัญหาจากการเลี้ยงโคนม และปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม

ปัญหาสำคัญในการเลี้ยงโคนม คือ การที่น้ำท่วมแปลงหญ้าของเกษตรกรเนื่องจากสภาพพื้นที่ภายในจังหวัดพัทลุงเป็นพื้นที่ราบลุ่ม โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงผสมเทียมติดยาก วิธีการเลี้ยงเกษตรกรประสบกับปัญหาการเลี้ยงและการดูแลโคนมพันธุ์แท้ การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจากรัฐบาลไม่ต่อเนื่อง มีพื้นที่ปลูกหญ้าไม่เพียงพอกับจำนวนโคนมที่เลี้ยง แรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมมีไม่เพียงพอ ขาดแคลนน้ำเชื้อโคนมพ่อพันธุ์ที่ดี และปัญหาระบบการจัดการฟาร์ม เกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนม พบว่าปัญหาที่สำคัญคือ ผลผลิตและรายได้ไม่แน่นอน ขาดแคลนแปลงหญ้า ขาดแคลนแรงงาน การจัดการแปลงหญ้าไม่ดีพอ ผสมเทียมติดยาก รัฐบาลให้การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง และขาดแคลนเงินทุน

2.4 การเปรียบเทียบปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา การสื่อสาร วิธีการจัดการ ในการเลี้ยงโคนม และความสำเร็จจากการเลี้ยงโคนม

ระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง โคนม เพื่อทำการทดสอบสมมุติฐานทั้งสิ้น 21 สมมุติฐาน พบความแตกต่างทางสถิติ โดยผู้ที่ยังคงเลี้ยง โคนมมีการใช้แรงงาน แหล่งเงินทุน จำนวน โคนม และพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์มากกว่า มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยง โคนม และการเข้าเป็นสมาชิกโครงการ (ก.ป.ร.) น้อยกว่าเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง และทัศนคติต่อการเลี้ยง โคนมที่ดีกว่า มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และการฝึกอบรมมากกว่า ซึ่งเป็นการยอมรับกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัย มีดังต่อไปนี้

3.1 การอบรมเกษตรกร การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมให้กับเกษตรกรนั้นการอบรมเกษตรกร ก่อนการเลี้ยงโคนมนั้นถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่การอบรมเพียงครั้งเดียวแล้วให้เกษตรกรรับ โคนมหรือจัดหาซื้อ โคนมเพื่อไปเลี้ยงจริงนั้นถือว่าไม่เพียงพอ เพราะทำให้เกษตรกรไม่สามารถนำ ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้เต็มที่ สาเหตุมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น เกษตรกรขาด ความรู้พื้นฐานต่ออาชีพนี้ ขาดประสบการณ์ในการนำไปใช้จริง ระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไป ดังนั้นทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ควรที่จะจัดการฝึกอบรมเพิ่มเติม โดยมีระยะเวลาสั้น ๆ แต่บ่อยครั้งเพื่อเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น และในการฝึกอบรม เกษตรกรควรมีการปฏิบัติจริงหรือมีการนำเกษตรกรไปทัศนศึกษาดูงานฟาร์ม โคนมที่ประสบความสำเร็จ

3.2 การติดตามโครงการ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่จะประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นจึงควรมีการติดตาม ให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับเกษตรกรในการเลี้ยงต่อไป นอกจากนี้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละฟาร์มจะมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรของหน่วยงานในพื้นที่ร่วมมือกัน แก้ปัญหา และสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันเวลาและตรงจุด

3.3 พืชอาหารสัตว์ ควรมีการพัฒนาด้านพืชอาหารสัตว์ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันจัดทำแปลงหญ้าสาธารณะ เพื่อเสริมให้กับเกษตรกรที่เลี้ยงโคนม จากการสำรวจด้านแปลงหญ้า สาธารณะในจังหวัดพิจิตรปัจจุบันไม่พบหน่วยงานใดดำเนินการ ส่วนพันธุ์หญ้าที่ส่งเสริมให้กับ เกษตรกรควรเพิ่มปริมาณจากเดิมให้มากขึ้น คือ เกษตรกร 1 รายต่อพื้นที่ปลูกหญ้า 2 ไร่ ซึ่งควร เพิ่มขึ้นเป็น 1 รายต่อพื้นที่ปลูกหญ้า 5 ไร่ และควรพัฒนาด้านเปอร์เซ็นต์ความงอกของเมล็ดพันธุ์

หญ้าให้สูงขึ้น จากเดิมเปอร์เซ็นต์ความงอกของเมล็ดพันธุ์หญ้า มีเพียง 60 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ควรพัฒนาเพิ่มเป็น 75-80 เปอร์เซ็นต์ เช่น เมล็ดหญ้ารูซี่ จากคู่มือความรู้เกี่ยวกับอาหารสัตว์ อัดตรา ส่วนเมล็ดพันธุ์หญ้า 1 กิโลกรัมต่อพื้นที่ 1 ไร่ สถานีอาหารสัตว์พัทลุงต้องใช้เมล็ดพันธุ์หญ้า 2 กิโลกรัมต่อพื้นที่ 1 ไร่ ซึ่งเป็นความโชคดีของเกษตรกรที่ไม่ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์หญ้าจากสถานีพืชอาหารสัตว์พัทลุงเพราะจะทำให้เพิ่มต้นทุนการผลิตให้สูงขึ้น ภายหลังจากที่มีการส่งเสริมทำแปลงหญ้าสาธารณะแล้ว หน่วยงานควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้รับทราบ สร้างกระแสเบียดในด้านการเก็บเกี่ยวหญ้า การดูแลรักษา และอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อแปลงหญ้าสาธารณะ นอกจากนี้ควรแนะนำให้เกษตรกรรู้จักการจัดการแปลงหญ้าที่ดี และรวมกลุ่มกันจัดทำแปลงหญ้า เก็บพันธุ์หญ้าเพื่อนำไปปลูกให้กับลูกโคนมในรุ่นต่อ ๆ ไป รวมทั้งวิธีการใช้และการเก็บรักษาฟางข้าวเพื่อใช้เป็นอาหารในกรณีเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง เป็นต้น

3.4 พันธุ์โคนม สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาพันธุ์โคนมที่ดีสำหรับให้เขาซื้ออย่างเพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งช่วยปรับปรุงพันธุ์พื้นเมือง โดยการผสมเทียมกับน้ำเชื้อพ่อโคนมพันธุ์ดี

3.5 ผลผลิตน้ำนมต่อแม่โค 1 ตัว เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้ผลผลิตปริมาณน้ำนมจากแม่โคนม 1 ตัวลดลง หรือให้ผลผลิตต่ำกว่าเกิดจากสาเหตุใด เพราะเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมผลผลิตน้ำนมต่อแม่โค 1 ตัว ที่ได้้นั้นต่ำกว่า 10 กิโลกรัม

3.6 การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร การคัดเลือกเกษตรกรควรดำเนินการตามเงื่อนไขของโครงการฯ ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เช่น คุณสมบัติของเกษตรกรที่มีสิทธิเข้าร่วมโครงการฯ ข้อที่ 1 จะต้องมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร อายุ 20-60 ปี แต่ในความเป็นจริง พบว่า บุคคลที่เข้าร่วมโครงการประมาณ 20-30 เปอร์เซ็นต์ เป็น ข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ตัวอย่างที่กล่าวถึงนี้เป็นเพียงข้อแรกเกี่ยวกับคุณสมบัติของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งคุณสมบัติของเกษตรกรมีทั้งหมด 9 ข้อ ยังมีได้รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ดังนั้นในทางปฏิบัติควรสร้างจิตสำนึกให้กับบุคคลต่าง ๆ ที่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฯ ให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และเป้าหมายของโครงการฯ

3.7 ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการเลือกโคนม จากอดีตที่ผ่านมาเกษตรกรภายในโครงการได้รับโคนมจาก อ.ส.ค. เกษตรกรจังหวัดพัทลุงส่งตัวแทนเดินทางไปรับแม่โคนมที่ อ.ส.ค. ปรากฏว่าเกษตรกรไม่มีสิทธิที่จะคัดเลือกแม่โคนมแต่อย่างใด เนื่องจาก อ.ส.ค. จะส่งมอบโคนมให้กับเกษตรกรโดยยึดถือว่าเกษตรกรจังหวัดใดมาก่อนก็จะมีสิทธิคัดเลือกแม่โคก่อน ภายหลังจากที่

เกษตรกรรับโคนมานำกลับมาเลี้ยงผลผลิตน้ำนมจากแม่โคลดลง และผสมติดยาก ส่งผลทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมไปในที่สุด ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีก กรมปศุสัตว์ และ อ.ส.ค. ควรดำเนินการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรถึงคุณลักษณะของแม่โคนมที่ดีนั้นเป็นอย่างไร รวมถึงวิธีการเลี้ยงและการดูแล แล้วมอบหมายให้เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการซื้อแม่โคนมที่เลี้ยงด้วยตัวของเกษตรกรเอง

3.8 ระยะทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ การดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมควรคัดเลือกเกษตรกรที่อยู่ในรัศมี 20 กิโลเมตร จากศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ เพราะถ้ามีระยะทางที่ห่างไกลไปจากนี้จะมีผลทำให้เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องการส่งน้ำนมดิบ เช่น อำเภอองครักษ์ มีระยะทางจากฟาร์มถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบเกิน 20 กิโลเมตร เกษตรกรบางรายต้องเดินทางโดยรถประจำทางเพื่อมาส่งน้ำนมดิบ บางรายรวมกลุ่มกันจัดจ้างรถยนต์ในการส่งน้ำนมดิบ ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากมากมายในเรื่องของเวลาเพราะเกษตรกรแต่ละรายริคนมเสร็จไม่พร้อมกัน และข้อสำคัญเป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับเกษตรกร ปัจจุบันอำเภอองครักษ์เกษตรกรเลิกเลี้ยงโคนมทั้งหมด ดังนั้นแนวทางการแก้ไขสหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุงควรจัดตั้งศูนย์รับน้ำนมดิบทุกอำเภอที่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการส่งน้ำนมดิบ

3.9 ปัญหาด้านแรงงาน เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่มีแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมไม่เพียงพอกับจำนวนโคนมที่เลี้ยง โดยเฉพาะมีแรงงานครัวเรือนละ 2 คน คือ บิดาและมารดาที่เป็นแรงงานหลัก ส่วนบุตรจะเดินทางไปประกอบอาชีพต่างจังหวัด ดังนั้นในด้านการแก้ไขปัญหาเรื่องแรงงานควรสร้างข้อจำกัดกับจำนวนแม่โคนมที่เกษตรกรเลี้ยง คือ ควรเลี้ยงแม่โคนมจำนวน 3 ตัวต่อครัวเรือน หรือส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจถึงอาชีพเลี้ยงโคนม รายได้ที่ได้รับจากการเลี้ยงโคนมที่เป็นจริงภายใต้การดูแลอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

3.10 ปัญหาเรื่องสินเชื่อ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ยังคงมีภาระหนี้สินที่กู้เงินมาจากโครงการฯ ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถปฏิเสธได้ เกษตรกรบางรายยังคงมีหนี้สินมากกว่า 100,000.00 บาท แต่ที่เกษตรกรเลิกเลี้ยงเนื่องจากแม่โคให้ผลผลิตน้ำนมน้อย ผสมติดยาก และอื่น ๆ ส่วนเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนมอยู่ พบว่า ยังคงมีหนี้สินกับโครงการอยู่เช่นกัน แต่เกษตรกรไม่ทราบว่าจะเมื่อเปลี่ยนอาชีพเลี้ยงโคนมแล้วเกษตรกรจะไปประกอบอาชีพอะไร ทำให้เกษตรกรยังคงต้องเลี้ยงโคนมอยู่จนถึงปัจจุบัน ดังนั้นในส่วนของภาคีรัฐบาลควรหาวิธีการเรื่องการชำระ หนี้สินของเกษตรกร หรือลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้โครงการฯ ลงเพื่อลดภาระให้กับเกษตรกร

บรรณานุกรม

- กองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงาน. 2538. สภาวะการพัฒนาการเลี้ยงโคนมและผลิตภัณฑ์นมในประเทศไทย : แนวทางการวิจัยและพัฒนาในอนาคต. กรุงเทพฯ.
- เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2528. รายงานการวิจัยเรื่อง ลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- 2533. ความคิดพื้นฐานการพัฒนาชนบท. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- 2535. วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์. สงขลา. : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. 2539. กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2535. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539. กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ด โปรดักชั่น.
- จรัญ จันทลักษณ์. 2526. การพัฒนาปศุสัตว์ในชนบท. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- จันทร์ภา กอนันทา. 2538. "การศึกษาถาวรภาพของอาชีพการเลี้ยงโคนม," วารสารสัตวบาล 27 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2538), 85-92.
- จันทร์ภา กอนันทา อุดมศรี อินทรโชติ กัลยา บุญญานูวัตร และวัชระ ศิริกุล. 2526. "แนวทางการพัฒนาผลิตโคนมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539)." วารสารโค-กระบือ 4 (มีนาคม-เมษายน 2533), 42-43.

- จิระชัย กาญจนพฤทธิพงศ์. 2533. การสำรวจการเลี้ยงดูและการจัดการฟาร์มโคนมในประเทศไทย
ไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุมพล พูลศิริ. 2537. "ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างในการขายยางแผ่นผ่านตลาดกลาง และตลาด
ท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต (Factors Affecting a Difference in Marketing Channal of
Rubber Sheet between Central and Local Markets in Changwat Phuket)," วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
บริหารธุรกิจ สาขาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
(สำเนา)
- ทวีศักดิ์ เสสสะเวช. 2538. "การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมสำหรับเกษตรกรรายย่อย." วารสารสัตวบาล
24 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2538), 6-7.
- เทียนฉาย กิระนันท์. 2539. สังคมศาสตร์วิจัย. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- บัญชา สมบูรณ์สุข. 2535. "ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสงเคราะห์สวนยางใน
สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา (Factors
Affecting Officers' Performance at the Office Rubber Replanting Aid Funds in
Changwat Phattalung and Changwat Songkhla)," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ
สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- บุญมี กองสมบัติ. 2526. "การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมอยุธยา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครศรีอยุธยา (A Study on Dairy Production of
Ayutaya Dairy Cooperative Members in Amphoe Phra Nakhon Sri Ayuttaya,
Changwat Ayuttaya), วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาส่งเสริมการ
เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- บุญธรรม คำพอ. 2520. "ความแตกต่างระหว่างผู้ยอมรับและผู้ไม่ยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่
: ศึกษาเฉพาะในเขตโครงการมูลนิธิบูรณะชนบท (Difference between Adoptors and
Non-Adoptors of Farm Innovation : A Case Study of Rural Reconstruction Project at
Pongam Village, Central Thailand)," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาส่งเสริม
การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ประดิษฐ์ คนยัง. 2528. “การศึกษาการยอมรับการทำนาปรังของเกษตรกรบ้านกุดแก้ว ตำบลดอนมดแดง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี (Studies on the Farmers’ Adoptor of Dry Season Rice Cultivation in Ban Kudkua, Tambol Don-Mod-Dang, Amphoe Muang Ubon Ratchathani, Changwat Ubon Ratchathani),” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ปศุสัตว์, กรม. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง. 2527. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม. พัทลุง.

ปศุสัตว์, กรม. กองปศุสัตว์สัมพันธ์. 2539. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม. กรุงเทพฯ. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ปศุสัตว์, กรม. 2530. การพัฒนาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ

..... 2538. คู่มือปฏิบัติการเลี้ยงโคนมสำหรับเกษตรกร. กรุงเทพฯ

พิศมัย วิบุรุษสวัสดิ์. 2538. จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย . เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทีระพันธ์ แสงใส. 2535. “ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยเคมีในสวนยางพาราของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดสตูล (Factor Affecting the Utilization of Chemical Fertilizer in Para Rubber Plantation of Small Farm Holders in Changwat Satun)”, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ภูวนาด ทองพันธ์. 2540. “การเลี้ยงโคนมในภาคใต้โดยเน้นการวิเคราะห์บทบาทชายหญิง (Dairy Cattle Raising in Southern Thailand with Emphasis on Gender Analysis),” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ภูวดล สาลีเกษตร. 2536. “ผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค : (Effect of Innovation on Rural Communitis : The Adoption of Cattle Artificial Insemination),” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

วชิรา กิตติวัฒน์วงศ์. 2528. “ความต้องการการรับบริการของสมาชิกโครงการการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในนิคมสร้างตนเองพระพุทธรบาทจังหวัดสระบุรี-ลพบุรี (The Services Needs of Dairy Project Member in the Phrabuddhabat Landsettlement Changwat Saraburi Lopburi),” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

วิจิตร อาวะกุล. 2527. หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรินต์ติ้งเฮ้าส์.

ศราวุฒิ ม่วงศรี. 2524. “การศึกษาด้านเทคนิคในการผสมพันธุ์ การให้อาหาร และการจัดการเลี้ยงโคนมของฟาร์มในตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (An Investigation on the Technical Aspect of Breeding, Feeding and Managment of Dairy Cattle in Nong Po District, Rajaburi Province),” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ศรเทพ ธีมวาสร และมณฑา เหลืองวัฒนวิไล. 2535. รายงานการวิจัยเรื่องผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคนม ชาฮีวาล-ฟรีเซียน โดยเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เศรษฐกิจการเกษตร , สำนักงาน. 2531. นโยบายนมและผลิตภัณฑ์นม. กรุงเทพฯ.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2529. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.

ส่งเสริมปศุสัตว์, กรม. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง. 2530. “โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม.” พัทลุง. (สำเนา)

สหัส นิลพันธุ์. 2519. “ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยอมรับการใช้ปูนมาร์ลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวของเกษตรกรในตำบลศรีษะกระบือ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก (Some Factors Affecting the Adoption Process of Using Marl For Acid Sulfate Soil Improvement of the Farmers in Tombol Srisakrabue, Amphoe Ongaruk, Nakhonnayok Province),” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

- สมคิด ศรีสันติสุข. 2528. สังคมวิทยาชนบท : วิธีการวิจัย ทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลงในสังคม
ชนบท. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมจิต บุญบงการ. 2521. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ รัตนพันธ์ จรัญ ชูรักษ์ และสมยศ สุวิทยาภรณ์. 2527. รายงานผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มี
ผลต่อการยอมรับการใช้ข้าวพันธุ์ดีของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง. พัทลุง.
- สุเมธ ประทุมสุวรรณ และธรรมบุญ ทองประไพ. 2531. คู่มือการเลี้ยงโคนม. กรุงเทพฯ :
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุรเชษฐ์ ชีระมณี. 2534. พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุเวช อินทระ. 2531. "เจตคติของประชาชนที่มีต่อโครงการประมงหมู่บ้านในเขตพื้นที่อาสา
พัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) จังหวัดตรัง (Client Attitude towards Village
Fishery Program in the Voluntary Self Development and Defense Area, Trang
Province, Thailand)," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้. (สำเนา)
- สุพจน์ สมชาติ. 2527. "ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับอนามัยแผนใหม่ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบล
หัวดง อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์," ใน เนื้อความย่อวิทยานิพนธ์ พ.ศ. 2524.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภานันท์ ทรัพย์อำพร. 2521. "ทัศนคติของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อนโยบายการวาง
แผนครอบครัวที่บังคับ (The Attitude of the Members of the National Legislative
Assembly towards Restrictive Family Planning Policy)," วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สำเนา)
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2528. สังคมวิทยาชนบท: วิธีการวิจัย ทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลงในสังคม
ชนบท. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหา-
วิทยาลัยขอนแก่น.

หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 43 (พัทลุง). ม.ป.ป. “โคนม.” พัทลุง. (สำเนา)

อุดรณัพันธ์ จันทราวิโรจน์. 2540. สหพันธ์สมาชิกรัฐสภาจังหวัดแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ :
กราฟิคฟอร์แมท.

Horton , P. B. and Hunt , C. L. 1980. *Sociology*. 5d ed. Tokyo : Tosho Printing.

Johnson , D. W. 1976. *Educational Psychology*. New Jersey : Prentice-Hall , Inc.

Kelman , H. C. 1967. *Attitude Theory and Measurement*. New York : John Wiley and
Sons, Inc.

Patel , P. M. and Singh , K. N. 1970. “Differential Characteristic of Adopters and Non-
Adoption of Farm Planning.” *Indian Journal of Extention Education*. 6 (March-
June 1970) , 96-102.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง
และเลิกเลี้ยงโคนม จังหวัดพัทลุง

เลขที่.....

() () ()

(เฉพาะผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม)

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเลี้ยงโคนมระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับเกษตรกร
ผู้ที่เลิกเลี้ยงในจังหวัดพัทลุง

คำแนะนำ ในการสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ คือ เกษตร
กรผู้ที่ยังคงและเลิกเลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุง แล้วผู้สัมภาษณ์กาเครื่องหมาย / ลงใน () และเติม
คำตอบในช่องว่างที่เว้นไว้ ตามผลที่ได้จากการสัมภาษณ์.

ผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ.....สกุล.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัดพัทลุง

วันที่สัมภาษณ์.....เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม

1. สถานภาพของเกษตรกร

() 1 ยังคงเลี้ยงอยู่

() 2 ผู้ที่เลิกเลี้ยง

2. เพศของผู้รับการสัมภาษณ์

() 1 ชาย

() 2 หญิง

3. อายุ.....ปี

4. สถานภาพของครอบครัว

() 1 หัวหน้าครอบครัว

() 2 คู่สมรส

() 3 บุตร

() 4 ญาติ

() 5 ผู้อาศัย

() 6 อื่น ๆ ระบุ.....

5. ท่านเคยได้รับการศึกษาหรือไม่

5. ท่านเคยได้รับการศึกษาหรือไม่

() 1 เคยได้รับการศึกษา

() 0 ไม่เคยได้รับการศึกษา

กรณีเคยได้รับการศึกษา ท่านจบการศึกษาสูงสุด.....

กรณีไม่เคยได้รับการศึกษา เพราะเหตุใด.....

6. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้

() 1 อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้

() 2 อ่านออก เขียนไม่ได้

() 3 อ่านออก เขียนได้

7. จำนวนบุตร.....คน

ชาย จำนวน.....คน

หญิง จำนวน.....คน

8. สมาชิกในครอบครัว (รวมผู้ให้สัมภาษณ์) จำนวน.....คน

ผู้ใหญ่ จำนวน.....คน

ชาย จำนวน.....คน

หญิง จำนวน.....คน

เด็ก จำนวน.....คน

ชาย จำนวน.....คน

หญิง จำนวน.....คน

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม

1. การประกอบอาชีพ

(1) การประกอบอาชีพของท่าน(ใช้เวลาส่วนใหญ่ในอาชีพนี้) คือ
ปลูกพืช

() 1 ทำนา จำนวน.....ไร่

() 2 ทำไร่ จำนวน.....ไร่

() 3 ทำสวนยาง จำนวน.....ไร่

() 4 ทำสวนไม้ผล จำนวน.....ไร่

() 5 ทำสวนผัก จำนวน.....ไร่

() 6 ทำสวนไม้ดอก จำนวน.....ไร่

เลี้ยงสัตว์

- () 1 เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน.....ตัว
 () 2 เลี้ยงโคชน จำนวน.....ตัว
 () 3 เลี้ยงหมู จำนวน.....ตัว
 () 4 เลี้ยงแพะ จำนวน.....ตัว
 () 5 เลี้ยงไก่ จำนวน.....ตัว
 () 6 เลี้ยงเป็ด จำนวน.....ตัว

อาชีพนอกภาคเกษตร

- () 1 ขับ-จีรกรับจ้าง
 () 2 ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
 () 3 อื่น ๆ ระบุ.....

(2) ท่านมีอาชีพรองหรือไม่

กรณีที่มี ท่านมีอาชีพอะไร (ที่สำคัญที่สุดเพียงอาชีพเดียว)

ปลูกพืช

- () 1 ทำนา จำนวน.....ไร่
 () 2 ทำไร่ จำนวน.....ไร่
 () 3 ทำสวนยาง จำนวน.....ไร่
 () 4 ทำสวนไม้ผล จำนวน.....ไร่
 () 5 ทำสวนผัก จำนวน.....ไร่
 () 6 ทำสวนไม้ดอก จำนวน.....ไร่

เลี้ยงสัตว์

- () 1 เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน.....ตัว
 () 2 เลี้ยงโคชน จำนวน.....ตัว
 () 3 เลี้ยงหมู จำนวน.....ตัว
 () 4 เลี้ยงแพะ จำนวน.....ตัว
 () 5 เลี้ยงไก่ จำนวน.....ตัว
 () 6 เลี้ยงเป็ด จำนวน.....ตัว

อาชีพนอกภาคเกษตร

- () 1 ขับ-จี้รถรับจ้าง
- () 2 ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
- () 3 อื่น ๆ ระบุ.....
2. รายได้ทั้งหมดของครอบครัว
- () 1 รายได้ของครอบครัวจากอาชีพหลัก.....บาท/ปี
- () 2 รายได้ของครอบครัวจากอาชีพรอง.....บาท/ปี
3. ท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเองหรือไม่
() รถเข็น	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() รถจักรยานยนต์	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() รถจักรยาน	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() รถยนต์	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() พัดลม	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() เตาแก๊ส	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() จักรเย็บผ้า	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() ตู้เย็น	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() วิทยุ	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() โทรทัศน์	() 1 มี	() 2 ไม่มี
() โทรศัพท์/โทรศัพท์มือถือ	() 1 มี	() 2 ไม่มี
4. สภาพการถือครองที่ดิน และขนาดเนื้อที่ถือครองที่ดิน
- () 1 เป็นของตนเองทั้งหมด
- () 2 เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่นบางส่วน
- () 3 เช่าผู้อื่น
- () 4 ญาติให้ฟรีโดยไม่คิดค่าผลตอบแทน
- () 5 อื่น ๆ ระบุ.....
- กรณีที่เป็นของตนเอง จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่
- กรณีที่เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่นบางส่วน จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่
- กรณีที่เช่าผู้อื่น จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่
- กรณีที่ญาติให้ฟรี จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่
5. ท่านมีพื้นที่แปลงหญ้าทั้งหมด จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่

6. แรงงานในภาคเกษตร จำนวน.....คน
- ผู้ใหญ่ จำนวน.....คน
- ชาย จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
- หญิง จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
- เด็ก จำนวน.....คน
- ชาย จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
- หญิง จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
7. แรงงานนอกภาคเกษตร จำนวน.....คน
- ผู้ใหญ่ จำนวน.....คน
- ชาย จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
- หญิง จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
- เด็ก จำนวน.....คน
- ชาย จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
- หญิง จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
8. ฟาร์มโคนมของท่านมีการจ้างแรงงานหรือไม่
- () 1 มี () 2 ไม่มี
- กรณีที่มีการจ้างแรงงาน ท่านจ้างแรงงานอย่างไร
- () 1 จ้างตลอดปี () 2 จ้างบางกิจกรรม
9. ค่าจ้างแรงงานท่านจ่ายในลักษณะใด
- () 1 จ่ายเป็นเงินสด
- () 2 จ่ายในลักษณะเป็นสิ่งของ
- () 3 จ่ายในลักษณะปันส่วนผลผลิต
- () 4 อื่น ๆ ระบุ.....
- กรณีที่จ่ายเป็นเงินสด จำนวน.....บาท/วัน
- กรณีที่จ่ายในลักษณะปันส่วนผลผลิต ท่านจ่ายร้อยละ.....ของผลผลิต
10. ลักษณะกิจกรรมที่จ้าง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1 จ้างเลี้ยงโคนม
- () 2 จ้างเกี่ยวหญ้าให้โคกิน
- () 3 จ้างทำความสะอาดโรงเรือน
- () 4 จ้างรีดนมโค
- () 5 จ้างผสมเทียม

11. สมาชิกที่เป็นแรงงานในกิจกรรมเลี้ยงโคนม จำนวน.....คน

ผู้ใหญ่	จำนวน.....คน
ชาย	จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
หญิง	จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
เด็ก	จำนวน.....คน
ชาย	จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
หญิง	จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง

12. ท่านเคยกู้เงินเพื่อนำมาใช้ในการเลี้ยงโคนมหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่ท่านเคยกู้เงิน ท่านกู้เงินจากที่ใด

() 1 เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี

() 2 นายทุนในหมู่บ้าน จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี

() 3 สหกรณ์การเกษตร จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี

() 4 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี

() 5 อื่นๆระบุ..... จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี

13. ปัจจุบันท่านยังคงมีหนี้สินอยู่หรือไม่

() 1 มี () 2 ไม่มี

กรณีที่มี ท่านยังคงมีหนี้สินอยู่จำนวน.....บาท

14. โคนมที่ท่านเลี้ยงมี จำนวน.....ตัว

() 1 แม่โครีดนม จำนวน.....ตัว

() 2 โครุ่น-โคสาว จำนวน.....ตัว

() 3 ลูกโคนม จำนวน.....ตัว

() 4 โคนมพ่อพันธุ์ จำนวน.....ตัว

15. ท่านมีรายได้จากการเลี้ยงโคนมวันละ.....บาท

16. ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนมภายในฟาร์มของท่านที่ผ่านมา

ต้นทุนลงที่

() 1 ค่าโรงเรือน จำนวนเงิน.....บาท

() 2 ค่าพันธุ์โคนม จำนวนเงิน.....บาท

() 3 ค่าเช่าที่ดิน จำนวนเงิน.....บาท/ปี

() 4 ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ จำนวนเงิน.....บาท

ต้นทุนผันแปร

- () 1 ค่าแรงงาน จำนวนเงิน.....บาท/เดือน
 () 2 ค่าอาหาร จำนวนเงิน.....บาท/เดือน
 () 3 ค่าไฟฟ้า จำนวนเงิน.....บาท/เดือน
 () 4 ค่ายาและเวชภัณฑ์ จำนวนเงิน.....บาท/เดือน
 () 5 ค่าผสมเทียม จำนวนเงิน.....บาท/เดือน
 () 6 ค่าซ่อมแซมเครื่องมือแลอุปกรณ์ จำนวนเงิน.....บาท/เดือน
 () 7 ค่าซ่อมแซมโรงเรือน จำนวนเงิน.....บาท/เดือน

17. ก่อนเลี้ยงโคนมท่านเคยเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น(เพื่อการค้า) มาก่อนหรือไม่

- () 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย สัตว์ที่ท่านเคยเลี้ยง คือ

- 1.....
 2.....
 3.....

18. ฟาร์มโคนมของท่านอยู่ห่างจากแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบเป็นระยะทาง.....กิโลเมตร

19. สภาพเส้นทางคมนาคมจากฟาร์มโคนมของท่านถึงแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบมีสภาพเป็นอย่างไร

ประเภทของถนน กิโลเมตร	ระยะทาง	สภาพการใช้งานของถนน		
		ดี	พอใช้	ไม่ดี
1. ถนนลาดยาง			
2. ถนนลูกรัง			
3. ถนนดิน			

20. ท่านส่งน้ำนมดิบที่ไหน

- () 1 ศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ
 () 2 โรงงานแปรรูปน้ำนม
 () 3 พ่อค้ามารับซื้อในหมู่บ้าน

21. ในหมู่บ้านของท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดส่งน้ำนมดิบหรือไม่

- () 1 มี () 2 ไม่มี

22. ท่านเข้าร่วมกลุ่มสงน้านมดิบหรือไม่

() 1 เข้า

() 2 ไม่เข้า

23. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

(1) ลักษณะลำตัวของโคนมที่ดี ควรมีลักษณะอย่างไร

ก เป็นรูปสี่เหลี่ยม

ข เป็นรูปสามเหลี่ยม

ค เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู

(2) โรงเรือนที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม(ทางวิชาการ) มีกี่ประเภท

ก 2 ประเภท

ข 3 ประเภท

ค 4 ประเภท

(3) เมื่อลูกโคคลอดมาใหม่ ๆ ควรให้กินนมแม่เหลืองจากแม่โคภายในกี่ชั่วโมง

ก 4 ชั่วโมง

ข 5 ชั่วโมง

ค 6 ชั่วโมง

(4) ลูกโคนมมีอายุเท่าไรควรให้หย่านม

ก 2-3 เดือน

ข 3-4 เดือน

ค 4-5 เดือน

(5) อาหารเสริมที่มีความสำคัญสำหรับเลี้ยงโคนม คือ

ก ฟางข้าวหมัก

ข หญ้าแห้ง

ค แร่ธาตุ

(6) ปริมาณอาหารที่ให้แก่แม่โคควรพิจารณาจากสิ่งใด

ก น้ำหนักตัวของแม่โค

ข ความสูงของแม่โค

ค ความกว้างของแม่โค

(7) ระยะเวลาในการรีดนมควรทำให้เสร็จภายในระยะเวลาเท่าไร

ก 5-8 นาที

ข 8-11 นาที

ค 11-14 นาที

(8) การหยุดรีดนมควรทำเมื่อใด

- ก เมื่อครบกำหนดเวลาที่ตั้งไว้แล้วหยุดรีดทันที
- ข รีดไปจนกว่าจะมีเลือดออกมาจากเต้านมแล้วหยุดรีด
- ค รีดจนน้ำนมหมดเต้านมและทำให้เร็ว

(9) การถ่ายพยาธิให้กับลูกโคควรทำเมื่อใด

- ก ลูกโคมีอายุ 2 เดือน
- ข ลูกโคมีอายุ 3 เดือน
- ค ลูกโคมีอายุ 4 เดือน

(10) วัคซีนที่ฉีดป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยต้องฉีดวัคซีนให้ครบกี่ชนิด

- ก 2 ชนิด
- ข 3 ชนิด
- ค 4 ชนิด

ตอนที่ 3 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

1. ทักษะคดีที่มีต่อการเลี้ยงโคนม

ทักษะคดีที่มีต่อการเลี้ยงโคนม	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต้องมีความรัก ความศรัทธาและขยันขันแข็งต่ออาชีพนี้		
2. การได้รับการฝึกอบรมก่อนการเลี้ยง- โคนมเป็นสิ่งที่จำเป็น		
3. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมควรรวมกลุ่มกัน		
4. แปลงหญ้าเป็นหัวใจของความสำเร็จของ การเลี้ยงโคนม		
5. เกษตรกรผู้เริ่มเลี้ยงควรเริ่มจากโคนม พันธุ์แท้		
6. อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ให้ ผลตอบแทนสูงและมีรายได้ต่อเนื่อง		
7. ผู้ชายและผู้หญิงเหมาะสำหรับอาชีพ เลี้ยงโคนม		

ทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคนม	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
8. อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่เรียบง่าย		
9. การปฏิบัติตามคำแนะนำของปศุสัตว์อำเภอจะทำให้ได้น้ำนมจำนวนมาก		
10. การออกไปทัศนศึกษาดูงานฟาร์มโคนมที่ประสบผลสำเร็จนั้นไม่จำเป็น		

ตอนที่ 4 บังคับทางการสื่อสาร

1. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ

(1) ในรอบปีที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเคยเข้ามาติดต่อกับท่านหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดต่อกับท่านกี่ครั้ง.....ครั้ง
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดต่อกับท่านในเรื่องใดบ้าง

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

(2) ในช่วงปีที่ผ่านมาท่านเคยเข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอกี่ครั้ง.....ครั้ง
เรื่องที่ท่านไปติดต่อ คือ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

(3) ในช่วงปีที่ผ่านมาเมื่อโคนมเป็นโรคเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเคยเข้ามาดูแลหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาดูแลกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอแนะนำท่านอย่างไร

1.....

2.....

3.....

(4) ในรอบปีที่ผ่านมาเมื่อโคนมเป็นสัตว์ที่ท่านเคยไปแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทราบหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยแจ้งมาแล้วกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอให้คำแนะนำท่านอย่างไร

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

(5) ภายหลังจากที่ได้รับแจ้งว่าโคนมของท่านเป็นสัตว์ ในรอบปีที่ผ่านมาปศุสัตว์อำเภอเคยส่งเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์มายังฟาร์มของท่านหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ปศุสัตว์อำเภอส่งสัตวแพทย์มายังฟาร์มของท่านกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย สัตวแพทย์ให้คำแนะนำท่านในเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

(6) ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยไปแจ้งปัญหาเรื่องโคเป็นโรคซึ่งเกิดขึ้นภายในฟาร์มของท่านให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทราบหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยไปแจ้งกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอให้คำแนะนำท่านอย่างไร

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

2. ก่อนเลี้ยงโคนมท่านเคยผ่านการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมมาก่อนหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านได้รับการอบรมมาแล้วกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย ท่านได้รับการฝึกอบรมเรื่องอะไรบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่เคย หน่วยงานใดที่ให้การฝึกอบรม

1.....

2.....

3.....

3. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่

() 1 ได้ () 2 ไม่ได้

กรณีที่ได้ ท่านนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

() 1 ใช้ได้มาก () 2 ใช้ได้พอควร () 3 ใช้ได้น้อย

กรณีที่ใช้ไม่ได้

เพราะเหตุใด.....

4. ช่วงเวลาที่ท่านเลี้ยงโคนมท่านเคยไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่หรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่กี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย ท่านไปดูงานที่ใดบ้าง

1.....หน่วยงานใดที่นำท่านไป.....

2.....หน่วยงานใดที่นำท่านไป.....

3.....หน่วยงานใดที่นำท่านไป.....

5. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่นำกลับมาพัฒนา ฟาร์ม
โคนมของท่านได้หรือไม่

() 1 ได้ () 2 ไม่ได้

กรณีที่ได้ ท่านนำความรู้มาพัฒนาฟาร์มโคนมของท่านด้านใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

4.....

กรณีที่ไม่ได้

เพราะเหตุใด.....

6. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ

เพราะเหตุใด.....

7. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์อำเภอหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ

เพราะเหตุใด.....

8. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์โคนมจังหวัดพัทลุงหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ

เพราะเหตุใด.....

9. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ

เพราะเหตุใด.....

10. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้านหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ

เพราะเหตุใด.....

11. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากวิทยุหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง
 ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

12. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากโทรทัศน์หรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง
 ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

13. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากหนังสือพิมพ์หรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง
 ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

14. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากวารสาร/เอกสารเผยแพร่หรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง
 ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

ตอนที่ 5 วิธีการจัดการในการเลี้ยงโคนม

1. พันธุ์โคที่ท่านเลี้ยง

- () 1 ซาฮีवाल จำนวน.....ตัว
 () 2 ขาว-ดำ จำนวน.....ตัว
 () 3 ลูกผสมขาว-ดำ จำนวน.....ตัว
 () 4 ลูกผสมขาว-ดำ และสายพันธุ์อื่น ๆ จำนวน.....ตัว
 () 5 อื่น ๆ ระบุ..... จำนวน.....ตัว

2. รูปแบบการเลี้ยงโคนมในฟาร์มของท่านเป็นอย่างไร

- () 1 การเลี้ยงแบบปล่อยลงแปลงหญ้า
 () 2 การเลี้ยงแบบปล่อยลงแปลงธรรมชาติ
 () 3 การเลี้ยงแบบผูกยืนโรง

3. ท่านมีโรงเรือนสำหรับเลี้ยงโคนมหรือไม่

- () 1 มี () 2 ไม่มี

กรณีที่มี โรงเรือนมีความกว้าง.....เมตร

โรงเรือนมีความยาว.....เมตร

ของโคนมมีความกว้าง.....เมตร

ของโคมีความยาว.....เมตร

กรณีที่ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

4. พื้นของโคนมในฟาร์มของท่านเป็นอย่างไร

- () 1 เทคอนกรีตขัดมัน
 () 2 เทคอนกรีตขัดหยาบ
 () 3 พื้นดินใช้ฟางข้าวคลุม

กรณีที่เทคอนกรีต พื้นคอกลาดเทไปด้านหลังหรือไม่

- () 1 ลาดเทไปด้านหลัง () 2 ไม่ลาดเทไปด้านหลัง

กรณีที่ดินคอกไม่ลาดเทไปด้านหลัง

เพราะเหตุใด.....

5. ท่านใช้วัสดุอะไรในการแบ่งช่องโคนม

() 1 ไม้ () 2 ท่อเหล็ก () 3 ท่อ พี วี ซี

กรณีที่ใช้ไม้

เพราะเหตุใด.....

กรณีที่ใช้ท่อ พี วี ซี

เพราะเหตุใด.....

6. ด้านท้ายของพื้นของภายในฟาร์มของท่านมีรางสำหรับรับมูลและน้ำหรือไม่

() 1 มี () 2 ไม่มี

กรณีที่มี รางรับมูลและน้ำ มีความกว้าง.....เซนติเมตร

มีความลึก.....เซนติเมตร

กรณีที่ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

7. ท่านมีบ่อสำหรับเก็บมูลและน้ำที่ไหลผ่านมาจากรางภายในฟาร์มหรือไม่

() 1 มี () 2 ไม่มี

กรณีที่ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

8. รางอาหารมีความกว้าง.....เซนติเมตร

9. โรงเรือนของท่านมีทางเดินสำหรับให้อาหารแก่โคหรือไม่

() 1 มี () 2 ไม่มี

กรณีที่มี ทางเดินมีความกว้าง.....เซนติเมตร

กรณีที่ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

10. พืชอาหารสัตว์ที่ท่านปลูกมีปริมาณเพียงพอต่อจำนวน โคหรือไม่

() 1 พอ () 2 ไม่พอ

กรณีที่ไม่พอ ท่านแก้ปัญหาอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1 ใช้ฟางข้าวทดแทน

() 2 ใช้หญ้าแห้ง

() 3 ใช้หญ้าสด

กรณีที่ใช้ฟางข้าวทดแทน ท่านนำมาจากที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 เป็นของตนเอง
- () 2 ซื้อจากเพื่อนบ้าน
- () 3 ซื้อจากหน่วยงานราชการ
- () 4 ได้ฟรีจากเพื่อนบ้าน
- () 5 ได้ฟรีจากหน่วยงานราชการ

กรณีที่ใช้หญ้าแห้งทดแทน ท่านนำมาจากที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 เป็นของตนเอง
- () 2 ซื้อจากเพื่อนบ้าน
- () 3 ซื้อจากหน่วยงานราชการ
- () 4 ได้ฟรีจากเพื่อนบ้าน
- () 5 ได้ฟรีจากหน่วยงานราชการ

11. ท่านคิดว่าฟีดอาหารสัตว์ที่ท่านปลูกมีคุณภาพดีและเหมาะสมกับการเลี้ยง โคนมหรือไม

- () 1 คุณภาพดีและเหมาะสม
- () 2 คุณภาพไม่ดีและไม่เหมาะสม

12. พื้นที่ฟีดอาหารสัตว์ประสบปัญหาน้ำท่วมหรือไม่

- () 1 ท่วม
- () 2 ไม่ท่วม

กรณีที่ท่วม

ท่านแก้ไขอย่างไร.....

13. ท่านมีวิธีให้ฟีดอาหารสัตว์แก่โคของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 เกี่ยวมาให้โคกิน
- () 2 ปล่อยโคลงแปลงหญ้า
- () 3 ล่ามโคในสวนยาง
- () 4 ล่ามโคในแปลงนา
- () 5 ล่ามโคในที่สาธารณะ

14. ชนิดฟีดอาหารสัตว์ที่ท่านปลูก

หญ้า

- () 1 หญ้าขน จำนวน.....ไร่
- () 2 หญ้ากีนี จำนวน.....ไร่
- () 3 หญ้าเนเปียร์ จำนวน.....ไร่
- () 4 หญ้ารัฐ จำนวน.....ไร่

ถั่ว

- () 1 ฮามาต้า จำนวน.....ไร่
 () 2 เกรแฮมสไตโล จำนวน.....ไร่

ข้าวโพด

- () 1 ข้าวโพดฝักอ่อน จำนวน.....ไร่
 () 2 ข้าวโพดหวาน จำนวน.....ไร่

15. ท่านให้อาหารชั้นแก่โคของท่านหรือไม่

- () 1 ให้ () 2 ไม่ให้

กรณีที่ให้ ท่านนำมาจากที่ไหน

- () 1 ซื้ออาหารสำเร็จรูป () 2 ผสมเอง

กรณีที่ให้ ปริมาณอาหารชั้นที่ท่านให้แก่โคแต่ละครั้ง.....กิโลกรัม

กรณีที่ท่านผสมเอง ท่านมีส่วนผสมอะไรบ้าง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 รำ
 () 2 ปลายข้าว
 () 3 ข้าวโพดหวาน
 () 4 การถั่วเหลือง
 () 5 ปลาป่น

16. อาหารชั้นที่ท่านให้แก่โคนมท่านให้วันละกี่ครั้ง.....ครั้ง

17.ท่านนำอาหารชั้นให้แก่โคนมของท่านในเวลาใด.....

18.ท่านมีเกณฑ์การให้อาหารชั้นแก่โคนมของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 ให้ตามอัตราส่วนการให้นมของโค
 () 2 ให้ตามความพึงพอใจ
 () 3 ดูจากสภาพร่างกายของโค

19. โคนมที่ท่านเลี้ยงเคยได้รับการผสมเทียมหรือไม่

- () 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านให้ใครเป็นผู้ดำเนินการผสมเทียม

- () 1 สัตวแพทย์ () 2 ตัวเกษตรกรเอง
 () 3 อื่น ๆ ระบุ.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด

- 1.....
2.....
3.....

20. ท่านนำโคไปผสมเทียมกี่ครั้ง.....ครั้ง ผสมติด.....ครั้ง
21. ระหว่างช่วงตกูกตัวที่ 1 จนถึงตัวที่ 2 ใช้เวลา.....วัน
22. ช่วงตกูกจนถึงช่วงผสมติดใช้เวลา.....วัน
23. ท่านรีดนมโดยวิธีใด

- () 1 ใช้มือ () 2 ใช้เครื่องรีดนม
() 3 ใช้ทั้ง 2 วิธี

24. ก่อนรีดนมท่านอาบน้ำให้โคนมหรือไม่

- () 1 อาบ () 2 ไม่อาบ

กรณีที่อาบ ท่านใช้อุปกรณ์อะไรทำความสะอาด

- () 1 แปรงถูขน () 2 ผ้า
() 3 อื่น ๆ ระบุ.....

กรณีที่ไม่อาบ

เพราะเหตุใด

25. ก่อนรีดนมท่านนำอาหารขึ้นให้กับโคกินหรือไม่

- () 1 ให้ () 2 ไม่ให้

กรณีที่ไม่ให้

เพราะเหตุใด.....

26. ก่อนรีดนมท่านนำน้ำนมไปทดสอบโรคเต้านมอักเสบหรือไม่

- () 1 ทดสอบ () 2 ไม่ทดสอบ

กรณีที่ไม่ทดสอบ

เพราะเหตุใด.....

27. ท่านมีการจัดการอย่างไรก่อนรีดนม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 เตรียมน้ำยาฆ่าเชื้อ
() 2 เตรียมอุปกรณ์การรีด
() 3 ทำความสะอาดโรงเรือน
() 4 อาบน้ำให้โค

28. ท่านทราบสาเหตุของโรคเต้านมอักเสบหรือไม่

- () 1 ทราบ () 2 ไม่ทราบ

กรณีที่ทราบ สาเหตุของโรคเต้านมอักเสบเกิดจากสาเหตุอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 การรีดน้ำนมไม่หมดเต้า
 () 2 เต้านมสกปรก
 () 3 เครื่องรีดรีดน้ำนมหมดเต้าแล้วไม่เอาออก
 () 4 ติดเชื้อจากตัวอื่น
 () 5 โรงรีดและโรงไม่สะอาด

29. ท่านรีดนมวันละกี่ครั้ง.....ครั้ง

30. ท่านทำความสะอาดโรงเรือนวันละกี่ครั้ง.....ครั้ง

31. โคอของท่านเคยป่วยเป็นโรคหรือไม่

- () 1 เคยป่วย จำนวน.....ตัว () 2 ไม่เคยป่วย

กรณีที่โคป่วยเป็นโรค โรคที่เป็นคือโรคอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 โรคปากและเท้าเปื่อย
 () 2 โรคแอนแทรกซ์
 () 3 โรควัณโรค
 () 4 โรคเต้านมอักเสบ
 () 5 โรคพยาธิ
 () 6 ไม่ทราบ

32. ขณะที่โคเป็นโรคท่านทำอย่างไร

- () 1 ตามเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ () 2 รักษาเอง
 () 3 อื่น ๆ ระบุ.....

33. ท่านทำบันทึกสุขภาพโคหรือไม่

- () 1 ทำ () 2 ไม่ทำ

กรณีที่ทำ ท่านทำบันทึกอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 อายุ
 () 2 น้ำหนัก
 () 3 ความสูง
 () 4 ความยาว
 () 5 เพศโค
 () 6 พันธุ์ประวัติสายเลือด
 () 7 ความสมบูรณ์ของร่างกาย

กรณีที่ไม่ทราบ

เพราะเหตุใด.....

34. ท่านดำเนินการตรวจสอบสุขภาพโคของท่านหรือไม่

() 1 ดำเนินการ () 2 ไม่ดำเนินการ

กรณีที่ดำเนินการ ใครเป็นผู้ตรวจสอบสุขภาพโค

() 1 สัตวแพทย์ () 2 ตัวเกษตรกรเอง

() 3 อื่น ๆ ระบุ.....

กรณีที่ไม่ดำเนินการ

เพราะเหตุใด.....

35. โคนมของท่านเคยได้รับการถ่ายพยาธิภายในหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ที่ผ่านมามีถ่ายพยาธิให้กับโคนมของท่านกี่ครั้ง.....ครั้ง

พยาธิภายในที่พบในโคนมของท่าน คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1 พยาธิปากขอ

() 2 พยาธิตัวกลม

() 3 พยาธิใบไม้ในตับ

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

36. โคนมของท่านเคยได้รับการถ่ายพยาธิภายนอกหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ที่ผ่านมามีถ่ายพยาธิให้กับโคนมของท่านกี่ครั้ง.....ครั้ง

พยาธิภายนอกที่พบในโคนมของท่าน คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1 พยาธิปากขอ

() 2 พยาธิตัวกลม

() 3 พยาธิใบไม้ในตับ

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

37. โคนมของท่านเคยได้รับการตรวจวัคซีนป้องกันโรคหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านทำมากี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย ที่ผ่านมาโคนมของท่านฉีดวัคซีนป้องกันโรคอะไร

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

กรณีที่ไม่เคย

เพราะเหตุใด.....

38. ฟาร์มโคนมของท่านมีแม่โคที่รีดนมได้ จำนวน.....ตัว

39. ปริมาณน้ำนมที่รีดได้เฉลี่ยต่อตัวต่อวัน.....กิโลกรัม

40. แม่โคที่รีดนมได้สามารถให้ปริมาณน้ำนมสูงสุด.....กิโลกรัม

41. แม่โคที่รีดนมได้สามารถให้ปริมาณน้ำนมต่ำสุด.....กิโลกรัม

แม่โคที่รีดนมได้สามารถให้ปริมาณน้ำนมต่ำสุด ท่านคิดว่าเกิดจากสาเหตุอะไร

- 1.....
- 2.....
- 3.....

42. โคนมของท่านเคยป่วยเป็นโรคระบาดหรือไม่

() 1 ไม่เคยป่วย () 2 เคยป่วย

กรณีที่ป่วย โคนมของท่านเคยป่วยเป็นโรคระบาดกี่ครั้ง.....ครั้ง จำนวน.....ตัว

กรณีที่ป่วย โคนมของท่านป่วยเป็นโรคระบาดอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 วัณโรค
- () 2 โรคเต้านมอักเสบ
- () 3 โรคพยาธิ
- () 4 โรคปากและเท้าเปื่อย
- () 5 โรคแอนแทรกซ์
- () 6 ไม่ทราบ

43. โคนมที่ท่านเลี้ยงมีการตายหรือไม่

() 1 ไม่มี () 0 มี

กรณีที่มี โคนมที่ตาย จำนวน.....ตัว

() 1 โครีดนม จำนวน.....ตัว

() 2 โครุ่น-โคสาว จำนวน.....ตัว

() 3 ลูกโค จำนวน.....ตัว

() 4 โคเพศผู้ จำนวน.....ตัว

ตอนที่ 6 ความคาดหวังที่จะหวนกลับมาเลี้ยง โคนม

1. ระยะเวลาที่ท่านเริ่มเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนม

ท่านเริ่มเลี้ยง โคนมเมื่อ เดือน.....พ.ศ.25.....

ท่านเลิกเลี้ยง โคนมเมื่อ เดือน.....พ.ศ.25.....

รวมจำนวนปีที่ท่านเลี้ยง โคนม.....ปี.....เดือน

2. เหตุผลที่ท่านเลิกเลี้ยง โคนม เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

3. อึดที่ที่ท่านเริ่มเลี้ยง โคนมท่านมี โคนมเท่าไร.....ตัว

() 1 แม่โครีคนม จำนวนตัว.....ตัว

() 2 โครุ่น-โคสาว จำนวนตัว.....ตัว

() 3 ลูกโคนม จำนวนตัว.....ตัว

() 4 โคนมเพศผู้ จำนวนตัว.....ตัว

4. ท่านเคยแนะนำการเลี้ยง โคนมแก่ผู้อื่นหรือไม่

() 1 เคย () 0 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านแนะนำการเลี้ยง โคนมแก่ผู้อื่น จำนวน.....คน

เรื่องที่ท่านแนะนำ คือ

1.....

2.....

3.....

5. ก่อนเลิกเลี้ยง โคนมท่านเหลือ โคนมกี่ตัว จำนวนตัว.....ตัว

() แม่โครีคนม จำนวนตัว.....ตัว

() โครุ่น-โคสาว จำนวนตัว.....ตัว

() ลูกโคนม จำนวนตัว.....ตัว

() โคนมเพศผู้ จำนวนตัว.....ตัว

6. ท่านดำเนินการจัดการในการเลิกเลี้ยงโคนมอย่างไร

- () 1 หยุดเลี้ยง
 () 2 ให้ผู้อื่นเลี้ยงโดยไม่คิดค่าผลตอบแทน
 () 3 ขายให้กับผู้อื่น
 () 4 อื่น ๆ ระบุ.....

กรณีที่ท่านขายให้กับผู้อื่น ท่านขายโคนมให้กับใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1) เพื่อนบ้านที่เลี้ยงโคนม

จำนวนตัว.....ตัว

จำนวนเงิน.....บาท

(2) พ่อค้า

จำนวนตัว.....ตัว

จำนวนเงิน.....บาท

7. ปัจจุบันสภาพโรงเรือนโคนมยังอยู่ในสภาพที่ดีหรือไม่

- () 1 ดี () 0 ไม่ดี

8. ท่านคิดที่จะหวนกลับมาเลี้ยงโคนมอีกหรือไม่

- () 1 คิด () 0 ไม่คิด

กรณีที่คุณคิด ท่านต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือไม่

- () 1 ไม่ต้องการความช่วยเหลือ () 0 ต้องการความช่วยเหลือ

กรณีที่ท่านต้องการ ท่านต้องการความช่วยเหลือในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

กรณีที่ท่านไม่ต้องการ เพราะเหตุใด

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ท่านไม่คิด เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.....

2.....

3.....

9. ท่านเคยเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตรหรือไม่

() 1 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ () 0 เคยเข้าร่วมโครงการ

กรณีที่ท่านเข้าร่วมโครงการ เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () รัฐบาลให้เงินทุนสนับสนุน
- () มีแหล่งรับซื้อน้ำมันดิบที่แน่นอน
- () เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ชักชวน
- () เพื่อนบ้านชักชวน
- () เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

กรณีที่ท่านไม่เข้าร่วมโครงการ เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

10. การได้รับการช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจากภาครัฐที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

() 1 พอสมควร () 0 น้อย

กรณีที่ได้รับการช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจากภาครัฐ หน่วยงานใดที่ให้การช่วยเหลือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () กรมปศุสัตว์
- () กรมส่งเสริมสหกรณ์
- () องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย
- () ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

11. ท่านได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

12. ท่านคิดว่าอาชีพการเลี้ยงโคนมจะต้องมีแม่โครีคนมเท่าไร จึงจะสามารถยึดเป็นอาชีพหลักมีรายได้เพียงพอ สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ จำนวน.....ตัว

13. ท่านคิดว่าแม่โครีคนสมควรให้น้ำนมเฉลี่ยวันละ.....กิโลกรัม จึงจะอยู่รอด

14. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

16. ข้อสังเกต.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง
และเลิกเลี้ยง โคนม จังหวัดพัทลุง

เลขที่.....

() () ()

(เฉพาะผู้ที่เลิกเลี้ยงโคนม)

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเลี้ยง โคนมระหว่างเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงกับเกษตรกรผู้
ที่เลิกเลี้ยงในจังหวัดพัทลุง

คำแนะนำ ในการสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ คือ เกษตร
กรผู้ที่ยังคงเลี้ยงและเลิกเลี้ยง โคนมในจังหวัดพัทลุง แล้วผู้สัมภาษณ์กาเครื่องหมาย / ลงใน () และเติม
คำตอบในช่องว่างที่เว้นไว้ ตามผลที่ได้จากการสัมภาษณ์.

ผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ.....สกุล.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัดพัทลุง

วันที่สัมภาษณ์.....เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยงโคนม

1. สถานภาพของเกษตรกร

() 1 ยังคงเลี้ยงอยู่

() 2 ผู้ที่เลิกเลี้ยง

() 2 เลิกเลี้ยงแล้ว

2. เพศของผู้รับการสัมภาษณ์

() 1 ชาย

() 2 หญิง

3. อายุ.....ปี

4. สถานภาพของครอบครัว

() 1 หัวหน้าครอบครัว

() 2 คู่สมรส

() 3 บุตร

() 4 ญาติ

() 5 ผู้อาศัย

() 6 อื่น ๆ ระบุ.....

5. ท่านเคยได้รับการศึกษาหรือไม่

() 1 เคยได้รับการศึกษา

() 0 ไม่เคยได้รับการศึกษา

กรณีเคยได้รับการศึกษา

ท่านจบการศึกษาสูงสุด.....

กรณีไม่เคยได้รับการศึกษา

เพราะเหตุใด.....

6. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้

() 1 อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้

() 2 อ่านออก เขียนไม่ได้

() 3 อ่านออก เขียนได้

7. จำนวนบุตร.....คน

ชาย จำนวน.....คน

หญิง จำนวน.....คน

8. สมาชิกในครอบครัว (รวมผู้ให้สัมภาษณ์) จำนวน.....คน

ผู้ใหญ่ จำนวน.....คน

ชาย จำนวน.....คน

หญิง จำนวน.....คน

เด็ก จำนวน.....คน

ชาย จำนวน.....คน

หญิง จำนวน.....คน

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม

1. การประกอบอาชีพ

(1) การประกอบอาชีพของท่าน(ใช้เวลาส่วนใหญ่ในอาชีพนี้) คือ

ปลูกพืช

() 1 ทำนา จำนวน.....ไร่

() 2 ทำไร่ จำนวน.....ไร่

() 3 ทำสวนยาง จำนวน.....ไร่

() 4 ทำสวนไม้ผล จำนวน.....ไร่

() 5 ทำสวนผัก จำนวน.....ไร่

() 6 ทำสวนไม้ดอกจำนวน.....ไร่

เลี้ยงสัตว์

- () 1 เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน.....ตัว
 () 2 เลี้ยงโคชน จำนวน.....ตัว
 () 3 เลี้ยงหมู จำนวน.....ตัว
 () 4 เลี้ยงแพะ จำนวน.....ตัว
 () 5 เลี้ยงไก่ จำนวน.....ตัว
 () 6 เลี้ยงเป็ด จำนวน.....ตัว

อาชีพนอกภาคเกษตร

- () 1 ขับ-ซื้อรถรับจ้าง
 () 2 ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
 () 3 อื่น ๆ ระบุ.....
 (2) ท่านมีอาชีพหรือไม่
 กรณีที่มี ท่านมีอาชีพอะไร (ที่สำคัญที่สุดเพียงอาชีพเดียว)

ปลูกพืช

- () 1 ทำนา จำนวน.....ไร่
 () 2 ทำไร่ จำนวน.....ไร่
 () 3 ทำสวนยาง จำนวน.....ไร่
 () 4 ทำสวนไม้ผล จำนวน.....ไร่
 () 5 ทำสวนผัก จำนวน.....ไร่
 () 6 ทำสวนไม้ดอก จำนวน.....ไร่

เลี้ยงสัตว์

- () 1 เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน.....ตัว
 () 2 เลี้ยงโคชน จำนวน.....ตัว
 () 3 เลี้ยงหมู จำนวน.....ตัว
 () 4 เลี้ยงแพะ จำนวน.....ตัว
 () 5 เลี้ยงไก่ จำนวน.....ตัว
 () 6 เลี้ยงเป็ด จำนวน.....ตัว

อาชีพนอกภาคเกษตร

- () 1 ขับ-ขี่รถรับจ้าง
 () 2 ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
 () 3 อื่น ๆ ระบุ.....

2. รายได้ทั้งหมดของครอบครัว

- () 1 รายได้ของครอบครัวจากอาชีพหลัก.....บาท/ปี
 () 2 รายได้ของครอบครัวจากอาชีพรอง.....บาท/ปี

3. ท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเองหรือไม่

- () รถเข็น () 1 มี () 2 ไม่มี
 () รถจักรยานยนต์ () 1 มี () 2 ไม่มี
 () รถจักรยาน () 1 มี () 2 ไม่มี
 () รถยนต์ () 1 มี () 2 ไม่มี
 () พัดลม () 1 มี () 2 ไม่มี
 () เตารีด () 1 มี () 2 ไม่มี
 () จักรเย็บผ้า () 1 มี () 2 ไม่มี
 () ตู้เย็น () 1 มี () 2 ไม่มี
 () วิทยุ () 1 มี () 2 ไม่มี
 () โทรทัศน์ () 1 มี () 2 ไม่มี
 () โทรศัพท์/โทรศัพท์มือถือ () 1 มี () 2 ไม่มี

4. สภาพการถือครองที่ดิน และขนาดเนื้อที่ถือครองที่ดิน

- () 1 เป็นของตนเองทั้งหมด
 () 2 เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่นบางส่วน
 () 3 เช่าผู้อื่น
 () 4 ญาติให้ฟรีโดยไม่คิดค่าผลตอบแทน
 () 5 อื่น ๆ ระบุ.....

กรรมที่เป็นของตนเอง จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่

กรรมที่เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่นบางส่วน จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่

กรรมที่เช่าผู้อื่น จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่

กรรมที่ญาติให้ฟรี จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่

5. ท่านมีพื้นที่แปลงหญ้าทั้งหมด จำนวน.....แปลง จำนวน.....ไร่

6. แรงงานในภาคเกษตร จำนวน.....คน
 ผู้ใหญ่ จำนวน.....คน
 ชาย จำนวน.....คน ทำวานวันละ.....ชั่วโมง
 หญิง จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
 เด็ก จำนวน.....คน
 ชาย จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
 หญิง จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
7. แรงงานนอกภาคเกษตร จำนวน.....คน
 ผู้ใหญ่ จำนวน.....คน
 ชาย จำนวน.....คน ทำวานวันละ.....ชั่วโมง
 หญิง จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
 เด็ก จำนวน.....คน
 ชาย จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
 หญิง จำนวน.....คน ทำงานวันละ.....ชั่วโมง
8. ฟาร์มโคนมของท่านมีการจ้างแรงงานหรือไม่
 () 1 มี () 2 ไม่มี
 กรณีที่มีการจ้างแรงงาน ท่านจ้างแรงงานอย่างไร
 () 1 จ้างตลอดปี () 2 จ้างบางกิจกรรม
9. ค่าจ้างแรงงานท่านจ่ายในลักษณะใด
 () 1 จ่ายเป็นเงินสด
 () 2 จ่ายในลักษณะเป็นสิ่งของ
 () 3 จ่ายในลักษณะปันส่วนผลผลิต
 () 4 อื่น ๆ ระบุ.....
 กรณีที่จ่ายเป็นเงินสด จำนวน.....บาท/วัน
 กรณีที่จ่ายในลักษณะปันส่วนผลผลิต ท่านจ่ายร้อยละ.....ของผลผลิต
10. ลักษณะกิจกรรมที่จ้าง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () 1 จ้างเลี้ยงโคนม
 () 2 จ้างเกี่ยวหญ้าให้โคกิน
 () 3 จ้างทำความสะอาดโรงเรือน
 () 4 จ้างรีดนมโค
 () 5 จ้างผสมเทียม

11. สมาชิกที่เป็นแรงงานในกิจกรรมเลี้ยงโคนม จำนวน.....คน

ผู้ใหญ่	จำนวน.....คน
ชาย	จำนวน.....คน ทำวันละ.....ชั่วโมง
หญิง	จำนวน.....คน ทำวันละ.....ชั่วโมง
เด็ก	จำนวน.....คน
ชาย	จำนวน.....คน ทำวันละ.....ชั่วโมง
หญิง	จำนวน.....คน ทำวันละ.....ชั่วโมง

12. ท่านเคยกู้เงินเพื่อนำมาใช้ในการเลี้ยงโคนมหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่ท่านเคยกู้เงิน ท่านกู้เงินจากที่ใด

- () 1 เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี
- () 2 นายทุนในหมู่บ้าน จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี
- () 3 สหกรณ์การเกษตร จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี
- () 4 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวนครั้ง.....ครั้ง
จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี
- () 5 อื่นๆระบุ..... จำนวนครั้ง.....ครั้ง จำนวนเงิน.....บาท ร้อยละ.....ต่อปี

13. ปัจจุบันท่านยังคงมีหนี้สินอยู่หรือไม่

() 1 มี () 2 ไม่มี

กรณีที่มี ท่านยังคงมีหนี้สินอยู่จำนวน.....บาท

14. โคนมที่ท่านเลี้ยงมีจำนวน.....ตัว

- () 1 แม่โครีคนม จำนวน.....ตัว
- () 2 โครุ่น-โคสาว จำนวน.....ตัว
- () 3 ลูกโคนม จำนวน.....ตัว
- () 4 โคนมพ่อพันธุ์ จำนวน.....ตัว

15. ท่านมีรายได้จากการเลี้ยงโคนมวันละ.....บาท

16. ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนมภายในฟาร์มของท่านที่ผ่านมา

ต้นทุนคงที่

- () 1 ค่าโรงเรือน จำนวนเงิน.....บาท
- () 2 ค่าพันธุ์โคนม จำนวนเงิน.....บาท
- () 3 ค่าเช่าที่ดิน จำนวนเงิน.....บาท/ปี
- () 4 ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ จำนวนเงิน.....บาท

22. ท่านเข้าร่วมกลุ่มสงนํานมดิบหรือไม่
() 1 ใช่ () 2 ไม่ใช่
23. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม
- (1) ลักษณะลำตัวของโคนมที่ดี ควรมีลักษณะอย่างไร
- ก เป็นรูปสี่เหลี่ยม
 - ข เป็นรูปสามเหลี่ยม
 - ค เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู
- (2) โรงเรือนที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม(ทางวิชาการ) มีกี่ประเภท
- ก 2 ประเภท
 - ข 3 ประเภท
 - ค 4 ประเภท
- (3) เมื่อลูกโคคลอดมาใหม่ ๆ ควรให้กินนมแม่เหลืองจากแม่โคภายในกี่ชั่วโมง
- ก 4 ชั่วโมง
 - ข 5 ชั่วโมง
 - ค 6 ชั่วโมง
- (4) ลูกโคนมมีอายุเท่าไรควรให้หย่านม
- ก 2-3 เดือน
 - ข 3-4 เดือน
 - ค 4-5 เดือน
- (5) อาหารเสริมที่มีความสำคัญสำหรับเลี้ยงโคนม คือ
- ก ฟางข้าวหมัก
 - ข หญ้าแห้ง
 - ค แร่ธาตุ
- (6) ปริมาณอาหารที่ให้แก่แม่โคควรพิจารณาจากสิ่งใด
- ก น้ำหนักตัวของแม่โค
 - ข ความสูงของแม่โค
 - ค ความกว้างของแม่โค
- (7) ระยะเวลาในการรีดนมควรทำให้เสร็จภายในระยะเวลาเท่าไร
- ก 5-8 นาที
 - ข 8-11 นาที
 - ค 11-14 นาที

- (8) การหยุดรีดนมควรทำเมื่อใด
- เมื่อครบกำหนดเวลาที่ตั้งไว้แล้วหยุดรีดทันที
 - รีดไปจนกว่าจะมีเลือดออกจากเต้านมแล้วหยุดรีด
 - รีดจนน้ำนมหมดเต้าและทำให้เร็ว
- (9) การถ่ายพยาธิให้กับลูกโคควรทำเมื่อใด
- ลูกโคมีอายุ 2 เดือน
 - ลูกโคมีอายุ 3 เดือน
 - ลูกโคมีอายุ 4 เดือน
- (10) วัคซีนที่ฉีดป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยต้องฉีดวัคซีนให้ครบกี่ชนิด
- 2 ชนิด
 - 3 ชนิด
 - 4 ชนิด

ตอนที่ 3 บัณฑิตทางด้านจิตวิทยา

1. ทักษะคิดที่มีต่อการเลี้ยงโคนม

ทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคนม	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต้องมีความรัก ความศรัทธาและขยันขันแข็งต่ออาชีพนี้		
2. การได้รับการฝึกอบรมก่อนการเลี้ยง- โคนมเป็นสิ่งจำเป็น		
3. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมควรรวมกลุ่มกัน		
4. แปลงหญ้าเป็นหัวใจของความสำเร็จของ การเลี้ยงโคนม		
5. เกษตรกรผู้เริ่มเลี้ยงควรเริ่มจากโคนม พันธุ์แท้		
6. อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ให้ ผลตอบแทนสูงและมีรายได้ต่อเนื่อง		
7. ผู้ชายและผู้หญิงเหมาะสำหรับอาชีพ เลี้ยงโคนม		

ทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคนม	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
8. อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่เรียบง่าย
9. การปฏิบัติตามคำแนะนำของปศุสัตว์อำเภอจะทำให้ได้น้ำนมจำนวนมาก
10. การออกไปทัศนศึกษาดูงานฟาร์มโคนมที่ประสบผลสำเร็จนั้นไม่จำเป็น

ตอนที่ 4 ปัจจัยทางการสื่อสาร

1. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ

(1) ในรอบปีที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเคยเข้ามาติดต่อกับท่านหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดต่อกับท่านกี่ครั้ง.....ครั้ง

เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดต่อกับท่านในเรื่องใดบ้าง

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

(2) ในช่วงปีที่ผ่านมาท่านเคยเข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอกี่ครั้ง.....ครั้ง

เรื่องที่ท่านไปติดต่อ คือ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

(3) ในช่วงปีที่ผ่านมาเมื่อโคนมเป็นโรคเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเคยเข้ามาดูแลหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาดูแลกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอแนะนำท่านอย่างไร

1.....

2.....

3.....

- (4) ในรอบปีที่ผ่านมาเมื่อโคนมเป็นสัตว์ของท่านเคยไปแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทราบหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยแจ้งมาแล้วกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอให้คำแนะนำท่านอย่างไร

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

- (5) ภายหลังจากที่ได้รับแจ้งว่าโคนมของท่านเป็นสัตว์ ในรอบปีที่ผ่านมาปศุสัตว์อำเภอเคย ส่งเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์มายังฟาร์มของท่านหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ปศุสัตว์อำเภอส่งสัตวแพทย์มายังฟาร์มของท่านกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย สัตวแพทย์ให้คำแนะนำท่านในเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

- (6) ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยไปแจ้งปัญหาเรื่องโคเป็นโรคซึ่งเกิดขึ้นภายในฟาร์มของท่านให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทราบหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยไปแจ้งกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอให้คำแนะนำท่านอย่างไร

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

2. ก่อนเลี้ยงโคนมท่านเคยผ่านการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมมาก่อนหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านได้รับการอบรมมาแล้วกี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย ท่านได้รับการฝึกอบรมเรื่องอะไรบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่เคย หน่วยงานใดที่ให้การฝึกอบรม

1.....

2.....

3.....

3. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่

() 1 ได้ () 2 ไม่ได้

กรณีที่ได้ ท่านนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

() 1 ใช้ได้มาก () 2 ใช้ได้พอควร () 3 ใช้ได้น้อย

กรณีที่ใช้ไม่ได้ เพราะเหตุใด.....

4. ช่วงเวลาที่ท่านเลี้ยงโคนมท่านเคยไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่หรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่กี่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย ท่านไปดูงานที่ใดบ้าง

1.....หน่วยงานใดที่นำท่านไป.....

2.....หน่วยงานใดที่นำท่านไป.....

3.....หน่วยงานใดที่นำท่านไป.....

5. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่นำกลับมาพัฒนาฟาร์มโคนมของท่านได้หรือไม่

() 1 ได้ () 2 ไม่ได้

กรณีที่ได้ ท่านนำความรู้มาพัฒนาฟาร์มโคนมของท่านด้านใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

4.....

กรณีที่ไม่ได้ เพราะเหตุใด.....

6. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ เพราะเหตุใด.....

7. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์อำเภอหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ เพราะเหตุใด.....

8. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์โคนมจังหวัดพิจิตรหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ เพราะเหตุใด.....

9. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากค่าน้ำ/ผู้ใหญ่บ้านหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ เพราะเหตุใด.....

10. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้านหรือไม่

() 1 เคยได้รับ () 2 ไม่เคยได้รับ

กรณีที่เคยได้รับ ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคยได้รับ เพราะเหตุใด.....

11. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากวิทยุหรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

12. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากโทรทัศน์หรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

13. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากหนังสือพิมพ์หรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

14. ที่ผ่านมามีท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมจากวารสาร/เอกสารเผยแพร่หรือไม่

() 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคนมกี่ครั้ง.....ครั้ง

ข่าวสารที่ท่านได้รับเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

ตอนที่ 5 วิธีการจัดการในการเลี้ยงโคนม

1. พันธุ์โคที่ท่านเลี้ยง

() 1 ชาฮีวาล จำนวน.....ตัว

() 2 ขาว-ดำ จำนวน.....ตัว

() 3 ลูกผสมขาว-ดำ จำนวน.....ตัว

() 4 ลูกผสมขาว-ดำ และสายพันธุ์อื่น ๆ จำนวน.....ตัว

() 5 อื่น ๆ ระบุ..... จำนวน.....ตัว

2. รูปแบบการเลี้ยงโคนมในฟาร์มของท่านเป็นอย่างไร

() 1 การเลี้ยงแบบปล่อยลงแปลงหญ้า

() 2 การเลี้ยงแบบปล่อยลงแปลงธรรมชาติ

() 3 การเลี้ยงแบบผูกขึ้นโรง

3. ท่านมีโรงเรือนสำหรับเลี้ยงโคนมหรือไม่

() 1 มี () 2 ไม่มี

กรณีที่มี โรงเรือนมีความกว้าง.....เมตร

โรงเรือนมีความยาว.....เมตร

ช่องโคนมมีความกว้าง.....เมตร

ช่องโคนมีความยาว.....เมตร

กรณีที่ไม่มี เพราะเหตุใด.....

4. พื้นของโคนมในฟาร์มของท่านเป็นอย่างไร

() 1 เทคอนกรีตขัดมัน

() 2 เทคอนกรีตขัดหยาบ

() 3 พื้นดินใช้ฟางข้าวคลุม

กรณีที่เทคอนกรีต พื้นคอกลาดเทไปด้านหลังหรือไม่

() 1 ลาดเทไปด้านหลัง () 2 ไม่ลาดเทไปด้านหลัง

กรณีที่พื้นคอกไม่ลาดเทไปด้านหลัง

เพราะเหตุใด.....

5. ท่านใช้วัสดุอะไรในการแบ่งของโคนม

() 1 ไม้

() 2 ท่อเหล็ก

() 3 ท่อ พี วี ซี

กรณีที่ใช้ไม้ เพราะเหตุใด.....

กรณีที่ใช้ท่อ พี วี ซี เพราะเหตุใด.....

6. ด้านท้ายของพื้นของภายในฟาร์มของท่านมีรางสำหรับรับมูลและน้ำหรือไม่

() 1 มี

() 2 ไม่มี

กรณีที่ มี รางรับมูลและน้ำ มีความกว้าง.....เซนติเมตร

มีความลึก.....เซนติเมตร

กรณีที่ไม่มี เพราะเหตุใด.....

7. ท่านมีบ่อสำหรับเก็บมูลและน้ำที่ไหลผ่านมาจากรางภายในฟาร์มหรือไม่

() 1 มี

() 2 ไม่มี

กรณีที่ไม่มี เพราะเหตุใด.....

8. รางอาหารมีความกว้าง.....เซนติเมตร

9. โรงเรือนของท่านมีทางเดินสำหรับให้อาหารแก่โคหรือไม่

() 1 มี

() 2 ไม่มี

กรณีที่มี ทางเดินมีความกว้าง.....เซนติเมตร

กรณีที่ไม่มี เพราะเหตุใด.....

10. พืชอาหารสัตว์ที่ท่านปลูกมีปริมาณเพียงพอต่อจำนวนโคหรือไม่

- () 1 พอ () 2 ไม่พอ

กรณีที่ ไม่พอ ท่านแก้ปัญหาอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 ใช้ฟางข้าวทดแทน
() 2 ใช้หญ้าแห้ง
() 3 ใช้หญ้าสด

กรณีที่ ใช้ฟางข้าวทดแทน ท่านนำมาจากที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 เป็นของตนเอง
() 2 ซื้อจากเพื่อนบ้าน
() 3 ซื้อจากหน่วยงานราชการ
() 4 ได้ฟรีจากเพื่อนบ้าน
() 5 ได้ฟรีจากหน่วยงานราชการ

กรณีที่ ใช้หญ้าแห้งทดแทน ท่านนำมาจากที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 เป็นของตนเอง
() 2 ซื้อจากเพื่อนบ้าน
() 3 ซื้อจากหน่วยงานราชการ
() 4 ได้ฟรีจากเพื่อนบ้าน
() 5 ได้ฟรีจากหน่วยงานราชการ

11. ท่านคิดว่าพืชอาหารสัตว์ที่ท่านปลูกมีคุณภาพดีและเหมาะสมกับการเลี้ยงโคนมหรือไม่

- () 1 คุณภาพดีและเหมาะสม () 2 คุณภาพไม่ดีและไม่เหมาะสม

12. พื้นที่พืชอาหารสัตว์ประสบปัญหาน้ำท่วมหรือไม่

- () 1 ท่วม () 2 ไม่ท่วม

กรณีที่ ท่วม ท่านแก้ไขอย่างไร.....

13. ท่านมีวิธีให้พืชอาหารสัตว์แก่โคของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 เกี่ยวมาให้โคกิน
() 2 ปล่อยโคลงแปลงหญ้า
() 3 ล่ามโคในสวนยาง
() 4 ล่ามโคในแปลงนา
() 5 ล่ามโคในที่สาธารณะ

14. ชนิดพืชอาหารสัตว์ที่ท่านปลูก

หญ้า

- () 1 หญ้าขน จำนวน.....ไร่
 () 2 หญ้ากีนี่ จำนวน.....ไร่
 () 3 หญ้าเนเปียร์ จำนวน.....ไร่
 () 4 หญ้ารูจี จำนวน.....ไร่

ถั่ว

- () 1 ฮามาต้า จำนวน.....ไร่
 () 2 เกรแฮมสไตโล จำนวน.....ไร่

ข้าวโพด

- () 1 ข้าวโพดฝักอ่อน จำนวน.....ไร่
 () 2 ข้าวโพดหวาน จำนวน.....ไร่

15. ท่านให้อาหารชั้นแก่โคของท่านหรือไม่

- () 1 ให้ () 2 ไม่ให้

กรณีที่ไม่ให้ ท่านนำมาจากที่ไหน

- () 1 ซื้ออาหารสำเร็จรูป () 2 ผสมเอง

กรณีที่ให้ ปริมาณอาหารชั้นที่ท่านให้แก่โคแต่ละครั้ง.....กิโลกรัม

กรณีที่ท่านผสมเอง ท่านมีส่วนผสมอะไรบ้าง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 รำ
 () 2 ปลาขี้ขาว
 () 3 ข้าวโพดหวาน
 () 4 การถั่วเหลือง
 () 5 ปลาป่น

16. อาหารชั้นที่ท่านให้แก่โคนมท่านให้วันละกี่ครั้ง.....ครั้ง

17. ท่านนำอาหารชั้นให้แก่โคนมของท่านในเวลาใด.....

18. ท่านมีเกณฑ์การให้อาหารชั้นแก่โคนมของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 ให้ตามอัตราส่วนการให้นมของโค
 () 2 ให้ตามความพึงพอใจ
 () 3 ดูจากสภาพร่างกายของโค

19. โคนมที่ท่านเลี้ยงเคยได้รับการผสมเทียมหรือไม่
 1 เคยได้รับ 2 ไม่เคยได้รับ
 กรณีที่เคยได้รับ ท่านให้ใครเป็นผู้ดำเนินการผสมเทียม
 1 สัตวแพทย์ 2 ตัวเกษตรกรเอง 3 อื่น ๆ ระบุ.....
 กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด
 1.....
 2.....
 3.....
20. ท่านนำโคไปผสมเทียมกี่ครั้ง.....ครั้ง ผสมติด.....ครั้ง
21. ระหว่างช่วงตกูกตัวที่ 1 จนถึงตัวที่ 2 ใช้เวลา.....วัน
22. ช่วงตกูกจนถึงช่วงผสมติดใช้เวลา.....วัน
23. ท่านรีดนมโดยวิธีใด
 1 ใช้มือ 2 ใช้เครื่องรีดนม
 3 ใช้ทั้ง 2 วิธี
24. ก่อนรีดนมท่านอาบน้ำให้โคนมหรือไม่
 1 อาบ 2 ไม่อาบ
 กรณีที่อาบ ท่านใช้อุปกรณ์อะไรทำความสะอาด
 1 แปรงถูขน 2 ผ้า
 3 อื่น ๆ ระบุ.....
 กรณีที่ไม่อาบ เพราะเหตุใด
25. ก่อนรีดนมท่านนำอาหารขึ้นให้กับโคกินหรือไม่
 1 ให้ 2 ไม่ให้
 กรณีที่ไม่ให้ เพราะเหตุใด.....
26. ก่อนรีดนมท่านนำน้ำนมไปทดสอบโรคเค้านมอักเสบหรือไม่
 1 ทดสอบ 2 ไม่ทดสอบ
 กรณีที่ไม่ทดสอบ เพราะเหตุใด.....
27. ท่านมีการจัดการอย่างไรก่อนรีดนม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1 เตรียมน้ำยามาเชื้อ
 2 เตรียมอุปกรณ์การรีด
 3 ทำความสะอาดโรงเรือน
 4 อาบน้ำให้โค
28. ท่านทราบสาเหตุของโรคเค้านมอักเสบหรือไม่
 1 ทราบ 2 ไม่ทราบ

กรณีที่ทำทราบ สาเหตุของโรคเดินมอักษะเกิดจากสาเหตุอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 การรีดน้ำนมไม่หมดเต้า
 - () 2 เต้านมสกปรก
 - () 3 เครื่องรีดรีดน้ำนมหมดเต้าแล้วไม่เอาออก
 - () 4 ดัดเชือกจากตัวอื่น
 - () 5 โรงรีดและโรงไม่สะอาด
29. ท่านรีดนมวันละกี่ครั้ง.....ครั้ง
30. ท่านทำความสะอาดโรงเรือนวันละกี่ครั้ง.....ครั้ง
31. โคอของท่านเคยป่วยเป็นโรคหรือไม่

- () 1 เคยป่วย จำนวน.....ตัว
- () 2 ไม่เคยป่วย

กรณีที่ไคป่วยเป็นโรค โรคที่เป็นคือโรคอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 โรคปากและเท้าเปื่อย
 - () 2 โรคแอนแทรกซ์
 - () 3 โรควัณโรค
 - () 4 โรคเดินมอักษะ
 - () 5 โรคพยาธิ
 - () 6 ไม่ทราบ
32. ขณะที่ไคเป็นโรคท่านทำอย่างไร
- () 1 ตามเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์
 - () 2 รักษาเอง
 - () 3 อื่น ๆ ระบุ.....
33. ท่านทำบันทึกสุขภาพไคหรือไม่
- () 1 ทำ
 - () 2 ไม่ทำ

กรณีที่ทำ ท่านทำบันทึกอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 อายุ
- () 2 น้ำหนัก
- () 3 ความสูง
- () 4 ความยาว
- () 5 เพศไค
- () 6 พันธุ์ประวัติสายเลือด
- () 7 ความสมบูรณ์ของร่างกาย

กรณีที่ไม่ทราบ เพราะเหตุใด.....

34. ท่านดำเนินการตรวจสอบสุขภาพไคของท่านหรือไม่

- () 1 ดำเนินการ
- () 2 ไม่ดำเนินการ

กรณีื่อดำเนินการ ใครเป็นผู้ตรวจสอบสภาพโค

- () 1 สัตวแพทย์ () 2 ตัวเกษตรกรเอง
() 3 อื่น ๆ ระบุ.....

กรณีที่ไม่ดำเนินการ เพราะเหตุใด.....

35. โคนมของท่านเคยได้รับการถ่ายพยาธิภายในหรือไม่

- () 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ที่ผ่านมามีท่านถ่ายพยาธิให้กับ โคนมของท่านกี่ครั้ง.....ครั้ง

พยาธิภายในที่พบใน โคนมของท่าน คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 พยาธิปากขอ
() 2 พยาธิตัวกลม
() 3 พยาธิใบไม้ในตับ

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

36. โคนมของท่านเคยได้รับการถ่ายพยาธิภายนอกหรือไม่

- () 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ที่ผ่านมามีท่านถ่ายพยาธิให้กับ โคนมของท่านกี่ครั้ง.....ครั้ง

พยาธิภายนอกที่พบใน โคนมของท่าน คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1 พยาธิปากขอ
() 2 พยาธิตัวกลม
() 3 พยาธิใบไม้ในตับ

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

37. โคนมของท่านเคยได้รับการตรวจวัคซีนป้องกันโรคหรือไม่

- () 1 เคย () 2 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านทำมาที่ครั้ง.....ครั้ง

กรณีที่เคย ที่ผ่านมามี โคนมของท่านฉีดวัคซีนป้องกันโรคอะไร

- 1.....
2.....
3.....
4.....

กรณีที่ไม่เคย เพราะเหตุใด.....

38. ฟาร์มโคนมของท่านมีแม่โคที่รีดนมได้ จำนวน.....ตัว

39. ปริมาณน้ำนมที่รีดได้เฉลี่ยต่อตัวต่อวัน.....กิโลกรัม

- () 4 โรคปากและเท้าเปื่อย
 () 5 โรคแอนแทรกซ์
 () 6 ไม่ทราบ
40. แม้โคที่รีดนมได้สามารถให้ปริมาณน้ำนมสูงสุด.....กิโลกรัม
41. แม้โคที่รีดนมได้สามารถให้ปริมาณน้ำนมต่ำสุด.....กิโลกรัม
 แม้โคที่รีดนมได้สามารถให้ปริมาณน้ำนมต่ำสุด ท่านคิดว่าเกิดจากสาเหตุอะไร
 1.....
 2.....
 3.....
42. โคนมของท่านเคยป่วยเป็นโรคระบาดหรือไม่
 () 1 ไม่เคยป่วย () 2 เคยป่วย
 กรณีที่ป่วย โคนมของท่านเคยป่วยเป็นโรคระบาดกี่ครั้ง.....ครั้ง จำนวน.....ตัว
 กรณีที่ป่วย โคนมของท่านป่วยเป็นโรคระบาดอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () 1 วัณโรค
 () 2 โรคเต้านมอักเสบ
 () 3 โรคพยาธิ
 () 4 โรคปากและเท้าเปื่อย
 () 5 โรคแอนแทรกซ์
 () 6 ไม่ทราบ
43. โคนมที่ท่านเลี้ยงมีการตายหรือไม่
 () 1 ไม่มี () 0 มี
 กรณีที่มี โคนมที่ตาย จำนวน.....ตัว
 () 1 โครีดนม จำนวน.....ตัว
 () 2 โครุ่น-โคสาว จำนวน.....ตัว
 () 3 ลูกโค จำนวน.....ตัว
 () 4 โคเพศผู้ จำนวน.....ตัว

ตอนที่ 6 ความคาดหวังในการเลี้ยงโคนม

1. ท่านเริ่มเลี้ยงโคนมเมื่อ เดือน.....พ.ศ.25.....
2. เหตุผลที่ท่านเลี้ยงโคนม เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
3. ท่านเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตรหรือไม่

() 1 เข้า () 0 ไม่เข้า

กรณีที่เข้า เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

กรณีที่ไม่เข้า

เพราะเหตุใด.....

4. ท่านคิดจะเลี้ยงโคนมเพิ่มหรือไม่

() 1 คิดจะเลี้ยงเพิ่ม () 0 ไม่คิดจะเลี้ยงเพิ่ม

กรณีที่ท่านคิดจะเลี้ยงเพิ่ม เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () รายได้ดีกว่าอาชีพอื่น
- () มีแหล่งรับซื้อน้ำนมดิบที่แน่นอน
- () มีความพร้อมทางด้านแรงงาน
- () มีพื้นที่สำหรับปลูกหญ้าเพียงพอ
- () มีความชำนาญในอาชีพนี้
- () เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน
- () อื่น ๆ ระบุ.....

กรณีที่ไม่คิดจะเลี้ยงเพิ่ม เพราะเหตุใด

- 1.....
- 2.....
- 3.....

5. ท่านเคยแนะนำการเลี้ยงโคนมให้แก่ผู้อื่นหรือไม่

() 1 เคย () 0 ไม่เคย

กรณีที่เคย ท่านแนะนำการเลี้ยงโคนมแก่ผู้อื่นกี่คน.....คน

เรื่องที่ท่านแนะนำ คือ

1.....

2.....

3.....

6. ในปัจจุบันท่านได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือไม่

() 1 ได้รับ () 0 ไม่ได้รับ

กรณีที่ ได้รับ ท่านได้รับความช่วยเหลือด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() พันธุ์โคนม

() เงินลงทุน

() พันธุ์หญ้า

() แหล่งน้ำ

() การตลาด

() ความรู้ทางวิชาการ

กรณีที่ ไม่ได้รับ เพราะเหตุใด

1.....

2.....

3.....

7. ท่านคิดว่า การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐที่ผ่านมาเพียงพอหรือไม่

() 1 พอสมควร () 0 น้อย

กรณีที่ ไม่เพียงพอ ท่านต้องการความช่วยเหลือทางด้านใด

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

8. ท่านคิดว่าอาชีพการเลี้ยงโคนมจะต้องมีแม่โคจำนวนเท่าไร จึงจะสามารถยึดเป็นอาชีพหลักมี

รายได้เพียงพอสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ จำนวน.....ตัว

9. ท่านคิดว่าแม่โครีคนสมควรจะให้น้ำนมเฉลี่ยวันละ.....กิโลกรัมจึงจะอยู่ได้

10. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

11. ข้อสังเกต.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข.

การทำดัชนีและสเกล

ตัวแปรที่อยู่ในรูปขององค์ประกอบหลายลักษณะ มีการจัดทำตัวบ่งชี้ขึ้นมา ดังนี้

1. การมีสิ่งอำนวยความสะดวก

ดัชนีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 11 ลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะได้ให้คะแนนเท่ากันคือ 1 คะแนน ถ้าเกษตรกรมีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ 1 คะแนน แต่ถ้าเกษตรกรไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ 0 คะแนน

	ช่วงคะแนน
(1) รถเข็น	0-1
(2) รถจักรยาน	0-1
(3) รถจักรยานยนต์	0-1
(4) รถยนต์	0-1
(5) โทรศัพท์	0-1
(6) โทรศัพท	0-1
(7) ตู้เย็น	0-1
(8) จักรเย็บผ้า	0-1
(9) เตาแก๊ส	0-1
(10) พัดลม	0-1
(11) วิทยุ	0-1

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของดัชนี : 0-11

2. แหล่งเงินทุน

ดัชนีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 5 ลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะได้ให้คะแนนเท่ากัน คือ 1 คะแนน ถ้าเกษตรกรกู้เงินจากแหล่งเงินทุนได้ 1 คะแนน แต่ถ้าเกษตรกรไม่กู้เงินจากแหล่งเงินทุนได้ 0 คะแนน

	ช่วงคะแนน
(1) เพื่อนบ้าน	0-1
(2) นายทุนในหมู่บ้าน	0-1
(3) สหกรณ์การเกษตร	0-1

- (4) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 0-1
- (5) ญาติพี่น้อง 0-1

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของดัชนี : 0-5

3. ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

ดัชนีประกอบด้วยข้อคำถามต่าง ๆ 10 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อคำถามได้ให้คะแนนเท่ากับคือ 1 คะแนน ถ้าเกษตรกรตอบคำถามถูกได้ 1 คะแนน แต่ถ้าเกษตรกรตอบผิดได้ 0 คะแนน

- (1) ลักษณะลำตัวโคนมที่ดี ควรมีลักษณะอย่างไร
- ก. เป็นรูปสี่เหลี่ยม 0
- ข.* เป็นรูปสามเหลี่ยม 1
- ค. เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู 0
- (2) โรงเรือนที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม (ทางวิชาการ) มีกี่ประเภท
- ก. 2 ประเภท 0
- ข.* 3 ประเภท 1
- ค. 4 ประเภท 0
- (3) เมื่อลูกโคคลอดมาใหม่ ๆ ควรให้กินนมแม่เหลืองจากแม่โคภายในกี่ชั่วโมง
- ก.* 4 ชั่วโมง 0
- ข. 5 ชั่วโมง 0
- ค. 6 ชั่วโมง 1
- (4) ลูกโคนมมีอายุเท่าไรควรให้อ่านนม
- ก. 2-3 เดือน 0
- ข.* 3-4 เดือน 1
- ค. 4-5 เดือน 0
- (5) อาหารเสริมที่มีความสำคัญต่อการเลี้ยงโคนม คือ
- ก. ฟางข้าวหมัก 0
- ข. หญ้าแห้ง 0
- ค.* แร่ธาตุ 1
- (6) ปริมาณอาหารที่ให้แก่แม่โคควรพิจารณาจากสิ่งใด
- ก.* น้ำหนักตัวของแม่โคนม 1
- ข. ความสูงของแม่โคนม 0
- ค. ความกว้างของแม่โคนม 0

- (7) ระยะเวลาในการรีดนม ควรทำให้เสร็จภายในระยะเวลาใด
ก. 5-8 นาที	1
ข. 8-11 นาที	0
ค. 11-14 นาที	0
- (8) การหยุดรีดนมควรทำเมื่อใด
ก. เมื่อครบกำหนดเวลาที่ตั้งไว้แล้วหยุดรีดทันที	0
ข. รีดไปจนกว่าจะมีเลือดออกมาจากเต้านมแล้ว
หยุดรีด	0
ค. รีดจนน้ำนมหมดเต้านมและทำให้เร็ว	1
- (9) การถ่ายพยาธิให้กับลูกโคควรทำเมื่อใด
ก. ลูกโคมีอายุ 2 เดือน	0
ข. ลูกโคมีอายุ 3 เดือน	1
ค. ลูกโคมีอายุ 4 เดือน	0
- (10) วัคซีนที่ฉีดป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยต้องฉีดวัคซีนให้ครบกี่ชนิด
ก. 2 ชนิด	0
ข. 3 ชนิด	1
ค. 4 ชนิด	0

* คำตอบที่ถูกต้อง

ช่วงที่เป็นไปได้ของดัชนี : 0-10

4. ระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม

ต่ำ	2-4	คะแนน
ปานกลาง	5-6	คะแนน
สูง	7-10	คะแนน

5. ทักษะที่มีต่อการเลี้ยงโคนม

ดัชนีประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อด้วยกัน ในคำถามแต่ละข้อนั้น เป็นคำถามธรรมดา จำนวน 8 ข้อ ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยได้ 3 คะแนน ไม่แน่ใจได้ 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยได้ 1 คะแนน และคำถามปฏิเสธ 2 ข้อ ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยได้ 3 คะแนน ไม่แน่ใจได้ 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยได้ 1 คะแนน แต่ละข้อจึงมีช่วงคะแนน 1-3 เนื่องจากคำถามมีทั้งหมด 10 ข้อ ดังนั้น คะแนนทั้งหมดที่เป็นไปได้จึงอยู่ในช่วง 10-30 คะแนน

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของสเกล : 10-30

6. ระดับทัศนคติต่อการเลี้ยงโคนม

ต่ำ	10-13	คะแนน
ปานกลาง	14-16	คะแนน
สูง	17-22	คะแนน

7. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ

ดัชนีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 6 ลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะได้ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ถ้ามีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอได้ 1 คะแนน ถ้าไม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ได้ 0 คะแนน

	ช่วงคะแนน
(1) ปศุสัตว์อำเภอเคยเข้ามาติดต่อกับเกษตรกร	0-1
(2) เกษตรกรเคยไปแจ้งเรื่องโคเป็นโรค	0-1
(3) เกษตรกรเคยเข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	0-1
(4) เมื่อโคนมเป็นโรคเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มาดูแล	0-1
(5) โคนมเป็นสัตว์เกษตรกรไปแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทราบ	0-1
(6) เมื่อรับแจ้งปศุสัตว์อำเภอส่งสัตวแพทย์มาดูแล	0-1

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของดัชนี : 0-6

8. การหาข่าวสารจากตัวบุคคล

ดัชนีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 4 ลักษณะด้วยกัน ซึ่งแต่ละลักษณะได้ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ถ้ามีการหาข่าวสารจากตัวบุคคลจะได้ 1 คะแนน แต่ถ้าไม่มีการหาข่าวสารจะได้ 0 คะแนน

	คะแนน
(1) การได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ	0-1
(2) การได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์อำเภอ	0-1
(3) การได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์โคนมพัทลุง	0-1
(4) การได้รับข่าวสารจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	0-1

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของดัชนี : 0-4

9. การหาข่าวสารจากสื่อสารมวลชน

ดัชนีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 5 ลักษณะด้วยกัน ซึ่งแต่ละลักษณะได้ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ถ้ามีการหาข่าวสารจากสื่อมวลชนจะได้ 1 คะแนน แต่ถ้าไม่มีการหาข่าวสารจะได้ 0 คะแนน

	คะแนน
(1) การได้รับข่าวสารจากหอกระจายข่าว	0-1
(2) การได้รับข่าวสารจากวิทยุ	0-1
(3) การได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์	0-1
(4) การได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์	0-1
(5) การได้รับข่าวสารจากเอกสาร/วารสารเผยแพร่	0-1

ช่วงคะแนนความเป็นไปได้ของดัชนี : 0-5

10. อาหารสำหรับเลี้ยงโคนม

ดัชนีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 2 ลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะได้ให้คะแนนเท่ากันคือ 1 คะแนน ถ้าเกษตรกรมีปริมาณอาหารหยาบเพียงพอและให้อาหารข้นแก่โคนมได้ 1 คะแนน แต่ถ้าเกษตรกรมีปริมาณอาหารหยาบไม่เพียงพอ และไม่ให้อาหารข้นแก่โคนมได้ 0 คะแนน

(1) ปริมาณอาหารหยาบ	
เพียงพอ	ได้ 1 คะแนน
ไม่เพียงพอ	ได้ 0 คะแนน
(2) อาหารข้น	
ให้	ได้ 1 คะแนน
ไม่ให้	ได้ 0 คะแนน

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของดัชนี : 0-2

11. ขั้นตอนการรีดนม

0-1

ดัชนีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 3 ลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะได้ให้คะแนนเท่ากันคือ 1 คะแนน ถ้าเกษตรกรอาบน้ำให้โคก่อนรีดนมให้อาหารข้นก่อนรีดนมและทดสอบน้ำนมก่อนรีดได้ 1 คะแนน แต่ถ้าเกษตรกรไม่อาบน้ำให้โคก่อนรีดนม ไม่ให้อาหารข้นก่อนรีดนม และไม่ทดสอบน้ำนมก่อนรีดได้ 0 คะแนน

(1) อาบน้ำให้โคก่อนรีดนม	
อาบ	ได้ 1 คะแนน
ไม่อาบ	ได้ 0 คะแนน

(2) ให้อาหารขึ้นก่อนรีดนม

ให้ ได้ 1 คะแนน

ไม่ให้ ได้ 0 คะแนน

(3) ทดสอบน้ำนมก่อนรีด

ทดสอบ ได้ 1 คะแนน

ไม่ทดสอบ ได้ 0 คะแนน

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของดัชนี : 0-3

12. การสุขาภิบาลโรงเรือน

0-1

ดัชนีประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 3 ลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะได้ให้คะแนนเท่ากันคือ 1 คะแนน ถ้าเกษตรกรทำความสะอาดโรงเรือน มีรางรับมูลโค และมีป้อเก็บมูลโคได้ 1 คะแนน แต่ ถ้าเกษตรกรไม่ทำความสะอาดโรงเรือน ไม่มีรางรับมูลโค และไม่มีป้อเก็บมูลโคได้ 0 คะแนน

(1) ทำความสะอาดโรงเรือน

ทำ ได้ 1 คะแนน

ไม่ทำ ได้ 0 คะแนน

(2) รางรับมูลโค

มี ได้ 1 คะแนน

ไม่มี ได้ 0 คะแนน

(3) ป้อเก็บมูลโค

มี ได้ 1 คะแนน

ไม่มี ได้ 0 คะแนน

ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ของดัชนี : 0-3

ภาคผนวก ก.

การทดสอบความเชื่อถือได้ของสเกลและดัชนี

1. สเกลทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคนม สเกลนี้ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ ดังนี้
 - (1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต้องมีความรักความศรัทธาต่ออาชีพนี้
 - (2) การได้รับการฝึกอบรมก่อนเลี้ยงโคนมเป็นสิ่งจำเป็น
 - (3) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมควรรวมกลุ่มกัน
 - (4) แปลงหญ้าเป็นหัวใจของความสำเร็จการเลี้ยงโคนม
 - (5) เกษตรกรผู้เริ่มเลี้ยงโคนมควรเริ่มเลี้ยงจากโคนมพันธุ์แท้
 - (6) อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง และมีรายได้ต่อเนื่อง
 - (7) ผู้ชายและผู้หญิงมีความสามารถในการเลี้ยงโคนมไม่แตกต่างกัน
 - (8) อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ใช้เวลามาก
 - (9) การปฏิบัติตามคำแนะนำล่าสุดวัวอำเภอก็ให้น้ำนมปริมาณมาก
 - (10) การออกไปทัศนศึกษาดูงานฟาร์มโคนมที่ประสบผลสำเร็จนั้นไม่จำเป็น

ขั้นตอนการทดสอบ

1.1 การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคำตอบรวมทั้งชุด

	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8	x_9	x_{10}	y
x_1 =คำถามข้อที่ 1	1.00	-0.02	0.18*	0.18*	-1.07	0.26**	0.36**	0.05	0.03	0.04	0.27**
x_2 =คำถามข้อที่ 2		1.00	0.01	0.18*	0.07	0.19*	0.11	0.14	0.28**	0.04	0.39**
x_3 =คำถามข้อที่ 3			1.00	0.08	0.12	0.23**	0.13	0.17*	0.01	0.09	0.37**
x_4 =คำถามข้อที่ 4				1.00	0.07	0.22**	0.21**	0.35**	0.19*	0.08	0.49**
x_5 =คำถามข้อที่ 5					1.00	0.18*	-0.01	0.05	0.18*	0.23**	0.47**
x_6 =คำถามข้อที่ 6						1.00	0.23**	0.06	0.18*	-0.11	0.50**
x_7 =คำถามข้อที่ 7							1.00	0.10	0.36**	0.06	0.49**
x_8 =คำถามข้อที่ 8								1.00	0.25**	0.09	0.56**
x_9 =คำถามข้อที่ 9									1.00	0.01	0.46**
x_{10} =คำถามข้อที่ 10										1.00	0.40**
y = คำถามทั้งหมด											1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการทดสอบ พบว่า คำถามทุกข้อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับชุดคำถามรวม แสดงว่าคำถามรวมทุกข้อมีทิศทางของความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน

1.2 การหาความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อและคำถามรวมทั้งชุด

$$\text{ข้อที่ 1} = 0.03$$

$$\text{ข้อที่ 2} = 0.11$$

$$\text{ข้อที่ 3} = 0.08$$

$$\text{ข้อที่ 4} = 0.09$$

$$\text{ข้อที่ 5} = 0.73$$

$$\text{ข้อที่ 6} = 0.32$$

$$\text{ข้อที่ 7} = 0.01$$

$$\text{ข้อที่ 8} = 0.55$$

$$\text{ข้อที่ 9} = 0.38$$

$$\text{ข้อที่ 10} = 0.40$$

ผลรวมของความแปรปรวนของคำถามแต่ละข้อ

$$= 0.03+0.11+0.08+0.09+0.73+0.32+0.01+0.55+0.38+0.40$$

$$= 2.70$$

ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งชุด = 5.50

ใช้การทดสอบแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha) ใช้เพื่อทดสอบความเชื่อถือได้ จากสูตร

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum V_i}{\sum V_t} \right]$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้

n = จำนวนข้อคำถาม

V_i = ความแปรปรวนของคะแนนในแต่ละข้อคำถาม

V_t = ความแปรปรวนของคะแนนรวมข้อคำถามทั้งหมด

แทนค่าในสูตร

$$\alpha = 10 / 10-1 (1-2.70 / 5.50)$$

$$= 0.56$$

1.3 รูปแบบของสเกลทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคนม

ระดับ สเกล	คำถามข้อ ที่ 1	คำถามข้อ ที่ 2	คำถามข้อ ที่ 3	คำถามข้อ ที่ 4	คำถามข้อ ที่ 5	คำถามข้อ ที่ 6	คำถามข้อ ที่ 7	คำถามข้อ ที่ 8	คำถามข้อ ที่ 9	คำถามข้อ ที่ 10
1	1(159)	1(154)	1(153)	1(152)	1(162)	1(120)	1(140)	1(118)	1(119)	1(131)
2	2(2)	2(4)	2(7)	2(8)	2(43)	2(33)	2(16)	2(19)	2(30)	2(15)
3	3(1)	3(4)	3(2)	3(2)	3(57)	3(9)	3(6)	3(25)	3(13)	3(16)

2. ดัชนีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม ดัชนีนี้ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ ดังนี้

- (1) ลักษณะลำตัวโคนมที่ดี ควรมีลักษณะอย่างไร
 - ก. เป็นรูปสี่เหลี่ยม
 - ข.* เป็นรูปสามเหลี่ยม
 - ค. เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู
- (2) โรงเรือนที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม (ทางวิชาการ) มีกี่ประเภท
 - ก. 2 ประเภท ได้แก่ ผูกยื่นโรง ปล่อยลงแปลงลาน
 - ข.* 3 ประเภท ได้แก่ ผูกยื่นโรง ปล่อยลงแปลงลาน และปล่อยลงแปลงลาน
 - ค. 4 ประเภท ได้แก่ ผูกยื่นโรง ปล่อยลงแปลงลาน ปล่อยลงแปลงหญ้า และปล่อยลงแปลงลาน
- (3) เมื่อลูกโคคลอดมาใหม่ ๆ ควรให้กินนมแม่เหลืองจากแม่โคภายในกี่ชั่วโมง
 - ก.* 4 ชั่วโมง
 - ข. 5 ชั่วโมง
 - ค. 6 ชั่วโมง
- (4) ลูกโคนมมีอายุเท่าไรควรให้อ่านนม
 - ก. 2-3 ชั่วโมง
 - ข.* 3-4 ชั่วโมง
 - ค. 5-6 ชั่วโมง
- (5) อาหารเสริมที่มีความสำคัญ สำหรับเลี้ยงโคนม คือ
 - ก. ฟางข้าวหมัก
 - ข. หญ้าแห้ง
 - ค.* แร่ธาตุ
- (6) ปริมาณอาหารที่ให้แม่โค ควรพิจารณาจากสิ่งใด
 - ก.* น้ำหนักตัวของแม่โคนม
 - ข. ความสูงของแม่โคนม
 - ค. ความกว้างของแม่โคนม
- (7) ระยะเวลาในการรีดนม ควรทำให้เสร็จภายในระยะเวลาเท่าไร
 - ก.* 5-8 นาที
 - ข. 8-11 นาที
 - ค. 12-14 นาที

- (8) การหยุดรีดนมด้วยเครื่องรีดควรทำเมื่อใด
- ก. เมื่อครบกำหนดเวลาที่ตั้งไว้แล้วหยุดรีดทันที
 - ข. รีดไปจนกว่าจะมีเลือดออกมาจากเต้านม
 - ค.* รีดจนน้ำนมหมดเต้าและทำให้เร็ว
- (9) การถ่ายพยาธิให้กับลูกโคนม ควรทำเมื่อใด
- ก. ลูกโคมีอายุ 2 เดือน
 - ข.* ลูกโคมีอายุ 3 เดือน
 - ค. ลูกโคมีอายุ 4 เดือน
- (10) วัคซีนที่ฉีดป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยมีกี่ชนิด
- ก. 2 ชนิด ได้แก่ เอ และบี
 - ข.* 3 ชนิด ได้แก่ เอ เอเซียวัน และโอ
 - ค. 4 ชนิด ได้แก่ เอ โอ บี และเอเซียวัน

* คือคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นตอนการทดสอบ

2.1 การหาความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อคำถามกับคำถามรวมทั้งชุด

	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	x ₇	x ₈	x ₉	x ₁₀	y
x ₁ =คำถามข้อที่ 1	1.00	0.23**	-0.03	0.10	0.13	0.05	0.09	0.17*	0.11	1.10	0.41**
x ₂ =คำถามข้อที่ 2		1.00	0.09	1.12	0.01	0.03	-0.03	0.15*	0.14	0.07	0.36**
x ₃ =คำถามข้อที่ 3			1.00	0.26**	0.03	0.11	0.44**	0.19*	0.18	0.18*	0.54**
x ₄ =คำถามข้อที่ 4				1.00	0.18*	0.04	0.06	-0.00	0.11	0.05	0.42**
x ₅ =คำถามข้อที่ 5					1.00	0.32**	0.01	0.01	0.08	-0.02	0.37**
x ₆ =คำถามข้อที่ 6						1.00	0.29**	0.24**	10.04	0.08	0.42**
x ₇ =คำถามข้อที่ 7							1.00	0.43	0.23**	0.17*	0.58**
x ₈ =คำถามข้อที่ 8								1.00	0.33**	0.23**	0.57**
x ₉ =คำถามข้อที่ 9									1.00	0.20*	0.51**
x ₁₀ =คำถามข้อที่ 10										1.00	0.44**
y=คำถามทั้งชุด											1.00

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการทดสอบพบว่า คำถามทุกข้อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับชุดคำถามรวม แสดงว่าคำถามรวมทุกข้อมีทิศทางของความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน

2.2 ใช้การทดสอบแบบคูเดอริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ในการทดสอบความเชื่อถือได้ โดยสามารถคำนวณได้จากสูตร

$$r_{tt'} = \left[\frac{n}{n-1} \right] \left[\frac{\sigma_t^2 - \sum pq}{\sigma_t^2} \right]$$

เมื่อ $r_{tt'}$ = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเชื่อถือได้

Σ = จำนวนข้อคำถาม

σ_t^2 = ค่าความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งชุด

p = สัดส่วนของผู้ตอบคำถามถูกในแต่ละข้อ

q = สัดส่วนผู้ตอบคำถามผิดในแต่ละข้อ

2.3 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเชื่อถือได้

แทนค่าในสูตร

$$r_{tt'} = \left[\frac{n}{n-1} \right] \left[\frac{\sigma_t^2 - \sum pq}{\sigma_t^2} \right]$$

$$= \left[\frac{10}{10-1} \right] \left[\frac{5.145 - 2.4200}{5.145} \right]$$

$$= 0.58$$

2.4 แบบแผนของดัชนี

ข้อคำถาม	ระดับสเกล		
	0	1	รวม
1	48	114	162
2	111	51	162
3	68	94	162
4	75	87	162
5	68	94	162
6	38	124	162
7	72	90	162
8	63	99	162
9	87	75	162
10	95	67	162
รวม	725	895	1620

ภาคผนวก ง

ตารางประกอบการวิเคราะห์ทางสถิติ

ตารางประกอบ 1 การทดสอบไคสแควร์

ประเภทของตัวแปร	ประเภทของเกษตรกร				ค่าการทดสอบทางสถิติ
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม					
การเข้าเป็นสมาชิก (ค.ป.ร.)					
เป็นสมาชิก	23	35.4	52	53.6	$\chi^2=5.2^*$
ไม่เป็นสมาชิก	42	64.6	45	46.4	
ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร					
การฝึกอบรมการเลี้ยงโคนม					
เคยฝึกอบรม	61	93.8	77	79.4	$\chi^2=6.4^*$
ไม่เคยฝึกอบรม	4	6.2	20	20.6	
การทัศนศึกษาดูงาน					
เคย	38	58.5	56	57.7	$\chi^2=4.7$
ไม่เคย	27	41.5	41	42.3	
ปัจจัยด้านวิธีปฏิบัติการจัดการเลี้ยงโคนม					
รูปแบบการเลี้ยงโคนม					
ปล่อยลงแปลงธรรมชาติ	20	30.8	38	39.2	$\chi^2=7.6$
ปล่อยลงแปลงหญ้า	14	21.5	33	34.0	
แบบผูกขึ้นโรง	31	47.7	26	26.8	
การผสมเทียม					
ผสมเทียม	65	100.0	93	95.9	$\chi^2=2.7$
ไม่ผสมเทียม	-	-	4	4.1	

ประเภทของตัวแปร	ประเภทของเกษตรกร				ค่าการทดสอบทางสถิติ
	เกษตรกรผู้ที่ยังคงเลี้ยง		เกษตรกรผู้ที่เลิกเลี้ยง		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ปัจจัยด้านผลที่เกิดขึ้น					
โรคระบาด					
ป่วย	12	18.5	7	7.2	$\chi^2=4.7$
ไม่ป่วย	53	81.5	90	92.8	
ภาวะการตาย					
ตาย	32	50.7	54	55.7	$\chi^2=0.64$
ไม่ตาย	33	49.3	43	44.3	

*มีนัยสำคัญทางสถิติ $P \leq 0.05$

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายชัชวาล แอร่มหล้า
วัน เดือน ปี เกิด 3 พฤศจิกายน 2511

วุฒิการศึกษา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีการเกษตร)	วิทยาลัยครู หมู่บ้านจอมบึง	2535 ประเทศไทย

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ฝ่ายโครงการพิเศษ
สถานที่ทำงาน	สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ (หลักสี่) ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร 10210